

EUROPEAN CONFERENCE

Conference Proceedings

The XVIII International Science
Conference «Perspective directions for
the development of science and
practice»

June 14 – 16, 2021

Athens, Greece

PERSPECTIVE DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF SCIENCE AND PRACTICE

Abstracts of XVIII International Scientific and Practical Conference

Athens, Greece

(June 14 – 16, 2021)

UDC 01.1

ISBN – 978-9-40362-438-9

The XVIII International Science Conference «Perspective directions for the development of science and practice», June 14 – 16, Athens, Greece. 205 p.

Text Copyright © 2021 by the European Conference (<https://eu-conf.com/>).

Illustrations © 2021 by the European Conference.

Cover design: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© Cover art: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Panasyuk R.M.

Effect of fertilizer on viability indicators of soybean seeds // Perspective directions for the development of science and practice. Abstracts of XVIII International Scientific and Practical Conference. Athens, Greece 2021. Pp. 11.

URL: <https://eu-conf.com>.

TABLE OF CONTENTS

AGRICULTURAL SCIENCES		
1.	Panasyuk R.M. EFFECT OF FERTILIZER ON VIABILITY INDICATORS OF SOYBEAN SEEDS	11
2.	Panasyuk R.M. PRODUCTIVITY OF SOYBEAN DEPENDING ON THE USE OF FERTILIZERS	12
3.	Panasyuk R.M. FORMATION OF SYMBIOTIC COMPLEX BY SOYBEAN PLANTS DEPENDING ON FERTILIZERS	13
4.	Ананьєва Т.В., Хархарова А.Е. СЕЗОННЕ НАКОПИЧЕННЯ І МІГРАЦІЯ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТАХ ЕКОСИСТЕМИ ШТУЧНИХ САНИТАРНО-ЗАХИСНИХ ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ	14
5.	Кацуляк Ю.Д., Сіщук М.М. ПЛЮСОВІ ДЕРЕВА ДУБА ЗВИЧАЙНОГО В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ	17
BIOLOGICAL SCIENCES		
6.	Тарасович П.М. ОСОБЛИВОСТІ РОСЛИННОСТІ ОКРЕМИХ ТЕРИТОРІЙ АРГЕНТИНСЬКИХ ОСТРОВІВ, ЯКІ ПРИЛЯГАЮТЬ ДО УКРАЇНСЬКОЇ АНТАРКТИЧНОЇ СТАНЦІЇ АКАДЕМІК ВЕРНАДСЬКИЙ	20
CHEMICAL SCIENCES		
7.	Алиев А.М., Аббасов М.Я. ИССЛЕДОВАНИЕ ОКИСЛИТЕЛЬНОГО ДЕГИДРИРОВАНИЯ МЕТИЛИЦИКЛОПЕНТАНА НА КЛИНОПТИЛИЛОЛИТНОМ КАТАЛИЗАТОРЕ	24
8.	Гаджиева С.Р., Аббасова Н.К. ПОЛУЧЕНИЕ МОЛЕКУЛЯРНОГО ВОДОРОДА - ЭКОЛОГИЧЕСКИ ЧИСТОГО ВИДА ТОПЛИВА, В РЕЗУЛЬТАТЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ГАММА-ЛУЧЕЙ С СИСТЕМОЙ ВЕО / H ₂ O	26

CULTUROLOGY		
9.	Бильченко Е.В. ТРАВМА VERSUS ТРИУМФ: ПАМ'ЯТЬ И ТОЛЕРИЗАЦІЯ НАСИЛІЯ	28
ECONOMIC SCIENCES		
10.	Lukyanova M.T., Zalilova Z.A. CONDUCT OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL WORK	31
11.	Zalilova Z.A., Lukyanova M.T. ORGANIZATION OF ACCOUNTING AND ANALYSIS OF FINANCIAL RESULTS	34
12.	Гонтаренко Т.О. КОНЦЕПЦІЇ ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ СКЛАДОВОЇ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	37
13.	Джаксыбекова Г.Н., Досжанов А.О. ФИНАНСОВАЯ СТАБИЛЬНОСТЬ И ФИНАНСОВЫЕ ПОТЕРИ АВИАЦИОННЫХ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ	40
14.	Корнієнко Т.О., Чолинець Я.В. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ ТА ОСНОВИ ОЦІНКИ	48
15.	Лавриненко С.О., Кисельова Ю.В. AGILE-МЕНЕДЖМЕНТ - ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	51
HISTORICAL SCIENCES		
16.	Довгалець О.М. СТАВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ДО ЧЕТВЕРТОГО УНІВЕРСАЛУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ	54
17.	Довжук І.В. ГРИГОРІЙ ГАЙОВИЙ У РУСІ ШІСТДЕСЯТНИКІВ	57

LEGAL SCIENCES		
18.	Guyvan P.D. ON THE QUESTION OF THE TIME LIMITS OF THE EXERCISE OF SUBJECTIVE RIGHT	59
19.	Kostenko S.O. PROBLEMY REGULACJI PRAWNEJ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH W UKRAINIE W WARUNKACH GLOBALIZACJI : ANALIZA PRZEZ PRYZMAT KONCEPCJI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	62
20.	Духненко Д.О., Шевцова О.М. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЕКСПЕРТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ УСТАНОВИ	64
21.	Лук'янчиков Є.Д., Лук'янчиков Б.Є. ЧУЖОМУ НАВЧАТИСЯ І СВОГО НЕ ЦУРАТИСЯ (ЩОДО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ІНТЕРВ'Ю)	67
22.	Поп С.М., Поп В.М. ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕРМІНА КОМЕРЦІЙНА КОНЦЕСІЯ (ФРАНЧАЙЗИНГ)	70
23.	Поп С.М., Поп В.М. ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ДОГОВОРУ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ	73
24.	Стрільчук В.А. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТІЙКОГО (ЗБАЛАНСОВАНОГО) РОЗВИТКУ 2030 В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ	76
25.	Цуркану С.І., Акопян А. ТЕХНІЧНІ СПОСОБИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	78
MANAGEMENT, MARKETING		
26.	Макуха В.В. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	81

27.	Морозова О. ПРИНЦИПИ АГРОКОНСАЛТИНГУ	86
28.	Прокопенко В.Ю., Шаповалов С.В. ЕФЕКТИВНА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР СТАБІЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	89
MEDICAL SCIENCES		
29.	Daneiko S.V., Protasevich P.A. SOME DATA CONCERNING THE PREVALENCE AND STRUCTURE OF CONVULSIVE SEIZURES IN WEST BELARUS	92
30.	Lazaruk T.Y. TREATMENT FEATURES OF CALCIUM-PHOSPHORUS METABOLISM DISORDERS AND VITAMIN D DEFECIENCY IN PATIENTS WITH CHRONIC PANCREATITIS AND CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASE	94
PEDAGOGICAL SCIENCES		
31.	Rysbayeva G., Tastanov E. FEATURES OF DISTANCE LEARNING IN GENERAL EDUCATION SCHOOLS	96
32.	Rysbayeva G., Jetpisbayeva S. FEATURES OF DISTANCE LEARNING	99
33.	Аликеева А.Е., Рыскалиева Р.Г. ДЕҢГЕЙЛЕП ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ХИМИЯ ПӘНІНДЕ ҚОЛДАНУ	101
34.	Бурова Е.В., Головки С.О. ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НАПРЯМКУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ РИНКУ ПРАЦІ	105
35.	Демент М.О. НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ КУРСАНТІВ ДСНС УКРАЇНИ	107

36.	Зайцева І.В. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ОСНОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ФАХІВЦЯ	110
37.	Карташова А.В., Нестеренко Н.Г., Кенжалиева Г.Д., Кочеров Е.Н. ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ – ВЕЛЕНИЕ ВРЕМЕНИ	113
38.	Козубовська І.В., Шикітка Г.М. ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	116
39.	Козубовська І.В., Іваць О.М. ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У США	119
40.	Комар О.А. ПІДГОТОВКА ТВОРЧОГО ВЧИТЕЛЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»	122
41.	Кулаковський О.М. ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ЯК СКЛАДОВА ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	125
42.	Кунгурова С.Н. РЕКОМЕНДАЦІЇ ПРЕПОДАВАТЕЛЯМ ВУЗА ПО ФОРМИРОВАНИЮ ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТОВ	127
43.	Малиновська О.Л., Масон С.Р. СПЕЦІАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ФАХОВИМ СПРЯМУВАННЯМ»	131
44.	Сніца Т.Є., Кшевінська Т.О. ПРОБЛЕМА РІВНОПРАВ'Я ЯК ГОЛОВНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ	133

45.	Толмачова І.Г. РОЛЬ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ У ФОРМУВАННІ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	136
PHILOLOGICAL SCIENCES		
46.	Джаппарова Г.К. ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ-ОСНОВА ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ	139
47.	Калінюк О.О., Петренко Я.С. ПОРТРЕТНИЙ ОПИС ГОЛОВНИХ ЧОЛОВІЧИХ ТА ЖІНОЧИХ ПЕРСОНАЖІВ РОМАНУ Т. ГАРДІ “FAR FROM THE MADDING CROWD”	143
48.	Малдыбаева Б.А. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ РЕЧЕВЫХ НАВЫКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПУТЕМ ЯЗЫКОВОГО АНАЛИЗА ТЕКСТА	146
PHILOSOPHICAL SCIENCES		
49.	Поправко О.В. EVENT ЯК ІНСТРУМЕНТ PR-ТЕХНОЛОГІЙ У КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	148
PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES		
50.	Маханбеталиев С.Г. ОПЫТНЫЙ ОБРАЗЕЦ УСТРОЙСТВА ДЛЯ ПРОЦЕССА РАЗДЕЛЕНИЯ УГЛЕВОДОРОДНЫХ КОМПОНЕНТОВ В ГАЗОВЫХ СМЕСЯХ	151
51.	Соловьёв А.А. О НЕКОТОРОЙ СПЕЦИАЛЬНОЙ КВАДРИСТРУКТУРЕ НА ПСЕВДОРИМАНОВЫХ МНОГООБРАЗИЯХ	154
PSYCHOLOGICAL SCIENCES		
52.	Веретинська К.С. ОНТОГЕНЕТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ Я-СТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	156

53.	Стахова О.О., Яворська А.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АУТОАГРЕСІЇ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ	158
TECHNICAL SCIENCES		
54.	Avramenko M. PRABHAVA LIKE SPECIFIC FEATURES OF FOOD	161
55.	Ergashev A.K., Zokirov J.S. ANALYSIS OF FACE RECOGNITION ALGORITHMS	162
56.	Валеев А.С., Фарахов М.И. МОДЕРНИЗАЦИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ АБСОРЦИОННЫХ КОЛОН НА НЕФТЕХИМИЧЕСКОМ ПРЕДПРИЯТИИ	166
57.	Гурковський Д.В., Орешков В.І. ОЦІНКА ШВИДКОСТІ ПЕРЕДАВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРЕДАЧІ G.FAST ПРИ РОБОТІ ПО КАБЕЛЮ ТППЭП 20X2X0,4	167
58.	Данилян А.Г. НОВАЯ ЭРА ВОДОРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ НА ТРАНПОРТЕ	170
59.	Заболотній О.О., Орешков В.І. ОЦІНКА ВПЛИВУ ІНТЕРФЕРЕНЦІЙНИХ ЗАВАД НА ШВИДКІСТЬ ПЕРЕДАВАННЯ СИСТЕМ ШИРОКОСМУГОВОГО ДОСТУПУ G.FAST	173
60.	Коржов В.Л., Кудра В.С. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ НАВІСНИХ ТА ПРИЧІПНИХ КАНАТНИХ УСТАНОВОК В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ	176
61.	Маткаримов С.Т., Явкочива Д.О., Нормуротов Ж.Б. РАЗРАБОТКА ЭФФЕКТИВНОЙ ТЕХНОЛОГИИ КИСЛОРОДНО-ФАКЕЛЬНОЙ ПЛАВКИ	179
62.	Молдабек Г.Т., Кенжалиева Г.Д., Кочеров Е.Н. ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТАЗА АВТОКӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН ҚАЛА ТЕРРИТОРИЯСЫНДА ҚОЛДАНУ	182

63.	Павлов В.О. ДОСЛІДЖЕННЯ ШВИДКОСТІ ПЕРЕДАВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРЕДАЧІ G.FAST ПРИ РОБОТІ ПО КАБЕЛЮ ТПП 100X2X0,4	185
64.	Сироватка В.Л. ЖАРОСТОЙКІЕ И ТЕПЛОИЗОЛЯЦИОННЫЕ ПОКРЫТИЯ	188
65.	Тогобицька Д.Я.М., Белькова А.І. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИРШЕННЯ ЗАДАЧ СПРЯМОВАНОГО ФОРМУВАННЯ ВЛАСТИВОСТЕЙ МЕТАЛУРГІЙНИХ РОЗПЛАВІВ	190
66.	Тракало Т.О., Янюк Т.І. ВИВЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ КОМПОНЕНТІВ ГОРІХОВОЇ ПАСТИ	193
67.	Фещук Д.В., Орешков В.І. ОЦІНКА ВПЛИВУ ІНТЕРФЕРЕНЦІЙНИХ ЗАВАД НА ШВИДКІСТЬ ПЕРЕДАВАННЯ ADSL2+	196
TOURISM		
68.	Horlach E., Miasoid H. THE EFFECT OF GLOBALIZATION ON TOURISM	199
69.	Григорчук Т.В. РЕАЛІЗАЦІЯ АКТИВНИХ ФОРМ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ У СТУДЕНТІВ ТВОРЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	202

EFFECT OF FERTILIZER ON VIABILITY INDICATORS OF SOYBEAN SEEDS

Panasyuk Ruslana Mykolaivna,

Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor
Lviv National Agrarian University

This article presents the results of the study of the influence of the new complex fertilizer Nitroamofoska - M (production of Chervonograd, Lviv region, Ukraine) on the peculiarities of the formation of viability indicators of soybeans. The chemical composition of fertilizer is as follows: N - 9.0%, P₂O₅ - 18%, K₂O - 22%, CaO - 20%, S - 1.2%; Microelements - Na₂O - 0.5%, MgO - 0.5%, Fe - 0.1%, Zn - 97.8 mg / kg, Cu - 6.5 mg / kg, Mn - 310 mg / kg. This fertilizer is recommended for acidic soils.

During the 2017-2019 years field research has been carried out on the experimental field of the Department of Technologies in Plant Growing at the Lviv National Agrarian University. To determine the effect of complex fertilizer Nitroamophoska-M, the experiment was followed by the certain accounting and laboratory studies by the methods [1-4].

The results of the studies showed that the fertilizer had a significant effect on the intensity of the initial seed growth compared to the control variant (without fertilizer). This indicator within the experiment is at the level of 64-84 %. The variant with fertilizer 4 c / ha and 5 c / ha had the highest laboratory germination, the lowest – variant without fertilizer.

Thus, it can be concluded that in the conditions of the Western Forest-Steppe use of the complex mineral fertilizer Nitroamophoska - M with the norm 4 c / ha on the soybeans crops has a positive impact on the viability of seeds (increases the rate of germination, increases laboratory germination and natural weight of grain).

References:

1. Dospekhov B. A. Methods of field experience. 5th ed. Moscow: Agropromizdat, 1985. 351 p.
2. Computer methods in agriculture and biology / O. M Tsarenko, Yu. A. Zlobin, V. G. Sklar, S. M. Panchenko. Sumy: University Book, 2000. 203 p.
3. Moiseychenko V. F., Yeshchenko V. O. Fundamentals of scientific research in agronomy: a textbook. Kyiv: Higher School, 1994. 334 p.
4. Fundamentals of scientific research in agronomy / V. O. Yeshchenko, P. G. Kopytko, V. P. Opryshko, P. V. Kostogryz. Kyiv: Diya, 2005. 288 p.

PRODUCTIVITY OF SOYBEAN DEPENDING ON THE USE OF FERTILIZERS

Panasyuk Ruslana Mykolaivna,

Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor
Lviv National Agrarian University

In order to study the effect of the new complex fertilizer Nitroamophoska-M on the soybean productivity during 2017-2019, field research was laid according to the following scheme: 1 – Not fertilizers (control); 2 – Phosphorous flour (5 centner per ha); 3 – Nitroamophoska-M (2 centner per ha); 4 – Nitroamophoska-M (3 centner per ha); 5 – Nitroamophoska-M (4 centner per ha); 6 – Nitroamophoska-M (5 centner per ha). The experiment was accompanied by accounting and laboratory analyzes according to the following techniques [1-4].

The obtained three-year studies data showed that the new fertilizer Nitroamophoska-M significantly influenced elements of plant productivity of soybean varieties. It should be noted that the indicators of the harvest structure (the amount of seeds from one plant, the mass of seeds from one plant, the height of the plant, attachment of the lower bean) increased with increasing the fertilizer norms (according to the research schemes). Those indicators were highest in the variant with Nitroamophoska - M 4 c / ha.

The yield of soybean Mentor variety under the influence of complex mineral fertilizer significantly changed. During the years of research yields varied from 2.51 to 4.06 ton per hectare. The lowest yield was observed on control (without fertilizers), where it was 2.51 t / ha. The maximum yield in the experiment was obtained in the variant of Nitroamophoska - M (4 c / ha) – 4.06 t / ha.

On the basis of the trial results it can be concluded that in the conditions of the Western Forest-Steppe of Ukraine the use of complex mineral fertilizer Nitroamophoska-M on the Mentor variety soybean crops promotes to the improvements of soybean productivity elements. The highest yield indicator was recorded in the variant with 4 centner per ha of Nitroamophoska-M.

References:

1. Dospekhov B. A. Methods of field experience. 5th ed. Moscow: Agropromizdat, 1985. 351 p.
2. Computer methods in agriculture and biology / O. M Tsarenko, Yu. A. Zlobin, V. G. Sklar, S. M. Panchenko. Sumy: University Book, 2000. 203 p.
3. Moiseychenko V. F., Yeshchenko V. O. Fundamentals of scientific research in agronomy: a textbook. Kyiv: Higher School, 1994. 334 p.
4. Fundamentals of scientific research in agronomy / V. O. Yeshchenko, P. G. Kopytko, V. P. Opryshko, P. V. Kostogryz. Kyiv: Diya, 2005. 288 p.

FORMATION OF SYMBIOTIC COMPLEX BY SOYBEAN PLANTS DEPENDING ON FERTILIZERS

Panasyuk Ruslana Mykolaivna,

Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor
Lviv National Agrarian University

This article presents the results of studying the effect of a new complex fertilizer Nitroamophoska - M on the formation of nodules in soybean plants of the Mentor variety in the Western Forest-Steppe zone. As a result of our research, we found a positive effect of this fertilizer on the formation of a symbiotic apparatus in soybean plants of the Mentor variety.

During the 2017-2019 years field research has been carried out on the experimental field of the Department of Technologies in Plant Growing at the Lviv National Agrarian University. field research. It was established according to the following scheme: 1 - Without fertilizers (control); 2 - Phosphorite flour (5 c / ha); 3 - Nitroamophoska - M (2 c / ha); 4 - Nitroamophoska - M (3 c / ha); 5 - Nitroamophoska - M (4 c / ha); 6 - Nitroamophoska - M (5 c / ha). Seeds were inoculated before sowing. According to the following methods [1-4], the experiment was accompanied by records and laboratory analyzes during the growing season.

As a result of the experiments, it was found that the first nodules began to form in the phase of the third leaf. The maximum number of them was observed in the variant where Nitroamophoska - M was applied at the rate of 4 c / ha.

It should be noted that the use of complex mineral fertilizer Nitroamofoska - M at the rate of 4 c / ha on soybean crops has a positive effect on the dynamics of nodules formation in soybean plants of the Mentor variety in the conditions of the Western Forest-Steppe zone.

References:

1. Dospekhov B. A. Methods of field experience. 5th ed. Moscow: Agropromizdat, 1985. 351 p.
2. Computer methods in agriculture and biology / O. M Tsarenko, Yu. A. Zlobin, V. G. Sklar, S. M. Panchenko. Sumy: University Book, 2000. 203 p.
3. Moiseychenko V. F., Yeshchenko V. O. Fundamentals of scientific research in agronomy: a textbook. Kyiv: Higher School, 1994. 334 p.
4. Fundamentals of scientific research in agronomy / V. O. Yeshchenko, P. G. Kopytko, V. P. Opryshko, P. V. Kostogryz. Kyiv: Diya, 2005. 288 p.

СЕЗОННЕ НАКОПИЧЕННЯ І МІГРАЦІЯ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТАХ ЕКОСИСТЕМИ ШТУЧНИХ САНІТАРНО-ЗАХИСНИХ ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ

Ананьєва Таміла Володимирівна,

Кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри екології

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Хархарова Анастасія Едуардівна

Студентка IV курсу

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна

Польові захисні смуги є найважливішою частиною системи захисту культурних насаджень. Успішна сільськогосподарська практика в економічно розвинених країнах свідчить про важливість використання захисних лінійних лісів як невід'ємної частини сучасного сільського господарства. Польові захисні ліси виконують багато функцій, основні з яких – регулююча, біотопна, продукційна, інформаційна [1].

В результаті господарської діяльності людини відбувається небажана зміна фізичних, фізико-хімічних та біологічних властивостей навколишнього середовища, що негативно впливає на біотичну компоненту та виснажує природну сировину. Посилений антропогенний вплив на екосистеми призводить до забруднення навколишнього середовища токсичними сполуками, включаючи важкі метали. Джерела потрапляння важких металів у навколишнє середовище – металургія, теплові електростанції, хіміко-механічне виробництво, сільське господарство.

Метою нашої роботи стало вивчення шляхів міграції важких металів у поверхневому і пригрунтовому шарі ґрунту на ділянках штучних лісозахисних смуг поблизу с. Майорка Дніпровського регіону. Дослідження проводили у трьох точках, які відрізнялись переважанням у віковій структурі 60-річних, 15-річних і 5-річних дерев робінії псевдоакації, в літній (липень), осінній (листопад) та зимній (лютий) сезони.

Село Майорка розташоване на правому березі річки Дніпро в центральній частині Дніпропетровської області. Віддаленість населеного пункту від обласного центру м. Дніпро – 13 км. Клімат с. Майорка помірно континентальний з жарким та сухим літом з частими зливами, сильними південно-східними і східними вітрами, які спричиняють посухи. Зима м'яка, малосніжна, часто бувають відлиги і ожеледі. Пересічна температура січня: від –4,5°C на південний захід до –6,5°C на південний схід; липня відповідно +22,5°C та +21,5°C. Чорноземи звичайні с. Майорка представляють собою зональний підтип чорноземів з характерними типовими ознаками ґрунтоутворення, що

протікають в умовах помірно-посушливого клімату дуже теплої агрокліматичної зони [2].

В результаті визначення вмісту важких металів Mn, Zn, Cu, Fe, Pb у зразках ґрунту штучної екосистеми санітарно-захисної лісополоси в районі с. Майорка виявлено переважне накопичення мангану, вміст якого складав 79 % від сумарної кількості досліджуваних елементів. Вміст свинцю в ґрунті штучних лісових насаджень перевищував ГДК у середньому в 1,5 раз, у той час, як концентрації інших елементів були значно нижче допустимих рівнів (табл. 1).

Таблиця 1.

Вміст важких металів в екологічних складових штучних лісових насаджень робінії псевдо акації (мг/кг)

Період	Mn	Zn	Cu	Fe	Pb
Поверхневий шар ґрунту					
Липень	58,7	1,9	0,2	5	10,4
Листопад	68,7	0,9	0,3	2,8	12,1
Лютий	81,7	1,5	0,3	7	11
Приґрунтовий шар					
Липень	39,3	30	8,7	396	10,1
Листопад	93	25	5,3	356,3	10,3
Лютий	105	27,3	5,7	387	9
Листя					
Липень	35,3	43,7	11,3	64,3	9,2
Листопад	73,7	13,7	6,3	109,7	12,7

У приґрунтовому шарі, утвореному лісовою підстилкою, концентрації важких металів у 1,5–2 рази переважали їх вміст у ґрунті. Виявлені перевищення ГДК на 18,6–19,3 % для Mn і Zn та в 1,7–1,9 раз для Cu і Pb, відповідно, у приґрунтовому шарі штучних лісових насаджень Дніпровського району.

Лісова підстилка – це особливий елемент біоценотичних явищ, що впливають на вміст гумусу та поживних речовин у ґрунті. Склад і властивості підстилки залежать від кількісного видового складу рослинності, хімічного складу окремих видів рослин, спрямованості та інтенсивності процесу біохімічних змін у відкладах. Інтенсивний процес деструкції рослинних залишків та біохімічна трансформація виступає як біогеохімічний бар'єр, який затримує токсичні метали та відіграє провідну роль у саморегулюючій здатності екосистем. В результаті постійного процесу біохімічного розкладання підстилки, вивільнені елементи поглинаються рослинами, ґрунтовими безхребетними або у вигляді іонів безпосередньо проникають у ґрунт в зв'язаному стані у складі гумусу [3, 4].

Серед методів моніторингу важливе місце належить обліку вмісту забруднювачів в живих організмах. Як біогеохімічні індикатори забруднення, зокрема, важкими металами, використовуються різні види рослин і їх частини. Так, за літературними даними відомо, що листя рослин є одним з інформативних показників стану навколишнього середовища міст [5].

Листова пластина є потужним повітряним насосом рослин і сприяє поглинанню та накопичення поллютантів, що надходять з промисловими викидами.

Поглинання токсичних металів листям з повітря залежить як від властивостей самих рослин: розміру і форми листових пластинок, густоти волосяного покриву листової поверхні, ступеня покриття листя воском, характеру архітекtonіки крони і положення в ній листя, так і від умов і характеру забруднень: розмірів частинок пилу і водорозчинних металів, їх концентрації, температури середовища, ступеня освітленості.

У листі робінії псевдоакації простежувалось сезонне накопичення Mn, Fe і Pb, у той час, як вміст Zn і Cu знижувався в осінній період у порівнянні з літнім.

В результаті проведених досліджень виявлено переважне накопичення заліза в лісовій підстилці і листі робінії псевдоакації, вміст якого складав, відповідно, 72 % та 46 % від сумарної кількості досліджуваних елементів.

Список літератури

1. Клименко М.О., Ткачук О.П., Панкова С.О. Екологічні проблеми функціонування полежахисних лісосмуг в умовах лісостепу правобережного // Сільське господарство лісівництво. – 2021. – № 20. – С. 179–194.

2. Село Майорка, Дніпровський район Дніпропетровської області. Звіт про стратегічну екологічну оцінку документу державного планування – генерального плану та плану зонування у складі генерального плану. – Інститут територіального планування, Київ, 2020. – 47 с.

3. Цветкова Н. М., Якуба М. С. Роль лісової підстилки у накопиченні та розподілі важких металів у екосистемах середньої частини Присамар'я Дніпровського // Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах: Матер. VI Міжнар. наук. конф. – Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ, 2011. – С. 43-45.

4. Цветкова Н. М., Дубина А. О. Особливості міграції речовин у лісосмугах Присамар'я Дніпровського // Питання степового лісознавства та лісової рекультивациі земель. – 2011. – Вип. 40. С. 15–20.

5. Алексеева Т. М. Біоіндикація як метод екологічної оцінки стану природного навколишнього середовища // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2014. – Вип. 2/2014 (85). – С. 166–171.

ПЛЮСОВІ ДЕРЕВА ДУБА ЗВИЧАЙНОГО В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ

Кацуляк Юрій Дмитрович

к.с.-г.н., с.н.с., завідувач лабораторії
лісовідновлення і селекції УкрНДГірліс

Сіщук Мар'яна Миколаївна

к.с.-г.н., с.н.с. лабораторії
лісовідновлення і селекції УкрНДГірліс

Інтенсифікація лісового господарства України, антропогенні навантаження як національного, так і глобального масштабів поставили на порядок денний питання збереження природного генетичного потенціалу та штучно створених цінних ділянок лісових порід. Тому в другій половині ХХ сторіччя проблема вивчення і збереження генетичного різноманіття деревних видів посіла важливе місце в системі міжнародних генетичних досліджень у рамках єдиної програми (EUFORGEN).

На ранніх етапах становлення лісової генетики та селекції плюсові дерева, як і плюсові насадження, використовувалися в першу чергу як складовий вихідний елемент схеми селекційного покращення лісових деревних видів. Значно пізніше плюсові дерева почали розглядатися як об'єкти генозбереження *in situ*. Динаміка кількості плюсових дерев, які занесені в держреєстр України, свідчить про тенденцію зменшення цієї частки цінного генофонду.

Загальна кількість плюсових дерев усіх лісових видів в Україні за 19 років знизилася на 769 шт. (18,9 %), в т.ч. в Західних областях – на 332 шт. (27,1 %). Плюсові дерева виявилися найбільш уразливими об'єктами генозбереження *in situ* через свій невеликий розмір, значно менший ступінь захищеності при проведенні різних видів рубок, дію широкого спектру несприятливих чинників. Так із 197 дерев дуба звичайного (*Quercus robur* L.), які були занесені в державний реєстр, в натурі виявлено і детально описано лише 174 біотиби (табл.1).

Таблиця 1 - Результати інвентаризації плюсових дерев дуба звичайного в Західних областях України (знаходилося у реєстрі/ обліковано під час інвентаризації, шт.)

Область	Дуб звичайний
Івано-Франківська	2/2
Львівська	42/27
Тернопільська	34/32
Чернівецька	119/113
Всього:	197/174

Плюсові дерева можуть в достатній мірі відображати генофонд певної популяції, якщо їх кількість в цій популяції є значною (не менше 20). В регіоні наших досліджень, більшість популяцій основних лісоутворюючих порід

представлені одиничними плюсовими деревами. Лише незначне число популяцій репрезентовано більше, ніж 20-ма плюсовими біотипами.

Переважає більшість плюсових дерев дуба звичайного на Буковині (майже 93 %) представляє Прут-Сиретську популяцію. Тут вони ростуть у перестійних насадженнях віком від 113 до 215 років. Амплітуда їх висот становить 30,0 – 38,0 м, а діаметрів – 38,5 – 76,0 см. Більшість плюсових дерев мають добрий стан, характеризуються рівними повнодеревними стовбурами, доброю очищеністю від сучків (на 34–58 %), високими показниками росту, хоча і належать до II класу за Г. Крафтом.

В Івано-Франківській області атестовано лише два плюсові дерева дуба звичайного, які ростуть у різних лісорослинних умовах (одне в D₂, інше – в C₃) Крилоське лісництво Галицького національного природного парку. Вік їх 77 і 82 роки, висоти майже однакові (30,3 та 30,5 м), діаметри 50,0 і 46,0 см. Стан дерев добрий, клас Г. Крафта – I. Безсучкова зона стовбура становить майже 40% від загальної висоти дерева. Такої кількості плюсових дерев для Івано-Франківського Прикарпаття явно недостатньо.

Кількість плюсових дерев дуба звичайного відібрана і в Львівському Передкарпатті – 27 шт., 24 з яких представляють одну популяцію у Товщівському лісництві ДП «Львівського лісового господарства». Плюсові дерева дуба відзначаються високим віком (102-172р.) і добрими біометричними параметрами, об'єм стовбура багатьох дерев перевищує 10 м³. У віці 143 роки вони характеризуються значними габітусами – висотою 34,4 та 39,4 м, діаметром 57,0 та 64,0 см. Безсучкова зона складає 34 - 38 % від висоти дерева. Друге з відібраних дерев є одним із найбільших, в якого запас перевищує 5 м³.

Аналіз формового різноманіття плюсових дерев дуба звичайного за типами ритидома свідчить, що усі вони характеризуються борозенчастим типом із деякими незначними відмінностями. Наприклад, на Буковині представлені дерева із повздовжньо-борозенчастим (38 %), глибоко-борозенчастим (30 %), борозенчастим (18 %) й дрібно-борозенчастим (14 %) ритидомом, сірого (51 %), темно-сірого (44 %) та досить рідко світло-сірого (5 %) забарвлення. На Прикарпатті вони із повздовжньо-борозенчастим, а на Львівщині – глибоко-борозенчастим типом ритидома. Цікаво, що тут він на відміну від буковинських дерев характеризується специфічним однаковим забарвленням – коричнюватосірим.

Метою селекції дуба є не тільки продуктивність, але й якісні показники: прямизна і повнодеревність стовбура, задовільний тип гілкування, відсутність косошарості, наявність не надто товстого гілля тощо. Важливою селекційною ознакою також є стійкість проти хвороб і шкідників та несприятливих кліматичних умов. За такими вимогами й відбирались плюсові дерева дуба звичайного в Закарпатті. На сьогоднішній день їх тут нараховується біля 30 шт. і не тільки в рівнинних умовах, але й в старих вікових культурах за межами ареалу розповсюдження. Найбільш цінними є дерева з моноподіальним типом гілкування, коли головна вісь прослідковується до вершини, але їх у старих дерев дуба із панівного ярусу нами не виявлено. Тому приходилось задовольнятися деревами з букетною будовою крони, коли розходження осі на декілька рівних

гілок розташовані як можна вище. Вік найбільш старого дерева дуба за орієнтованою оцінкою перевищував 200 років (при діаметрі – 192 см), а наймолодшого – 40 років. Старе дерево зростає в насадженні штучного походження. Діаметр його стовбура вдвічі перевищував середні показники насадження, а по висоті – на 13%. Воно й сьогодні відзначається високими селекційними показниками, а щепи цього клону на плантації 30 річного віку є найбільш вдалими і рясно плодоносять.

Аналіз свідчить, що переважна більшість відібраних плюсових дерев дуба звичайного перевищують середні показники деревостанів, де вони зростають, за висотою на 10-40 %, за діаметром – на 20-60 %. За іншими фенотиповими показниками такі дерева характеризуються прямими повнодеревними і якісними стовбурами, доброю стійкістю проти біотичних й абіотичних факторів, добрим приростом й плодоношенням, густими кронами, тонкими і середньої товщини гілками. Довжина крони в них коливається від 20 до 80% (майже в 90% дерев від 30 до 70%) від загальної висоти, а протяжність безсучкової зони – від 20 до 70% (переважна більшість від 20 до 60%) (табл.2).

Таблиця 2 - Розподіл плюсових дерев дуба звичайного за основними фенотиповими ознаками

Перевищення середніх показників деревостану						Довжина крони (в % від заг.висоти)			Протяжність безсучкової зони (в % від заг. висоти)		
за висотою			за діаметром			%	к-кість дерев		%	к-кість дерев	
%	к-кість дерев,		%	к-кість дерев,			шт.	%		шт.	%
	шт.	%		шт.	%						
до 5	2	3,6	10,1-20	2	3,6	20,1-30	2	3,6	20,1-30	12	21,4
5,1-10	4	7,1	20,1-30	10	17,9	30,1-40	12	21,4	30,1-40	8	14,3
10,1-15	12	21,4	30,1-40	12	21,4	40,1-50	18	32,2	40,1-50	22	39,3
15,1-20	8	14,3	40,1-50	12	21,4	50,1-60	14	25,0	50,1-60	10	17,9
20,1-30	20	35,7	50,1-60	10	17,9	60,1-70	6	10,7	60,1-70	4	7,1
30,1-40	10	17,9	60,1-70	6	10,6	70,1-80	4	7,1			
			70,1-80	4	7,2						
Разом	56	100		56	100		56	100		56	100

Інвентаризація плюсових дерев у Західних областях України висвітлила загальноукраїнську проблему недостатньо активного використання цінних біотипів дерев у науково-дослідних і виробничих цілях. Помітним є низький інтерес її послаблена увага до цих об'єктів генофонду зі сторони виробництва. На сучасному етапі потрібно зосередити зусилля виробничників та науковців на дбайливому збереженні і належному оформленні, відібраних в минулому цінних біотипів, а також, при можливості, продовжити роботи у пошуку, відборі та атестації нових плюсових дерев дуба звичайного в даному регіоні.

ОСОБЛИВОСТІ РОСЛИННОСТІ ОКРЕМИХ ТЕРИТОРІЙ АРГЕНТИНСЬКИХ ОСТРОВІВ, ЯКІ ПРИЛЯГАЮТЬ ДО УКРАЇНСЬКОЇ АНТАРКТИЧНОЇ СТАНЦІЇ АКАДЕМІК ВЕРНАДСЬКИЙ

Тарасович Павло Михайлович

Магістрант Рівненського
державного гуманітарного університету
(м.Рівне), Психолого – природний факультет
Спеціальність 091 біологія

Науковий керівник

Марциновський Віталій Петрович
Професор, кандидат біологічних наук

Анотація. Приведені результати огляду окремих рослин Антарктики в локальному осередку станції Академік Вернадський та прилеглому району Аргентинських островів, складових наземних рослинних екосистем та їх видового складу.

Ключові слова: лишайник, ґрунти, мохи, печіночники, антарктичний півострів, Антарктика, Антарктида, станція Академік Вернадський, пінгвіни, щучник, перлинниця, птахи, мікроскопічні водорості, Аргентинські острови.

Summary. The results of a survey of individual Antarctic plants in the local environment of Akademik Vernadsky station and the adjacent area of the Argentine Islands, which make up terrestrial plants of ecosystems and their species composition, are presented.

Key words: lichen, soils, mosses, liverworts, the Antarctic Peninsula, Antarctica, Antarctica, Academician Vernadsky Station, penguin, pikeperch, Colobanthus quitensis, birds, mammals, microscopic algae, the Argentine Islands.

Актуальність роботи. Натурні спостереження за специфічними механізмами адаптації рослин Антарктики до різних умов існування, їх здатність виживати в регіонах малоприсаєднаних для нормального існування. Найчастіше найсуворіший континент Землі - Антарктида, асоціюється з – пінгвіном [1]. Але зовсім мало хто знає, що у Антарктиці живуть не тільки тварини, але й присутні представники рослинного світу. Антарктика може бути зеленою [2]. Її рослинний світ різноманітний, мохи відіграють своєрідну роль дерев, а розгалужені лишайники – кущів. У дні чудової погоди та відсутні опадів чи заметів, можна при спостереженні побачити особливості наземної антарктичної рослинності. Антарктична рослинність також слугувала предметом вивчення українських вчених [3].

Методи та мета дослідження- Підготувати огляд щодо рослинності Аргентинських островів, як регіону Морської Антарктики при екстремально низьких значеннях температури, УФ-радіації та дії інших стресорів, як один з способів адаптації рослинного організму до умов антарктичного довкілля.

Виклад основного матеріалу - у Антарктиді наземні екосистеми рослинності вивчаються з початку XIX ст. Згідно проведених досліджень багатьох біологів та ботаніків наземна флора Морської Антарктики бідна і складається з лишайників та мохоподібних, водоростей, грибів, мікроорганізмів [4,7]. Загалом у районі Аргентинських островів зростає близько 49 видів мохів, 7 видів з яких - це печіночники, а також біля 123 видів лишайників що складаються з гриба та водорості [3,6,9]. В рослинних угрупованнях Морської Антарктики зустрічаються також гриби (в тому числі ліхенофільні), мікро- та макроводорості: зелені (Chlorophyta) – 30 наземних видів, 41 вид, діатомові-, а також 7 видів синьо-зелених водоростей (Cyanophyta). В районі антарктичної станції Академік Вернадський нами зафіксовано 14 видів морських водоростей – макрофітів [3,6,8]. Судинні рослини у Антарктиді, представлені лише двома видами: щучником антарктичним (*Deschampsia antarctica* É. Desv.) і перлинницею антарктичною (*Colobanthus quitensis* (Kunth) Bartl.), а природна флора Субантарктики включає 70 видів судинних рослин. Залишається не з'ясованою причина екстремальної бідності флори судинних рослин Антарктики [10]. **Щучник антарктичний** – це представник великого роду *Deschampsia*, який включає біля 30 - 40 видів, котрі є мешканцями у Південних та Північних частинах півкулі [10]. Розносником щучника вглиб Аргентинських островів та прибережної зони Антарктичного півострова можуть виступати південно-полярні поморники (*Stercorarius maccormicki*). Саме вони є основними «городниками» в Антарктиді. **Перлинниця антарктична** (*Colobanthus quitensis* (Kunth) Bartl.), поширена виключно у Південній півкулі. Кількість видів, котрі належать до цього роду є різною і орієнтовно складає 30 видів. Перлинниця антарктична - найчастіше зустрічається у Морській Антарктиці, досягаючи в своєму поширенні затоки Лазарева на острові Олександра. Інший субантарктичний вид перлинниця шиловидна (*Colobanthus subulatus* (d'Urv.) Hook.f.) на півдні досягає лише Південної Джорджії. Це родич звичайного мокрецю (*Sagina procumbens*) поширеного по всій Україні [10]. Перлинниця добре переносить усі примхи антарктичного довкілля. **Мохоподібні** - стародавні рослинні організми, що населяють різні континенти світу. У Антарктиці поширено 2 форми та 111 видів мохів. Нами виявлено, що деякі види мохів зростають вище 1000 м над рівнем моря [7]. Окремі антарктичні мохи мають здатність рости зануреними у воді на глибині декількох метрів, це *Drepanocladus longifolius* (Mitt.) Paris, та *Plagiothecium orthocarpum* Mitt. Мохи пристосувалися до існування в досить посушливих місцях планети. Вони можуть переходити багато разів зі стану спокою у стан фотосинтезу. Антарктичні мохи мають можливість рости, використовуючи сонячний день при температурі 0° С. Флора антарктичних печіночників включає біля 27 видів. Печіночники здатні утворювати мікоризи з грибами і мають здатність домінувати виключно локально, створюючи свої угруповання [10]. **Лишайники-** при високій

адаптивності, лишайники можуть без проблем виживати, рости і фотосинтезувати в найтяжких кліматичних умовах проживання, витримувати наднизькі температури, надмірну сонячну радіацію. Деякі лишайники, як наприклад, *плакопсіс* (*Placopsis*) мають *цефалоподії* - це спеціальні структури, що утворені синьо-зеленими водоростями. Це дозволяє даному лишайнику швидше рости за сприяння високої кількості атмосферного азоту. Ріст деяких лишайників настільки повільний, що вік окремих екземплярів у деяких видах може становити до тисячі років [5]. **Водорості**- на території Антарктики існує значна різноманітність наземних водоростей, що становить близько 400 видів. **Мікроорганізми**- біота Антарктики, більше ніж інші континенти, представлена домінацією мікроорганізмів. Наші дослідження і результати інших авторів показали, що різноманіття мікробів в Антарктиді більше ніж оцінювалося попередньо [3]. (Tytgat et al., 2014). Рослинний світ в районі антарктичної станції Академік Вернадський (архіпелаг Аргентинські острови) складає: **Квіткові рослини**– 2 види: (з них *Перлинниця антарктична* (*Colobanthus quitensis* (Kunth) Bartl.), *Щучник антарктичний* (*Deschampsia antarctica* E. Desv.), **Мохоподібні** (Bryophyta) всього –49 видів, з них: **Печінкові мохи**- 7 видів (Marchantiophyta, Hepatophyta, **Лишайники**- 123 види (Lichenes). **Наземні водорості** всього: 78 видів (зелені (Chlorophyta)- 30 видів, синьо-зелені (Cyanophyta)- 41 вид, діатомові - 7 видів).

Висновки. Рослинність наземних екосистем Антарктики характеризується бідністю та домінуванням тих груп організмів, які на інших континентах мають відчутно-менший внесок. Головна екологічна роль наземних рослинних угруповань Антарктики може бути сформульована як акумуляція органічної речовини в екстремальних умовах регіону. Наземні екосистеми регіону існують в умовах надходження головного джерела органіки від птахів та ссавців. Органіка впливає на розвиток наземної рослинності та ґрунтоутворення.

Література

1. Тарасович П., Антарктида - шостий континент, 2019, С. 32-45, 51-67
2. Парнікоза І. Зелені скарби Української Антарктики // Експедиція XXI – 2014-2015. №9/10. – С. 27-34.
3. Тарасович П.М., Марциновський В.П, Загоруйко Г.Є. Біологічна характеристика наземних рослин і тварин окремих територій аргентинських островів прилягаючих до української антарктичної станції академік Вернадський //Вісник пробл. Біол. і мед. 2021.
4. Конвей П. та ін. Глобальна південна межа поширення судинних рослин та торфонакопичення в Антарктиці.
5. Longton RE (1979) Vegetation ecology and classification in the Antarctic Zone. Canadian Journal of Botany 57: 2264–2278. DOI:10.1139/b79-273
6. Parnikoza I., Inozemtseva D.M., Tyshenko O.V., Mustafa O., Kozheretska I.A. Antarctic herb tundra colonization zones in the context of ecological gradient of glacial retreat // Ukrainian Botan. Journ., 2008, Vol.65, 4. – P. 504-511. DOI: 10.4236/ajps.2011.23044

7. Polishuk V, Kostikov I, Taran N, et al. (2009) The complex studying of antarctic biota. *Ukrainian Antarctic Journal* 8: 206–214. DOI: <https://doi.org/10.33275/1727-7485.8.2009.456>

8. Smith R. I. L., Corner R.W. M. Vegetation of the Arthur Harbour-Argentine Islands Region of The Antarctic Peninsula // *Br. Antarct. Surv. Bull.*, Nos. 33-34. 1973- P. 89-122.

9. Upson R, Newsham KK, and Read DJ (2008) Root-fungal associations of *Colobanthus quitensis* and *Deschampsia antarctica* in the maritime and subantarctic. *Arctic, Antarctic, and Alpine Research* 40: 592–599. [https://doi.org/10.1657/1523-0430\(07-057\)\[UPSON\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1657/1523-0430(07-057)[UPSON]2.0.CO;2).

10. Іван Парнікоза, Рослинний світ та ґрунти району Аргентинських островів // *Журнал Експедиція XXI*, квітень 2021. <https://expedicia.org/roslinniy-svit-ta-grunti-rayonu-argen/>

ИССЛЕДОВАНИЕ ОКИСЛИТЕЛЬНОГО ДЕГИДРИРОВАНИЯ МЕТИЛИЦИКЛОПЕНТАНА НА КЛИНОПТИЛИЛОЛИТНОМ КАТАЛИЗАТОРЕ

Алиев Агададаш Махмуд,

Доктор технических наук, академик, Институт катализа и неорганической химии им. М.Ф.Нагиева, Азербайджан

Аббасов Махир Яшар

докторант Института катализа и неорганической химии им. М.Ф.Нагиева, Азербайджан

Метилциклопентадиен, как ценное сырье, имеет большое промышленное значение. Каталитически 1,3-метилциклопентадиен получают окислительным дегидрированием метилциклопентена. Целью выбора оптимального катализатора является снижение температуры реакции и увеличение выхода 1,3-метилциклопентадиена за одну стадию, селективность процесса и срока службы катализатора. Соответственно, был использован природный клиноптилолит ($\text{SiO}_2/\text{Al}_2\text{O}_3=8.68$), с месторождения Айдаг Азербайджанской Республики и был приготовлен катализатор, модифицированный катионами в процентном соотношении ($0.5\% \text{Cu}^{2+}$, $0.2\% \text{Zn}^{2+}$, $0.1\% \text{Co}^{2+}$, $0.1\% \text{Cr}^{3+}$) по массе цеолита и на поверхности этих катализаторов при интервале температуры $300\text{--}360^\circ\text{C}$, было проведено окислительное дегидрирование метилциклопентана воздухом при мольном соотношении реагентов и газового разбавителя $\text{C}_5\text{H}_9\text{-CH}_3: \text{O}_2: \text{N}_2 = 1,74: 1: 3,72$, при объемной скорости по метилциклопентану $0.25\text{--}1.0 \text{ час}^{-1}$ [1].

В зависимости от количества энергии связи, образующийся между компонентами активного центра катализатора с атомарным кислородом, происходит окислительное дегидрирование метилциклопентена до 1,3-метилциклопентадиена (рис.1). Здесь существует три активных центра: $\{\text{M}_1 (1), \text{M}_2 (2)\}$ и $\{\text{M}_1 (1), \text{M}_2 (4)\}$, $\{\text{M}_1 (2), \text{M}_2 (4)\}$. Из-за сильной кислотной природы связей, образованных катионами Cr^{3+} , Cu^{2+} и Co^{2+} с атомами кислорода, эти катионы обладают сильной способностью притягивать атом водорода от молекулы метилциклопентана [2].

Однако, энергия связи атома Zn мала, и его добавление предотвращает глубокое дегидрирование молекулы метилциклопентана.

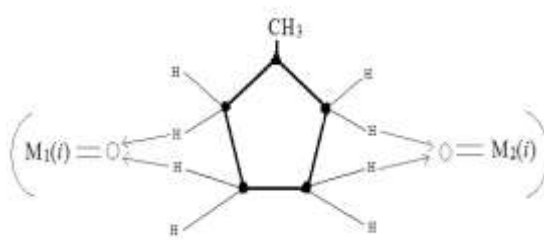

Рисунок 1. Схема реакций окислительного дегидрирования в активных центрах модифицированного катализатора клиноптилолита. Катализатор Клиноптилолит-CuCrCoZn. i - обменные катионы, $i = 1-4$; 1-Cr³⁺, 2-Cu²⁺, 3-Zn²⁺, 4-Co²⁺.

Расположение катионов металлов на поверхности, зависит от способа приготовления катализатора. При удалении слабосвязанной молекулы кислорода с поверхности, увеличивается прочность её связи и повышается селективность реакции по циклоолефинам [3]. Наблюдается увеличение скорости образования непредельных углеводородов, до значений, соответствующего значениям полного дегидроокислению поверхности при увеличении температуры воздуха.

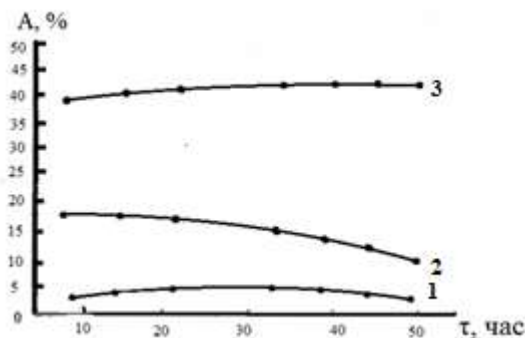

Рисунок 2. Динамика изменения скорости окислительного превращения метилциклопентана в модифицированных формах клиноптилолита ($T=360^{\circ}\text{C}$, $\text{C}_6\text{H}_{12}:\text{O}_2:\text{N}_2=1,74:1:3,72$). 1-первичный клиноптилолит; 2 - H-клиноптилолит; 3- CuZnCoCr-клиноптилолит.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. A.M.Aliyev, M.Y.Abbasov, U.M.Najaf-Guliyev, Z.A.Shabanova, G.A.Ali-zadeh, R.Yu.Mirzoeva. "Oxidative dehydrogenation of methylcyclopentane to methylcyclopentadiene-1,3 over modified zeolite catalysts". Azerbaijan Chemical Journal № 1 2020, P. 26-31.
2. Armbruster Th. Dehydration mechanism of clinoptilolite and heulandite ; single-crystal X-ray study of Na-poor, Ca-, K-, Mg-rich clinoptilolite at 100 K// Am.Maner. 1993. V.78. P.260-264.
3. Aliyev.A.M, Shabanova.Z.A, Kerimov.A.I, Bahmanov.M.F, Aliyev.F.V, Najaf-Guliyev.U.M // Use of Metal-Zeolites as a Catalyst in Reaction of Oxidative Dehydrogenation of Naphthenes. 2016. No 3 P. 63-74.

ПОЛУЧЕНИЕ МОЛЕКУЛЯРНОГО ВОДОРОДА - ЭКОЛОГИЧЕСКИ ЧИСТОГО ВИДА ТОПЛИВА, В РЕЗУЛЬТАТЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ГАММА-ЛУЧЕЙ С СИСТЕМОЙ ВЕО / Н₂O

Гаджиева Севиндж Рафик

Доктор технических наук, профессор Бакинский Государственный Университет, Азербайджан

Аббасова Нермин Кемаледдин

Докторант, Бакинский Государственный Университет, Азербайджан

В последние годы из-за угрозы истощения источников энергии, использование водорода в качестве альтернативного топлива стало одним из приоритетных задач. Большое количество этих исследований были сосредоточены на получении молекулярного водорода в процессе радиолитического расщепления воды на границе оксид/вода. Например, в системе ВеО+вода, оксид бериллия, используемый в ядерных реакторах, подвергается воздействию некоторого вида излучения (γ -кванты, электроны, нейтроны, протоны, α -частицы, ионы высоких энергий и т. д.) и температуры. По этой причине рассчитаны энергетические спектры комптоновских электронов, образующихся внутри ВеО. Расчет проводился по программе MATHCAD с использованием методов столкновения Монте-Карло и пошагового метода [1,2]. Число электронов N_i соответствующей кинетической энергии E_i рассчитывается по формуле:

$$N_i(E) = \delta_i(E) \cdot \Delta N$$

На рисунке 1 описана зависимость количества комптоновских электронов, эмитируемых молекулами ВеО, под воздействием γ -кванты, от его кинетической энергии (энергетического спектра).

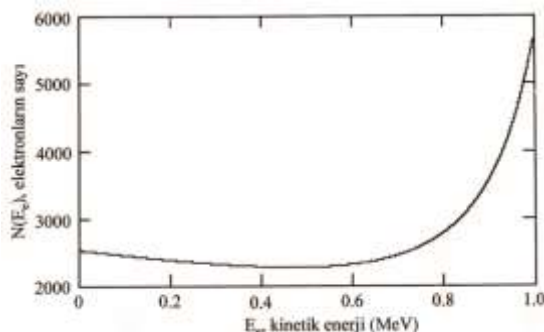
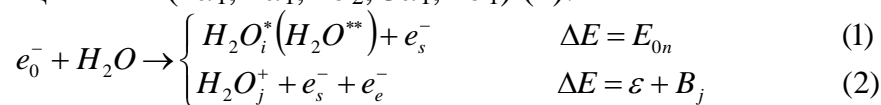

Рисунок 1. Энергетические спектры комптоновских электронов, образующихся внутри ВеО, под воздействием γ -квантов.

Радиационно-химический выход пары электрон-дырка внутри ВеО составляет 3,5 пара/100эВ, а состояния электронного возбуждения составляет 2,8

возбуждение / 100 эВ. Расчеты показывают, что поглощенная доза внутри частицы BeO в 2,33 раза больше, чем у H₂O. По этой причине концентрация образующихся δ-электронов нового поколения или тепловых электронов в обеих фазах различается в несколько раз. Эти электроны могут легко переходить из твердой фазы в жидкую или наоборот. Поскольку большинство электронов, переходящих из твердой фазы в жидкую, являются электронами при 100 эВ, то соответственно концентрация электронов в пространстве d = 20 нм вокруг твердой частицы по сравнению с другими частями жидкой фазы намного больше.

При неупругом столкновении низкоэнергетических электронов с молекулами воды, переданная молекуле воды энергия, затрачивается на электронное возбуждение молекулы воды (1) и на прямую однократную ионизации МО (1a₁, 2a₁, 1b₂, 3a₁, 1b₁) (2).

Здесь соответственно e_0^- , e_s^- и e_e^- – начальные, рассеянные и отталкиваемые электроны, $H_2O_j^+$, $H_2O_i^*$, H_2O^{**} – соответственно ионизация j-й МО молекулы воды, i-е возбуждение и экстремальное возбуждение (плазмон) [4,5].

Из имеющихся материалов видно, что изучение радиационных процессов идущих под действием ионизирующего излучения в системах Be и оксид бериллия / вода имеет как научное, так и практическое значение. Здесь можно отметить следующие направления:

1. Вода и водные растворы представляют собой модельную систему механизмов радиолитических процессов идущих под действием излучения. Эта модель дает представление о влиянии ионизирующего излучения на живые организмы, которые содержат более 83% воды.
2. С другой стороны, в атомной энергетике будущего она будет играть базовую роль в строительстве атомных электростанций с ядерными реакторами IV поколения и переводе части ядерной энергии на водородную энергию.

Список литературы

1. Stabler A., Phys. Rev. A133, 1268 (1964)
2. Алхазов Г. Д. Техническая физика 1971, т.41, вып.2, с.2513-2523
3. S. Uehara, H. Nikjoo // J. Radiat. Res. 47 (2006) 69-81.
4. Y.D.Jafarov Mathematical modelling of radiolysis proses of water under the impact of low-energy electrons, Problems of atomic science and technology, 2011, N5, Series: Nuclear Physics Investigations 56 (2011) 42-47.

ТРАВМА VERSUS ТРИУМФ: ПАМЯТЬ И ТОЛЕРИЗАЦИЯ НАСИЛИЯ

Бильченко Евгения Витальевна,

доктор культурологии, доцент,
профессор кафедры культурологии
и философской антропологии

Национального педагогического университета
имени М.П. Драгоманова, Украина

Неонацизм в форме постмодерного расизма продолжает существовать в постсовременных реалиях памяти. Память как единство сознательного и бессознательного начал отражает и искажает событие. Память предстает сценарием воображаемой идентичности, в структуре которой недостающие пазлы заполняются символическими значениями культуры, господствующими означающими гегемонии (идеологии). Степень искажения события в памяти увеличивается не только с течением времени: она связана с морфологией психических регистров. Например, в автобиографической памяти события, свидетелями которых мы были в детстве, постепенно приобретают характер фактов, играющих роль самих себя (фантазмов) [1, с. 10-25]. Поэтому, повзрослев, мы легко усваиваем именно ту модель коллективной, приписываемой нам извне, памяти, которая совпадает с образными сценариями из личных событийных мифов. Речь идет не о действительных фактах прошлого, но о желаниях, которые всегда оказываются сильнее фактов, что делает идею Просвещения утопической. Историческое знание социального зла никак не заставляет человека отринуть античеловеческие поступки, если они являются предметом цензурируемого и трансгрессивного наслаждения. Степень фальсификации по мере движения от личной памяти к коллективной увеличивается. Критерием, который накладывает предел на релятивацию события в сознании субъекта, являются первоисточники и живые очевидцы. Но, если события происходят давно, очевидцы покидают этот мир, а первоисточники искажаются в текстах критики.

Так рождается стратегия памяти, формирующая политическую память на базе живой, народной памяти и опирающаяся на классическую для модерна командно-административную цензуру, всё еще хранящую онтологическое ядро события как катарсиса. Событие становится действием на подмостках театральной общественной сцены, где правда очищается от всего непристойного и в опосредованной форме сублимирует возвышенное, трагическое и прекрасное. Реальное, воплощенное в Символическом, – это язык традиционной памяти, возвышающейся над страданием. Иначе дело обстоит с памятью, идентифицируемой нами в качестве «рекламной» – постмодерной памяти

сетевого мультикультурного транснационального рынка, где традиция теряет бытийный смысл, а событие, с ней связанное, превращается в предмет дискурсивных практик. Это значит, что не значение факта порождает памятный знак о нем, а сам бренд, реклама, дискурс, коммуникация создают симулятивное «чистое» событие как медиа-спектакль, симулякр, имидж, товарный знак. Данный знак можно обменять на иной на рынке глобальной экономики, где продаются и покупаются политические режимы, паттерны культурных идентичностей и модели коллективных воспоминаний.

Главными манипулятивными механизмами рекламной травма-памяти являются взаимно переходящие друг в друга пассивная и репрессивная толерантность, основанные на фрагментации мемориальных идентичностей индивидов с целью инерциального продления гегемонии посредством игры на воображаемых дистанцированных отличиях. Пассивная толерантность, подменяющая слово «геноцид» как преступление против человечества на слово «трагедия» как синоним обоюдострого конфликта, использует плюрализм мнений как способ оправдания социального зла в качестве одной из форм наслаждения, осуществляя толеризацию антигуманных учений. При помощи чувственных эффектов юмора и шоу эти учения подвергаются медийной перекодировке и предстают перед нами на экране не как голый ужас казни, а как эстетизированные катастрофы, допустимые в рамках дискуссий о «вине обеих сторон», не предполагающей однозначного этического покаяния, способного прервать темпоральный поток смешивания добра и зла, знака и смысла, копии и оригинала, агрессора и жертвы. Если агрессор приравнивается к жертве как одинаково «наслаждающийся» (имеющий право на гедонистическую идентичность), жертва автоматически приравнивается к агрессору, и грань между атакующим и атакуемым, насильником и изнасилованным стирается. За сим следует репрессивная толерантность – оправдание агрессора в рамках вседозволенности. Избирательность репрессивности состоит в том, что из круга множественных относительных позиций субъект избирает позицию именно агрессора, страдая ксенофобией – страхом перед конфликтом, порождающем конформизм. Компромисс начинается с попытки смягчить преступление, оправдав его неадекватным поведением жертвы, якобы «спровоцировавшей» агрессора [2], и заканчивается глорификацией нацистских преступников.

Деграция пассивной толерантности в репрессивную в отношении к событиям Второй Мировой Войны проявляется там, где примирение с представителями коллаборационизма на волне неолиберальной пропаганды происходит в виде уравнивания режимов сталинизма и гитлеризма. Не возражая против репрессий, имевших место в тоталитарной культуре СССР, мы не можем игнорировать факта существенного отличия между нацизмом и коммунизмом: в первом случае речь идет об изначальной безнравственности расистской теории, осуществляемой такими же аморальными практиками. В случае же сталинского террора цель и средства расходятся: исходная истина бытия, задуманная как утопия равенства, искажается насильственным экспериментом [3, с. 90-97]. Если относительное зло является предметом дискуссий, то абсолютное зло, где бесчеловечная теория совпадает с бесчеловечной практикой, не может быть ни

предметом дискуссий, ни предметом умалчивания. Ибо феноменологическое вынесение нацизма за скобки означает молчаливое согласие с тем, что любые современные проявления насилия над Иным являются априорно «меньшим» злом. А символическая, «развлекательная», постановка вопроса о неонацизме в виде терминологической игры в «идолов театра» является перформативным жестом «рассеивания» зла» в эстетике всеобщего перверзивного наслаждения. Двойной код в виде наложения иллюзорного сентиментализма на реальное преступление создает воображаемый мир, где гитлеризм становится непристойной изнанкой постсовременности.

Парадигмальные усилия по изъятию из смыслового поля культуры архетипа Победы направлены на символические репрезентации всех участников Второй Мировой Войны как одинаково «пострадавших» от столкновения двух «тоталитарных культур», особенно на пограничных территориях в странах Восточной Европы. «Победа» стигматизируется, обретая коннотации догматизма, ретроградства, патернализма, вульгарного традиционализма. «Травма» как жест принудительного покаяния якобы должна примирить всех «жертв» «трагических обстоятельств». Но потомки победителей не желают быть детьми «жертв», сохраняя триумфальную память спасения невинно убиенных от убийц. В итоге, травма-память вместо хрупкой лояльности обращается гротескным жестом поощрения новых травм и новых жертв. Архетип же триумфа не противопоставляет человека и традицию, поскольку традиция интериоризируется субъектом как истинное историческое событие и превращается в сконструированную самостоятельно внутреннюю идентичность.

Таким образом, триумфальная память солидаризирует людей на основании универсалий истины, добра, красоты, гуманности, диалога на долгие надежные сроки. Осуществленная нами критика травма-памяти и альтернативное предложение уравновесить стратегиями памяти триумфальной ни в коем случае не касается базовой травмы – реальных исторических жертв от реального исторического агрессора. Ограничение тирании травмой касается исключительно толеризации гитлеризма как якобы «тоже травмы», попытки смягчить геноцид мнимой гибридностью там, где выбор между человеческим и античеловеческим – однозначен: уже не на уровне политики, а на уровне этики.

Список литературы

1. Хальбвакс М. Коллективная и историческая память // Неприкосновенный запас. – 2005. – № 2–3 (40–41). – С. 8–27.
2. Portelli A. The Order Has Been Carried Out: History, Memory, and Meaning of a Nazi Massacre in Rome. New York: Palgrave Macmillan, 2003. – 329 p.
3. Бадью А. Этика: Очерк о сознании Зла. – СПб., Machina, 2006. — 126 с.

CONDUCT OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL WORK

Lukyanova Milyausha Tagirovna

candidate of economic sciences, associate professor
Bashkir State Agrarian University

Zalilova Zariya Alfirovna

candidate of economic sciences, associate professor, head of department
Bashkir State Agrarian University

Accounting in organizations is carried out by the accounting service. Regulation on the accounting service of the enterprise is approved by separate order.

An enterprise that in its structure has structural divisions, refers to them as branches which are also subject to all regulatory documents adopted by the enterprise. The most important principles of the activities of branches are: they are not legal entities; fixed assets are assigned to branches by order of the enterprise, debt on fixed assets for production purposes is accounted for on a separate sub-account; heads of branches manage the financial and economic activities of the branch on behalf of the main organization on the basis of the general power of attorney of the enterprise.

Branches maintain their own accounting in accordance with these regulations and current legislation. The branch office balance sheet has an unfinished form, is regarded as an internal reporting document and is part of the balance sheet of the company.

When conducting accounting, all branches apply a single working plan of accounts. The reflection of business transactions in accounting is carried out by the double entry method, with the exception of accounting on off-balance sheet accounts.

All business transactions are reflected in the accounting records on the basis of primary documents signed and approved in the prescribed manner, as well as on the basis of tax returns, payments and accounting records drawn up using primary documents in addition to accounting and tax registers. Primary documents are processed, handled and stored in accordance with the workflow procedures.

Inventory is carried out in accordance with company's order at the following intervals: 1- non-current assets once a year; working materials, stocks once per year; unfinished goods - monthly if available; cash - quarterly; securities - once a year; settlements with contractors, if necessary, but at least once a year; payments to the management apparatus 2 times a month, on the 15th day and the last day of the month and funds and reserves – once a year.

In order to ensure the accuracy of accounting and reporting data, an inventory of property, financial liabilities and settlements is made on a mandatory basis in the following cases: during reorganization; when changing the branch manager or the chief accountant of the branch; when transferring property for rent, repurchase, sale; before

drawing up the annual financial statements; when changing those responsible for properties; in identifying theft, abuse or damage to property and in the event of a natural disaster, fire or other emergency situations caused by extreme conditions.

Payments to external demanders and buyers, with whom contracts have been signed, are made centrally through the accounting department and the office of the management.

Calculations on the movement of all inventory items between branches; services provided by one branch; on the work performed by one branch for another branch are also made centrally by the accounting department and the office of the management.

Revaluation of fixed assets is made on the basis of the order of the head of the company, which specifies the timing of the revaluation, the revaluation procedure (including partial revaluation), the timing of the revaluation reporting, etc.

Allocation of amortization of assets commissioned after January 1, 2002 is done using the straight-line method using amortization rates for groups approved by Government Decree No. 1 of January 1, 2002. On the inventory card of fixed assets, their useful life must be shown.

For fixed assets put into operation before January 1, 2002 and for which the useful life was previously established, the amount of amortization is determined on the basis of the initial cost and the established useful life.

Evaluation of inventories is made at the actual cost of procurement of each unit, except for the "fuel" and "Semi-finished products of own production" bills - according to which the assessment is made by the method of average cost. Evaluation of inventories for inert materials (sand, gravel, etc.) and semi-finished products is also calculated using the method of average cost.

Accounting for the movement of inventory is made at actual cost. In exceptional cases (for example, writing off the cost of materials for which no settlement documents were received from the supplier), it is allowed to record movement at planned prices. Planned prices are determined on the basis of actual market prices for such materials.

The cost of the purchased material resources is taken into account in the relevant accounts of accounting by also including in the price the costs of storage, transportation and procurement on the basis of the requirements, invoices, accounts and notices of the internal business calculations.

Transfer of purchased material resources from one branch to another is made at the actual cost, without applying any additional chargers or compensation.

Thus, it is possible to conclude that accounting must be organized in a single format by all enterprises and organizations in our country. This will help both the enterprises themselves and the controlling and inspection bodies to conduct their work.

References

1. Strategic Development and Use of Agro-Food Sector's Potential in Rural Areas / Z. Zalilova, M. Lukyanova, V. Kovshov, A. Sharafutdinov // Advances in Social Science, Education and Humanities Research: Proceedings of the Ecological-Socio-Economic Systems: Models of Competition and Cooperation (ESES 2019), Kurgan, Russia, 24 октября 2019 года. – Kurgan, Russia: Atlantis Press, 2020. – P. 156-161.

2. Scenario Method of Strategic Planning and Forecasting the Development of the Rural Economy in Agricultural Complex / M. T. Lukyanova, V. A. Kovshov, Z. A. Galin [et al.] // Scientifica. – 2020. – Vol. 2020. – P. 9124641. – DOI 10.1155/2020/9124641.
3. Залилова, З. А. Экономические факторы и организационные вопросы устойчивого развития отрасли пчеловодства / З. А. Залилова, А. Г. Маннапов // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2008. – № 8(90). – С. 123-127.
4. Лукьянова, М. Т. Практика стратегического планирования отрасли пчеловодства в Республике Башкортостан через маркетинговый и экономический анализ / М. Т. Лукьянова, В. А. Ковшов, З. А. Залилова // Роль аграрной науки в устойчивом развитии сельских территорий: Сборник III Всероссийской (национальной) научной конференции, Новосибирск, 20 декабря 2018 года. – Новосибирск: Новосибирский государственный аграрный университет, 2018. – С. 1102-1107.
5. Маннапова, Р. А. Статистический анализ развития пчеловодства в разрезе категорий хозяйств / Р. А. Маннапова, З. А. Залилова // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2012. – № 7. – С. 92-93.

ORGANIZATION OF ACCOUNTING AND ANALYSIS OF FINANCIAL RESULTS

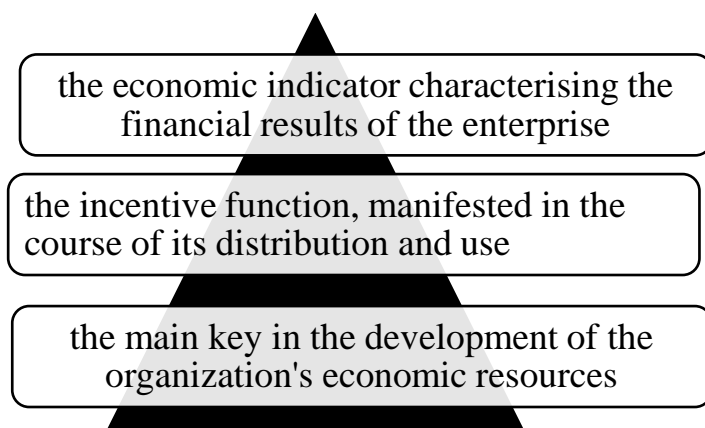
Zalilova Zariya Alfirovna

candidate of economic sciences, associate professor, head of department
Bashkir State Agrarian University

Lukyanova Milyausha Tagirovna

candidate of economic sciences, associate professor
Bashkir State Agrarian University

A positive financial result is the main goal any enterprise would target. Profit and rate of return are the main indicators of financial performance. Profit is the key group of market relations which has three functions, presented in the following diagram for easy comprehension:

Picture 1. Functions of profit

Income – the main resource for financing growth of money used, renewal and expansion of manufacturing, public company formation, and also the main resource for the development of profitable share of the budgets in various degrees.

Profit making is considered the main goal of any business entity. On the one hand, income is considered to be a sign of the company's productivity, since it depends largely on the quality of the company's activities, increases the financial interest of its employees in more efficient use of resources due to the fact that profit is the main source of industrial and social development of the enterprise. On the other hand, it serves as an important basis for the development of the government budget. In a similar way, both the organization and the state are interested in increasing the amount of profit.

Rate of return - one of the main ad valorem high-performance characteristics of the company, determining the degree of cost-effectiveness and the level of use of the money during the manufacture and sale of goods (works, services).

Rate of return is shown in coefficients or percentages that reflect part of the profit from any currency unit of the expenses. Thus, in more details determine the final results

of management rather than income.

The amount of profit and rate of return depend on the production, sales and trading activities of the enterprise, i.e. these indicators characterise all aspects of management.

Profit is created under the influence of a significant number of interdependent conditions, which have a great influence on the performance of the enterprise.

Factors that have a large impact on profits are systematised according to various indicators. So, there are external and internal factors.

Profit can be generated by several different methods of formation and planning.

Profit - a final financial performance of each business entity and one of the main components of the strategic management of the company. In this case, a significant issue is considered to be the analysis of the amount of profit gained, at different levels relating to the interests of different subject groups of economic relations: - countries (represented by tax organizations) - a set of taxable profits as a source of budget replenishment; - owners - the aggregate of net profit as a resource for income payment; - administrative staff - total gross profit (marginal profit) as a result of their own activities, and in addition to the resource formation of the organization; - creditors, suppliers, traders - Total operating profit as a resource for sustainable partnerships. Of particular interest to the owners of the organization are the proportion of profits gained, which they will earn in order to meet personal needs.

The main purpose of the analysis of financial results of the organization - improving the efficiency of the functioning of the business and search for funds for its expansion. To achieve this goal, the following are carried out: assessment of the results of past periods; development of operational control procedures for production activities; development of measures to prevent negative phenomena in the activities of the enterprise and in its financial results; opening of reserves to improve performance; developing sound plans and regulations.

From all this we can conclude that the accounting (financial) report is the main information base for the analysis of financial condition and efficient use of financial resources of the enterprise. The financial condition of the organization depends on how the accounting (financial) report has been prepared.

References

1. Strategic Development and Use of Agro-Food Sector's Potential in Rural Areas / Z. Zalilova, M. Lukyanova, V. Kovshov, A. Sharafutdinov // *Advances in Social Science, Education and Humanities Research: Proceedings of the Ecological-Socio-Economic Systems: Models of Competition and Cooperation (ESES 2019)*, Kurgan, Russia, 24 октября 2019 года. – Kurgan, Russia: Atlantis Press, 2020. – P. 156-161.
2. Scenario Method of Strategic Planning and Forecasting the Development of the Rural Economy in Agricultural Complex / M. T. Lukyanova, V. A. Kovshov, Z. A. Galin [et al.] // *Scientifica*. – 2020. – Vol. 2020. – P. 9124641. – DOI 10.1155/2020/9124641.
3. Залилова, З. А. Экономические факторы и организационные вопросы устойчивого развития отрасли пчеловодства / З. А. Залилова, А. Г. Маннапов // *Вестник Оренбургского государственного университета*. – 2008. – № 8(90). – С. 123-127.

4. Лукьянова, М. Т. Практика стратегического планирования отрасли пчеловодства в Республике Башкортостан через маркетинговый и экономический анализ / М. Т. Лукьянова, В. А. Ковшов, З. А. Залилова // Роль аграрной науки в устойчивом развитии сельских территорий: Сборник III Всероссийской (национальной) научной конференции, Новосибирск, 20 декабря 2018 года. – Новосибирск: Новосибирский государственный аграрный университет, 2018. – С. 1102-1107.
5. Маннапова, Р. А. Статистический анализ развития пчеловодства в разрезе категорий хозяйств / Р. А. Маннапова, З. А. Залилова // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2012. – № 7. – С. 92-93.

КОНЦЕПЦІЯ ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ СКЛАДОВОЇ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Гонтаренко Тетяна Олександрівна,

Ст.викладач кафедри

«Облік, оподаткування та економічна безпека»

Донбаська державна машинобудівна академія, Україна

Економічна безпека є необхідною умовою існування будь-якого підприємства, вона забезпечує захищеність його життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та є підґрунтям стійкого функціонування. Відповідно до високого рівня невизначеності умов функціонування, найбільш важливими сьогодні залишаються проблеми інформаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємства.

Світова бухгалтерська наукова думка на перший план висуває проблему забезпечення якості облікової інформації, що надається користувачам для прийняття рішень. Міжнародні дослідники велику увагу приділяють якості облікової інформації, як складової облікового забезпечення економічної безпеки підприємства.

Хорватські дослідники І. Сачер та А. Олуїч [1] виокремлюють якість облікової інформації, як одну із найважливіших характеристик якості облікової інформаційної системи, відмічаючи, що сьогодні існує значна кількість моделей оцінки якості облікової інформації (моделі Шеннона, Мейсона, Дрецьке, Демпера, Стемпера та ін.), від вибору конкретної з яких залежить набір критеріїв, на основі яких оцінюватиметься якість інформаційної системи в цілому.

Проблематику використання концепції якості в бухгалтерському обліку також можна досліджувати в контексті системи його нормативного регулювання. Як зазначає з цього приводу К. Хеллстром, сьогодні якість в бухгалтерському обліку розглядається в контексті облікових стандартів та їх характеристик, застосування облікових стандартів підприємствами, вимог до розкриття інформації (обрана облікова політика може бути недостатньо зрозумілою, якщо вона не розкрита належним чином), оцінки інвесторами бухгалтерської інформації [2].

Американські дослідники Д. Ебоді, Дж. Хьюз та Дж. Лю розглядають якість прибутку як показник, що вимірюється за допомогою аномальних нарахувань, які виступають в якості постійної для інформаційної асиметрії, впливаючи на вартість капіталу [3].

За підходом авторів слід визначати не лише якісь фінансової звітності, як певного інтегрованого набору звітів, а безпосередньо слід оцінювати якість прибутку, як основного її показника. Якість прибутку визначається за допомогою розрахунку відхилень між грошовими потоками і прибутком підприємства, що є досить корисним для інвесторів.

Такої ж позиції дотримується С. Алвес, яка розглядає особливості впливу структури акціонерного капіталу португальських компаній на якість показника

їх річного прибутку. На думку автора [4], якість прибутку може асоціюватись з різними типами власності, тобто залежить від зміни їх структури, оскільки для кожного з типів власності характерна своя система контролю господарської діяльності, що в кінцевому випадку впливає на показник прибутку, оприлюднений в звітності.

Окрім безпосередньо облікових об'єктів, дослідниками також приділяється увага питанням впливу облікового інформаційного продукту на якість рішень, що приймаються на основі його використання. Зокрема, Е. Р. Айселін [5], розглядаючи роль облікової інформації в процесі прийняття фінансових управлінських рішень, відмічає про необхідність підвищення якості останньої, що в кінцевому випадку сприятиме підвищенню якості фінансового управління. При цьому на якість управлінських рішень впливають три основні змінні, що є характеристиками облікової інформації – невизначеність, інформаційне навантаження і навантаження даних.

Найбільш доцільним є використання поняття “якість в бухгалтерському обліку” стосовно бухгалтерської звітності, зокрема, фінансової звітності, яку можна вважати повноцінною продукцією облікової системи, яка пройшла всі стадії обробки.

Більшість міжнародних дослідників для оцінки якості фінансової звітності пропонують використовувати якісні показники або вимоги, яких слід дотримуватись в процесі її формування, складання та оприлюднення. Так, на думку І. Сачер та А. Олуїч [6], зазвичай, основним критерієм вимірювання якості облікової інформації є її точність. У той же час, автори пропонуються розширити набір таких критеріїв, включивши до його складу релевантність, надійність, інтегрованість, зрозумілість, своєчасність та конфіденційність [7]. Таким чином, точність може розглядатись як базовий критерій якості фінансової звітності, однак, враховуючи можливість вибору із альтернатив, представлених в існуючих облікових стандартах, бухгалтерський облік не може бути досконало точним, оскільки в фінансовій звітності відображається лише бачення окремого бухгалтера, що залежить від рівня його професійних компетенцій та впливу зовнішніх факторів.

На думку проф. Р. Болла, основним показником високоякісної фінансової звітності є низький вміст сюрпризів в інформації про доходи, що подається на американські фондові ринки [8]. Подібного підходу дотримуються іранські дослідники С. К. Мезерджі, М. Р. Аббашадех, М. Х. Новгхабі та М. Дж. Нугхабі, зазначаючи, що низька частота і порівнянність доходів є показником якості. Внаслідок чого більшість інвесторів готові вкладати кошти в акції компаній, які мають стабільний дохід, вважаючи, що вони приймають рішення на основі інформації високої якості. Згідно такого підходу “понаднормове” зростання доходності є свідченням вуалювання облікових процедур, внаслідок чого фінансова звітність вважається низькоякісною.

Підсумовуючи можна стверджувати, що серед вчених немає єдиного підходу стосовно набору критеріїв, на основі яких визначається рівень якості фінансової звітності.

Список літератури

1. Sacer I. M. Information Technology and Accounting Information Systems' Quality in Croatian Middle and Large Companies / Ivana Mamie Sader, Ana Oluic / Journal of information and organizational sciences. – 2013. – Vol. 37. – No. 2. – P. 117-126.
2. Hellstrom K. Financial Accounting Quality in a European Transition Economy. The Case of the Czech Republic: Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy, Ph.D / Katerina Hellstrom. – Stockholm School of Economics, 2009. – 393 p.
3. Aboody D. Earnings Quality, Insider Trading, and Cost of Capital / D. Aboody, J. Hughes, J. Liu // Journal of Accounting Research. – 2005. – Vol. 43. – No. 5. – P. 651-673.
4. Alves S. Ownership Structure and Earnings Management: Evidence from Portugal / Sandra Alves // Australasian Accounting, Business and Finance Journal. – 2012. – Volume 6. – No. 1. – P. 57-73.
5. Iselin E. R. Accounting information and the quality of financial managerial decisions / Errol R. Iselin // Journal of Information Science. – 1996. – Vol. 22. – P. 147-153.
6. SaCer I. M. Information Technology and Accounting Information Systems' Quality in Croatian Middle and Large Companies / Ivana Mamie SaCer, Ana Oluid / Journal of information and organizational sciences. – 2013. – Vol. 37. – No. 2. – P. 117-126.
7. Sacer I. M Information Technology and Accounting Information Systems' Quality in Croatian Middle and Large Companies / ivana Mamie Safer, Ana Oluic / Journal of information and organizational sciences. – 2013. – Vol. 37. – No. 2. – P. 117-126.
8. Ball R. Infrastructure Requirements for an Economically Efficient System of Public Financial Reporting and Disclosure / Ray Ball // Brookings-Wharton Papers on Financial Services. – 2001. – P. 127-169.

ФИНАНСОВАЯ СТАБИЛЬНОСТЬ И ФИНАНСОВЫЕ ПОТЕРИ АВИАЦИОННЫХ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ

Джаксыбекова Галия Наримановна,

доктор экономических наук, профессор,
Декан Школы экономики и финансов
Алматы Менеджмент Университет (AlmaU) Казахстан

Досжанов Адилет Омерханович,

Студент 1 курса магистратуры
Алматы Менеджмент Университет (AlmaU) Казахстан

В этом исследовании рассматривается краткосрочное воздействие вспышки нового коронавируса 2019 года (COVID-19) на зарегистрированные авиакомпании по всему Казахстану с использованием методологии исследования событий. Результаты показывают, что доходность акций авиакомпаний снижается более значительно, чем доходность рынка после трех крупных объявлений о COVID-19. В целом, инвесторы по-разному реагируют на три выбранных события.

Финансовую стабильность можно определить, как “состояние, при котором финансовая система не является нестабильной”. Это также может означать состояние, при котором три компонента финансовой системы-финансовые институты, финансовые рынки и финансовая инфраструктура-являются стабильными. “Стабильность финансовых учреждений” относится к состоянию, при котором отдельные финансовые учреждения достаточно надежны, чтобы адекватно выполнять свою функцию финансового посредничества без помощи внешних учреждений, включая правительство. “Стабильность финансовых рынков” означает состояние, при котором не происходит серьезных сбоев в рыночных сделках, без существенного отклонения цен на финансовые активы от фундаментальных экономических показателей, что позволяет экономическим агентам привлекать и управлять средствами с уверенностью. “Стабильность финансовой инфраструктуры” относится к состоянию, при котором финансовая система хорошо структурирована для обеспечения бесперебойного функционирования рыночной дисциплины, и как система финансовой безопасности, так и система платежей и расчетов работают эффективно. Финансовую стабильность можно более широко определить, как “состояние, при котором финансовая система может беспрепятственно осуществлять реальную экономическую деятельность и способна устранять финансовые дисбалансы, возникающие в результате потрясений.

Финансовая стабильность является необходимым требованием не только для стабильности цен, политической цели центрального банка, но и для здорового

развития экономики. Это связано с тем, что финансовая нестабильность влечет за собой большие издержки для экономики, поскольку волатильность ценовых переменных на финансовых рынках возрастает, и финансовые учреждения или корпорации могут обанкротиться. Кроме того, экономическое развитие в такое время может быть ограничено, поскольку экономическим агентам трудно принимать рациональные решения и снижается эффективность распределения ресурсов. С 1980-х годов многие страны мира добились положительных результатов быстрого роста финансовой индустрии благодаря прогрессу в области финансовой либерализации. Однако в то же время они также переживали периоды резкого замедления экономического роста из-за больших экономических расходов, связанных с финансовой нестабильностью или финансовыми кризисами. На этом фоне многие страны начали уделять большое внимание финансовой стабильности при осуществлении своей политики. Внимание, уделяемое финансовой стабильности, растет, поскольку в последнее время появились новые факторы, способные вызвать финансовую нестабильность, включая укрепление связей финансового сектора между странами и бурное развитие сложных финансовых инструментов.

Формирование и организация эффективного функционирования транспортного комплекса, представляющего собой интегрированную экономическую систему, имеет решающее стратегическое значение как для расширения внутреннего рынка, так и для углубления внешнеторговых связей Республики Казахстан. Кроме того, географическое положение Казахстана определяет его значительную связующую роль в развитии торговых отношений на Евразийском континенте. Казахстан - одна из стран, от которой напрямую зависит формирование новых транспортных направлений. Для повышения конкурентоспособности национальной экономики на международных рынках требуется эффективное развитие транспортной инфраструктуры, способной в полной мере удовлетворить существующие потребности и перспективы развития страны. Это окажет мультипликативный эффект на экономику страны, рост торговли, развитие межхозяйственных связей, развитие рыночной инфраструктуры. Для Казахстана, занимающего 9-е место в мире по размеру территории, с транспортом связаны не только грузовые перевозки, но и социально-экономическое развитие регионов, решение многих проблем, таких как занятость населения, снижение инфляционного давления на цены, повышение качества и уровня жизни людей и т.д. При этом в 2018 году доля транспортной отрасли в валовом внутреннем продукте Казахстана составляет всего 8%. В странах Европейского Союза этот показатель составляет 20-25%, что свидетельствует о решающей роли транспортно-логистического сектора в экономике.

Общая Ситуация

Согласно Указу о чрезвычайном положении от 15 марта столица Казахстана Нур-Султан и крупнейший торговый центр Алматы 16 марта были помещены в карантин и закрыты из-за распространения инфекции в Казахстане через эти территории. границы городов. Указ налагает существенные ограничения на

передвижение людей и определенную коммерческую деятельность. С 1 апреля все международные рейсы в аэропорты Нур-Султан и Алматы приостановлены на неопределенный срок. Это привело к отмене регулярных рейсов из этих аэропортов. Согласно Приказу главного санитарного врача РК №61 с 27 октября 2020 года любое лицо, независимо от гражданства, прибывающее в Казахстан регулярным, чартерным или частным рейсом, транзитом или на длительный срок, независимо от возраста, социального обеспечения. Статус и дипломатический статус обязаны на пограничном контроле предъявить справку с отрицательным результатом теста ПЦР на COVID-19, действительную не более 72 часов на момент пересечения границы. Справку необходимо получить в стране, из которой прибывает пассажир. Граждане, не являющиеся гражданами Казахстана, в том числе имеющие вид на жительство в Республике Казахстан: без отрицательного результата теста PCR эти пассажиры не будут допущены на борт в аэропорту вылета. С ноября авиакомпания «Эйр Астана» возобновила международные рейсы в / из: Сеул, Дубай, Франкфурт, Амстердам, Киев, Стамбул, Анталия, Ташкент, Бишкек и Москву. «Эйр Астана» объявила о запуске нового рейса Алматы - Мале (Мальдивы) с 5 декабря.

Транспорт всегда был, есть и будет важной отраслью экономической и политической жизни страны. Огромная территория Казахстана, низкая плотность населения, удаленность населенных пунктов друг от друга, нарастающие процессы интеграции и глобализации в мире делают его одним из приоритетных направлений развития страны.

По итогам 2018 года транспортная отрасль обеспечила стране 8,3% от общего объема валового внутреннего продукта. По оперативным данным Статистического комитета Министерства ВВП Республики Казахстан по производственному методу за этот период составил около 58,8 трлн тенге. По итогам 2018 года в целом по стране перевезено 4,1 млрд тонн грузов, в то время как по итогам 2008 года объем таких перевозок составил почти половину. Количество людей, воспользовавшихся услугами казахстанских перевозчиков, составило 23 миллиарда человек. Но ровно 10 лет назад эта цифра была заметно ниже и достигала всего 11,3 миллиарда человек.

Реализация политики и практики, требуемых многими правительствами, потребует времени для координации; однако существует значительный опыт и лидерство, которые операторы могут использовать в поддержку "открытия неба". Возобновление международных рейсов потребует проведения многочисленных консультаций по решениям и мерам по управлению рисками в ответ на COVID-19. Несмотря на различные национальные стратегии, глобальное сотрудничество в области авиации остается прочным.

По мере того, как правительственные и отраслевые ограничения в авиационной промышленности начинают ослабевать, крайне важно, чтобы процедуры, установленные соответствующими отраслевыми органами и органами власти, последовательно соблюдались для контроля и управления рисками, такими как пандемия COVID-19. Что касается пассажирских перевозок, то каждый элемент, начиная с аэропортов вылета и прибытия, самих рейсов и

других операторов цепочки поставок, должен обеспечивать последовательное эффективное управление рисками.

Теперь отрасли необходимо тщательно поддерживать процесс возвращения к работе с учетом того, как и какие роли авиации будут выглядеть в будущем. Большая проблема для отрасли будет включать в себя квалифицированных сотрудников, необходимых для поддержки операций. Пандемия привела к прекращению глобальных поездок, в результате чего многие были вынуждены уйти в отпуск, а другие остались без работы. На начальных этапах пандемического кризиса в статьях, таких как Financial Times "Давайте перераспределим работников авиакомпаний, чтобы помочь национальным службам здравоохранения", рассматривались навыки некоторых сотрудников авиации и то, как их можно было бы использовать в противном случае. Теперь отрасли необходимо тщательно поддерживать процесс возвращения к работе с учетом того, как и какие роли авиации будут выглядеть в будущем.

С точки зрения практического руководства было достигнуто значительное лидерство в области мышления. Представители ИКАО, ИАТА и АСІ внесли свой вклад в первоначальные руководящие принципы Всемирной организации здравоохранения "Оперативные соображения по управлению случаями или вспышками COVID-19 в авиации". В статье излагаются мысли о том, как управлять подозрительными случаями на борту воздушного судна. Впоследствии было опубликовано еще много практических руководств, включая публикацию Целевой группы по восстановлению авиации Совета ИКАО (CART) "Взлет: руководство по воздушным перевозкам в условиях кризиса общественного здравоохранения COVID-19".

Аэропортам необходимо совместно с операторами адаптировать новые меры по обеспечению безопасности и управлению рисками.

Аэропортам необходимо совместно с операторами адаптировать новые меры по обеспечению безопасности и управлению рисками. Была выпущена совместная публикация с Международным советом аэропортов (АСІ) и ИАТА "Безопасный перезапуск авиации – совместный подход АСІ и ИАТА". Это следует из предыдущей публикации ИАТА "Перезапуск авиации после COVID-19". При этом учитывались медицинские данные и многоуровневые подходы к поддержке возобновления операций.

Включенные предложения:

- Скрининг температуры и симптомов;
- Использование масок и СИЗ (средств индивидуальной защиты);
- Физическое дистанцирование;
- Очистка и дезинфекция инфраструктуры;
- Тестирование на COVID-19 и тестирование на антитела;
- Паспорта иммунитета;

Меры по содействию отслеживанию контактов

А также меры, связанные с пилотом и членами экипажа и их опытом остановки. Аналогичным образом, Агентство по авиационной безопасности Европейского союза (EASA) опубликовало директиву по безопасности, в которой

рассматриваются методы дезинфекции, карантина, а также социального дистанцирования. С тех пор EASA запустила хартию для мониторинга операций COVID-19 на практике, объявив о первых присоединителях в начале июня 2020 года.

Многие органы власти, включая СААС, опубликовали руководство для операторов, СААС выпустила "Руководство по предотвращению распространения коронавирусной болезни 2019 года для авиакомпаний", в котором, что интересно, они дифференцировали меры реагирования, необходимые для международных и внутренних рейсов, с помощью механизма оценки рисков. В зависимости от оценки риска рекомендуются различные меры профилактики и контроля.

С учетом многочисленных руководящих принципов и дорожных карт по восстановлению существует явная необходимость в совместном подходе для обеспечения уровня согласованности и сотрудничества. Создание целевых групп, таких как Целевая группа по восстановлению авиации COVID-19 (CART), но существующие целевые группы, такие как Механизм сотрудничества по предотвращению и управлению мероприятиями в области общественного здравоохранения в гражданской авиации (CAPSCA), были неотъемлемой частью координации сотрудничества с COVID-19 в авиационной промышленности.

CAPSCA провела онлайн-вебинар с изложением Концепции Коридора общественного здравоохранения, запись которого можно найти на их веб-сайте. Основной акцент этой стратегии заключается в использовании "чистого" экипажа, 'чистых' самолетов и "чистых" объектов аэропорта для минимизации риска передачи COVID-19 при сохранении безопасности полетов.

Эти целевые группы играют важную роль в разработке совместного подхода к COVID-19 в авиации, включая содействие возобновлению авиационных операций на устойчивой, безопасной, надежной и упорядоченной основе. Более обширный список авиационных целевых групп и мер по смягчению последствий COVID-19 можно найти здесь

В ближайшей перспективе операторы стремятся увидеть, где они могут снизить затраты. Недавно мы опубликовали наш отчет "COVID-19, авиационная отрасль и рынок авиационного страхования". В этом отчете рассматриваются некоторые часто задаваемые вопросы наших клиентов, включая сравнение с атипичной пневмонией, сложности на рынках авиационного страхования и перестрахования, а также прогнозы на случай, если отрасль авиационного страхования понесет еще один убыточный год.

Одним из возможных решений является использование инструментов анализа рисков для количественной оценки рисков и поддержки принятия решений клиентами

Учитывая прогнозы социально отдаленных путешествий, общая нагрузка на рейсы будет ниже. Эти факторы окажут непосредственное влияние на рейтинг подверженности риску. Квантовые и долгосрочные эффекты на уже укрепляющемся и восстанавливаемом рынке нуждаются в тщательном рассмотрении. Другие факторы включают изменение профилей рисков. В другой

статье мы исследуем агрегацию самолетов наземного уровня и некоторые потенциальные проблемы с точки зрения риска. Одним из возможных решений является использование инструментов анализа рисков для количественной оценки рисков и поддержки принятия решений клиентами.

Мы внимательно отслеживаем и работаем с нашими клиентами и их рисками. При фундаментальном изменении рисков существует потенциальное влияние на рейтинги страхования, поскольку переменные изменились.

Андеррайтеры неохотно корректируют условия выплаты премий, не анализируя факторы риска, чтобы понять их влияние на них. Авиационные андеррайтеры обязаны перед своими акционерами пройти строгий анализ, чтобы свести к минимуму ситуацию, в которой они могут столкнуться с плохим долгом. Кроме того, как и в случае агрегирования активов, могут возникнуть и другие новые возникающие риски, такие как геополитические риски.

Таким образом, они нуждаются в том, чтобы операторы предоставляли им подробную оперативную информацию и информацию о рисках, чтобы помочь им в процессе принятия решений. Именно здесь могут быть необходимы надежные консультанты для мониторинга и оценки меняющегося ландшафта и предоставления ценной информации.

Заключение

Что можно извлечь из опыта, накопленного до сих пор, и где такая возможность? Авиационная промышленность вступит в период восстановления баланса, и переход к циклу восстановления потребует более стратегического управления рисками, основанного на данных, чем когда-либо прежде.

Эффективное управление корпоративными рисками создает новые возможности; вы можете повысить устойчивость бизнеса за счет стратегической передачи рисков, подкрепленной надежной аналитикой данных. Пандемия COVID-19 пролила свет на необходимость того, чтобы все заинтересованные стороны в цепочке создания стоимости передачи рисков адаптировались к меняющимся потребностям своих клиентов – между отраслью и передачей рисков должна быть более коррелированная взаимосвязь. Страховые брокеры должны быть готовы помочь своим клиентам в достижении этой цели, используя данные для максимизации эффективности и ценности передачи рисков, что, в свою очередь, обеспечивает более интегрированные программы страхования, которые обеспечивают как экономическую эффективность, так и оперативную защиту.

Таким образом, финансовое благополучие бизнеса является целью и секретом эффективной работы компании. Пандемия выявила проблемы в организации работы и предоставлении услуг по размещению, включая цифровизацию, организацию бизнес-процессов. Текущая пандемия затрудняет успешную работу предприятий и отраслей. Эта проблема особенно остро стоит в отраслях, для которых характерно обслуживание клиентов в ограниченном пространстве. Авиационный транспорт является ярким примером именно такой отрасли, потому что пассажиры перевозятся в транспортных средствах, которые часто требуют непосредственной физической близости. Теперь, в нынешних

условиях, когда упор делается на физическое дистанцирование, авиакомпаниями из всех сил пытаются вести прибыльный бизнес. Эти проблемы, с которыми сталкиваются авиакомпании, не только влияют на их отрасль, но и имеют самые разные последствия для мировой экономики. Эта услуга в значительной степени способствует соединению людей со всех уголков земного шара. Есть несколько других мест, где пример авиатранспорта более очевиден, чем Казахстанский регион, поскольку в настоящее время этот регион обслуживает наибольшую долю пассажиров во всем мире. Однако рост пассажиропотока авиакомпаний в регионе делает его особенно уязвимым для экономических потрясений, связанных со здоровьем. Свидетельства вспышки атипичной пневмонии свидетельствуют о значительном снижении количества пассажиров, которые почти полностью ограничивались регионами.

Это исследование способствует нашему пониманию нарушений работы авиатранспортных служб, связанных со здоровьем, путем изучения факторов, влияющих на производительность отрасли в регионе. Теоретическая модель, использованная в этом исследовании, предлагает следующие две ключевые гипотезы относительно результатов деятельности фирм во время экономических кризисов. Из-за уникальности транспортного средства в этой отрасли эффективное функционирование не обязательно способствует росту производительности, поскольку физическое дистанцирование ограничивает процент мест, которые авиакомпании могут заполнить на своих рейсах. Кроме того, последствия сбоев, связанных со здоровьем, более серьезны, чем финансовый спад, из-за более жестких ограничений пропускной способности, связанных с полетами с низким коэффициентом пассажирской загрузки. Моделирование с использованием результатов оценки технической эффективности и производительности подтверждает эти гипотезы. Моделирование предполагает снижение среднего показателя технической эффективности на 44% до начала большой рецессии по сравнению с падением производительности на 33,37% в нерецессионные годы при использовании для расчетов низких уровней коэффициентов пассажирской загрузки COVID-19. Моделирование также показывает снижение технической эффективности на 34,33% во время большой рецессии по сравнению со снижением производительности на 66,79% за тот же период при использовании для расчетов низких уровней коэффициента пассажирской загрузки COVID-19. Мы интерпретируем эти результаты как предсказание, согласно которому авиакомпании в этом регионе потенциально столкнутся со значительными проблемами, связанными с прибыльностью во время текущего кризиса COVID-19. Результаты работы, представленные в этом исследовании, показывают, что формирование альянсов и эффективное использование местной рабочей силы может способствовать экономии средств, связанной с повышением производительности. Тем не менее, возможность нетривиального снижения производительности из-за физического расстояния может потребовать повышения тарифов, чтобы компенсировать стоимость полета с незаполненными местами. Однако в регионе, где авиакомпании конкурируют с

железнодорожными компаниями и услугами онлайн-связи, установление высоких тарифов также может нанести ущерб рентабельности этих компаний.

Список литературы

1. Коронавирус и карантин в Казахстане.
<https://ru.sputnik.kz/amp/society/20200519/14012595/kazakhstan-snizenie-riski-zarazhenie-covid-19-aviaperelet.html>
2. The Impact of Novel Coronavirus (COVID-19) on the Global Oil and Aviation Markets.
<https://www.semanticscholar.org/paper/The-Impact-of-Novel-Coronavirus-%28COVID-19%29-on-the-Mhalla/961c3bddc32baa3b3e69f9f27855c8d1c0eabae1?p2df>
3. CORONA VIRUS - The situation in Kazakhstan.
<https://www.flandersinvestmentandtrade.com/export/nieuws/corona-virus-situation-kazachstan>
4. Coronavirus: impact on the aviation industry worldwide - statistics & facts.
<https://www.statista.com/topics/6178/coronavirus-impact-on-the-aviation-industry-worldwide/#dossierSummary>

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ ТА ОСНОВИ ОЦІНКИ

Корнієнко Т. О.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

Чолинець Я.В.,

студентка
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

На функціонування та розвиток підприємств впливають численні зовнішні та внутрішні фактори. Множинні загрози економічної безпеки можуть призвести до негативних наслідків у вигляді порушення платоспроможності та фінансової стійкості, зниження прибутковості та інших погіршень на підприємстві. У зв'язку з цим зростає актуальність та необхідність забезпечення економічної безпеки підприємств.

Найбільш поглибленим вивченням економічної безпеки підприємства займалися такі фахівці: Е.А. Олейнікова, А. Козаченко, В. Пономарьова, А.Ляшенко, Т. Сухорукової, І. Л.Плетниковата ін.

З початком нового тисячоліття проблема безпеки набуває все нових і нових значень. Вона захищає людство, яке зіткнулось із проблемою зміни парадигми безпеки або трансформації сучасних тенденцій "безпечного розвитку" загрозою їх існуванню. Процес модернізації індустріального суспільства породив нову соціальну конфігурацію, таку як "суспільство ризику", яке змінює якість спільноти, а безпека є рушійною силою.

Екзистенціальна безпека не існує сама по собі, вона є продуктом людської думки, і вона виникає у свідомості, і її можна зрозуміти лише в рамках дихотомії "безпека-небезпека". Тому найбільшу небезпеку для безпеки об'єкта становить він сам, його робота та ситуація у зовнішньому середовищі [1].

Суть ризику економічної безпеки полягає у відхиленні від очікуваного, на яке впливають різні фактори. Загальновідомо, що між ефективністю та ризикованістю високий ступінь взаємозв'язку, оскільки ризик як регулятор економіки служить природній ротації підприємств, які втрачають опір і перестають бути інтегрованою системою.

Завдяки ризику досягається найбільш раціональний розвиток підприємств і збалансування економічних систем. Ризик та конкуренція є рушійною силою економічного розвитку, поштовхом для інновацій. Відсутність ризику веде до зупинки розвитку, оскільки втрачено поштовх до змін. Ефективне функціонування економіки та розвитку може відбуватися лише за умови забезпечення їх безпеки.

Необхідність цього дослідження пояснюється різницею думок щодо розуміння поняття "економічна безпека підприємства", з одного боку, та

недостатньо вивченим питанням поєднання процесу розвитку підприємства з необхідним завданням забезпечення високого рівня економічної безпеки, з іншого боку. Отож, економічна безпека підприємства є економічною категорією, яка характеризує умови функціонування підприємства. Сприятливі умови функціонування забезпечують високий рівень стабільності підприємства та його здатність до самореалізації та розширеного самовідтворення. Це стає можливим, якщо підприємство здатне протистояти зовнішнім загрозам і запобігати внутрішнім. Оскільки розвиток підприємства є об'єктивним процесом, що відбувається в умовах невизначеності та мінливості зовнішнього та внутрішнього середовищ, він супроводжується системою загроз, від яких система економічної безпеки повинна захищати підприємство. Беручи до уваги вищезазначене, безпечний розвиток підприємства - це процес послідовних переходів економічної системи з однієї держави в іншу, яка має не гіршу якість, ніж попередня, яка передбачає вироблення нових цілей та створення безпечних умов для переходу від однієї конкретної мети, досягнутої в процесі функціонування підприємства, до іншої [2].

У сучасних умовах відбувається трансформація економічної безпеки підприємства в соціально-економічну. Така трансформація зумовлена посиленням впливу людського фактора у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства. Проявом такого впливу у зовнішньому середовищі підприємства є визрівання соціальної відповідальності, а у внутрішньому - формування соціального партнерства. Однак, як показало дослідження, таке формування супроводжується цілою низкою загроз, які виникають або в результаті конфлікту інтересів учасників такого процесу, або через їх свідомі чи напівсвідомі деструктивні дії тощо [3].

Отже, розвиток загальних умов діяльності та взаємовідносин усередині підприємства дозволяє говорити про соціально-економічну безпеку підприємства як своєчасний послідовний етап концепції "економічної безпеки підприємства". Щодо великих промислових підприємств, які є надрами стабільного розвитку економіки держави, соціально-економічна безпека набуває все більшого значення. Тому розробка пропозицій соціально-економічного управління підприємством, формування його ресурсного забезпечення, оцінка ефективності такого управління тощо повинні належати до перспектив подальших наукових досліджень.

Список літератури:

1. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы // Бизнесинформ. – 1999. – № 11–12.
2. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство/ Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.; За ред. Геєця В.М.: Монографія. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 240 с.
3. Корнієнко Т., Вінницька О. Основні засади формування національної безпеки держави. Освіта і наука у сфері національної безпеки: проблеми та пріоритети розвитку : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної

конференції / 14 червня 2019 р., м. Острог / Упорядн.: Дорогих С.О., Доронін І.М., Довгань О.Д., Лебединська О.В., Пилипчук В.Г., Радзівська О.Г., Романов М.С. – НУОА, НДІП НАПрН України. – К.: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. С. 205–208

AGILE-МЕНЕДЖМЕНТ - ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Лавриненко Світлана Олександрівна

к.е.н., старший викладач
Поліський національний університет

Кисельова Юлія Валеріївна

Магістр
Поліський національний університет
Україна

Швидкий вплив факторів зовнішнього середовища та зростаючий вплив рівня конкуренції є вимогою до пошуку та розробки дієвих інструментів управління підприємствами. Трансформування галузей та розвиток нових напрямків діяльності потребують нових підходів менеджменту підприємств.

Agile-менеджмент є сукупністю принципів, методів і форм управління, використання яких надає можливість керівникам всіх рівнів планувати діяльність, формувати команду для реалізації окремих проектів та швидко реагувати та адаптуватись до змін у зовнішньому середовищі з мінімальними втратами часу та ресурсів.

Agile - підхід інноваційного перезавантаження створення нового продукту або послуги. В його основі закладена проста ідея: кожен учасник процесу, кожен співробітник повинен залучатися до процесу усвідомлення обов'язків і роботи над спільною справою.

Agile-менеджмент ґрунтується на сукупності підходів до формування системи управління [5, с. 167-170].

1. Концентрування команди до вимог, потреб та цілей споживачів. Зосередження на споживача при Agile-підході повинно розкриватися не лише у керівника, а також у всіх, хто працює над створенням нового продукту. Всі учасники процесу повинні усвідомлювати, хто є клієнтом, його головні вимоги, бажання тощо. Тільки спільне концентрування дає можливість приймати якісні управлінські рішення.

2. Удосконалення організаційної структури та основних процесів. Організаційна структура підприємства та процеси, в котрі залучений персонал, правила роботи повинні бути простими, доступними і зрозумілими. Це дозволить працівникам зосередитись на роботі та її якості. Чим більша організація, тим більше користі від подібної простоти, а Agile підхід це спосіб побороти цю складність або, мінімізувати її зростання.

3. Діяльність короткими ланцюгами. Дуже великий ризик, витратити забагато сил та часу на те, що нікому не потрібно або застаріло. Щоб подібного уникнути, застосовується підхід, при якому робота ведеться невеликими фіксованими відрізками часу, наприкінці якого створюється змодельований

працездатний варіант продукту, який вже можна використовувати, експлуатувати.

4.Зворотний зв'язок. Один з головних аспектів будь-якого процесу, так як дозволяє з часом, спираючись на досвід, коригувати свою роботу, видаляючи з процесу і створюваного продукту помилки і втрати і додаючи щось корисне. Agile пропонує системне використання такого підходу всюди: в створенні продукту, в побудові процесів, навіть в побудові структури організації і «тонкої» настройки взаємовідносин в командах.

5.Підвищення повноважень співробітників. Для чого давати більше повноважень, коли можна дати папірець з інструкцією? Є, як мінімум, три причини це робити. Персонал зайнятий розумовою працею, не любить відчувати себе роботами і відбираючи у людини можливість приймати рішення, що сприяє до появи де мотивації [5, с. 167-170].

Надаючи більше повноважень, ми надаємо більше відповідальності, і люди змушені вчитися приймати рішення самостійно і, головне, нести за це відповідальність. Робота не зупиниться, якщо самоорганізована команда зіткнеться з невідомою раніше проблемою.

Якщо працівник на своєму місці, може вирішити певну проблему, це скорочує час прийняття рішень. Не треба більше відправляти питання «вгору» і чекати відповіді від менеджменту вищого рівня.

6. Гуманістичний підхід. Якщо створення того, що ви реалізуєте, не потребує розумової праці, а тільки механічний дій - можна не хвилюватися. Оплата відбувається пропорційно виконаній роботі. У разі потреби розумової праці – необхідно враховувати принципи мотивації праці. Мотивований працівник буде віддаватися роботі більше, глибше, якісніше та швидше. Умова праці, сприятливий внутрішній клімат на робочому місці додає бажання туди приходити і якісно працювати.

7. Agile не кінцева мета, а спосіб постійного мислення і зростання. Цей пункт про те, що застосування Agile в цілому - шлях, а не мета. Не можна «впровадити» Agile і зупинитися. Якщо ви вибираєте цей шлях, у вас завжди буде з'являтися ще щось, що можна зробити краще. Це постійна динаміка, оскільки немає ідеального процесу, продукту, розвиток і конкуренція є постійними процесами, як ніколи не припиняються.

У разі розуміння персоналом підприємства цінностей і принципів Agile-менеджменту, відповідно менеджменту не доведеться вносити будь-які зміни або вказувати працівникам, щоб вони починали щось робити по-іншому. Підприємство буде єдиним цілим, управління яким буде займати менше часу і приносити більше задоволення. Де більше задоволення від роботи там кращий результат, а це перш за все стосується системи менеджменту.

Висновки

Інноваційний підхід Agile-менеджменту – це гнучкість системи. Agile-менеджмент є необхідним підходом сьогодення, що по-новому визначає цінності та принципи за якими зараз працюють успішні колективи світових організацій. Система Agile-менеджменту дає відповідь на багато питань, які стосуються управління на підприємстві, а саме: як зробити творчі інноваційні команди

керуваними, як прискорити їх роботу та як об'єктивно оцінити темпи росту команди та чітко спрогнозувати терміни завершення проектів.

Література

1. Agile: как и когда применяют этот метод. <https://hbr-russia.ru/management/operatsionnoe-upravlenie/p17368/>
2. Кім О. О. Перспективи застосування методології Agile-менеджменту в управлінні. *Соціальна економіка*. № 58 X.: Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2019, с.95-99. <https://periodicals.karazin.ua/socceconom/article/view/15332>
3. Копішинська К.О. Використання Agile-менеджменту в управлінні інноваційними процесами підприємств. *Бізнесінформ* № 11, 2016. С. 344-349. <https://cyberleninka.ru/article/n/vikoristannya-agile-menedzhmentu-v-upravlinni-innovatsiynimi-protsesami/viewer>
4. Новый рецепт инноваций: модель agile. <https://hbrussia.ru/management/strategiya/a17966>
5. Якубенко І. М. Agile-менеджмент, як дієве управління проектами для цілеспрямованих команд. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. № 4 (22), 2017. С.167-172.

СТАВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ДО ЧЕТВЕРТОГО УНІВЕРСАЛУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Довгалець Оксана Михайлівна,
кандидат історичних наук,
(КЗВО «Рівненська ієдична академія»)

В історії української державності особливе місце займає Четвертий Універсал, прийнятий Українською Центральною Радою (УЦР) 11 (22) січня 1918 р. Четвертий Універсал став першим офіційним документом, який закріпив існування на терені українських земель незалежної самостійної держави. Універсал приймався в складних військово-політичних умовах – наступ більшовицьких військ та початок мирних переговорів із Німеччиною. Саме ці чинники прискорили еволюцію поглядів провуду Української Народної Республіки (УНР) від ідей автономізму до незалежності.

Спочатку прийняття Четвертого Універсалу планувалося на засіданні Українських Установчих зборів, які мали відкритися в січні 1918 р. Однак у зв'язку з початком військових дій, вибори до Установчих зборів відбулися не у всіх округах і їхнє відкриття було неможливим. Водночас, хід мирних переговорів у Бресті вимагав від УЦР чітко визначитися з державно-національним статусом УНР, адже країни прагнули розмовляти з суверенною державою, а не з частиною федеративної Росії (як зазначав Третій Універсал). Враховуючи складені обставини лідери Центральної Ради вирішили не чекати відкриття Українських Установчих зборів, а на засіданні Малої Ради прийняти Четвертий Універсал.

Напередодні обговорення цього питання 9 січні 1918 р. Мала Рада прийняла «Закон про національно-персональну автономію», згідно з яким кожна нація в межах УНР мала право на національно-персональну автономію. Представник Об'єднаної єврейської соціалістичної робітничої партії (ОЄСРП) М. Літваков виступаючи від імені національних меншин наголосив, що в той час, коли російська Рада народних комісарів веде боротьбу проти всіх націй, Центральна Рада втілює в життя ідею братерства народів, що віднині меншості перестають бути меншостями і стають рівноправними громадянами УНР [1, с. 99]. Водночас російські партії не вважали прийняття закону про національно-персональну автономію важливою подією, бо не визнавали себе національною меншиною.

Ухваленням цього закону УЦР гарантувала забезпечення прав національних меншин в УНР і розраховувала на розуміння та підтримку української самостійності та державності з боку національних політичних партій. В реальності прийняття «Закону про національно-персональну автономію» суттєво

не вплинуло на ставлення національних партій до українських самостійницьких змагань. Підтвердженням цього стали результати голосування Четвертого Універсалу членами Малої Ради.

Обговорення положень Четвертого Універсалу відбулося в ніч на 11 січня 1918 р. на відкритому засіданні Малої Ради після зборів партійних фракцій. У присутності великої кількості гостей на хорах М. Грушевський зачитав текст Універсалу. Основні положення Універсалу зводилися до наступного: проголошення самостійності УНР; доручення Раді народних міністрів заключити мир із Центральними державами; оповіщення війни з Радянською Росією; декларація соціально-економічних реформ [1, с. 101]. Голосування за Універсал було поіменним, взяли участь 49 членів Малої Ради, з них «за» – 39, «проти» – 4, «утрималося» – 6. Із них за проголосували всі українські фракції і Польська партія соціалістична (революційна фракція), проти – меншовики і Бунд, утрималися – російські есери, ОЄСРП, «Паолей ціон» [1, с. 102].

Отже, російські партії не підтримали Четвертий Універсал, бо відстоюючи ідею єдиної демократичної Російської республіки, були принципово проти української незалежності. Не підтримали Універсал і єврейські партії: Бунд голосував проти, решта присутніх єврейських представників утрималися, а сіоністи взагалі не з'явилися на засідання. Голосування Універсалу виявило й зміну настроїв польських партій, які загалом підтримували ідею самостійності України. Спірними питаннями для польських партій були позиція проводу УНР щодо необхідності приєднання до України Холмщини та земельна політика УЦР, з якою не згоджувалися праві польські кола. Саме це стало причиною, що в голосуванні взяли участь тільки представники ППС(рф).

Загалом у перші дні після прийняття Четвертого Універсалу спостерігалось загострення стосунків між українськими та неукраїнськими політичними партіями. 12 січня 1918 р. подав у відставку очільник секретарства з російських справ Д. Одинець.

Меншовики і Бунд оприлюднили спільну декларацію, в якій викладалася офіційна позиція партій щодо Четвертого Універсалу. В документі зазначалося, що сепаратизм української влади був результатом анархістських дій більшовицьких рад. Вважалося, що проголошення незалежності в такий складний період не полегшить становища населення республіки. Навпаки, на переконання меншовиків і бундівців, проголошення незалежності принесе чимало лиха, загрожує закабаленням іноземними державами і не забезпечить міжнародного визнання УНР як самостійної держави. У декларації також підкреслювалося, що не слід остаточно розривати з російською демократією напередодні Всеросійських Установчих зборів, які мали проголосити Росію федеративною республікою. Висловлювалися й побоювання, що проголошення незалежності негативно позначиться на забезпеченні прав національних меншин, що можуть постраждати від примусової українізації. В цілому Універсал оцінювався як трагічний епізод у взаємостосунках двох братніх народів [2, с. 78].

15-25 січня 1918 р. відбулися Дев'яті загальні збори Центральної Ради. Їхня робота утруднювалася військовою ситуацією. Саме в цей час відбулося більшовицьке повстання в Києві, але було придушено. На Київ рухалися

більшовицькі війська. Однак, незважаючи на це Дев'ята сесія УЦР ухвалила низку важливих законів. Насамперед, делегати підтримали IV Універсал [1, с. 108].

Загалом, незважаючи на критику Центральної Ради й непідтримку деяких її рішень з боку національних партій, принципово вони все ж таки підтримували УЦР у її протистоянні з більшовиками. Наприклад, Бунд, який не підтримав Четвертий Універсал і виступав проти мирної угоди з країнами Четверного союзу, в момент наступу більшовиків на Київ видав відозву Південного обласного комітету Бунду до єврейського народу. В ній зокрема говорилося: «Ми визнаємо Центральну Раду, народжену революцією, поразка якої буде смертельним ударом для революції. Поразка Центральної Ради є смертю Українських Установчих зборів, початком страшної анархії, в якій піде на дно все, що створено революцією. Будьте обережні! За Центральну Раду – це значить за і разом з демократією. Де панують більшовики, там немає вже й тіні свобод, завойованих революцією» [3, с. 78].

Активно підтримували Центральну Раду в її військовому протистоянні з більшовиками й певні польські сили. Так, польська бойова дружина під проводом «Польської військової організації» взяла участь у січневих боях 1918 р. у Києві на боці Центральної Ради [4].

Історія взаємостосунків між українськими партіями та партіями національних меншин свідчить, що прийняття Третього та Четвертого Універсалів, підписання мирного договору з країнами Четверного союзу стали ключовими подіями, які впливали на ставлення національних партій до УЦР й були причиною міжфракційного протистояння на напруження.

Список літератури

1. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. В 2-х т. Т. 2. Київ: Наукова думка, 1997. 422 с.
2. Рафес М. Г. Очерки по истории «Бунда». Москва: Московский рабочий, 1923. 440 с.
3. Рафес М. Г. Два года революции на Украине (Эволюция и раскол «Бунда». Москва: Госиздат, 1920. 168 с.
4. Народня воля. Київ. 1918. 23 січня.

ГРИГОРІЙ ГАЙОВИЙ У РУСІ ШІСТДЕСЯТНИКІВ

Довжук Ігор Володимирович,
доктор історичних наук, професор,
професор кафедри документознавства та методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Один з найперших у русі шістдесятників – журналіст і письменник *Григорій Гайовий* (н. 1937). Хоч і народився Григорій Титович у Чернігівській області, у десятирічній школі навчався в Макіївці Сталінської області. Зрозуміло, що через те, що був сином «ворогу народу», мав критичні погляди на владу. У 1957 р., після другого курсу¹, Г. Гайовий поїхав на журналістську практику в Макіївку. Тут на вимогу редактора газети «Макеєвський робочий» заставувати антипартійну групу Маленкова-Кагановича-Молотова відмовив, зазначивши, що вони для нього всі однакові. Унаслідок цього до ЦК пішов «сигнал», що Київський університет погано виховує студентів. До цього додалися свідчення, згідно з якими журналіст хвалив Л. Троцького, покривав антипартійників і критично висловлювався про В. Белінського, К. Маркса, писав глузливі епіграми на викладачів марксизму-ленінізму. Унаслідок цього був виключений з університету. Григорій Гайовий залишився в Макіївці, де працював кореспондентом газети «Комсомолец Донбасса». Згодом був відновлений в університеті, після закінчення якого в 1961 р. працював у Луганську в молодіжній газеті «Молодогвардієць» (потім – «Молода гвардія») [1, с. 57].

За «антирадянські погляди», які Г. Гайовий неодноразово виказував, а також нотатки, куди записував анекдоти про М. Хрущова, у 1962 р. був засуджений на п'ять років. Оскільки ніяких конкретних дій, спрямованих на «підрив і ослаблення радянського державного і суспільного ладу», слідство інкримінувати не змогло, а за погляди нібито не судять, то Гайовий уперто не визнавав себе винним. Усе ж через «антирадянські погляди» у щоденнику Луганський обласний суд 20 червня 1962 р. засудив його за 57т.. 62 і 64 ч. 1 КК УРСР на 5 років ув'язнення в таборах суворого режиму. Покарання відбував у таборі № 7 (57т.57ова), потім на 57т.. Потьма в таборі № 11 «Дубровлагу», що в Мордовії.

Зазначимо, що 60 % контингенту таборів становили українці – повстанці, колаборанти часів війни, антирадянщики (зокрема, з Української Робітничо-Селянської Спілки – Левко Лук'яненко, з Об'єднаної Партії Визволення України – Богдан Германюк, а також відомі літератори Святослав Караванський, Ростислав Доценко, Олекса Тихий, Юрій Литвин). Були групи литовців, естонців, латишів, євреїв. Завдяки такому складу в'язнів у таборі було своє нелегальне культурне життя: справляли релігійні й національні свята, діяв літературний гурток. Г. Гайовий писав на клаптиках паперу вірші, зокрема, сатиричні, вивіз звідти повість «Зірвані квіти». Після звільнення у 1967 р. не мав

¹ Г. Гайовий навчався в Київському університеті на факультеті журналістики.

можливості працювати за фахом, але культурницько-просвітницьку діяльність не залишав [2, с. 254].

Отже, незважаючи на те, що громадська діяльність представників творчої інтелігенції на початку 1960-х рр. розгорнулась саме в Києві, головними її ідеологами і провідниками стали представники Донбаського літературно-мистецького середовища.

Список літератури

1. Довжук І. В., Сергієнко Г. С. Творча інтелігенція Донбасу в 50-60-х рр. ХХ ст.: монографія. Луганськ: Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2012. 122 с.
2. Довжук І. Творча інтелігенція Донбасу в період згорання процесів лібералізації. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей / гол. ред. В. Смолій, відп. ред. В. Даниленко, ред.-упоряд. В. Швидкий. Випуск 25.* Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. С. 249-260.

ON THE QUESTION OF THE TIME LIMITS OF THE EXERCISE OF SUBJECTIVE RIGHT

Guyvan Petro Dmitrovich,

Professor of Poltava Institute of Business,
k. yu. Sciences, Honored Lawyer of Ukraine

The problem of proper exercise of substantive law only within the limits (including time), which are established by law or with the consent of the parties, continues to be relevant in civilization. Some modern researchers argue that legal relations are a form of law enforcement, as a consequence of a special legal form of legal influence - legal regulation, a tool for the transition of general models in the plane of specific measures of behavior - subjective rights and legal obligations for these subjects. objects [1, p. 60-61]. The severity of this problem, in particular with regard to temporal certainty, is added by the sometimes ill-considered and frankly unsuccessful legal acts issued by the authorities. For example, the wording of Part 3 of Art. 267 of the CCU, according to which the expiration of the statute of limitations (according to the doctrinal definition - the term of the right to sue) does not extinguish the subjective protective authority (claim), until requested by the defendant. The latter is a participant not in a substantive legal relationship, but in a completely different way in essence - a procedural one, which is regulated by the norms of public law, and, in the end, may never arise at all. Therefore, according to the idea of our legislator, the material right to sue, even after the expiration of the term for its implementation, exists for as long as you like, and sometimes - forever. Unfortunately, such illegal approaches of the legislator are no exception, and no matter which of the many examples we turn to, in each case the discrepancy between the abstract construction of the normatively established rule and specific life situations is striking.

Such approaches practically nullify all the theoretical constructions that have been made by scientists about the illegality of the implementation of subjective substantive law outside it. Meanwhile, these doctrinal developments deserve attention. All researchers agree that the exercise of law outside its borders does not meet the principles of civilization. But then the differences begin: some scholars cover such a violation with the concept of "abuse of rights" [2, p. 16], others do not agree with this. We support the position of the latter: the use of a right outside its scope cannot be qualified as an abuse of a right, because in fact no right exists anymore. To abuse a right, you must own it. Since this manifestation in the absence of law is a behavior contrary to law, it falls under the definition of a common offense.

Consider this question from a temporal point of view. Acts committed by a subject of law outside the period of their existence, even if they correspond to the scope of authority of the person, should be considered as the commission of actions that do not constitute the full content of the law, ie as their commission without proper grounds.

As a result, the right may be denied due to non-belonging to the person. Unfortunately, this issue is not regulated in our legislation (moreover, as indicated above, there are rules of the opposite nature that allow the implementation of the law outside its content). What, then, should be understood as an abuse of rights? This question is answered in numerous scientific studies, and such an answer is quite correct. The basic postulate here is usually the doctrinal definition that the exercise of civil rights should take place in accordance with their purpose. That is, according to the purpose for which the right is called, it must be aimed at a specific result.

This goal, directing the behavior of the right holder, is manifested in the substantive rights [3, p. 79-84]. Thus, scientific thought eventually combined these two concepts: "abuse of law" and "exercise of law contrary to its purpose." When considering disputes, the court must refuse to protect the right when the case file indicates that a citizen or legal entity has committed actions that may be qualified as an abuse of rights, in particular actions aimed at harming others. The law (Article 6, Article 13, Part 7, Article 319 of the CCU) also indicates the possibility of refusing to protect civil law in the event of its implementation contrary to the purpose.

However, such an understanding was not formed in civilization immediately. There has been and continues to be some controversy in the literature about the very possibility of abuse of rights and denial of protection if the right holder acts within the framework of his right. In particular, M.M. Agarkov rejected such influence on the right holder, and considered the criteria of improper use of the right unreliable. He argued that, since the right is granted to a person, his actions within the law correspond to its purpose and purpose [4, p. 435]. Some modern researchers, already guided by new approaches to the restriction of substantive rights, also deny the possibility of abuse of subjective rights as well as exceeding the limits of its implementation [5, p. 84]. After all, according to these scientists, the very reduction of a person's freedom to the framework of a material obligation is already a restriction. S.M. Bratus, on the contrary, pointed to the real possibility of abuse of rights and insisted on the introduction of an adequate legal response. After all, the degree of concretization of subjective law, expressed in a certain legal norm, is not so significant as to clearly define the exclusive list of permissible actions and to prevent the manifestation of initiative in the commission of other acts. Therefore, the relevant rule of law remains a general rule of conduct, which leads to the need to establish criteria for assessing the legality of certain acts of the right holder in relation to their compliance with its purpose. At the same time, the author noted that the basis of these criteria should be the compliance of certain actions to implement their rights to the moral principles of society [6, p. 80-81, 84]. It is clear that in this case the significance of the subjective factor increases significantly, the role of judicial discretion increases, which is not desirable.

Modern doctrine and legislation adhere to the thesis of the possibility of abuse of rights by its holder. At the same time, it is obvious that such abuse is an act of the commissioner acting "in his own right", but these actions are directed against other protected rights and interests [7, p. 192]. In civilization, the generally accepted view is that the exercise of a subjective right is the commission of certain actions by an authorized person within the limits of his existing powers as a subject of law. If the

methods of realization of the right go beyond the socially desirable directions of realization of the right established by the law, it is qualified as abuse of the right. This is largely true in the exercise of the right contrary to its purpose or to the detriment of the interests of others. In particular, the law of many countries explicitly prohibits so-called harassment: the use of a right solely for the purpose of harming another person (see, for example, paragraph 226 of the German Civil Code). However, it cannot be accepted that abuse of rights is the conduct of the right holder contrary to its content. After all, if a person's action does not correspond to the content of the right due to him, his actions should be qualified as illegal. Such (illegal) are the actions of a person to exercise the right outside the time limits of its existence. They cannot be recognized as an abuse of rights, because at the time of exercise this right no longer belonged to the person [8, p. 80-81]. Instead, we should agree with the thesis that the abuse of rights is not related to the content of the law itself, but to its implementation [9, p. 54-55], so the commission of certain actions, both legal and illegal outside the content of the law should be classified as those that are not based on subjective right.

Regarding the exercise by the authorized person of the powers that constitute the content of the subjective right, before the existence or after the end of the right, the statement of M.M. Agarkov that such actions took place outside the law and therefore cannot be considered an abuse of law [4, p. 427]. It is clear that the presentation of claims by the authorized person outside the exercise of the right (say, after the expiration of the contract) will entail the impossibility of its implementation. A person has committed a legally significant act outside the term of existence of a certain subjective right, so it would be wrong to consider him a subject who exercises (uses) his right. Such actions should not be considered as an abuse of rights, but as illegal.

List of sources used:

1. Romashchenko I. The concept of civil law and its structure. *Юридичний журнал*. 2014 № 2/3. Pp. 59-63.
2. Belonozhkin A.Yu. Content and form of abuse of subjective civil law. Author's ref. diss.cand. jurid. science. Volgograd, 2005. 22 p.
3. Griбанov V.P. Limits of exercise and protection of civil rights. Moscow: Рос. Право, 1992. 208 p.
4. Agarkov M.M. Problems of abuse of law in Soviet civil law. *Изв. Акад. наук СССР. Отд. экономики и права*. 1946. №6. Pp. 422-436.
5. Michurin E.O. To the nature of restrictions on property rights of individuals. *Форум права*, 2006. № 3. P.81-86.
6. Bratus S.N. On the limits of the exercise of civil rights. *Правоведение*. 1967. №3. Pp. 79-86.
7. Filippov P.M., Belonozhkin A.Yu. A new definition of subjective civil law and its abuse. Volgograd: ВА МВД России, 2009. 248 p.
8. Guyvan P.D. Theoretical questions of terms in private law: Monograph. - Kharkiv: Pravo, 2014. 632 p.
9. Emelyanov V. Prohibition of abuse of civil rights. *Законность*. 1999. № 10. pp. 52–55.

PROBLEMY REGULACJI PRAWNEJ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH W UKRAINIE W WARUNKACH GLOBALIZACJI : ANALIZA PRZEZ PRYZMAT KONCEPCJI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Kostenko Switlana Oleksiwna

Ph.D, prof. nadzwyczajny w Katedrze prawoznawstwa
Poliski Uniwersytet Narodowy

Wskazana problematyka jest aktualna dla Ukrainy, ze względu co następuje. Na rozwój obszarów wiejskich w Ukrainie skierowano wiele aktów prawnych, których głównym celem było podnieść poziom życia ludności wiejskiej. Wśród tych najważniejszych aktów prawnych można wyróżnić: ustawę Ukrainy "O prioryecie rozwoju społecznego wsi i agrobiznesu w gospodarce", a także liczne akty prawne, wśród których, w szczególności rozporządzenie Rządu Ukrainy "O opracowaniu projektu Narodowego Programu Odrodzenia Wsi w latach 1995-2005" z dn. 11.06.1994 r. nr 393, rozporządzenie Rządu Ukrainy "O zatwierdzeniu Koncepcji Narodowego Programu Społecznego Rozwoju Wsi na okres do 2011 r." z dn. 10.08.2004 r. Nr 573-r, rozporządzenie Rządu Ukrainy "O zatwierdzeniu Koncepcji Kompleksowego Programu Wsparcia Rozwoju Ukraińskiej Wsi w latach 2006-2010" z dn. 21.12.2005 r. nr 536-r, rozporządzenie Rządu Ukrainy "O zatwierdzeniu Krajowego Docelowego Programu Rozwoju Ukraińskiej Wsi na okres do 2015 roku" z dn. 19.09.2007 r. nr 1158; rozporządzenie Rządu Ukrainy "O zatwierdzeniu Koncepcji Rozwoju Obszarów Wiejskich" z dn. 23.09.2015 r. nr 995-p.; a także opracowany przez Ministerstwo Polityki Rolnej i Żywności Ukrainy projekt jednolitej zintegrowanej strategii rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w latach 2015-2020, itp.

Jednak żaden z tych aktów prawnych nie został w pełni zrealizowany, czego dowodem jest obecny stan ukraińskiej wsi, który można określić jako bardzo niezadowolający. Tak, między innymi, w związku z brakiem odpowiednich warunków pracy młodzież ze wsi nadal masowo migruje do miast lub za granicę, większość rolników żyje poniżej granicy ubóstwa, medyczne i edukacyjne usługi nie są świadczone na odpowiednim poziomie itp. Taka sytuacja świadczy o tym, że problem rozwoju obszarów wiejskich w Ukrainie i nadal pozostaje aktualny.

Należy również zauważyć, że w 2015 roku w Nowym Jorku odbył się Szczyt ONZ, na którym zostały przyjęte Cele zrównoważonego rozwoju w latach 2016-2030. Wiele z nich bezpośrednio dotyczą sfery rolnej, na przykład, przewyciężenie ubóstwa we wszystkich jego formach i wszędzie; pokonanie głodu, zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, poprawa żywienia i promocja zrównoważonego rozwoju rolnictwa; zapewnienie kompleksowej i sprawiedliwej edukacji jakościowej i promowanie możliwości uczenia się przez całe życie dla wszystkich; promowanie stopniowego, zrównoważonego i trwałego wzrostu gospodarczego, całkowitego zatrudnienia i

wydajnej pracy dla wszystkich; tworzenie zrównoważonej infrastruktury, wspieranie powszechnej i stabilnej industrializacji i innowacji, itp. Więc dla Ukrainy jest bardzo ważne i cenne badanie międzynarodowego, a zwłaszcza europejskiego doświadczenia wdrażania i realizacji odpowiednich celów ONZ, zarówno na krajowym, jak i regionalnym (lokalnym) poziomach.

Warto zauważyć, że z reformą decentralizacji władzy na Ukrainie sytuacja nieco się poprawiła. W końcu znaczna część środków (zapłacone podatki) pozostaje na miejscu. Ich kosztem rozwój zjednoczonych społeczności terytorialnych, w tym obszarów wiejskich. Kolejny etap rozwoju obszarów wiejskich spodziewany jest po otwarciu rynku ziemi na Ukrainie. Jak wiadomo, ziemia to kapitał, który jest aktywnie wykorzystywany w krajach rozwiniętych. Dlatego też, po ustanowieniu prawnie możliwości swobodnej sprzedaży i zakupu gruntów rolnych, uważa się, że nastąpi pewna poprawa rozwoju obszarów wiejskich. Jednak we wdrażaniu reformy rolnej kwestia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich pozostaje otwarta i nie do końca uregulowana prawnie. Zrównoważony rozwój to przecież zachowanie jakości ziemi i środowiska dla przyszłych pokoleń. Wraz z otwarciem rynku ziemi na Ukrainie jest oczywiste, że produkcja rolna wzrośnie w ilości, a co za tym idzie nastąpi znaczne zanieczyszczenie (pestycydy i agrochemikalia) i zubożenie gruntów rolnych. Dlatego kwestia skutecznego uregulowania prawnego tego zagadnienia w celu zapobiegania tym zjawiskom jest obecnie aktualna.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЕКСПЕРТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ УСТАНОВИ

Духненко Дарина Олександрівна,

науковий співробітник

Національний науковий центр «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», Україна

Шевцова Олена Миколаївна,

науковий співробітник

Національний науковий центр «Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», Україна

Процесуальне законодавство розглядає висновок експерта як один із видів доказів у суді. Від того, наскільки об'єктивно та повно проведено дослідження залежить можливість суду ухвалити справедливе рішення. Поміж численних чинників, що впливають на якість висновку експерта,— незалежність дослідження й об'єктивні відповіді експерта на поставлені питання. В Україні незалежність судового експерта, його процесуальна самостійність урегульовано статтею 4 «Гарантії незалежності судового експерта та правильності його висновку» Закону «Про судову експертизу» (далі — *Закон*) [1]. Так, відповідно до цієї статті незалежність судового експерта забезпечено: визначеним законом порядком призначення судового експерта; заборонаю під загрозою передбаченої законом відповідальності втручатися будь-кому в проведення судової експертизи; існуванням установ судових експертиз, незалежних від органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування та суду; створенням необхідних умов для діяльності судового експерта, його матеріальним і соціальним забезпеченням; кримінальною відповідальністю судового експерта за свідомо неправдивий висновок і відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків; можливістю призначення повторної судової експертизи; присутністю учасників процесу в передбачених законом випадках під час проведення судової експертизи [1].

Аналіз положень законодавства в частині гарантій незалежності судового експерта свідчить про те, що деякі з них мають декларативний характер, не мають практичного наповнення та загалом не забезпечують незалежності судового експерта під час складання ним висновку експерта. Тому на часі постає питання щодо необхідності проведення додаткових досліджень зі створення дієвого механізму забезпечення гарантій незалежності судового експерта як самостійної процесуальної особи [2, с. 38]. Додаткового дослідження потребує аналіз норми про заборону під загрозою передбаченої законом відповідальності втручатися будь-кому в проведення судової експертизи. На практиці Закон не охоплює всіх випадків протиправного втручання в діяльність експерта. До того ж поза увагою залишається так зване непряме втручання (наприклад,

втручання адміністрації спеціалізованої установи шляхом зменшення розміру заробітної плати експерта, створення перешкод його професійного зростанню та ін.). Як пряме, так і непряме втручання потребують додаткового дослідження й нормативного врегулювання, адже складно зрозуміти, де починається втручання в проведення судової експертизи під час надання експертом роз'яснень органам досудового розслідування.

Декларативний характер має норма Закону, пов'язана зі «створенням необхідних умов для діяльності судового експерта, його матеріальним і соціальним забезпеченням». Уважаємо контрактну форму трудових відносин між судовим експертом та адміністрацією спеціалізованої експертною установою найбільш ефективною формою в частині забезпечення незалежності експерта під час виконання ним своїх обов'язків як самостійної процесуальної особи. Саме контрактна форма трудових відносин, яка передбачає чітко обумовлені права й обов'язки сторін, а також відповідальність за їх недотримання, гарантуватиме належне матеріальне та соціальне забезпечення експерта.

Належне грошове забезпечення експерта — один із дієвих методів стимулювання праці. В Україні оплату праці судового експерта врегульовано Постановою Кабінету Міністрів України «Про умови оплати праці працівників державних спеціалізованих установ судових експертиз». Відповідно до цієї Постанови заробітна плата експерта містить обов'язкову її складову у вигляді посадового окладу та варіативні складові, які призначає безпосереднє керівництво, — премії, доплати, надбавки (за високі досягнення у праці; за виконання особливо важливої роботи; за складність і/або напруженість; за вислугу років; за кваліфікаційний клас судового експерта тощо) та інші виплати [3]. Отже, відсоток заробітної плати, що залежить від волі керівництва установи, значно перевищує посадовий оклад експерта. Окрім того, два види матеріальної допомоги експертові (на оздоровлення та на розв'язання соціально-побутових питань) і її розмір — це право, а не обов'язок керівництва установи. За таких обставин, коли розмір заробітної плати та її основна частина залежить від волі керівництва, незалежність судового експерта неможлива. Уважаємо достойний рівень грошового забезпечення, контрактну форму трудових відносин із чітким обумовленням заробітної плати й решти видів матеріальної винагороди суттєвими засобами забезпечення незалежності судового експерта. Тому питання визначення заробітної плати судового експерта набуває актуальності та має бути досліджено.

Створення необхідних умов для діяльності судового експерта потрібно докладно обумовити в контракті. Відсутність таких умов і залежність від адміністрації спеціалізованої установи зводять нанівець незалежність експерта. Право експерта на належні умови праці, забезпечення його необхідними матеріалами й обладнанням — наступна умова його незалежності як процесуальної особи.

Притягнення судового експерта до дисциплінарної відповідальності за невиконання умов контракту також потребує додаткового дослідження з метою створення дієвого механізму контролю за його професійною діяльністю та

своєчасного реагування на будь-які зміни. Так, в Україні порядок притягнення експерта до дисциплінарної відповідальності врегульовано Положенням про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів [4]. Розширення повноважень цієї комісії, створення механізму зменшення впливу адміністрацій усіх рівнів на її діяльність, перегляд у бік чіткого регламентування обставин, за яких ця комісія має розглядати діяльність експерта,— це не повний перелік усіх напрямів дослідження проблемних питань.

Надійним шляхом до незалежності судового експерта як процесуальної особи має стати створення системи незалежних органів самоврядування експертів з наданням їм права вето на всі рішення адміністрацій будь-якого рівня, якщо такі рішення спрямовані на обмеження гарантованої Законом незалежності експерта під час виконання ним своїх професійних обов'язків.

Отже, прагнення Україною набуття повноцінного членства в Європейському Союзі вимагає невідкладного втілення в життя принципу верховенства права, що, зі свого боку, потребує безвідмовного функціонування правових інститутів держави, зокрема — системи спеціалізованих експертних установ відповідно до міжнародних стандартів з урахуванням інноваційного досвіду. Наявність прогалин у законодавстві щодо забезпечення гарантій незалежності судового експерта потребує негайного дослідження та нормативно-правового врегулювання.

Список літератури

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення 04.06.2021).

2. Нестор Н. В. Проблемні аспекти законодавчого забезпечення гарантій незалежності судового експерта. *Криміналістика і судова експертиза*. 2018. Вип. 63 (1). С. 36—41.

3. Про умови оплати праці працівників державних спеціалізованих установ судових експертиз : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2011 р. № 314 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2011-п> (дата звернення 04.06.2021).

4. Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів : затв. наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2015 р. № 301/5 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15> (дата звернення 04.06.2021).

ЧУЖОМУ НАВЧАТИСЯ І СВОГО НЕ ЦУРАТИСЯ (ЩОДО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ІНТЕРВ'Ю)

Лук'янчиков Євген Дмитрович

доктор юридичних наук, професор
професор кафедри інформаційного права та права
інтелектуальної власності Національного технічного
університету України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Лук'янчиков Борис Євгенович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційного права та права
інтелектуальної власності Національного технічного
університету України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується суттєвими змінами у структурі і характері злочинності. З'являються нові види злочинів, в першу чергу пов'язаних з використанням широких можливостей цифрових технологій та удосконалюються способи вчинення традиційних злочинів. Пізнати подію злочину можливо тільки за допомогою виявлення і дослідження слідів, які утворюються внаслідок її вчинення в матеріальному середовищі. Це спонукає науковців і практиків до пошуку нових та удосконалення традиційних способів отримання інформації про обставини вчиненого правопорушення. Зважаючи на міжнародний характер злочинності, корисним може стати вивчення та запозичення досвіду застосування в процесі розслідування способів отримання вербальної та невербальної інформації для формування судових доказів, що накопичено правоохоронними органами інших країн світу.

Останнім часом з'явилася низка публікацій, що присвячені пропагуванню одного із способів отримання вербальної інформації від особи, який набув визначення як «процесуальне інтерв'ювання». Це спонукало нас до поглибленого дослідження цього методу та встановлення пропозицій та рекомендацій з отримання інформації від особи, яка нею володіє, і яких не міститься в навчальних і наукових виданнях що використовуються під час підготовки юристів нашої країни.

Більшість публікацій про корисність використання процесуального інтерв'ювання зосновані на матеріалі Асбйорна Раклева - суперінтенданта поліції округу Осло в Норвегії. Протягом восьми років він займався розслідуванням резонансних убивств, отримав ступінь магістра психології та захистив кандидатську дисертацію на факультеті права Університету Осло в 2009 році.

До подібного дослідження А. Раклева спонукало те, з його слів, що в Норвегії не було офіційної підготовки з проведення допитів. Їх проведення засновувалося на емпіричному досвіді, «ми вчилися трюкам у наших старших колег і вчилися трюкам самі». Із Сполученого Королівства він привіз наявну літературу, знання та методику, переклав на норвезьку мову і на цій основі розробив перший національний учбовий курс з розслідування в Норвегії, заснований на британській моделі розслідування [1].

Цього не можна сказати про Україну. Наукові і практичні рекомендації щодо розслідування окремих видів злочинів, а також порядку проведення допиту осіб, які можуть займати різне процесуальне становище у кримінальному провадженні були розроблені на межі XIX та XX століття. На відміну від Норвегії, вже перші підручники з кримінального процесу та криміналістики містили відповідні розділи, в яких висвітлювалися нормативні вимоги щодо проведення допиту і тактичні рекомендації з ефективного проведення цієї слідчої дії. Так, у підручнику з кримінального процесу наголошувалося - ми повинні відмовитися від застосування в судовій роботі не лише насилля та погроз, але і омани, хитрощів для добування доказів. Слідчий не повинен домагатися зізнання обвинуваченого ні обіцянками, ні хитрощами, ні погрозами чи подібними заходами вимагання. До незаконних дій слідчого автор відносить примушування давати показання шляхом погроз та насилля, а також надмірне тримання під вартою (як засіб домогтися показань), застосування оманливих пасток (дискредитують слідчого), затягування справи [2, с. 122-123, 169, 235-236]. Значна увага висвітленню тактичних прийомів допиту приділена і в підручнику з криміналістики [3, с. 166-189].

Дослідженню нормативних і тактичних основ допиту приділено значну увагу науковців і практиків як колишнього СРСР так і за часів незалежності України. Слід надати належне та згадати роботи таких провідних науковців як Р. С. Белкін, І. І. Басецький, В. П. Бахін, В. К. Весельський, В. О. Коновалова, В. Г. Лукашевич, В. Ю. Шепітько, М. І. Порубов та багатьох інших. Саме тому дивною виглядає заява заступника керівника підрозділу детективів НАБУ Тараса Філоненка про впровадження в роботу інноваційного підходу до проведення допиту — процесуальне інтерв'ю. Нами, зазначає він, розроблені стандартизовані форми плану допиту, чек-листа готовності та оцінки результатів допиту. У ході щомісячних зустрічей учасники пілоту обмінюються досвідом щодо кращих практик застосування процесуального інтерв'ю [4].

За такого підходу незрозуміло, як слід розглядати процесуальне інтерв'ю. Інколи його пропонують застосовувати як альтернативу допиту, а у наведеному вище називають інноваційним підходом у проведенні допиту. З'ясуванню даного питання та обґрунтуванню відповіді на нього може сприяти звернення до відповідних словників. Інтерв'ю (від англ.) – розмова журналіста з політичним, громадським або іншим діячем з актуальних питань [5, с. 288]. Допит суттєво відрізняється від будь-якої розмови, зокрема і інтерв'ю. Законом визначено процесуальний порядок його проведення, який постійно удосконалюється. Порівняно з попереднім, чинний КПК України встановив час, протягом якого може проводитися допит дорослих і неповнолітніх. Тактичні прийоми

проведення допиту постійно перебувають у полі зору науковців та практиків, ґрунтуються на останніх досягненнях психології, педагогіки та інших галузей знань. Розробляються системи тактичних прийомів (тактичні комбінації) спрямовані на отримання від допитуваних всебічних, повних, об'єктивних відомостей про обставини правопорушення, а не зізнання у його вчиненні.

Окремі науковці навчальних закладів України за програмою «Відкритий світ» проходили стажування в США. Один із них на науковій конференції поділився спогадами. В процесі спілкування з курсантами Поліцейської академії в Санта-Фе з'ясовано, що найцікавішою навчальною дисципліною для них є «Тактика допиту». З цим неможливо сперечатися. Цікаво інше. Автор зазначає, що курсанти оволодівають знаннями в тактиці переговорів задля протистояння особам зацикленим на певних діях (наси́льство, расизм, тероризм тощо), набувають навички «затягувати час», щоб оцінити ступінь зацикленості злочинця на своїх переконаннях та підготувати втручання тактичної групи швидкого реагування на випадок провалу переговорів[5, с. 30-31].

З наведеного прикладу наочно видно, що автор не розрізняє такі поняття як тактика допиту особи під час досудового розслідування і проведення переговорів із особами, які вчиняють насильницькі дії, утримують заручників, погрожують вчиненням терористичного акту тощо. Подібні публікації можуть вводити в оману студентів та молодих співробітників правоохоронних органів. Ознайомлення з змістом таких робіт потребує особливої уважності та критичного ставлення.

На завершення слід зазначити, що вивчення досвіду правоохоронної діяльності світової спільноти заслуговує на всебічну увагу та підтримку. Його висвітлення та поширення потребує виваженого та поміркованого підходу. Допит, як спосіб отримання вербальної інформації від осіб, які нею володіють нічим не завинив перед слідчою практикою, а тому не слід поспішати та замінювати його на процесуальне інтерв'ювання.

Список літератури

1. Реальная альтернатива допросу.
https://lb.ua/world/2018/01/19/387543_realnaya_alternativa_doprosu.html (Дата звернення 9.06.2021 р.)
2. Чельцов-Бебутов М. А. Советский уголовный процесс. Вып. 2. Харьков: Юр. издат. Наркомюста Украины, 1929. 338 с.
3. Винберг А. И., Шавер Б. М. Криминалистика. М.: Госиздат «Юрид. лит.», 1949. 272 с.
4. Процесуальне інтерв'ю в Україні: перші підсумки.
<https://nabu.gov.ua/novyny/procesualne-intervyu-v-ukrayini-pershi-pidsumky> (Дата звернення 10.06.2021 р.)
5. Словник іншомовних слів. Київ: Головна редакція УРЕ, 1974. 775 с.
6. Ахтирська Н. М. Науково-технічне та правове забезпечення правоохоронних органів як запорука ефективної діяльності (міжнародний досвід). *Донецький юридичний інститут МВС України: освітні традиції, перевірені часом: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Маріуполь, 28 квітня 2021 року)*. К.: ТОВ «Компанія ВАІТЕ», 2021. С. 30-34.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕРМІНА КОМЕРЦІЙНА КОНЦЕСІЯ (ФРАНЧАЙЗИНГ)

Поп Степан Михайлович

аспірант кафедри цивільного права та процесу
Ужгородський національний університет

Поп Василь Михайлович

студент 4 курсу юридичного факультету
Ужгородський національний університет

На нашу думку, однією з найголовніших проблем франчайзингу в Україні є використання в чинному законодавстві терміна «комерційна концесія», замість терміна «франчайзинг».

Досліджуючи дану проблему вважаємо за доцільне зазначити, що у більшості країн світу використовується назва «франчайзинг». У той час, як законодавство України визначило ці відносини як «комерційну концесію». Законодавство таких країн як Білорусь, Узбекистан, Казахстан, Вірменія закріпило дещо іншу назву – договори комплексної підприємницької ліцензії. [1, с.94]

Етимологія терміну «франчайзинг» має англо-американське походження від слова «franchise» [Fræntʃaiz], яке сформувалося завдяки сполученню англійського слова «frank» (франк), та старофранцузького слова «franche» (франш). Таке словосполучення надало терміну «франчайзинг» наступний змістом: «пільга», «привілей», «право голосу», «звільнення від податків, внесків» [2, с. 693].

На думку, Мазуренко В.П. «франчайзинг» походить від старого французького терміна «franche» (франш), який позначав право на свободу ведення будь-якої діяльності, наприклад, проведення ярмарків, організацію базарів, експлуатацію поромів і переправ, право на полювання, будівництво доріг. В середні століття такими привілеями володіли королі, які надавали франшизи на комерційну діяльність будь-якого типу [3].

Щодо поняття комерційна концесія то його зміст розкривається у Цивільному та Господарському кодексах України, хоча навіть у цих джерелах можна прослідкувати певну відмінність у інтерпретації даного поняття, оскільки Господарським кодексом дана дефініція розкривається більш ширше.

Так відповідно до статті 1115 ЦК України За договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг [4].

А згідно статті 366 ГК України за договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві)

на строк або без визначення строку право використання в підприємницькій діяльності користувача комплексу прав, належних праволодільцеві, а користувач зобов'язується дотримуватися умов використання наданих йому прав та сплатити праволодільцеві обумовлену договором винагороду. Договір комерційної концесії передбачає використання комплексу наданих користувачеві прав, ділової репутації і комерційного досвіду праволодільця в певному обсязі, із зазначенням або без зазначення території використання щодо певної сфери підприємницької діяльності [5].

Отже, законодавець наділив термін «комерційна концесія», змістом який тотожний змісту сталого у всьому світі терміну «франчайзинг», що, у свою чергу, породжує цілу низку проблем.

По-перше, вживання терміну «комерційна концесія», у значенні дефініції «франчайзинг», не відповідає міжнародній практиці, внаслідок чого виникають непорозуміння у відносинах з іноземними контрагентами. Тільки в деякій державі пострадянського простору інститут франчайзингу охоплюється дефініцією «комерційна концесія».

По-друге, на міжнародно-правовій арені поняття «комерційна концесія» не є тотожним поняттю «франчайзинг». У законодавстві зарубіжних країн таких як Франція, Бельгія і Швейцарія, під Комерційною концесією розуміють договори про передачу виключного права на продаж товарів (так звані «дистриб'юторські угоди» [6, с. 25].

Тобто, ототожнювати договори франчайзингу і комерційної концесії є недоречно, тому що зміст комерційної концесії є вузьким. Не зважаючи на це, національний законодавець визначає договір комерційної концесії еквівалентним договору франчайзингу.

По-третє, комерційну концесію слід відрізнити від концесій, що регулюються главою 40 ГКУ «Концесії» і Законом України «Про концесії». Ми припускаємо, що національний законодавець, вважає, що додавання прикметника «комерційна» до поняття «концесія» повністю змінює зміст даного поняття і робить його більш близьким до відносин побідних франчайзинговим. Ми вважаємо, що при такому додаванні, жодного наближення не відбувається, насправді такий підхід законодавця лише провокує додаткову плутанину у відносинах договірних зобов'язань.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Концесії» концесія - надання з метою задоволення громадських потреб уповноваженим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на платній та строковій основі юридичній або фізичній особі (суб'єкту підприємницької діяльності) права на створення (будівництво) та (або) управління (експлуатацію) об'єкта концесії (строкове платне володіння), за умови взяття суб'єктом підприємницької діяльності (концесіонером) на себе зобов'язань по створенню (будівництву) та (або) управлінню (експлуатації) об'єктом концесії, майнової відповідальності та можливого підприємницького ризику;

Стаття 3 Закону України «Про Концесії» об'єктом концесії визначає права на машинобудування, розвідку родовищ корисних копалин, збирання та утилізація сміття, тощо[7].

Тобто, концесія – це надання уповноваженим органом на підставі договору права на створення та управління об'єктом концесії.

В свою чергу, комерційна концесія – це договір, за яким сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) на строк або без визначення строку право використання в підприємницькій діяльності користувача комплексу прав, належних правоволодільцеві, а користувач зобов'язується дотримуватися умов використання наданих йому прав та сплатити правоволодільцеві обумовлену договором винагороду.

Ми вважаємо, що проблема правової інтерпретації терміну комерційна концесія (франчайзинг) може бути вирішена шляхом приведення законодавства України у відповідність до міжнародної правової практики, зокрема шляхом заміни терміна «комерційна концесія» на сталий у всьому світі термін «франчайзинг». Також доцільно уніфікувати термінологію щодо сторін договору: замість дефініції «правоволоділець» – термін «франчайзер», а замість поняття «користувач» – термін «франчайзі». Це дозволить прибрати зайву плутанину та не вводити в оману зарубіжних партнерів і контрагентів.

Список літератури:

1. Кравченко Я.Ю. Комерційна концесія та франчайзинг: співвідношення понять. *Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки: Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції.* (м. Івано-Франківськ, 20-21 березня 2015 р.). Івано-Франківськ, 2015. С.94-96
2. Oxford Dictionary of English. Oxford University. Press, 2015. URL: https://www.oxfordreference.com/abstract/10.1093/acref/9780199571123.001.0001/m_en_gb0313970?rsk=y=bZL5PE&result=34745
3. Мазуренко В. П. Розвиток франчайзингових відносин у міжнародному бізнесі. *Науковий вісник ЧДІЕУ.* 2013. №3 (19). С.78-84
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 40-44. Ст.356.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 18-22. Ст.144.
6. Сосна С.А. Нове в цивільному праві: франчайзинг. *Держава і право.* 1997. № 7. С. 25 – 32.
7. Про концесії: Закон України від 16.07.1999 № 997-17. *Відомості Верховної Ради України.* 1999. № 41. Ст.372.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ДОГОВОРУ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ

Поп Степан Михайлович

аспірант кафедри цивільного права та процесу
Ужгородський національний університет

Поп Василь Михайлович

студент 4 курсу юридичного факультету
Ужгородський національний університет

Складна правова природа відносин комерційної концесії зумовлює значну кількість дискусійних питань, щодо правової сутності договору комерційної концесії, зокрема і проблему визначення предмета даного договору.

Вадькал В.А. вважає, що предметом договору комерційної концесії є надання праволодільцем користувачеві прав на використання останнім у своїй підприємницькій діяльності, визначеній метою договору, комплексу належних праволодільцю прав на об'єкти інтелектуальної власності, а саме на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту й послуг (комерційне найменування та/або торговельні марки), промислові зразки, винаходи, комп'ютерні програми, бази даних тощо), через які об'єктивується ділова репутація останнього; комерційного досвіду та ділової репутації [1, с. 88].

Погоджуючись з дефініцією комерційної концесії наведеною в ЦК України О.В. Сідей визначає предмет договору комерційної концесії як право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації [2, с. 151].

Падучак Б. вважає, що під предметом договору комерційної концесії потрібно розуміти нематеріальні блага (об'єкти права інтелектуальної власності, у зв'язку з переданням яких виникають зобов'язання). До цих прав законом віднесено, зокрема, право на використання торговельних марок, промислових зразків, винаходів, комерційних таємниць тощо. Інакше кажучи, йдеться про виключні права на результати інтелектуальної діяльності і насамперед про ті з них, які спрямовані на індивідуалізацію продукції [3, с. 52].

При визначенні предмету договору комерційної концесії Булеца С.Б. зазначає, що за юридичною метою договір комерційної концесії спрямований на передання права користування комплексом прав, що належать праволодільцеві. Йдеться в першу чергу про права на об'єкти інтелектуальної власності. Тому у структурі ЦК України положення про договір комерційної концесій розміщені поряд із нормами про договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності [4, с. 419].

Відповідно до ч.1 ст.1116 ЦК України предметом договору комерційної концесії є право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації [5].

Тобто перелік об'єктів права інтелектуальної власності, які можуть бути предметом договору комерційної концесії, є невичерпним. Разом з тим, законодавець не встановив жодних положень щодо об'єктів права інтелектуальної власності, які не можуть бути предметом договору комерційної концесії. Тож зі змісту ч.1 ст.1116 ЦК України випливає, що предметом договору комерційної концесії може бути право на використання будь-якого об'єкта права інтелектуальної власності, що зазначений у ст. 420 ЦК [5].

Проте, постає логічне запитання чи дійсно всі об'єкти права інтелектуальної власності можуть бути предметом договору комерційної концесії?

Аналізуючи глави 36 – 46 ЦК України щодо окремих прав інтелектуальної власності можна дійти висновку, що суб'єкти мають виключне право дозволяти використання таких об'єктів права інтелектуальної власності: 1) літературних та художніх творів, комп'ютерних програм, компіляцій даних (баз даних) (п. 2 ч. 1 ст. 440 ЦК України); 2) виконань, фонограм, відеограм, передач (програм) організацій мовлення (п. 2 ч. 1 ст. 452 ЦК України); 3) винаходів, корисних моделей, промислових зразків (п. 2 ч. 1 ст. 464 ЦК України); 4) компонувань (топографій) інтегральних мікросхем (п. 2 ч. 1 ст. 474 ЦК України); 5) сортів рослин, порід тварин (п. 2 ч. 1 ст. 487 ЦК України); 6) комерційних (фірмових) найменувань (ч. 2 ст. 490 ЦК України); 7) торговельних марок (знаків для товарів і послуг) (п. 2 ч. 1 ст. 495 ЦК України); 8) комерційної таємниці (п. 2 ч. 1 ст. 506 ЦК України) [5].

Але всі інші об'єкти права інтелектуальної власності, а саме наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції та географічні зазначення не можуть передаватись у користування, тому що їх власники не мають відповідного виключного права, у зв'язку з особливим характером та змістом зазначених об'єктів права інтелектуальної власності [6, с. 86].

О. Підпригора зазначає, що ніхто не може встановити монополію на використання відкриттів. Відкриття належать усьому світові. Проте автори відкриттів мають такі особисті немайнові права: 1) право авторства; 2) право на ім'я; 3) право на пріоритет наукового відкриття; 4) право вимагати зазначення імені у зв'язку з використанням наукового відкриття, якщо це практично можливо [7, с. 18].

Щодо технічних або організаційних рішень на виробництві, які здатні забезпечити заощадливе використання матеріалів, енергії тощо, то такі рішення за договором комерційної концесії передаються в користування як комерційна таємниця (ст. 505 ЦК України) [5].

Раціоналізаторська пропозиція також не може передаватися за договором комерційної концесії, адже під раціоналізаторською пропозицією ЦК України розуміє визнану юридичною особою пропозицію, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності. Тобто, є автор раціоналізаторської пропозиції та підприємство, якому автор пропонує те

чи інше рішення для оптимізації виробництва, заощадження енергії, матеріалів тощо, а підприємство приймає або відхиляє відповідну пропозицію. Раціоналізаторські пропозиції відрізняються від винаходів та корисних моделей вимогою до новизни: винахід або корисна модель має бути новою у світі, а раціоналізаторська пропозиція – тільки на конкретному підприємстві [8, с. 372].

Саме через зазначені обставини і не існує чіткого регулювання у сфері правової охорони раціоналізаторських пропозицій, адже вони не є виключною інтелектуальною власністю конкретних суб'єктів, не передбачено порядок реєстрації права на раціоналізаторську пропозицію. Таким чином, право на раціоналізаторську пропозицію не може бути предметом договору комерційної концесії.

Щодо права на географічне зазначення то воно покликане лише забезпечити достовірність місця походження товарів чи послуг, а тому не може передаватись або надаватись у користування, адже таке право можуть мати тільки суб'єкти, які виробляють товари (надають послуги) саме в межах певного географічного місця.

Право на географічне зазначення включає в себе виключний перелік прав, до яких не входить право дозволяти використання географічного зазначення іншими суб'єктами (ч. 1 ст. 503 ЦК України) [5].

Список літератури:

1. Ведькал В.А. Цивільно-правові аспекти правового регулювання договору комерційної концесії. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. Вип. 5. С. 82-88.
2. Сідей О.В. Використання договору комерційної концесії промисловими підприємствами. *Право і Безпека*. 2014. № 1. С. 149-153.
3. Падучак Б. Проблемні аспекти визначення предмету договору комерційної концесії. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2013 № 6. С.51-56.
4. Право інтелектуальної власності: Підручник / За заг. ред. Булеци С.Б., Чепис О.І. Ужгород: РІК-У, 2019. 488 с.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст.356.
6. Паніна Ю.С. До проблеми визначення об'єктів вправа інтелектуальної власності, що можуть передаватись у користування за договором комерційної концесії: *Інтеграція юридичної науки і практики як основа сталого розвитку вітчизняного законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м.Дніпро, 25-26 листопада 2016 р.)*. Дніпро, 2016. С. 85–88.
7. Підопригора О. Авторське право і суміжні права в новому Цивільному кодексі України. *Інтелектуальна власність*. 2004. № 2. С. 16–21.
8. Іващенко В. А. Правові проблеми реалізації прав на раціоналізаторські пропозиції в Україні. *Форум права*. 2012. № 1. С.371-374

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТІЙКОГО (ЗБАЛАНСОВАНОГО) РОЗВИТКУ 2030 В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Стрільчук Віталій Ананійович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства
Поліського національного університету

Одним із головних глобальних питань, що стоїть на порядку денному європейського співтовариства є консолідація навколо реалізації завдань щодо досягнення Цілей стійкого (збалансованого) розвитку 2030. Власне архіважливість відповідних цілей підкреслюється безпосередніми причинами їх появи. Адже тривала інтенсифікація процесів, спрямованих на формування так званого споживацького суспільства, нехтування екосистемою, законами Природи, нераціональне використання природних, інституційних та соціальних ресурсів в угоду якомога швидшого приросту економічних показників цілком закономірно призвели до фактичного виснаження природних ресурсів, виникнення загрозливих глобальних кліматичних змін, прогресування дисбалансу в економічній, соціальній та екологічній сферах життєдіяльності, поширення явища бідності, соціального відчуження, загострення соціальної нерівності, збільшення кількості різного роду кризових та конфліктних ситуацій у взаємовідносинах між державами тощо.

Саме тому концепція стійкого (збалансованого) розвитку, як керівна ідея, фактично парадигма кінця XX - початку XXI століття, виражаючи ключові вектори поступу сучасного та майбутніх поколінь, дозволяє запобігти остаточному руйнуванню, більше того, в подальшому відновленню гармонії в розвитку людства. Її поява та визнання засвідчують якісну зміну ціннісних орієнтацій як окремого індивіда, так і локальних груп, суспільств (націй, народів) та їх об'єднань, де особисті інтереси та потреби сьогодення фільтруються крізь призму інтересів та потреб майбутніх поколінь. При цьому якісна юридична регламентація суспільних відносин, пов'язаних із забезпеченням концепції стійкого (збалансованого) розвитку на рівні функціонування як наднаціональних, власне національної правової системи, так і їх відповідна галузева регламентація, в тому числі муніципально-правова, є необхідною об'єктивно назрівшою вимогою теперішнього часу, запорукою майбутнього прогресивного та раціонального розвитку людини, локальних спільнот та суспільства в цілому.

Так, протягом останніх двох років майже увесь Світ переживає негативні наслідки пандемії COVID-19, яка ще більше загострює економічну та соціальну нерівність, соціальне відчуження, обмеження прав та свобод людини, детермінує появу інших негативні явища та процеси, що негативно відображаються на соціально-економічних показниках, тим самим істотно впливає не тільки на

можливість досягнення Цілей стійкого (збалансованого) розвитку 2030 в зазначені строки, але й виконання їх взагалі.

В окреслених умовах досвід ЄС стає надзвичайно актуальним та необхідним для вдосконалення нормативно-правової регламентації суспільних відносин, пов'язаних із реалізацією ЦСР 2030 на національному та муніципальному рівнях. Адже саме європейські країни своєчасно демонструють одні із найефективніших різнорівневих законодавчих ініціатив та практик щодо забезпечення реалізації цілей сталого розвитку в умовах пандемії COVID-19. Політико-правові процеси ЄС виражають чіткі комплексні та системні підходи щодо вирішення окреслених вище проблем, демонструють консолідовану позицію щодо подолання негативних наслідків пандемії не тільки в межах європейського співтовариства, але й у світі в цілому, тим самим роблять ЄС однією із провідних міжнародних інституцій.

Україна, будучи частиною Європи та перебуваючи в активній фазі проєвропейських інтеграційних процесів, повинна враховувати відповідний різнорівневий нормативно-правовий досвід Європейського Союзу у забезпеченні досягнення Цілей стійкого розвитку з урахуванням негативного впливу пандемії Covid-19. В цілому ж піднята проблематика акцентує увагу на необхідності якісного аналізу та вивчення правових аспектів забезпечення цілей стійкого розвитку в умовах пандемії, зрозуміти важливість різнорівневої взаємодії суб'єктів, наділених публічною владою, в зазначених умовах, необхідність їх консолідації, особливості забезпечення прав людини в умовах пандемії Covid 19 з врахуванням європейського нормативно-правового досвіду.

ТЕХНІЧНІ СПОСОБИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Цуркану С.І.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри
міжнародного права та порівняльного правознавства
Міжнародного гуманітарного університету

Акопян А.

студент 6 –го курсу Інституту права,
економіки та міжнародних відносин
Міжнародного гуманітарного університету

Онлайн технології створили новий світ, який має як переваги, так і недоліки. З одного боку, інтернет відкриває нові економічні можливості, надаючи можливість авторам вільно розповсюджувати свої твори, а з іншого боку, автори піддаються більш підвищеному ризику неконтрольованого копіювання та використання інформації без їх згоди.

Найпопулярнішими порушеннями авторських прав в мережі Інтернет є:

1. Копіювання тексту або зображення без дозволу автора. Зазначеним порушенням авторських прав є безпосереднє несанкціоноване копіювання текстових або графічних зображень у творі, який розповсюджується серед людей. Законодавство про авторське право дозволяє часткове копіювання, але якщо користувач цитує матеріал та зазначає у своєму творі автора тексту чи зображення. Незаконне копіювання як одна з проблем захисту авторського права завдає значної шкоди авторам книг, фільмів, авторам та виконавцям музичних творів, оскільки перешкоджає їм отримувати доходи за їхню діяльність та утримує їх від подальшого інвестування в творчу діяльність, що може навіть підірвати розвиток тієї чи іншої сфери творчої діяльності [1, с. 36].
2. Використання твору під час наповнення веб-сторінок інформацією без дозволу автора. Пряме копіювання тексту або зображень на іншу веб-сторінку не є єдиним випадком порушення авторських прав. Будь хто, здійснюючи завантаження картинки для власного користування або для оформлення своєї веб-сторінки, також порушує авторські права. Щоб уникнути порушення авторських прав, другий користувач повинен отримати дозволу від автора твору на використання тексту, зображення чи іншого об'єкта.
3. Несанкціоноване завантаження творів є загальною формою порушення авторських прав. Музика або фільми можуть надаватися на платній основі через Інтернет для особистого користування, копіювання, продажу або розповсюдження файлу, що без дозволу суб'єкта авторських прав є порушенням авторських прав.
4. Фотокопії або сканування для відтворення книги, статті чи будь – якого іншого твору є порушенням авторських прав, крім випадків, коли копіювання виконується для суто особистого використання. Наприклад, законодавство про

авторське право дозволяє обмежувати копіювання матеріалу для використання в освітніх цілях, наприклад, поширення матеріалу з книги під час лекції студентам.

У 2016 році було розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет». Проект Закону передбачає механізм захисту авторського права та суміжних прав. Відповідно до положень законопроекту, автор або його уповноважена особа у разі виявлення інформації, про те, що його авторське право було порушено, має право звернутися до власника веб-сайту із скаргою, яка містить вимогу щодо видалення або унеможливлення доступу до цієї інформації [2].

Сьогодні виділяють два способи захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційний (судовий) та неюрисдикційний. Про судовий спосіб захисту говорилося вище, тому розглянемо більш детально технічні способи захисту авторських прав.

Власне їх застосування пропонується у Рекомендаціях Державної служби інтелектуальної власності щодо вдосконалення механізму регулювання цифрового використання об'єктів авторського права і суміжних прав через мережу Інтернет.

Засобом охорони авторських прав у мережі Інтернет може бути використання цифрового підпису, який дозволяє ідентифікувати автора перед будь-яким користувачем.

Використання цифрових марок. Найпоширенішою є система так званих «цифрових водяних знаків», впроваджуваних у твори (тексти, графічні зображення і т.п.) у мережі. Їх перевага полягає в тому, що при звичайному візуальному розгляді зображення користувач не бачить яких – небудь закодованих позначень – значка копірайта (©), імені автора, року видання. Але потім при застосуванні певного програмного засобу можна довести, що файли містять додаткову інформацію, що вказує на особу, яка її записала. [3]

Обмеження доступу до матеріалів, що розміщені в Інтернеті, наприклад, бази даних комерційних сайтів, деяких електронних бібліотек, архівів можливе шляхом встановлення попередньої оплати за їх використання. Можливе застосування «цифрових конвертів», що передбачають укладання відповідної угоди про використання об'єкта із власниками тих або інших ресурсів у мережі.

Обмежена функціональність. За такого підходу, власник авторського права надає користувачеві примірник твору, який має функціональні обмеження. Такий підхід є одним із шляхів впровадження в життя таких бізнес – моделей як «спробуй перед тим, як купити» та «продавай поліпшені версії».

Таким чином, можна констатувати, що українське законодавство не регулює захист авторських прав у мережі Інтернет. На даний момент, щоб захистити свої авторські права в мережі Інтернет, необхідно звертатися до міжнародних договорів, законодавства іноземних держав або судової практики.

Список літератури:

1. Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті. Київ: Школа, 2004. С. 97 – 100.
2. А. Штефан, К. Зеров Припинення порушень авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет: огляд законодавчих новел// Теорія і практика інтелектуальної власності, 2017. С.18-20
3. Логвиненко, М.І. Проблеми захисту об'єктів авторського права в мережі інтернет [Текст] / М.І. Логвиненко, І.В. Каріх, А.В. Диковець // Правові горизонти. – 2019. – Вип. 15 (28). С. 21-25

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Макуха Вероніка Валеріївна

студентка спеціальності «Менеджмент»

Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»

Дніпропетровської обласної ради

Суттєві зміни в житті суспільства призвели до необхідності реформування системи освіти України. Основа освітньої системи – це загальна середня освіта, якій приділяється значна увага. Модернізація системи освіти передбачає активне оновлення управлінської діяльності в закладах середньої освіти, адже ефективне функціонування освітньої установи залежить від розумного управління нею. Але стало очевидним, що традиційне управління не відповідає вимогам сьогодення й потребує негайної перебудови. Застарілу систему управління, яка, на жаль, панує у більшості шкіл, можна порівняти з напівзруйнованим кораблем, який ще начебто й тримається на плаву, але вже не приносить ніякої користі. Тобто старі підходи до управління дозволяють існувати установі, але не дають їй можливості розвиватись й удосконалюватись, щоб стати серйозним конкурентом на ринку освітніх послуг, що, в свою чергу, породжує безліч проблем, які рано чи пізно призведуть до занепаду закладу. Ніхто не говорить про те, що традиційне управління – це погано, але ж світ змінюється, тому й необхідно модернізувати підходи до управління у відповідності з сучасними реаліями.

Таким чином, незважаючи на постійні зміни в системі освіти України, які передбачають використання інновацій в управлінській діяльності, існує безліч проблем в управлінні закладами середньої освіти. Вони потребують негайного вирішення. Ключовою особою в викоріненні суперечливих питань постає керівник школи, оскільки є головним провідником модернізаційних змін, які допоможуть позбутися серйозних проблем в управлінні закладом освіти й привести його у відповідність з новими вимогами і нормами. Тобто задача модернізації освітньої системи передусім передбачає оновлення управлінської діяльності керівників закладів середньої освіти.

За Є.М. Хриковим, управління навчальним закладом – це діяльність керуючої підсистеми, спрямованої на створення прогностичних, педагогічних, психологічних, кадрових, матеріально-фінансових, організаційних, правових, ергономічних, медичних умов, необхідних для нормального функціонування і розвитку навчально-виховного процесу і реалізації цілей навчального закладу [1].

Р.Х. Шакуров вважає, що управління ставить дві головні цілі:

- організувати навчально-виховний процес і задовольнити таким чином інтереси учнів;

- задовольнити особисті потреби й інтереси працівників навчального закладу [2].

Управління закладом загальної середньої освіти – надзвичайно складний процес, що відрізняється певними особливостями, серед яких послідовність, дискретність, циклічність, сталість й гнучкість. Керівник в цьому процесі відіграє найголовнішу роль. Нові життєві умови виявляють потребу в будіванні індивідуалізованої конкурентоспроможної освітньої установи. Непрофесійна робота керівника є недопустимою, оскільки від його управлінських рішень залежить успіх та процвітання закладу.

Так, однією з головних проблем в управлінні закладом середньої освіти є непрофесіоналізм керівника. Раніше від керівника закладу освіти вимагали лише багатого досвіду роботи в школі, і цього було достатньо. Але реалії сьогодення такі, що цього замало. Сучасний керівник – це людина, яка не боїться викликів, це більше ніж лідер. Він є ключовим гравцем на освітньому полі.

В більшості шкіл роль директора зводиться до вирішення господарських та бюрократичних питань. Тобто керівник забезпечує функціонування школи, але не її розвиток, що є катастрофічним для сучасного закладу освіти.

Так, новий Закон України «Про освіту» надає умови до самоорганізації, створюючи кадрову, організаційну, фінансову та академічну свободу[3]. Проте, як свідчить практика, у багатьох керівників немає бажання скористатись наданими можливостями. Адже вони вже призвичаїлись до потужного зовнішнього тиску, і змінювати щось у своїй роботі не хочуть, порівнюючи зміну моделі врядування у освітньому закладі з кесонною хворобою, яка виникає у водолазів при переході з підвищеного тиску до нормального. Щоб полегшити цей перехід, директорам надали достатньо часу, аби ж не тільки призвичаїлись до змін, але й стати їх активними ініціаторами. Та чи скористаються вони цим часом? [4].

Що передбачають ці зміни? Яким повинен бути сучасний керівник закладу освіти? Так, високопрофесійний менеджер закладу середньої освіти повинен:

- мати високий рівень теоретичної підготовки і практичних вмінь й навичок з питань менеджменту;
- бути досконало ознайомленим з новими поняттями в сфері управління освітніми установами та активно ними оперувати;
- орієнтуватися в сучасних управлінських ідеях, не зациклюючись на старих («перевічених часом») методах управління;
- вивчати й активно застосовувати досягнення науки;
- вміти виділяти та вирішувати проблеми й труднощі, які виникають під час управлінської діяльності;
- визначати проблеми роботи закладу та напрямки його розвитку;
- збирати інформацію, яка відповідає цілям розвитку педагогічного процесу й об'єктивно відображає стан розвитку закладу;
- не бути заручником стереотипів, проявляти індивідуальність і креативність в управлінні;

- вивчати передовий досвід управлінської діяльності та впроваджувати його у власну професійну діяльність;
- використовувати аналіз навчально-виховного процесу з визначенням дій, що допоможуть виявити проблеми й визначити основні напрями діяльності;
- відчувати та нести відповідальність за свої дії та дії своїх підлеглих;
- здійснювати діагностику переваг і недоліків управління педагогічним та учнівським колективами;
- створити надійну єдину команду для досягнення спільної мети;
- впливати на працівників закладу для досягнення результатів діяльності;
- налагодити систему внутрішньо-шкільного моніторингу, що дозволить охопити усі напрямки роботи школи, вчасно виявляти проблеми закладу;
- приймати науково обґрунтовані управлінські рішення, усвідомлюючи відповідальність за їх реалізацію;
- гуманно взаємодіяти з усіма суб'єктами управління, функціонально пов'язаних із закладом;
- виробити та впровадити власний стиль управління закладом;
- постійно здійснювати самоаналіз, бачити себе та свої дії з точки зору своїх підлеглих;
- створити умови для колегіального прийняття важливих рішень, проводити наради з представниками педагогічного колективу та учнівського комітету;
- використовувати інноваційні технології в управлінні закладом;
- звертатись за допомогою до спеціалістів, які допоможуть вивести школу на інший рівень, – програмістів, маркетологів, дизайнерів;
- бути надзвичайно чутливим до інноваційних процесів в усіх сферах шкільного життя;
- налагодити комунікаційні зв'язки;
- делегувати повноваження та використовувати механізми самоорганізації.

Досягти мети зможе тільки той керівник, який докладе максимум зусиль, який буде працювати не тільки на папері, а й в реальному житті.

Проте практика свідчить про низький рівень підготовленості керівників до професійної управлінської діяльності через брак знань у питаннях менеджменту. Оволодіння його основами допоможе підвищити ефективність і управлінської, і педагогічної діяльності.

Другою проблемою в управлінні закладом середньої освіти є бюрократизм. Як можна зосередитись на створенні конкурентоспроможної освітньої установи та на її розвитку, якщо майже весь робочий час необхідно відповідати на запити органів управління освітою? Бюрократичні інституції своїм тиском намагаються утримувати порядок в закладах освіти та контролювати їхню діяльність. Але ж про яку автономію тоді йдеться мова? Про які зміни можна говорити? Тобто в теорії зміни відбуваються, а на практиці освітні інституції з величезною недовірою ставляться до змін в школах, не виправдано збільшуючи паперообіг, в той час як в Україні начебто діє електронний документообіг. Жорсткий консерватизм в роботі місцевих органів управління освітою заважає впровадженню змін, які є необхідними в наш час. Бюрократизм сприймається як

демонстрація колосальної недовіри як до директора, так і до школи в цілому. Щоб зміни в управлінні мали позитивний характер, перш за все, необхідно збільшити довіру до освітньої установи, зменшивши бюрократичне свавілля.

Третьою важливою проблемою в управлінні є недостатнє фінансування. Брак коштів залишається актуальним навіть болісним питанням для керівників освітніх установ. Хоча ця проблема впливає з іншої – відсутності автономії на практиці. І це відбувається не тільки через недосконалість нормативно-правової бази. Керівники не хочуть нести відповідальність за кошти через брак знань. А самовдосконалюватись теж бажання не мають, не усвідомлюючи, що через їхній непрофесіоналізм страждає педагогічний, учнівський і батьківський колективи.

Так, керівники шкіл не розуміють переваг самостійного господарювання через використання автономних повноважень, очікуючи від держави 100% покриття потреб закладу, що призводить до відсутності бажання шукати шляхи підвищення добробуту школи. Таким чином, ця проблема виникає, знову ж таки, через непрофесіоналізм керівника. Бо він не розуміє чи не хоче розуміти, що втрачає.

Окрім фінансовою автономії, однією з можливих форм залучення коштів є пошук спонсорів, благодійників, меценатів. Напрямки використання благодійної допомоги визначаються закладом освіти відповідно до першочергових потреб, пов'язаних виключно з основною діяльністю школи. Проте багато керівників не хочуть звертатись за допомогою до меценатів, вважаючи, що це принижує їхню гідність. Але насправді директорам важко налагодити ефективну комунікацію. Як показує практика, різноманітні організації із задоволенням надають допомогу школам, нехай і не завжди матеріальну.

При бажанні керівника, можна надавати платні послуги – проведення додаткових занять, які не передбачені навчальним планом закладу. Окрім того, можна надавати освітні послуги населенню.

Ще одним видом наповнення шкільного бюджету є надання в оренду вільних приміщень фізичним або юридичним особам. Наприклад, класи, що не задіяні у навчально-виховній роботі, майстерні, теплиці. Також можна надавати в оренду спортивні зали в вихідні дні.

Є багато можливостей для наповнення шкільного бюджету. Проте не всі керівники мають бажання використовувати додаткові можливості.

Таким чином, проблем в управлінні закладом середньої освіти достатньо, але найголовніші – це непрофесіоналізм керівника, що може призвести до занепаду закладу, бюрократизм, який відволікає керівника та педагогічних працівників від основної роботи, недостатнє фінансування, без чого школа не може повноцінно розвиватись, бо розвиток – це постійні вкладення коштів.

Але ж знову, якщо керівник є прогресивним лідером, то він зможе подолати проблеми, які виникають на тому чи іншому етапі управління. Тому основна проблема в управлінні – це низький рівень професіоналізму керівника закладу освіти, а це, в свою чергу, викликає необхідність якісної підготовки директора як менеджера, не вчителя, як до цього звикли, а саме менеджера – управлінця в сфері освіти.

Освіта, як вважають науковці, – це потужний інструмент для виживання людства в майбутньому, тому нехтування проблемами в управлінні призведе до катастрофічних наслідків.

Список літератури:

1. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: Навч. посіб. – К.: Знання, 2016.
2. Шакуров Р.Х. Социально-психологические основы управления: руководитель и педагогический коллектив / Шакуров Р.Х. – Москва: Просвещение, 1990. – 208 с. – (Библиотека заместителя директора школы по учебно-воспитательной работе).
3. Про освіту [Електронний ресурс]: закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Їржі Трунда, Вацлав Троян, Каміл Бржіза, Євгенія Бачинська, Віктор Громовий, Олександр Ковтун, Віра Рогова, Галина Усатенко. Директор школи – нові виклики та можливості: Посіб. – Asociace pro mezinárodní otázky, Praha, 2017.

ПРИНЦИПИ АГРОКОНСАЛТИНГУ

Морозова Олена

студентка спеціальності «Менеджмент»

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Консалтинг в сільському господарстві можна трактувати як діяльність, спрямовану на розвиток АПК за допомогою консультування його суб'єктів з економічних, правових, організаційних та управлінських питань, а також просування науково-технічних досягнень до кінцевих споживачів. Реалізація функцій посередника між наукою і виробництвом дозволить не тільки забезпечити інформаційну підтримку суб'єктів АПК, але й своєчасно вирішувати актуальні проблеми в сільському господарстві.

Розвиток управлінського консалтингу на ринку пов'язаний зі складністю управлінських проблем і невизначеністю ділового середовища, що змушує керівників залучати сторонніх консультантів. «Стрімкий прогрес управлінського консалтингу викликаний також відсутністю узгоджених стандартів (на відміну від таких видів консалтингу, як юриспруденція або бухоблік), що дозволяє практично будь-якого фахівця займатися консультуванням» [1].

В процесі взаємодії консультантів з особами, які приймають рішення про впровадження науково-технічних досягнень, їм доводиться виступати в ролі викладачів, проектувальників і дослідників. При цьому вони часто використовують розрахунково-конструктивні методи, системний аналіз, методи системного і ситуаційного аналізу, що спираються на методи моделювання процесів і явищ. Всі ці методи дозволяють провести об'єктивну оцінку можливих варіантів вирішення проблем сільгосптоваровиробника і вибрати оптимальний для реалізації.

В сільськогосподарському консультуванні використовуються такі форми доведення інформації до кінцевих споживачів: семінари, лекції, групові обговорення, виставки, публікація матеріалів в засобах масової інформації, поширення інформації через мережу інтернет, екскурсії та ін. До найбільш дієвих методів консалтингової діяльності відносяться індивідуальне консультування та демонстрація передового досвіду провідних сільськогосподарських організацій, які підкріплюються методами моделювання та порівняння. Їх використання дозволяє не тільки поширювати інформацію про інновації в сільському господарстві, а й сприяє їх активному освоєнню у виробництві.

Найбільш простою і в той же час трудомісткою є демонстраційна діяльність (дні поля, екскурсії). Це дуже результативна форма доведення знань, особливо для досить консервативних керівників і фахівців. Тільки побачивши фактичні результати впровадження нововведень і оцінивши їх перспективність, більшість клієнтів консалтингових фірм наважуються на реалізацію аналогічних проектів у себе в господарствах.

Мета працівника консалтингової служби при індивідуальних формах консультування - надати допомогу клієнтам у підготовці тих чи інших рішень, в

тому числі щодо реалізації нововведень. «Навчальний і управлінський вплив на клієнта дозволяє забезпечити максимальну адаптацію нового знання як під умови сільськогосподарської організації, так і під рівень світогляду клієнта. Однак індивідуальне консультування вимагає великих трудовитрат від консультанта і використовується для вирішення значущих індивідуальних проблем сільгосптоваровиробника чи іншого суб'єкта аграрного сектора економіки» [2].

В сучасних умовах завдання консультаційної діяльності в сільському господарстві необхідно розділяти на дві категорії: суспільно значущу і індивідуально-комерційну.

До першої категорії відноситься завдання, пов'язані з доведенням інформації з правових, технологічних, організаційно-економічних та інших питань ведення сільськогосподарського виробництва, що обумовлюються чинним в регіоні законодавчими і нормативними актами, до всіх суб'єктів АПК. До завдань індивідуально-комерційної консалтингової діяльності входить проведення навчальних семінарів для керівників і фахівців з замовленої тематики, рішення проблем кооперації та інтеграції конкретних структур АПК та ін. Світовий досвід показує, що «повна комерціалізація консалтингової діяльності можлива тільки в міру становлення масштабного ефективного сільського господарства, що є поступовим процесом, який займає не одне десятиліття» [3].

Виходячи з вищевикладеного, можна сформулювати такі принципи консалтингової діяльності в сільському господарстві:

1. Принцип інформаційно-методичної забезпеченості. Має на увазі ведення безперервного збору і вивчення результатів НДДКР і передового досвіду сільськогосподарських організацій і адаптацію їх до рівня світогляду кінцевих споживачів. Адаптація проектів впровадження у виробництво нововведень відбувається на основі особистого досвіду і знань консультантів, а також використання найбільш оптимального способу передачі інформації, який сприяє підвищенню її сприйняття конкретним споживачем.

2. Принцип наочності передачі знань. Необхідність реалізації цього принципу пов'язана з консервативністю більшості керівників сільськогосподарських організацій і небажанням удосконалювати методи організації і управління виробництвом. «Додання наочності результатам впровадження нововведень і пропонованими змінами дозволяє зацікавити клієнтів в їх необхідності. Для демонстрації зазвичай проводяться екскурсії, дні поля в сільськогосподарських організаціях, де консалтингові проекти вже реалізовані і отримано позитивний результат» [4].

Реалізація консалтингових проектів не повинна закінчуватися на етапі впровадження пропозицій консультанта. Необхідність подальшої співпраці з клієнтами обумовлюється тривалістю адаптації працівників сільськогосподарської організації до нововведень, появою непередбачених ситуацій і постійною зміною навколишнього середовища, що впливає на ефективність реалізації проекту.

Подальша співпраця консалтингової фірми з клієнтом дозволить значно підвищити ступінь задоволеності наданими послугами і зібрати інформаційну базу про можливі проблеми та шляхи їх подолання в ході реалізації проектів.

Розвиток консалтингової діяльності в сільському господарстві є одним з дієвих механізмів, що дозволяють значно поліпшити ситуацію, що склалася в аграрному секторі економіки і вирішити цілий ряд проблем, пов'язаних з розвитком сільських територій.

Сьогодні є всі передумови для ефективного функціонування ІКС в Україні. Однак через недостатню увагу з боку держави функціонування ІКС носить безсистемний характер і, як правило, не робить істотного впливу на ефективність виробничої діяльності в сільському господарстві.

Список літератури:

1. Коуп М. 7 основ консалтинга / М. Коуп. – [пер. с англ.]. – СПб. : Питер, 2007. – 336 с.
2. Гончарова М.Л. Управлінське консультування в Україні: основні проблеми, тенденції та напрями розвитку // Економіка та управління національним господарством. – ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS. № 2(164), 2015. – С. 136-141.
3. Коростелёв, Виктор Андреевич. Роль консалтинга в управлении бизнесом : Учеб. пособие. / Межрегион. акад. упр. персоналом. – К., 2014. – 249 с.
4. Чернов Ю. В. Управленческое консультирование: учебное пособие / Ю. В. Чернов. – К. : Кондор, 2009 – 272 с.

ЕФЕКТИВНА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР СТАБІЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Прокопенко Валерія Юрїївна,

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та менеджменту
ХНУ імені В. Н. Каразіна

Шаповалов Сергій Васильович

студент економічного факультету
ХНУ імені В. Н. Каразіна

Сучасний соціально-економічний розвиток регіону потребує пошуку ефективних механізмів щодо активізацій дієвого державного управління.

Пряма участь держави в регулюванні та управлінні соціальними, економічними процесами в регіонах, вкрай важлива й має бути спрямована на ефективне використання ресурсів регіону, недопущення деградації та руйнування потенціалу регіону та розвитку його.

Разом з тим, державна політика соціально-економічного розвитку регіонів держави має реалізовуватись в розрізі державної політики захисту національних інтересів та забезпечення національної безпеки.

Водночас маємо зауважити, що є питання недостатньої координації між інститутами виконавчої влади, а також невизначеність поточної макроекономічної ситуації як на загальнодержавному рівні так й в регіонах. Додати невизначеності й нескоординованості ситуація с пандемією через Коронавірус, що простягалася в часі вже більш ніж рік.

Державна політика в області соціально-економічного розвитку регіону як будь-яка державна політика – це сукупність тактичних заходів, механізмів, засобів, інструментів та взаємоузгоджених дій органів законодавчої та виконавчої влади щодо розвитку соціальної й економічної інфраструктури, підвищення соціального й економічного ефекту від діяльності суб'єктів економки, державної та місцевої влади, використання потенціалу регіону з та концентрація зусиль з метою задоволення потреб населення регіону (в певній мірі й держави), суб'єктів економіки тощо.

Державна політика в області соціально-економічного розвитку регіонів України є складовою загальнодержавної політики, що має включати сукупність взаємопов'язаних цілей, завдань, принципів, програм та основних напрямів діяльності органів державної та місцевої влади, спрямованих на організацію заходів щодо покращення соціальної інфраструктури й економічного ефекту й добробуту в регіоні.

Такого виду політику визначає вищий законодавчий орган, здійснюють органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування на

основі затвердженої органами державної влади та схваленої громадською думкою Стратегії розвитку регіону.

Державна політика, що спрямована соціально-економічний розвиток має ґрунтуватися законодавчих нормах; стратегічних документах розвитку регіону; програмних й концептуальних документах; міжнародних, міждержавних договорах, ратифікованих вищим законодавчим органом; законах, законодавчих актах; указах і розпорядженнях Президента України; постановах Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України; наказах, розпорядженнях Міністерств й відомств України, наказах та розпорядженнях регіональних (місцевих) органів виконавчої влади, виданих у межах їхньої компетенції.

Таким чином, суб'єктом даної політики є держава в особі уповноважених на це органів державної влади. Державну політику у цій сфері повинна визначати Верховна Рада України, а реалізовувати Кабінет Міністрів України та органи місцевої влади.

Об'єктами державної політики в частині соціально-економічного розвитку регіону, з одного боку, виступає, соціальна й економічна інфраструктура як стратегічний ресурс регіональної економіки, а з іншого боку, - чинники, інструменти, механізми, спрямовані на підсилення розвитку для покращення життя населення. Основні завдання відповідних органів влади, що здійснюють державне управління – вчасно приймати державницькі правильні рішення та проводити заходи спрямовані на розвиток соціальної інфраструктури й соціального заперечення населення регіону та економічної активності суб'єктів економіки.

Водночас, необхідно наголосити, що генеральною метою цієї політики є формування комплексу заходів щодо ефективного використання соціально-економічного потенціалу регіону з метою покращення життя населення, підвищення ділової активності суб'єктів економіки.

З огляду на довгостроковий характер даної політики варто виділити стратегічні та тактичні цілі її проведення. Так, стратегічними цілями державної політики соціально-економічного розвитку регіону є:

- забезпечення високого рівня життя населення регіону;
- забезпечення екологічно-чистого середовища на всієї території регіону;
- забезпечення конкурентного й сприятливого середовища для ведення бізнесу;
- мінімізація загроз соціально-економічному розвитку регіону;
- проведення превентивних заходів, щодо виникнення ризиків за загроз соціально-економічному розвитку регіону.

До тактичних цілей можна віднести:

- подолання бідності серед населення (особливо сільської місцевості);
- недопущення відтоку талановитої молоді та працездатного населення за кордон;
- викорінення корупції на всіх рівнях влади та сфер життя населення;
- залучення іноземних інвестицій до соціально-економічної сфери регіону;

- розвиток державно-приватного партнерства в соціально-економічній сфері регіону;
- стимулювання попиту на вітчизняні товари й послуги. Підтримання вітчизняного виробника;
- комерціалізація вітчизняних наукових розробок;
- стимулювання, підтримання, допомога та супроводження виходу вітчизняного виробника на зарубіжні товарні ринки;
- несення культуру й духовність в життя населення;
- збереження навколишнього середовища та орієнтованість на екологічність у всіх сферах життя;
- допомога й участь у житті соціально незахищених верст населення та людей с особливими потребами.

Головна ідея державної політики в контексті державного управління соціально-економічним розвитком регіону забезпечення високого рівня життя населення та створення сприятливого екологічного середовища для активізації економічної активності суб'єктів економіки. Вона здійснюється за допомогою відповідного інструментарію та обумовлена такими функціональними завданнями:

1. Моніторинг та ідентифікації ризиків та загроз за допомогою комплексних заходів.
2. Застосування ефективних механізмів та методів управління.
3. Викристалізація реалізованих загроз соціально-економічному розвитку регіону для недопущення їх розповсюдження й поглиблення та спричинення великих збитків і втрат.

Державна політика управління соціально-економічним розвитком регіону має ґрунтуватися на управлінських, організаційних та загальнонаукових принципах.

Формування державної політики соціально-економічного розвитку регіону охоплює наступні етапи:

- 1) Окреслення стратегічних пріоритетів та тактичних завдань;
- 2) Визначення кінцевих і проміжних результатів з термінами й відповідальними за виконання;
- 3) Відбір методів, засобів, форм сприяння щодо ефективного розвитку;
- 4) Опрацювання комплексу заходів спрямованого на соціально-економічний розвиток регіону;
- 5) Відбір компетентних органів державної влади, місцевого самоврядування, для виконання поставлених завдань;
- 6) підбір і розстановка кадрів, для виконання поставлених завдань.

SOME DATA CONCERNING THE PREVALENCE AND STRUCTURE OF CONVULSIVE SEIZURES IN WEST BELARUS

Daneiko S. V.,

Student

Grodno State Medical University, Grodno, Belarus

Protasevich P. A.

Student

Grodno State Medical University, Grodno, Belarus

Abstract: Convulsive seizures (CS) are not uncommon in various countries of the world and in most cases they are directly and indirectly associated with regular alcohol use [Grant BF, Goldstein RB, Saha T, et al, 2015.]. CS can lead to injuries and disruption of the normal functioning of organs and systems of the human body.

The purpose of the study: to identify the prevalence and structure of CS, including their relationship with alcohol use.

Research methods: a retrospective analysis of all medical charts of the patients admitted to the Drahichyn district hospital (Brest region) for a period of 5 years (2016-2020). Drahichyn district had a population of 42,948.

Results of the study: during the specified period, 202 people identified with CS: 76% men, 24% women. Age categories of patients: under 15 years-15%, 16-20 years-8%, 21-35 years-14%, 36-55 years-39%, 56-75 years-23%, over 75 years-1%. CS due to alcohol dependence (AD) and alcohol withdrawal syndrome dominated during all 5 years of follow-up: 35% (2016), 45% (2017), 58% (2018), 51% (2019), 33% (2020). Other conditions that led to CS were following (5-year average): 1) idiopathic epilepsy - 6%; 2) symptomatic epilepsy on the background of traumatic brain injury - 4%; 3) paroxysmal disorder of consciousness-8%; 4) cryptogenic epilepsy with the presence of polymorphic epileptic seizures in children - 5%; 5) epilepsy of unknown etiology – 43 %; convulsions of unknown etiology-34 %, Treatment of CS in the majority of cases included Diazepam 0.5%-2ml, in some cases as well sodium thiopental 3-5mg / kg, propofol 1-2 mg / kg, calypsol (ketamine) 1-3mg / kg.

Conclusions: 1) CS on the background of alcohol dependence and alcohol withdrawal syndrome accounted for from a third to a half of all cases of CS. These CS were severe enough for led to admission to the hospital during the specified follow-up period (i.e., they were the undisputed leaders among all causes of CS).

2) The minimal count of CS in background of AD in 2020 in comparison with all previous years may be explained by restrictions caused by Covid-19 on visiting various establishments and events where alcohol is drunk.

References:

Data provided by the head physician of the Drogychin District Hospital Protasevich A. S.

TREATMENT FEATURES OF CALCIUM-PHOSPHORUS METABOLISM DISORDERS AND VITAMIN D DEFICIENCY IN PATIENTS WITH CHRONIC PANCREATITIS AND CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASE

Lazaruk T.Yu.

ORCID ID: 0000-0001-5068-4664

Postgraduate student of the Department of Internal medicine and infectious diseases, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine

Our attention was drawn to the comorbidity of chronic pancreatitis (CP) and chronic obstructive pulmonary disease (COPD), namely the features of clinical and pathogenetic links. The article examines metabolism of vitamin D and calcium-phosphorus metabolism in patients with this comorbidity and considering exocrine insufficiency, what is really extremely relevant issue [1]. The results of our own research in this direction are presented.

The aim of the study was to determine the nature of the exocrine pancreatic insufficiency effect on the metabolism of vitamin D and calcium-phosphorus metabolism.

Materials and methods. The study included 30 patients with exacerbation of CP and 50 patients with a diagnosis of CP in the acute stage and COPD aged 47-55 years (average age – 52.36 ± 1.83 years). All patients had CP for more than 10 years. Inclusion criteria - the presence of exocrine pancreatic insufficiency and changes of vitamin D in patients metabolism. Patients were hospitalized in the gastroenterology department of the Regional Clinical Hospital, Chernivtsy, Ukraine in connection with exacerbation of CP. COPD was in stable or unstable remission. Respondents were informed about the study and gave their consent. The control group consisted of 20 healthy individuals.

Results. In patients with CP and COPD on the background of exocrine pancreatic insufficiency revealed a complication of the clinical course. One of the manifestations is a violation of the metabolism of vitamin D, parathyroid hormone and calcium-phosphorus metabolism. Correlation analysis revealed a positive relationship between levels of exocrine pancreatic insufficiency and serum vitamin D concentration ($p < 0.05$, $r = 0.71$). There is a strong inverse correlation between the levels of parathyroid hormone and vitamin D ($p < 0.05$, $r = - 0.87$), the content of calcium in the serum ($p < 0.05$, $r = - 0.74$).

Conclusion. Comorbidity of chronic pancreatitis and chronic obstructive pulmonary disease causes severe disorders of mineral metabolism and metabolism of vitamin D.

Key words: vitamin D, exocrine insufficiency, parathyroid hormone, calcium-phosphorus metabolism

REFERENCES

1. Vitamin D supplementation could prevent and Treat Influenza, Coronavirus and Pneumonia Infections Grant, W.B.; Lahore, H.; McDonnell, S.L.; Baggerly, C.A.; French, C.B.; Aliano, J.L.; Bhattoa, H.P. *Nutrients* 2020, 12, 988. DOI: 10.3390/nu12040988

FEATURES OF DISTANCE LEARNING IN GENERAL EDUCATION SCHOOLS

Rysbayeva Galiya

candidate of biological sciences, associate professor
of the department of Biology, South Kazakhstan
State Pedagogical University, Kazakhstan

Tastanov Ergali

candidate of biological sciences, associate professor
of the department of theory and methodology of
preschool and primary education, M. Auezov South
Kazakhstan University, Kazakhstan

In the age of rapidly developing information technologies, the most urgent question is about such a form of implementation of educational programs as distance learning.

"E-learning is understood as the organization of educational activities with the use of information contained in databases and used in the implementation of educational programs and information technologies, technical means, as well as information and telecommunications networks that ensure the transmission of this information over communication lines, the interaction of students and teachers. Distance learning technologies are understood as educational technologies implemented mainly with the use of information and telecommunications networks in the indirect (at a distance) interaction of students and teaching staff."

That is, it is a communication between a teacher and a student through Internet technologies. The student gets access to video lessons, methodological materials, and online communication with the teacher is possible. After completing the lesson, the student performs homework. At the end of the training period, the student passes the certification online. Some educational institutions require the physical presence of the student during the certification.

Of course, when implementing educational programs with the use of exclusively e-learning, distance learning technologies in an organization that carries out educational activities, conditions must be created for the functioning of an electronic information and educational environment.

Distance learning tools: PC with webcam and high-speed internet connection; programs for video communication, messengers for easy communication: Skype, ICQ, etc.; a specialized website for managing training, for more convenient navigation through the links of the online school.

For student-teacher communication and direct learning, the following forms are used, which evolve with the development of distance learning: electronic

correspondence - for sending tasks and sending completed works; teleconferences-allow you to organize real discussions between students, if the topic requires it; video tutorials – a full-fledged lesson with an explanation of the new material can be completely conducted on Skype or viewed in the recording.

Almost everywhere, distance school education of secondary school students is organized as an individual, group forms are not used.

The organization of distance learning in the school is based on the traditional model: Students communicate with the teacher; Follow the teacher's instructions; Ask questions; Answer the teacher's questions.

At this point in time, the following categories of students actively choose distance learning: Children with disabilities; Those who wish to receive education in certain educational institutions, but who are not able to receive highly qualified pedagogical assistance due to the territorial conditions; Children who wish to receive additional education; Gifted children who need an individual pace of learning activities and are ready to learn significant amounts of new information; Children from religious families or families belonging to different communities who do not perceive school as a proper institution of socialization and restrict the presence of children in such institutions in every possible way.

To date, there are already distance learning schools with state accreditation. They carry out full general secondary education in a distance form and, based on the results of certification and the results of the Unified State Exam, issue state-issued documents on secondary education. As a rule, intermediate attestations in such alternative education schools are held online, and for the certification of high school students and passing the Unified State Exam, the personal presence of the child is required.

Advantages of distance education for children. Parents themselves set the daily routine of their child. Children are engaged in a comfortable mode for themselves and as long as their child needs to learn the material.

Parents have the ability to control the child's social circle. At school, children are often subjected to psychological pressure from teachers and peers. This traumatizes the child and reduces his ability to learn.

Less time is spent on learning the material than in school. After all, the child is provided with an individual approach.

Freedom of movement. The child has the opportunity to learn from anywhere in the world. The main thing is that there is a computer and the Internet.

Parents themselves choose optional classes for the child. Instead of physical education, the school has the opportunity to go to the pool or dance.

There is no need for tutors. Older students can independently improve their knowledge in some subjects. There is a possibility of remote preparation for the Unified State Exam. This will give confidence to the child, and help reduce stress when passing exams.

But, in addition to the advantages of distance learning, there are also disadvantages: Distance education requires the maximum involvement of parents. If parents work full-time all week, they simply will not be able to control the training and help the child learn new knowledge. There is no authority of the teacher. There are many examples when teachers put their heart and soul into teaching their children their love for the

subject. We remember such teachers, and we carry these memories through our entire lives.

The material aspect. In some parts of our country, not everyone has access to the Internet, and a computer is a luxury, not a means of learning.

Children in distance learning are deprived of communication with their peers. But this problem is easily solved by frequent walks, visits to clubs and sections.

The disadvantages can also include the time that the child spends at the computer.

Based on the fact that there are shortcomings in distance learning, it is necessary to develop conditions for the successful implementation of distance education.

It will be productive only if it is used wisely in accordance with certain standards and requirements. For example: Distance education for schoolchildren should be presented in the system; A unified electronic educational environment should be organized, which will ensure: the interaction of all users; storage, regular updating and systematization of educational and methodological resources; support of participants of educational activities with the help of remote technologies; monitoring of the distance learning process and its effectiveness.

The educational process should be implemented on the basis of curricula adapted from the point of view of the number of hours and taking into account the specifics of the organization of training; All teaching materials must undergo mandatory peer review (professional expertise); The training should combine classroom and distance learning, independent work of students, as well as include traditional teaching materials; It is necessary to take into account the individual characteristics of each student; The educational process should be implemented in different modes (both in online mode, when educational activities and interaction with the teacher are carried out in real time using ICT, and in deferred time mode, which provides the child with the opportunity to master the educational material at any time convenient for him);

The educational process with the use of distance learning technologies should be provided by a highly qualified teaching staff, constantly improving their skills. The presented conditions are fundamental and necessary for the implementation of distance learning. The fulfillment of each condition individually does not guarantee successful training, but in their entirety they form a solid basis for building productive learning at school.

Thus, distance learning at school, providing educational services to remote users regardless of time constraints, is becoming increasingly important, demonstrating interactivity, flexibility and a variety of forms, emphasizing its innovation and relevance.

List of literature

1. Distance learning: A training manual / Ed. by E. S. Polat. - M.: Humanit.ed. VLADOS Center, 1998. - 192 p.
2. Polat E. S., Bukharkina M. Yu., Moiseeva M. V., Petrov A. E. New pedagogical and information technologies in the education system / Ed. Polat E. S.-M.: Publishing Center "Academy", 2001. - 272 p.

FEATURES OF DISTANCE LEARNING

Rysbayeva Galiya

candidate of biological sciences, associate professor
of the department of Biology, South Kazakhstan
State Pedagogical University, Kazakhstan

Jetpisbayeva Sarsengul

candidate of pedagogical sciences, associate professor
of the department of theory and methodology of
preschool and primary education, M. Auezov South
Kazakhstan University, Kazakhstan

Numerous studies in the field of educational technologies agree that online learning is based on a carefully designed and planned educational process in the EIOS, supported by a methodically based and purposeful sequence of teaching and control materials, which ensure the achievement of learning results in the format of exclusively e-learning. The key in this definition is pedagogical design, as a tool for designing an online course, which is absent in most cases with a sharp transition to "remote". The most complete options for pedagogical design when designing an online course are reflected in Learning Online: What Research Tells Us about Whether, When and How. The authors propose nine main parameters (characteristics) that should be taken into account when designing a course, with alternative options for implementing online learning:

- training model (exclusively e-learning, mixed learning with a different ratio of face-to-face and online formats, e-learning with the inclusion of webinars);
- the pace of development (development at any convenient pace, the pace of development set by the teacher, the set pace of development with the possibility of passing part of the course at any pace);
- number of students (up to 35 people, from 36 to 99 people, from 100 to 999 people, more than 1000 people);
- pedagogical technology (explanatory course, practice-oriented course, research course, course for organizing joint collective activities);
- the purpose of the assessment in the course (determining the degree of readiness of the student for new material, organization of adaptive training, diagnostics of the achieved learning results, cumulative assessment system, identification of lagging students);
- the role of the teacher (active interaction with students online, insignificant online presence, absence of the teacher in the online environment);
- the role of the student (reads and listens; solves problems and answers questions, actively experimenting through simulators and other tools, interacting with other students);

- synchronization of interaction (asynchronous only, synchronous only, mixed format of interaction) feedback (automated from the system, from the teacher, from other students).

All these parameters strongly influence the design of the online course: the forms of content presentation, the choice of control and measurement tools, the use of certain communication services and the conduct of the final certification procedure for the course.

Properly selected course materials, based on the goals and objectives of training and the characteristics of the educational process in an online environment, will provide students with an educational result, and the teacher-positive feedback.

This approach implies that online learning is primarily a cognitive and social process, and not just a process of transmitting information via the Internet.

Just like face-to-face training, online training requires social support for students. In full-time education, this role is performed by the material resources of the university and the teachers involved in the educational process.

Online learning is impossible without an IT infrastructure that requires significant investment, including an online learning platform, either internal or external, with which a contract is concluded, as well as high-quality online courses that provide effective training and support for students in an online environment.

In the current situation, when the transition to online learning is carried out as soon as possible, all these conditions must be created in advance, and teachers must have experience in using online learning tools and student support services.

Practice shows that the development of an online course takes an average of 6-9 months, and the skills of a teacher working on an online platform are formed during the first two launches of the course.

So do not expect high results, even if the most advanced teacher in terms of digital competencies will do everything possible to transfer classes to an online environment: record several online lectures, post text materials and upload tests to the platform - a miracle will not happen.

In the current situation, associated with a high risk of coronavirus infection, the only possible and adequate response of universities and colleges to the external challenge was a temporary full transition to distance learning. And in these conditions, all possible resources of universities, partner universities, external content providers and services were used to implement the educational process via the Internet. Important requirements for the system were its reliability, the bandwidth of Internet channels, the ease of creating and posting content, and the availability of services and platforms for teachers and students.

Following the methodological recommendations, universities have developed scenarios for the implementation of distance learning and requirements for the formats of the educational process that are acceptable for their level of IT infrastructure development, taking into account the available external resources. That is why each university has its own set of tools and scenarios for organizing training in an online environment.

The most popular among universities were LMS platforms for posting content and testing students' knowledge, webinar services for online lectures and consultations,

social networks and messengers for communication between students and teachers, and email newsletters for content delivery.

However, even these provided opportunities could not ensure the full development of online courses by students due to the fact that free access to the course content did not imply support for students from the university holders of online courses, and teachers from consumer universities were not immersed in the course content, were not familiar with the methodology of online learning and studied courses simultaneously with their students.

At the same time, motivated students coped well enough with the task, but, unfortunately, there are not very many of them.

Teachers did not have enough skills to work in the digital environment, time to learn new tools and rebuild the educational process, and support from the technical services of the university, which play an important role in the introduction of new technologies. Training of teachers in such a short time was not possible and was reduced to instructive internal meetings, short webinars from the expert community, recommendations and instructions for working with various services and platforms posted on the websites of organizations.

The issues of pedagogical design and development of course projects were not even put on the agenda of the transition to distance learning. And this is a consequence of force majeure, which forced universities to mobilize all available resources and make a breakthrough in the mass emergency introduction of distance education technologies, but not in the systematic use of online learning tools, which requires much longer time. Electronic content created to solve immediate problems should be distinguished from full-fledged online courses, which involve the creation of a flexible interactive student-centered online environment for the controlled development of knowledge and skills by students. And, as a result, there is no reason to judge the effectiveness of online learning by the results that will be obtained in this "global" experiment of an emergency transition to distance learning.

Thus, we should distinguish between what we put into the concept of "online learning" and what we are trying to implement now in a short time with minimal investment and resources. The latter will be called distance learning in extreme conditions.

List of literature

1. Gustyr A.V. Problems of normative support and selection of the basic model of distance education // Distance education in Russia. Problem statement and organization experience. Comp. Ovsyannikov V. I.-M.: RIC "Alfa" MGOPU named after M. A. Sholokhov, 2001.- P.115.

2. Demkin V. P., Mozhaeva G. V. Technologies of distance learning. - Tomsk, 2002.-P.115.

ДЕҢГЕЙЛЕП ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ХИМИЯ ПӘНІНДЕ ҚОЛДАНУ

Аликеева Алуа Ержановна

эл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
химия және химиялық технология факультетінің
3 курс студенті

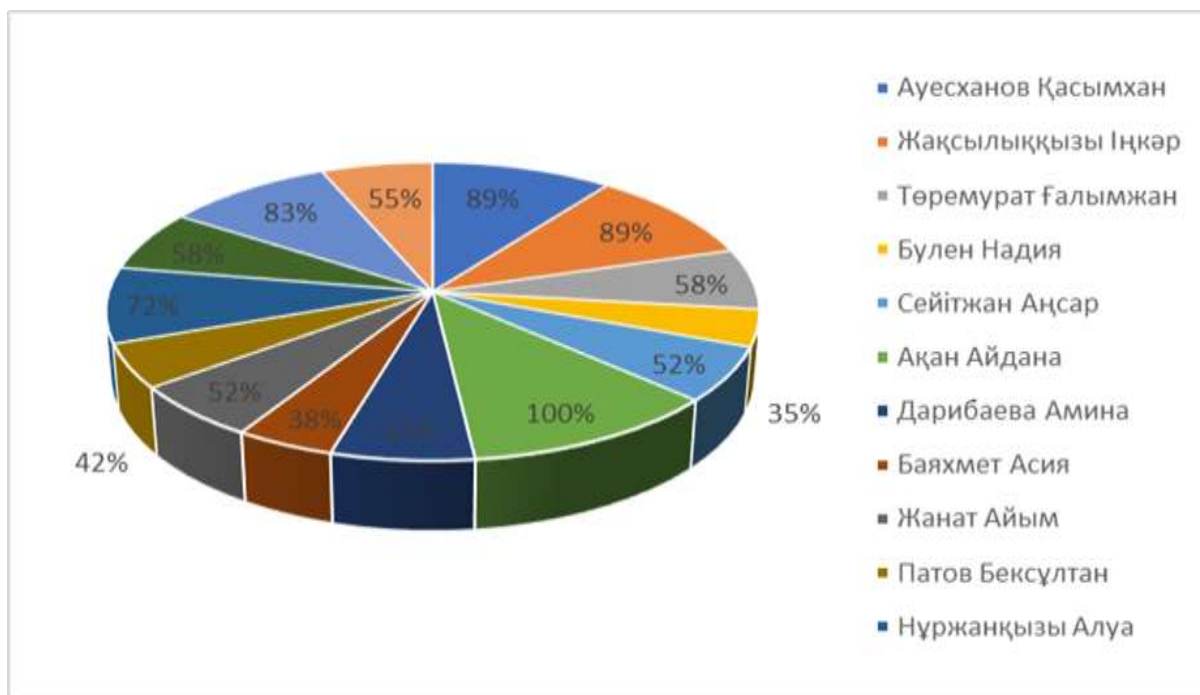
Рыскалиева Роза Габдрахимовна

эл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
химия және химиялық технология факультетінің
доценті, химия ғылымдарының кандидаты

Химия пәнінен білім беруде сабақтың мазмұнын ашуға, оқушыларға сабақты жақсылап түсіндіруге, оларды ынталандырып, қызығушылықтарын оятуға және сабақты қызықты әрі танымды етіп өткізуге, сабақтың білімділік қана емес тәрбиелік мәнінің де болуына аса үлкен назар аудару қажет. Ол үшін түрлі педагогикалық технологияларды, әдіс-тәсілдерді, көрнекі құралдарды пайдаланған жөн. Қазіргі таңда химияны оқытуда қолданылатын кең таралған педагогикалық технологиялар – дәстүрлі оқыту технологиясы, деңгейлеп оқыту технологиясы, ақпараттық оқыту технологиясы, ойын арқылы оқыту технологиясы, топтап оқыту технологиясы [1]. Дәстүрлі оқыту технологиясының орнын қазіргі кезде инновациялық педагогикалық технологиялар алмастырып келеді, себебі дәстүрлі оқыту технологиясында сабақтың 1/2 бөлігі мұғалімнің сабақты түсіндіруімен өтсе, қалған уақыт 6-7 оқушының сабақ айтып, бағалануына ғана жетеді, сондықтан білімді, шығармашыл, жан-жақты дамыған және бәсекеге қабілетті ұрпақ тәрбиелеуде дәстүрлі оқыту технологиясын тиімді деп таба алмаймыз [2].

Деңгейлеп оқыту технологиясы мұғалім үшін оқушылардың сабақты қаншалықты түсінгендігін білуге, оқушының білім деңгейін анықтауға тиімді технология болып табылады. Сондықтан, деңгейлеп-саралап оқыту технологиясының өзі бөлек әдістеме ретінде қарастырылып, білім берудегі педагогикалық технология ретінде қолданылады [3].

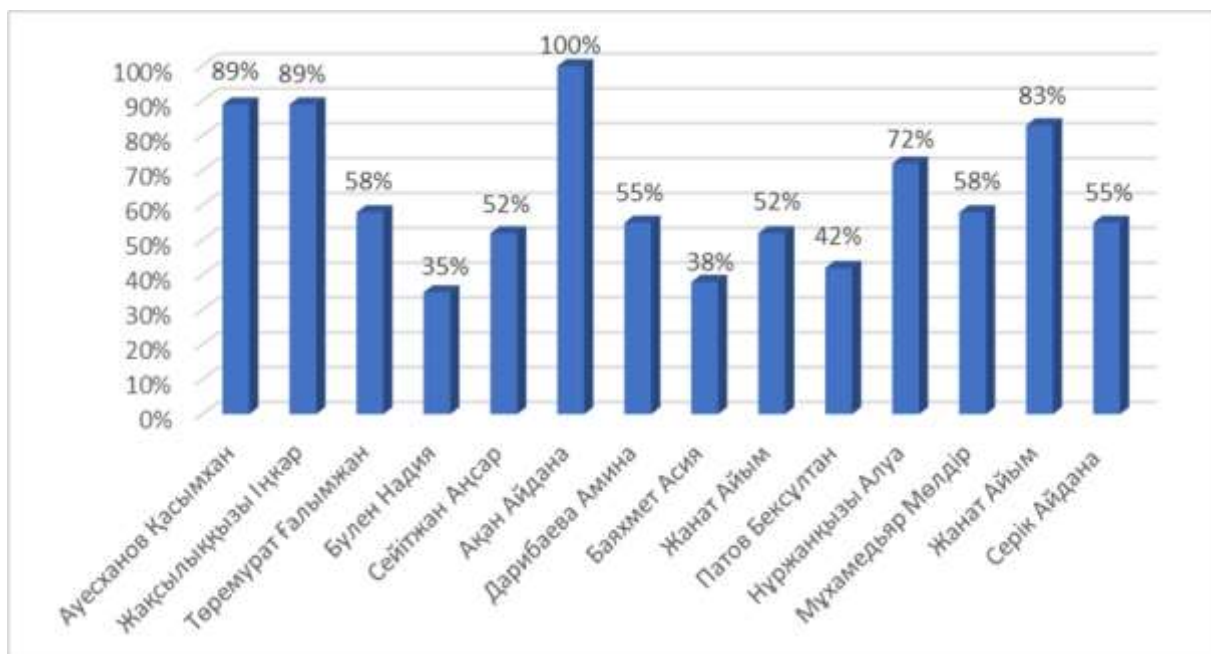
Орта мектептің 8-сынып оқушыларына «Ерітіндідегі еріген заттың молярлық концентрациясы» тақырыбына деңгейлеп оқыту технологиясын пайдаланып, сабақ өткізу нәтижелерін тілге тиек етер болсақ, оқушылар теориялық материалмен алдыңғы өтілген сабақтардан таныс. Ал бұл сабақта формулаларды, формуладағы шамаларды, олардың белгіленуімен және мағынасымен таныстырып, есеп шығаруды үйреткеннен кейін оларға деңгейлік тапсырмалар берілді. Тапсырмаларды орындау барысында оқушылардың көрсеткен нәтижелерін диаграмма түрінде көрсетіп отырмыз.

1-диаграмма. Деңгейлеп оқыту технологиясын қолданған сабақтағы оқушылардың үлгерімі

Деңгейлеп оқыту технологиясын қолдану барысында тапсырмаларды толық және уақытында орындай алмаған оқушылар болды. Теориялық материал берілген деңгейде 2 оқушы ғана тапсырманы төмен деңгейде орындады, қалған оқушылар тапсырманы жоғары деңгейде орындаған. Екінші деңгейлік тапсырманы Патов Бексұлтан мүлде орындамады және тапсырманы белгіленген уақытқа дейін орындап үлгермеген оқушылар көп болды.

Үшінші деңгейлік тапсырмада кестені Булен Надия мен Баяхмет Асия толтыра алмады. Екінші және үшінші деңгейдегі тапсырмаларды орындау нәтижесі бойынша оқушылармен «Ерітінділер және ерігіштік» тақырыбына есеп шығарып жаттығу керек деген қорытынды жасалынды. Себебі, екінші және үшінші деңгейде берілген есептерді оқушылар толық шығара алмады. Жалпы алғанда, деңгейлеп оқыту технологиясы әрбір оқушының жеке оқу үлгерімін бақылауға, оқушылардың оқу деңгейін анықтауға, әр оқушының қандай материалды түсінбей қалғандығын және қай оқушымен жеке жұмыс жүргізу керек екендігін білуге, оқушылардың шығармашылық дамуына мүмкіндік береді.

2-диаграмма. Деңгейлеп оқыту технологиясын қолданған сабақтағы оқушылардың үлгерім көрсеткіші

Сабақ беруде технологияларды барынша тиімді қолдана алу және тиімділігін саралап, қателіктерді болдырмауға тырысу педагогикалық процесте үлкен жетістіктерге әкеледі. Педагог пен оқушы арасында тиімді қарым-қатынас орнату – оқу процесін ізгілендірудің негізі. Сондықтан, мұғалімдер үшін педагогикалық білімнен бөлек психологиялық та білім болуы қажет. Әр оқушыға жеке қарау, әрқайсысының ерекшелігін көре білу, әрқайсысымен қарым-қатынас орнату тәсілін білуі қажет. Білім беруде үлкен жетістіктерге жетудің бірінші баспалдағы – мұғалімнің біліктілігі мен шеберлігінде.

Қолданылған әдебиеттер:

1. И. И. Николаева. Технологии уровневой дифференциации обучения. Материалы для методического семинара. - 2018.
2. С. Қ. Мұхамбетова. Педагогика және педагогикалық технологиялар. -2001. – Ақтөбе. -Б. 39
3. Р. К. Ашкеева, Р. Г. Рыскалиева, Н. С. Бірімқұлов. Оқыту үдерісінде қолданылатын жаңа технологиялардың тиімділігі//Абай атындағы ҚазҰПУ-нің Хабаршысы, «Педагогика ғылымдары» сериясы, №1(53). -2017.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НАПРЯМКУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ РИНКУ ПРАЦІ

Бурова Е.В.,

канд. пед. наук, методист
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Головко С.О.,

канд. пед. наук, ст. викладач
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

У сучасних соціально-економічних умовах інформаційно-технологічного прогресу держава потребує цілісної системи, неперервної професійної освіти, яка відповідає національним інтересам і світовим тенденціям розвитку економіки, яка забезпечує підготовку вчителів впродовж життя, за допомогою підвищення рівня кваліфікації, що зумовлюється необхідністю усвідомлення й аналізу взаємовідносин системи освіти і ринку праці.

Водночас, усе більше проявляється суперечність між рівнем освіти та її якістю, постійно на ринку праці передбачається істотна реконструкція педагогічної взаємодії всієї системи освіти починаючи зі здобуття іншої професії і завершуючи підвищенням кваліфікації дипломованих спеціалістів.

Відомий педагог-дослідник Ю. Бабанський, зазначав, що в змісті терміну “педагогічна взаємодія” відбивається “взаємна активність, співробітництво педагогів і тих, кого виховують в процесі їх спілкування” [1, с. 29].

А відповідно до цього, ринок праці (англ. *Labour market, Job market*) – це система суспільних відносин, пов’язаних з купівлею і продажем трудових послуг працівників (послуг праці) [2].

Вивчення проблеми діяльності закладів вищої освіти в напрямку забезпечення потреб ринку праці зумовлюється необхідністю прямого зв’язку науковців з педагогіки, психології, економіки та інших галузей науки у вирішенні зв’язку теорії та практики професійного навчання з потребою суспільства.

Вищі педагогічні заклади освіти в тенденції сьогодення мають попит на підготовку здобувачів магістерського рівня вищої освіти, фахівці проаналізувавши попит на ринку праці дійшли висновку щодо необхідності підвищення професійного рівня через здобуття другої вищої освіти.

Таким чином, враховуючи суб’єктно-об’єктну взаємодію на рівні яких можлива реалізація потреб всіх зацікавлених суб’єктів ринків праці та вищої освіти серед пріоритетних напрямів її забезпечення варто виділити наступні:

1) сприяння підвищенню якості безперервної освіти шляхом залучення науковців і роботодавців до участі у розробці нових освітніх програм, навчально-методичних посібників і кваліфікаційних стандартів;

2) удосконалення моніторингу ринків праці та освіти;

3) забезпечення можливості практичного застосування кваліфікацій, отриманих у рамках неформального навчання;

4) сприяння поширенню інновацій в освітню та трудову сферу [3, с. 69-74].

Зважаючи на це, на сучасному етапі модернізації і розвитку українського суспільства питання ефективної взаємодії закладів вищої освіти і ринку освітніх послуг, ринку праці та органів місцевого самоврядування базується на соціальному партнерстві управління освітою на місцевому рівні та забезпеченні моніторингу якості надання освітніх послуг в регіоні.

Список літератури

1. Педагогика / Под ред. Ю. К. Бабанского. Москва : Просвещение, 1983. 608 с.
2. Ринок праці: URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 07.06.2021).
3. Ільїч Л.М. Взаємодія ринків праці та освіти: сутність, характерні риси та модель Функціонування. *Економіка та держава*. 2017. № 4. С. 69–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_4_16

НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ КУРСАНТІВ ДСНС УКРАЇНИ

Демент Максим Олександрович

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри організації та технічного
забезпечення аварійно рятувальних робіт,
Національний університет цивільного захисту України

Професійна діяльність курсантів у вищих навчальних закладах Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України) спрямована на ліквідацію аварій, пожеж, рятування людей, знешкодження боєприпасів тощо. У багатьох випадках життя та здоров'я постраждалого населення залежить від ефективних та надійних дій працівників ДСНС України. Тож підготовка курсантів до професійної діяльності має бути ефективною. Звертаємо увагу на те, що в «Концепції забезпечення якості вищої освіти України» наголошується на необхідності забезпечення потужного інформаційного поля, створеного за допомогою сучасних інформаційних технологій, як єдиного можливого способу еволюції української вищої освіти.

Специфіка професії офіцера, високий рівень його соціальної відповідальності, пов'язаної з виконанням ризиконебезпечних завдань в екстремальних умовах щодо забезпечення державних інтересів зумовлюють особливості професійної діяльності. Аналіз практики професійної підготовки майбутніх офіцерів ДСНС України дає підстави свідчити, що створення сприятливого освітнього простору для курсантів не завжди віднаходить висвітлення у професійній підготовці, що не сприяє різнобічному й гармонічному розвитку особистості майбутнього офіцера, подальшій ефективній професійній діяльності.

Не викликає сумніву, що питання професійної діяльності мають тенденцію розглядатися у взаємозв'язку з іншими педагогічними і соціальними явищами в суспільстві. Оскільки сфера освіти існує не ізольовано, а в певному соціальному просторі, що в значній мірі визначає її розвиток і функціонування, то й освітні системи, знаходячись в певних умовах, виявляються залежними від них. Тому освітній простір є специфічною умовою існування систем освіти, що визначає суть їх розвитку. Як теоретична форма існування освітніх систем все частіше називається освітній простір [1].

При створенні освітнього простору необхідно врахувати здобутки інтеграції цивільної і військової освіти, що задовольняє індивідуальні потреби кожного курсанта, викладача, офіцера. Цивільна та військова освіта постійно залишаються в центрі уваги вищої освіти. Інтеграцію цивільної та військової освіти можна розглядати в різних аспектах взаємодії військової освіти з надбанням цивільної в контексті освітнього простору: в історичному контексті, на рівні соціуму; на рівні конкретних соціальних установ, інститутів чи сфери

середовища розвитку особистості (курсанта); на рівні вищих навчальних закладів, міжпредметного зв'язку навчальних дисциплін тощо.

Як зазначає дослідник А. Капля, не всі спроектовані командирами і вихователями ситуації (завдання) будуть затребувані і реалізовані. Частина курсантів може віддати перевагу одним ситуаціям, частина взагалі не зможе реалізувати себе у запропонованих умовах, для іншої категорії взагалі потрібні переважно корекційні форми впливу, але в цілому різноманітність завдань і їх постійна поява забезпечить максимальне залучення курсантів у процес їх реалізації [2].

Отже, є всі підстави з визначенням особливостей, які характеризують освітній простір курсантів ДСНС. До них можна віднести наступні: національна система воєнізованої освіти, соціальне замовлення суспільства; організаційна система об'єднання курсантів, викладачів, офіцерів, що включає методи угруповання, структуру управління, розподіл обов'язків; система навчально-виховного процесу, що включає цілі професійної освіти, навчальні плани, методи, засоби навчання.

Будь-які контакти із зовнішнім світом, оточенням і освітнім простором впливають на курсанта позитивно або негативно, тому вкрай необхідно збільшити позитивний навчально-виховний потенціал освітнього простору. З огляду на це виділяємо два основних складника освітнього простору.

Організаційно-управлінський складник освітнього простору передбачає матеріально-технічне та навчально-технологічне (методи, форми, засоби навчання, освітні технології тощо) забезпечення освітнього процесу; координацію взаємодії «курсант–викладач–офіцер», адміністрація, представники служб ВНЗ (бібліотеки, інформаційного класу, методичних кабінетів тощо); створення сприятливих умов для професійної діяльності кожного курсанта; удосконалення готовності до професійної діяльності офіцерів і викладачів.

Змістово-інформаційний складник забезпечує інформаційне поле, супровід, забезпечення освітніх потреб курсантів і спрямований на опанування курсантами необхідними компетенціями, формування майбутніми офіцерами необхідних навичок (інформаційних, операційних, організаційних тощо відповідно нормативних документів), насамперед, засобами інформаційних технологій. У взаємодії соціальних суб'єктів між собою і з суб'єктами переважають письмові засоби (накази, інструкції і т.і.), у взаємодії індивідуальних і групових суб'єктів переважають усні засоби. Засоби інформаційних технологій сприяють організації і розвитку змісту освітнього простору.

В результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку про необхідність створення сприятливого освітнього простору для курсантських підрозділів у процесі підготовки до професійної діяльності. Підготовка курсантів, командирів підрозділів, професорсько-викладацького складу є частиною єдиної професійно-педагогічної підготовки і передбачає взаємодію в освітньому просторі, що дозволяє конструктивно впливати на професійну діяльність для виконання комплексу навчально-виховних завдань. Безперечно, створення освітнього простору буде успішним, якщо сприятиме забезпеченню співвідношення між

суспільною значущістю професії рятувальника і її особистісним сенсом для курсанта, між службовою і навчальною діяльністю і уявленнями курсанта про них, досягненню позитивних результатів в службі й навчанні, опануванні інформаційних технологій, засобів сучасного зв'язку, розвитку самоосвіти.

Список літератури

1. Демент М. О. Професійна підготовка майбутнього офіцера до взаємодії в освітньому просторі. *Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис*: зб. наук. праць. Додаток 4, том IV (16). К., 2009. С. 125–130.
2. Капля А. М. Організаційно-педагогічні умови соціалізації курсантів у вищому навчальному закладі МНС України: автореф. дис. . канд. пед. наук : 13.00.05. К., 2008. 18с.
3. Ткач Т. В. Психологічні засади проектування освітнього простору особистості: автореф. дис. докт. псих. наук 19.00.07. К., 2010. 50 с.

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ОСНОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ФАХІВЦЯ

Зайцева Інна Веніамінівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри журналістики,
української словесності та культури,
Університет ДФС України

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, коли змінюються пріоритети у професіоналізації, підвищуються вимоги до комунікативної діяльності, питання техніки ведення діалогу, високого рівня дискурсивних навичок, підвищення рівня культури мовлення залишаються в центрі уваги фахівців.

Що ж таке комунікативна культура особистості? Проаналізувавши літературні джерела, можемо сказати, що найвлучнішим, на наш погляд, є визначення Ємельянова Ю.В., що тлумачить комунікативну культуру як «конгломерат знань, мовних і немовних умінь і навичок спілкування, що набувалися людиною в ході природної соціалізації, навчання і виховання. Тобто як складну особистісну характеристику, що включає психологічні знання, комунікативні здібності, уміння і навички, а також деякі властивості особистості (темперамент, характер, емоційні стани), що виявляються у спілкуванні з людьми» [1, с. 69-73].

Актуальність дослідження підтверджується тим, що, насамперед, комунікативна культура є однією з найважливіших структурних складових професіоналізму фахівця будь-якої сфери діяльності, вона є умовою і передумовою ефективності професійної діяльності, показником професійної компетентності і професійного самовдосконалення того чи іншого працівника.

Більш детальному та обґрунтованому осмисленню комунікативної культури як такої передували дослідження фахівців різних сфер діяльності: педагогів, психологів, соціологів, філософів, присвячені вивченню різних складових культури особистості і комунікативно-інформаційного підходу до даної категорії та більш глибокого дослідження аспектів «культурних» питань. Найвідомішими є напрацювання науковців О.О. Бароненко, А.В. Білоножко, Знаменської, О.М. Корніяки, О.В. Кравченко, А.О. Позднякової, Т.О. Слухай та інших.

Варто зазначити, що у своєму об'єктивному значенні комунікативна культура являє собою суспільний культурний код спілкування, характерними особливостями якого є упорядкованість, системність, вербалізованість, нормативність, моральність тощо. Послугування цим кодом у конкретних ситуаціях спілкування дає змогу людині здійснювати комунікативну діяльність, забезпечує її повноцінний зв'язок із соціумом. У суб'єктивному значенні комунікативну культуру можна розуміти як складну систему закріплених у

структурі психіки людини якостей, що мають моральний смисл, і вмінь ефективної взаємодії, які дають змогу досягати особистісно і соціальнозначущих цілей [2].

Не менш важливою складовою комунікативної культури є комунікативна компетентність, адже вона є основою їх професійної діяльності, містить низку властивостей та визначається готовністю майбутніх фахівців до професійного спілкування. Поняття «комунікативна компетентність» увійшло в лінгводидактичну науку в 1972 р. завдяки американському лінгвісту Д. Гаймзу. Згідно з думкою Д. Гаймза, сутність комунікативної компетентності полягає в розумінні ситуативної доречності тієї чи іншої мови [3, с. 213].

До структури стратегічної компетентності варто віднести такі вміння та навички:

- 1) формулювання запитань (наприклад – запитання з метою уточнення);
- 2) співробітництво з іншими співробітниками/клієнтами (обмін інформацією та взаємонавчання);
- 3) формування динамічного концепту висловлювань;
- 4) співробітництво з іноземними клієнтами/ носіями мови тощо.

Існують також певні комунікативні стратегії та їх класифікації. Класифікація Т. Ван-Дейка та В. Кінча вважається однією з загальноприйнятних і включає в себе наступне:

- 1) стратегії локальної зв'язності як такі, що націлені на встановлення зв'язків між фактами, викладеними в пропозиціях;
- 2) стилістичні стратегії як такі, що дають змогу добирати та інтерпретувати мовні засоби з огляду на контекст;
- 3) риторичні стратегії як такі, що підвищують ефективність вербальної комунікації сприяють розумінню дискурсу;
- 4) невербальні стратегії як такі, що необхідні для опрацювання невербальної інформації;
- 5) макростратегії як такі, що дозволяють адресату здогадатися про загальну тематику повідомлення, отримавши лише мінімум інформації;

У практиці спілкування стратегічна компетентність реалізується важливими комунікативними вміннями змінювати власну мовленнєву поведінку згідно з конкретною ситуацією іншомовного професійного спілкування [3, с. 34].

Для того, щоб підготовка майбутніх фахівців була ефективною (для подальшого кар'єрного зростання набуття навичок спілкування з майбутніми клієнтами і тому подібне), саме під час комунікації в межах навчального процесу необхідно навчитися володіти основними навичками професійно-орієнтованого спілкування. Професійно-орієнтоване спілкування – це особлива форма взаємодії людей у процесі окремого виду діяльності, що сприяє встановленню морально-психологічної атмосфери праці та взаємин партнерства між керівниками й підлеглими, між колегами, створює умови для продуктивного співробітництва людей у досягненні вагомих цілей, забезпечуючи успіх загальної справи [4, с. 213].

Науковці класифікують професійно орієнтоване спілкування на неофіційне, напівофіційне та офіційне. Характерною особливістю професійно орієнтованого

спілкування майбутніх фахівців є те, що їхнє ділове листування та спілкування розподіляється на офіційне й напівофіційне, яке реалізується в колі колег під час безпосередньої комунікації. Офіційне спілкування входить до складу професійно орієнтованого. У професійно орієнтованому спілкуванні повинні домінувати дискурсивні стратегії, адже саме вони контролюють діалог [5, с. 52].

Тому, стратегічна компетентність в офіційному спілкуванні майбутніх програмістів – це явище, яке вимагає поєднання всіх видів компетентностей для реалізації ефективної комунікації та підготовки висококваліфікованих фахівців тієї чи іншої галузі, поєднання знань, умінь та навичок, необхідних під час навчання та професійної реалізації майбутніх програмістів.

На основі всього вище зазначеного можна зробити висновок про те, що важливою складовою комунікативної культури будь-якої професії є комунікативна компетентність. Вона включає в себе певні вміння та навички, що дозволяють вільно і безперешкодно спілкуватися з людьми та потенційними клієнтами, а також являє собою безпосередній спосіб реалізації людини як особистості в соціумі, адже кожний акт професійної комунікативної взаємодії вимагає нестандартної мовленнєвої творчості, оскільки будується з урахуванням багатьох обставин – ситуацій спілкування, індивідуальності, емоційного стану, характеру відносин.

Список літератури:

1. Емельянов Ю.В. Активные групповые методы социально-психологической подготовки специалистов. Вопросы психологии. 1993. № 4. С. 69-73.
2. Знаменская С.В. Педагогические условия формирования коммуникативной культуры студентов в процессе профессиональной подготовки в вузе : дисс. канд. пед. наук: 13.00.06. Ставрополь, 2004. 169 с.
3. Бодальов А. А. Психологія нової ери, компетентність безпорадності. Часопис Причорноморського науково-дослідного інституту. 2017. № 3. С. 34.
4. Гаймз Д. Х. Концепція комунікативної компетентності: основні засади. Лондон: Penguinbooks, 1972. 213 с.
5. Шандра Н. А. Формування лексичної компетентності у професійно-орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій в умовах магістратури: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Тернопільський нац. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2019. 52 с.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ – ВЕЛЕНИЕ ВРЕМЕНИ

Карташова А.В.

К.т.н., доцент
Южно-Казахстанский университет
им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

Нестеренко Н.Г.

К.т.н., доцент
Южно-Казахстанский университет
им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

Кенжалиева Г.Д.

К.т.н., доцент
Южно-Казахстанский университет
им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

Кочеров Е.Н.

К.т.н., доцент
Южно-Казахстанский университет
им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

Дистанционное обучение уже довольно прочно вошло в нашу жизнь, в жизни любого студента, в жизнь желающих обучаться, и сейчас уже никого не удивить работой на «удаленке» с использованием, так называемой, дистанционной формы обучения в онлайн-режиме. Вполне понятно и очень удобно оно для тех, кто работает и учится одновременно, для получения второго высшего образования, для мам, находящихся в декретном отпуске по уходу за ребенком, а также для тех, кто работает вахтовым методом или у кого нет возможности или доступа к оффлайн-образованию. Современные технологии позволяют проводить его на довольно хорошем уровне. Дистанционное обучение и его технологии шагнули далеко вперед. Есть хорошо разработанные обучающие программы и курсы, и сейчас это выведено на новый уровень.

И прежде всего, дистанционное обучение будет идеальным решением для тех, кто хочет приобрести новые знания и навыки в той или иной сфере, и при этом совмещать и работу и учебу и вы будете расти как специалист.

Итак, давайте рассмотрим «плюсы», а затем и «минусы» данной формы обучения. Это наше чисто субъективное мнение, поэтому можете с ним согласиться, а можете и оспорить.

Когда вы будете совмещать работу и учебу - это будет идеальный вариант обучения, так как сам процесс рассматривает индивидуальный темп, который устанавливается самим учащимся. Таким образом, ВУЗы предоставляют

возможность настраивать ваш учебный план на ваш график. Если вы нашли нужный факультет и вуз который вам приглянулся, то получить второе высшее образование при дистанционной форме образования будет самым оптимальным вариантом. Однако, при дистанционном образовании важно уяснить, что здесь будет работать только ваша мотивация и ваше желание самообразовываться.

Положительной стороной дистанционного образования является свобода и гибкость, то есть учащийся может самостоятельно планировать свое время, место и продолжительность занятий. Поэтому в любой момент вы можете открыть лекцию, перечитать некоторые положения, изучить ее досконально, а затем обсудить с преподавателем на каком-то внутреннем форуме, либо связаться с ним лично по видео-связи. При дистанционном образовании слушатель должен не только слушать лекции, впитывать в себя новые знания, но при этом постоянно и непрерывно должна быть обратная связь с преподавателем. Вот и сейчас есть такая возможность дистанционно учиться в любое свободное время, в выходные, во время отпуска, в интернет-кафе и в любом другом месте, где есть интернет-связь и ваше свободное время.

Второй положительный аспект дистанционной формы обучения - это доступность. Доступность, прежде всего, связана с ценой, так как является дешевой по сравнению с очным и заочным образованием. При этом, вы платите меньше за обучение и оно привлекает к себе желающих обучаться в то время, когда нужно или необходимо высшее образование, а средств не так уж и много. Доступность здесь выражается и в независимости от географического и временного положения обучающегося, образовательного учреждения, что позволяет не ограничивать себя в образовательных потребностях. Такая эффективная реализация обратной связи между преподавателем и обучаемым является одним из основных требований и основанием успешности процесса обучения.

Для коллективного обсуждения какой-либо темы используют дискуссионные методы. Дискуссии, дебаты, круглые столы мотивируют учащихся и вовлекают их в учебный процесс. Дискуссионные методы вырабатывают навыки уважительного отношения к собеседнику, к его мнению, к взаимопониманию.

Если в ходе дискуссии не всегда удается прийти к компромиссу, то за круглым столом компромисс достичь необходимо. При таком методе интерактивного обучения участники, в конечном итоге, приходят к единым выводам относительно обсуждаемой темы, приобретают навыки суммировать некоторые точки зрения по определенной теме и систематизировать знания о ней.

Таким образом, в процессе интерактивного обучения все учащиеся принимают активное участие в обсуждении данной темы, совместно решают проблемы и задачи. Основой интерактивного обучения является то, что поставленную проблему невозможно решить только индивидуально, необходимо привлечение всех учащихся. Студентам приходится согласовывать средства и методы совместной работы, решать сложные задачи. Все это заставляет их проявлять творческую активность и самостоятельность, искать знания, которые за счет этого осваиваются более глубоко. Интерактивное

обучение организовано таким образом, что практически все учащиеся активно вовлечены в образовательный процесс. Это происходит за счет того, что в интерактивном обучении для решения поставленных задач необходим вклад каждого учащегося, поскольку идет постоянный обмен опытом, знаниями, идеями и способами деятельности.

И не смотря на то, что посещение вузов ограничено в связи с распространением COVID-19, вместо посещения лекций, семинаров, студенты смотрят видео и присутствуют на вебинарах, которые преподаватели проводят в онлайн-режиме. Они также сдают самостоятельные и курсовые работы, а преподаватели их проверяют и проводят как промежуточный результат обучения. Проводится защита курсовых и дипломных работ.

В настоящее время технологизация обучения развивается по пути внедрения в образовательный процесс информационно-коммуникативных технологий. Внедряются социальные технологии в процесс взаимодействия участников образовательного процесса как через овладение технологиями общения, сотрудничества, стимулирования, диагностики со стороны преподавателей, так и через самопознание и самооценку, самообразование со стороны студентов. Реализован технологический подход применительно к контрольно-оценочной составляющей образования. Преподаватели используют все организационно-методические инструментари образовательного процесса в достижении образовательных целей.

Сегодня понятие «образовательная технология» рассматривается как область педагогической науки и конкретная технология обучения.

Мы поделились с вами своим опытом и мнениями. А что думаете вы об онлайн-образовании?

Список литературы

1. И.К. Шалаев, Л.И. Сазонова. Мотивационное программно-целевое управление как методологическое знание в педагогических процессах/ Ж. Мир образования-образование в мире. М., №2, 2017.-16-23с.

2. Марасулов А.Ф. Технологические основы психолого-педагогического обеспечения профессионального образования. ТДТУ, Ташкент.-2015.-№3.-64-70с.

3. Бонуэл Ч. К., Сазерленд Т. Е. Непрерывность активного обучения: выбор методов деятельности для активизации учебной работы студентов в аудитории. Университетское образование: от эффективного преподавания к эффективному учению.- Сб. статей-рефератов по дидактике высшей школы.- БГУ. Центр проблем развития образования. – Минск: 2010.

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Козубовська Ірина Василівна

доктор педагогічних наук, професор,
Ужгородський національний університет, Україна

Шикітка Галина Миколаївна

кандидат педагогічних наук, викладач
Ужгородський національний університет, Україна

В умовах інтенсивного інтеграційного світового процесу взаємопроникнення різних культур толерантність набуває ознак загальноновизнаного державного принципу, яким необхідно керуватися, щоб успішно розвивати конструктивні взаємини між державними, політичними і військовими блоками, організаціями на правових, цивілізованих принципах.

«Великий тлумачний словник сучасної української мови» трактує толерантність як поблажливе, терпиме ставлення до чийхось думок, поглядів, вірувань тощо [1, с. 436].

У науковій літературі (О.Гуренко, Н.Паніна, Е.Соколова) толерантність розглядається, насамперед, як повага і визнання рівності, відмова від домінування і насильства, визнання багатомірності і різноманіття людської культури, норм поведінки, відмова від зведення цього різноманіття до однаковості чи переваги якої-небудь однієї точки зору. У такій інтерпретації толерантність означає визнання прав іншого, сприйняття іншого як собі рівного, що претендує на розуміння і співчуття, готовність прийняти представників інших народів і культур такими, якими вони є, і взаємодіяти з ними на основі згоди і поваги. Своє практичне вираження вона знаходить у витримці, самовладанні, здатності тривалий час терпіти несприятливі впливи.

Загальноприйнято вважати, що початком справжнього розвитку ідей толерантності є XVI століття – епоха Реформації, коли з особливою гостротою постала проблема толерантності як віротерпимості. У першій половині зазначеного століття християнський гуманізм сприяв розвитку релігійних дискусій у напрямку волі. Гуманісти не визнавали будь-який примус і особливо смертну кару для еретиків. Для релігійних дебатів того часу були характерні заклики до милосердя й поваги особистої свідомості.

Ідеї толерантності можна знайти в працях М.Монтеня, пізніше Вольтера, Дж.Локка та інших відомих учених.

У 1995 році була прийнята Декларація принципів толерантності ЮНЕСКО («*Declaration of principles on tolerance*»)[2,с.134-135]. Зазначений документ дає повне визначення поняття «толерантність»: 1.1.Толерантність означає повагу, прийняття й правильне розуміння багатого різноманіття культур світу, форм самовираження й способів проявів людської індивідуальності. Їй сприяють знання, відкритість, спілкування й воля думки, совісті й переконань.

Толерантність — це гармонія в різноманітті. Це не тільки моральний обов'язок, але й політична і правова потреба. Толерантність уможливує досягнення миру й сприяє заміні культури війни культурою миру. 1.3. Толерантність - це обов'язок сприяти ствердженню прав людини, плюралізму (у т.ч. культурного плюралізму), демократії й правопорядку. Толерантність означає відмову від догматизму, абсолютизації істини, утверджуючи норми, установлені в міжнародних правових актах в галузі прав людини.

Прояв толерантності, який співзвучний повазі прав людини, не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або поступки чужим переконанням. Це означає, що кожний вільний дотримуватися своїх переконань і визнає таке ж право за іншими. Це означає визнання того, що люди по своїй природі різняться зовнішнім виглядом, положенням, мовою, поведінкою й цінностями, і мають право жити у світі й зберігати свою індивідуальність. При цьому погляди однієї людини не можуть бути нав'язані іншим.

Проблема толерантності охоплює всі сфери суспільного життя нації: соціальну, релігійно-конфесійну, політичну, особистісну, міжетнічну.

Останнім часом особливого значення набувають питання міжетнічної толерантності у зв'язку із зростанням кількості міжетнічних конфліктів, загрози мирному співіснуванню та необхідності встановлення конструктивної взаємодії представників різних етнокультурних груп на міжнаціональному рівні та всередині національних спільнот. Це актуалізує питання формування міжетнічної толерантності майбутніх фахівців, особливо тих, які безпосередньо працюють з людьми (вчителі, психологи, соціальні працівники), особливо в поліетнічних регіонах.

Формування толерантності студентів передбачає наступні аспекти: розуміння кожною людиною унікальності інших народів, різноманіття їх культур і історичних особливостей; цілеспрямоване й планомірне, систематичне навчання відмові від насильства, використанню мирних засобів для вирішення розбіжностей і конфліктів; виховання поваги до інших, солідарності й причетності, які базуються на усвідомленні й прийнятті власної самобутності, здатності до визнання множинності людського існування в різних культурних і соціальних контекстах.

Таким чином, основними завданнями формування толерантності студентів в умовах закладу вищої освіти є:

1. Культивувати позитивне ставлення до людей різних національностей, що проживають у регіоні, їх мов, традицій, соціальних цінностей.
2. Виховувати в студентів глибоку повагу до народів, що населяють рідну країну, регіон.
3. Забезпечити кожному студентові (носієві рідної культури) входження в культуру світову.
4. Формувати інтернаціоналізм, базову культуру особистості, орієнтувати на національні й загальнолюдські моральні цінності, кращі досягнення людської цивілізації й усвідомлювати приналежність до світового співтовариства.
5. Виховувати в душі миру й поваги до всіх народів Землі, їх етнічних і

національних особливостей.

б. Звертатися до національної гідності й почуттям людей, стимулювати непримиренне ставлення до прояву шовінізму, націоналізму й расизму.

Для успішного вирішення цих завдань слід звернути увагу на створення полікультурного середовища освітньої установи, яке має стати місцем можливої культурної дискусії, дозволити студентам пережити особистісні відмінності, навчитися вирішувати проблеми й конфлікти міжкультурної взаємодії шляхом діалогу, співробітництва й компромісів, сформувати систему цінностей, пов'язаних з реальністю моделі миру; дати уявлення про сенс існування людини, найважливіші життєві проблем людини і людства в цілому; сформувати особистісні якості, необхідні людині в процесі інтеграції в іншу культуру, навички толерантної поведінки в полікультурному суспільстві.

Основні умови формування толерантності студентів у полікультурному середовищі закладу вищої освіти можна визначити як: єдність навчальної й позааудиторної діяльності студентів; інформаційно-психологічна освіта з метою підвищення рівня поінформованості з питань толерантності й навчання студентів (спецкурс, тренінги, вправи та ін.); індивідуально-орієнтована взаємодія «студент - викладач», при якій реалізуються навички комунікативної толерантності й виникають передумови для успішного розвитку духовно-моральних якостей; педагогічна практика в полікультурному середовищі та ін.

Список літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с
2. Декларація принципів толерантності. Утверджена резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16 листопада 1995 р. Електронний ресурс. Режим доступу. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503

ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У США

Козубовська Ірина Василівна

доктор педагогічних наук, професор,
Ужгородський національний університет

Іваць Оксана Михайлівна

кандидат соціологічних наук, доцент,
Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти

Система освіти в США, на відміну від України, має децентралізований характер. Традиційно важливе місце в ній належить органам освіти на рівні місцевої влади. Тому основна роль у практичній реалізації всіх освітніх заходів, в тому числі й щодо підвищення кваліфікації вчителів належить місцевим органам управління, громадам, різним іншим організаціям.

Аналіз американської наукової літератури (Дж.Вілліс, Р.Гук, Н.Девіс, А.Томпсон та ін.) свідчить, що сучасний механізм державної участі в перепідготовці й підвищенні кваліфікації педагогічних кадрів у країні сформувався на основі законодавчих документів, прийнятих в 60-і - 70-і роки ХХ століття і продовжує вдосконалюватися. Часто система підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у США характеризується як «національна система, керована на місцевому рівні» [1; 2].

Міністерство освіти є державним органом, відповідальним за реалізацію урядової політики в країні по широкому колу питань у сфері освіти. Водночас, Міністерство освіти не виконує безпосередніх адміністративно-управлінських функцій і не здійснює прямого впливу на політику підвищення кваліфікації. Воно бере участь у цьому опосередковано, з'ясовуючи актуальні проблеми підготовки й перепідготовки вчителів на основі отриманої з навчальних закладів і від влади штатів статистичної інформації, а також організовує дослідження, спрямовані на рішення цих проблем.

Цими завданнями обумовлена й структура Міністерства освіти. У його склад поряд з іншими підрозділами входять: Національний центр статистики освіти, Національна рада педагогічних досліджень, Національний інститут освіти, Управління освітою, Фонд вдосконалення вищої освіти, Бюро підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Отже, основним підрозділом, який відповідає за питання перепідготовки й підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у США, є Бюро підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Очолює Бюро голова, призначений міністром освіти країни, зазвичай, із числа фахівців в галузі вищої освіти, які мають бездоганну репутацію й великий досвід практичної роботи в цій сфері.

Бюро підвищення кваліфікації, маючи автономний статус, покликано готувати і забезпечувати виконання заходів, пов'язаних з реалізацією державної політики в сфері підвищення кваліфікації. У його завдання входить розробка

широкого кола ініціатив на національному рівні з поліпшення американської системи підвищення кваліфікації вчителів. Основними інструментами для реалізації цього є професійна інформація, консультивання, фінансові субсидії тощо. Відзначимо, що часто значна частина коштів призначається на розширення освітніх можливостей більш бідних штатів і шкільних округів, де є багато родин з низьким рівнем доходів.

У сучасних умовах ефективність системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів багато в чому визначається тим, як вона може забезпечити задоволення потреби в безперервній освіті вчителів на рівні шкіл. Тому до функцій Бюро включена розробка проектів з розвитку й дослідження активних методів і гнучких форм підвищення кваліфікації безпосередньо на робочому місці вчителя – у школі. Крім того, значна увага надається питанням взаємодії школи й вищих навчальних закладів країни, які традиційно організують курсову перепідготовку й підвищення кваліфікації вчителів.

Організація підвищення кваліфікації вчителів у США характеризується постійними змінами, і досягнення високої ефективності в даній сфері можливо лише на основі широкого й комплексного співробітництва багатьох організацій. Розуміючи це, Бюро будує свою діяльність шляхом тісного партнерства з різними інститутами освіти, добровільними організаціями, професійними вчительськими асоціаціями, школами, самими вчителями, від зацікавленості і практичної участі яких у процесі підвищення кваліфікації, в першу чергу, залежить ефективність їх роботи.

Поряд з Міністерством освіти й підпорядкованим йому Бюро підвищення кваліфікації, в США існують інші федеральні державні й громадські установи, що займаються проблемами підвищення кваліфікації, але не підлеглі відомству освіти. Помітне місце серед них займає Національний науковий фонд, створений в 1950 р. з метою підтримувати дослідницьку діяльність у всіх галузях науки.

Наступна група установ та організацій, які фінансують підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, представлена безліччю великих і дрібних (не зв'язаних ні один з одним, ні з державою, ні з адміністрацією штатів) комітетів, фондів, інститутів. Слід підкреслити, що деякі з яких мають у своєму розпорядженні значний бюджет і відіграють чималу роль у визначенні політики в сфері підвищення кваліфікації. Вони відомі навіть за межами країни (Фонд Кеттерінга Фонд Форда та ін.).

Незважаючи на значну підтримку цих неформальних установ, реальні успіхи системи підвищення кваліфікації, звичайно, залежать від розвитку її структурних елементів у регіональному й місцевому масштабах. Основним органом, що представляє національний рівень у структурі управління системою підвищення кваліфікації в штаті, є Агентство підвищення кваліфікації. Офіційно Агентства відносяться до Бюро підвищення кваліфікації й покликані виконувати роль центрального штатного органу, що несе відповідальність за реалізацію урядової політики в країні з широкого кола питань у сфері післядипломної освіти вчителів, інших працівників.

Кожне Агентство функціонує на основі тристороннього представництва підприємців, фахівців (представників коледжів, університетів, шкіл) і

профспілок. У складі Агентства є кілька відділів, що займаються проведенням широкої й різноманітної діагностичної роботи з метою встановлення слабких місць у діяльності шкіл і коледжів, перевіркою ефективності програм навчання, з'ясування проблем, пов'язаних з поліпшенням роботи вчителів, шкільної адміністрації й т.д.

В останні роки основне своє завдання Агентство бачить в організації ефективного співробітництва між центральними органами й місцевими відділами освіти. У компетенцію Агентства насамперед входить надання шкільним округам рекомендацій, розроблених Національним інститутом освіти, Бюро підвищення кваліфікації. Крім того, функціями Агентства є: широка реклама найбільш ефективних форм і програм навчання, організація співробітництва шкільних навчальних закладів і університетів, допомога численним учительським центрам. Відзначимо, що при багатьох Агентствах створені консультативні й дорадчі групи й комісії для допомоги їм у питаннях перепідготовки. Робота цих груп здійснюється на добровільній основі.

Таким чином, управління перепідготовкою й підвищенням кваліфікації вчителів у США ґрунтується на гнучкому поєднанні централізованих форм розробки напрямків, рекомендацій і контролю за заходами в сфері підвищення кваліфікації з широким використанням механізму дій місцевих органів (у рамках дорадчих-координаційно-дорадчих груп, комітетів, профспілкових, добровільних організацій і т.д.). Відзначимо, що на думку американських фахівців, необхідна подальша робота над питаннями більш чіткого розмежування функцій і відповідальності всіх систем управління перепідготовкою педагогічних кадрів.

Список літератури

- 1.Linda Darling-Hammond. Creating Powerful Teacher Education: Lessons from Excellent Teacher Education Programs: Jossey Bass Wiley, 2006. 147 p.
- 2.Preparation & Professional Development of Middle Level Teachers and Administrators. Edited by: Gayle A. Davis; Vincent A. Anfara. Jr. : Information Age Publishing, 2005. 211 p.

ПІДГОТОВКА ТВОРЧОГО ВЧИТЕЛЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

Комар Ольга Анатоліївна,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри фахових методик та
інноваційних технологій у
початковій школі

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, Україна

Підготовка майбутніх учителів початкової школи регулюється Галузевим стандартом вищої освіти, який складається з освітньо-професійної програми та освітньо-кваліфікаційної характеристики. Освітня професійна програма є нормативним державним документом, в якому окреслюється зміст навчання та встановлюються вимоги до рівня знань, умінь та навичок відповідного фахівця. «А відтак, визначення правильних стандартів є передумовою адекватної підготовки науково-педагогічних кадрів вищої школи, її результативного й ефективного функціонування» [1, с. 19].

Завданням нашої статті є аналіз змісту професійної підготовки, який забезпечує готовність майбутніх учителів початкової школи до творчої роботи з учнями, а також вивчення засобів, завдяки яким реалізується ця робота.

Як зазначено О. Савченко, «через засвоєння змісту освіти особистість готується до збереження й розвитку культури. Він [зміст освіти] має живитися різними джерелами, серед яких найголовніші – природа, наука, виробничі технології, краєзнавство, людинознавство, педагогічні й психологічні знання» [2, с. 61].

В освітньому процесі зміст освіти реалізується навчальними планами, програмами, підручниками, посібниками, що визначають вимоги до підготовки кваліфікованих кадрів. Нашою *метою* є аналіз нормативної частини навчальних планів, програм для виявлення стану підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з математично здібними учнями.

Проаналізувавши навчальні плани 2020–2021 н.р. галузі знань 01 Освіта\Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта, освітньо-професійних програм: Початкова освіта. Психологія, Початкова освіта. Дошкільна освіта, Початкова освіта. Середня освіта (Інформатика), Початкова освіта. Середня освіта (Мова та література (англійська)) факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини констатуємо: навчальні плани поділені на нормативну та варіативну частини; складаються з трьох циклів, які забезпечують професійну підготовку бакалавра початкової освіти.

Аналіз навчальних програм нормативної частини дав змогу систематизувати так навчальні дисципліни (рис. 1.).

Рис. 1. Освітні дисципліни, які впливають на творчу підготовку майбутніх учителів початкової школи

Вважаємо доречним додати, що обрані нами освітні дисципліни певною мірою здатні підготувати творчого вчителя початкової школи, адже лише творча особистість спроможна побудувати творчий освітній процес.

Проаналізуємо зміст кожного циклу дисциплін з метою з'ясування стану використання їх можливостей у підготовці майбутнього творчого вчителя початкової школи.

Так, цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки допомагає бакалавру початкової освіти розширити свій загальнокультурний рівень, збагатитися необхідними знаннями у галузі історії України, філософії, історії української культури, української та іноземної мов; сформувати системні знання про історію Батьківщини, особливості її культурного розвитку; ознайомитися з розвитком філософської думки, методологією науково-педагогічних досліджень; забезпечити необхідний для фахівця рівень комунікативної компетентності у сферах професійного спілкування рідною та іноземною мовами.

Потенціал навчальних дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, які спрямовані на максимальний розвиток творчого

компонента особистості майбутнього вчителя, що є неодмінним складником професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Цикл математичної та природничо-наукової підготовки передбачає викладання дисциплін, які розширюють світоглядний рівень бакалавра початкової освіти, знайомлячи його з новими інформаційними технологіями, основами валеології та медичних знань, з основами безпеки життєдіяльності та охорони праці і основ природознавства (ботаніка, землезнавство, зоологія), математики тощо.

Курс анатомії, фізіології дітей з основами генетики покликаний сприяти студентам набути необхідних знань про загальні закономірності росту та розвитку дитячого організму; чинники, що впливають на розвиток (спадковість, навколишнє середовище, навчання і виховання тощо); здоров'я та його складових; різні хвороби дітей тощо. Знання з цього предмета є необхідним для роботи з молодшими школярами.

Освітні дисципліни циклу математичної та природничо-наукової підготовки спрямовані на оволодіння основ математичної діяльності та на формування практичних умінь будувати освітній процес з використанням інформаційних технологій.

Цикл професійної та практичної підготовки є ядром професійної підготовки студентів. Він охоплює дисципліни, що знайомлять фахівця із загальною психологією, педагогікою, історією педагогіки, віковою та педагогічною психологією; особливостями науково-педагогічних досліджень; розширюють знання з фахових методик, спонукають до застосування набутих знань у наукових дослідженнях, освітньому процесі та на практиці.

Викладання вказаних дисциплін покликане ознайомити майбутніх учителів з особливостями освітнього процесу загальноосвітньої школи та забезпечити підготовку виконання ними обов'язків вчителя початкової школи.

Список літератури

1. Луговий В. І. Стандартизація поняттєво-термінологічного апарату педагогіки вищої школи // Педагогіка вищої школи / [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук [та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. – К. : Педагогічна думка. – 2009. – С. 18–27.
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : [підручник] / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ЯК СКЛАДОВА ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кулаковський Олександр Миколайович

аспірант кафедри

Креативної педагогіки і інтелектуальної власності

Української інженерно-педагогічної академії

Педагогічна діагностика є важливою складовою технології формування компетентності студентів закладів освіти. Метою її застосування є попереднє визначення рівня сформованості компетентності, а також контроль результатів надання освітніх послуг. Педагогічна діагностика у нас розглядається як спосіб виявлення рівня знань у сфері інтелектуальної власності та спроможності їх реалізації у професійній діяльності майбутніх педагогів.

Як вказує І. Підласий, «діагностування перебуває у нерозривному зв'язку з прогнозуванням та проектуванням, які логічно завершують ланцюжок дослідницької процедури» [1, с. 10]. Педагогічна діагностика (грец. *diagnostikos* – здатний розпізнавати), відповідно до визначення словника педагогічних термінів – це комплекс засобів, методів, прийомів і правил виміру динаміки процесів і результатів навчально-виховної роботи [2]. У науковий обіг поняття «педагогічна діагностика» введено німецьким вченим К.Х. Інгенкампом, під якою він розуміє процес, у ході якого (із використанням діагностичного інструмента або без нього), дотримуючись необхідних наукових критеріїв якості, вчитель стежить за учнями і проводить анкетування, обробляє дані спостережень й опитування і повідомляє одержані результати з метою описання поведінки, пояснення її мотивів чи передбачення поведінки в майбутньому [3, с. 55]. Він звертав увагу на те, що завданнями діагностики є: по-перше, оптимізувати процес індивідуального навчання, по-друге, в інтересах суспільства забезпечити правильне визначення результатів навчання і, по-третє, керуючись виробленими критеріями, зводити до мінімуму помилки при переведенні учнів із однієї навчальної групи в іншу, при направленні їх на різноманітні курси та виборі спеціалізації навчання. За допомогою педагогічної діагностики аналізується навчальний процес і визначаються результати навчання [3, с. 8].

Виникнення педагогічної діагностики в сучасному розумінні пов'язано, з точки зору О.О. Матвеевої, зі становленням у педагогіці особливого напрямку – експериментального [4]. Більшість вчених розглядають педагогічну діагностику як спосіб виявлення викладачами недоліків і переваг своєї педагогічної діяльності. з точки зору В. Андреева, педагогічна діагностика — це система якісних і кількісних характеристик ефективності функціонування та тенденцій саморозвитку освітньої системи, включаючи її цілі, зміст, форми і методи,

дидактичні та технічні засоби, умови і результати навчання, виховання та саморозвитку особистості і колективу [5, с. 311].

Розглядаючи педагогічну діагностику питань охорони і захисту прав інтелектуальної власності можна виділити такі основні завдання: 1) визначення стану сформованості компетентності у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності у студентів педагогічних закладів вищої освіти шляхом проведення первинної діагностики за допомогою відповідного інструментарію; 2) визначення матеріально-технічних засобів забезпечення навчального процесу; 3) встановлення відповідності кадрового забезпечення освітнього процесу для формування зазначеної компетентності; 4) розробка підходів реалізації технології; 5) аналіз нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері надання освітніх послуг закладами вищої освіти, а також локальних актів відповідних закладів освіти, навчальних планів спеціальності, освітньо-професійних програм, робочих програм дисциплін.

Таким чином, педагогічна діагностика покликана розкрити стан обізнаності суб'єктів дослідження у певних питаннях, зокрема охорони і захисту прав інтелектуальної власності, що є передумовою зміни підходів до викладання, корегування навчальних планів з метою формування необхідних компетентностей у студентів, застосування інших дій, спрямованих на підвищення якості вищої освіти. Діагностика є необхідним першочерговим етапом педагогічної технології, оскільки формує розуміння рівня володіння знаннями у відповідній сфері, що є показником ефективності підготовки майбутніх спеціалістів.

Список літератури

1. Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів: Навчальний посібник. – К.: Україна, 1998. – 343 с.
2. Хайчіна Ю. Словник педагогічних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.model.poltava.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=579:2012-12-18-17-32-37&catid=102:2012-11-21-09-00-45&Itemid=427
3. Ингекамп К. Педагогическая диагностика / Ингекамп К. [пер. с нем.] – М.: Педагогика, 1991. – 240с.
4. Матвеева О.О. Особливості педагогічної діагностики [Електронний ресурс] / О.О. Матвеева. – Режим доступу: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjH46SNILzsAhXEwosKHbZ5A6YQFjAGegQIDxAC&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbuv.gov.ua%2Fcgi-bin%2Ffirbis_nbuv%2Fcgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fznpkhnpu_ped_2012_41_3.pdf&usg=AOvVaw0oztgOjLSYvi8J0hx6COGE
5. Андреев В.И. Педагогика. Учебный курс для творческого саморазвития / В.И. Андреев – Казань: Центр инновационных технологий, 2003. – 608 с.

РЕКОМЕНДАЦИИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯМ ВУЗА ПО ФОРМИРОВАНИЮ ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ

Кунгурова Сауле Назаровна

старший преподаватель кафедры «Казахский и русский языки»
Таразский Региональный Университет им. М.Х. Дулати, Казахстан

Деятельность преподавателя вуза по творческому развитию личности студента многогранна и сложна, но при ее целенаправленном осуществлении приносит ожидаемый результат. Следовательно, современный преподаватель должен быть подготовлен к такой деятельности. Он должен уметь строить обучение в соответствии с результатами диагностического обследования учащихся, уметь модифицировать учебные программы, уметь стимулировать когнитивные способности студентов, уметь творчески работать по учебному плану. Кроме того, он должен обладать рядом профессиональных умений и личностных характеристик, таких как: владение эффективными методами преподавания, способность к индивидуализации обучения, оригинальность мышления и творческое нетрадиционное мировоззрение, а также знание концептуальных моделей современных учебных программ по развитию личности. Даже самому опытному педагогу трудно добиться необходимых результатов в процессе творческого развития личности без высокого уровня психолого-педагогической культуры, без понимания внутренней психологической структуры творческого мышления и условия функционирования отдельных его механизмов в едином процессе творческого развития личности, без понимания целостной динамической системы педагогических мер, обеспечивающих это развитие, без изучения опыта коллег.

В целом, анализ научно-исследовательской литературы (В.И.Загвязинский, Ю.К.Бабанский, Ю.Г.Фокин, Г.Н.Потапова и др.) и наша опытно-педагогическая работа позволяет сформулировать ряд педагогических рекомендаций преподавателям, придерживаясь которых можно уменьшить «антитворческий» эффект любого обучения. В реальной практике всякое знание является не только поставщиком новых областей для творческой активности, высоких примеров творческой деятельности для других людей, но при определенных условиях и тормозом творчества. Если человеку известно как решить задачу или осуществить ту или иную деятельность, чтобы добиться желаемого, он будет действовать в соответствии с этим знанием.

Важнейшее требование, предъявляемое к процессу обучения с точки зрения развития творческого мышления, состоит в том, чтобы ни в коем случае не подавлять интуицию студента. Часто в реальной практике встречаются педагогические ситуации, когда студент, высказывающий догадку или предположение, получает порицание от преподавателя за то, что не может логически обосновать их. Подобные примеры характерны для студентов первого года обучения.

Задача профессорско-преподавательского состава в своей работе – не допускать формирования конформного мышления, бороться с соглашательством и ориентацией на мнение большинства.

Развивать воображение и не подавлять склонность к фантазированию, даже если оно иногда граничит с выдаваемой выдумкой за истину. Особенно это касается на начальных этапах обучения в вузе.

Шире применять инновационные формы и методы обучения, которые стимулируют установку на самостоятельное или с помощью преподавателя открытие нового знания, усиливает веру студента в свою способность к таким открытиям.

Условием развития творчества студента является совместная с преподавателем творческая деятельность. При этом творческий процесс педагога должен быть сопряжен с творческим процессом как обучающегося, так и всего педагогического коллектива. Можно определить несколько типов творческого поведения преподавателя в коллективе, моделей педагогического творчества.

Модель 1 – «Лидер» – педагог, который способен выдвинуть яркую, интересную, оригинальную педагогическую идею и повести за собой педагогический коллектив.

Модель 2 – «Генератор педагогических идей» – педагог, который создает педагогические гипотезы, рожденные в собственном опыте и своевременно проверяет их на практике обучения и воспитания.

Модель 3 – «Энтузиаст» - увлечен своей деятельностью, не знает ни начала, ни конца своего рабочего дня. Он буквально захвачен творческим поиском и увлекает им студентов.

Модель 4 – «Исследователь» - склонен к постоянному изучению и анализу фактов педагогической деятельности. Многократно проверяет себя, разрабатывает свою модель для решения проблем. Его идеи выступают как сложившиеся педагогические положения.

Модель 5 – «Дирижер» - педагог соотносит свой творческий поиск с творческой деятельностью группы. Он хорошо ощущает атмосферу аудитории, способен давать группе увлекательные задания. Но у него есть недостаток – преподаватель не выходит на непосредственное сотрудничество с отдельными обучающимися.

Модель 6 – «Зеркало» - в данном сотворчестве отражаются нюансы творческой деятельности обучающихся, а конкретные индивидуально-неповторимые творческие решения принимаются на основе точного знания их. Готовность педагога работать со студентами творчески определяется наличием у него теоретических знаний и практического опыта.

Она возможна лишь в ситуации, когда решается задача, ответ на которую не знает ни студент, ни преподаватель.

Независимо от вида деятельности и моделей педагогического творчества педагог должен поддерживать такие черты студентов, как критичность, независимость мышления и суждений, инициатива и настойчивость, тем самым,

формируя активную творческую личность, с развитыми формами мышления, воображения, восприятия.

В целом, наша опытно-педагогическая работа позволяет сформулировать ряд педагогических рекомендаций преподавателям:

- умение создать эмоциональный настрой и организовать творческую деятельность студентов во время аудиторных занятий и выполнения самостоятельной работы;
- владеть педагогической импровизацией;
- актуализировать проявление творческих потенций студентов;
- развивать у себя творческие качества (эрудированность, начитанность, находчивость, широта интересов, неуспокоенность, увлеченность, глубокая вера в возможности человека, нацеленность на оптимальные результаты обучения и воспитания и др.)
- уметь модифицировать и совершенствовать учебные программы с целью использования в творческом развитии студентов;
- строить учебно-воспитательный процесс с учетом индивидуальных особенностей личности студента;
- не допускать формирования конформного мышления, бороться с соглашательством и ориентацией на мнение большинства;
- активно применять инновационные технологии в обучении, которые стимулируют установку на проявление самостоятельности, усиливают веру студента в свою способность.
- развивать творчество студентов в совместной деятельности на уровнях «преподаватель – студент, студент- студент». Это возможно лишь в ситуации, когда решается задача, ответ на которую не знает ни студент, ни преподаватель.

Таким образом, преподаватель вуза, ставший себе цель творческого развития обучаемой личности не только должен обладать ярко выраженными индивидуальными способностями и хорошей специальной подготовкой. Если же наряду с этим он обладает педагогическим талантом, то такой специалист будет носителем личного примера для подражания. Например, желательно, чтобы преподаватель обнаруживал способности в музыке, изобразительном (или прикладном) искусстве, в драматическом искусстве или танцах. Преподаватель должен иметь определенную подготовку хотя бы в одной из перечисленных областей, только в этом случае он будет последовательно развивать именно творческую личность, поскольку сам является таковой. И при этом очень важно, чтобы наставник проявлял доброжелательность, оценивая деятельность своих подопечных.

Список литературы

1. Загвязинский, В. И. Теория обучения: Современная интерпретация: Учеб. пособ. для студентов высш. пед. учеб. заведений: Академия, 2001. – 192 с.
2. Педагогика высшей школы: [Учеб. пособие для ун-тов и пед. ин-тов] / Ю. К. Бабанский, Т. А. Ильина, З. У. Жантеева, Алма-Ата Мектеп 1989. – 175 с.

3. Фокин Ю. Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: Методология, цели и содержание, творчество: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. - М.: Издательский центр "Академия", 2002. -224 с.
4. Потапова Г.Н. Роль преподавателя в развитии творчества студентов.
www/nsport.ru

СПЕЦІАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ФАХОВИМ СПРЯМУВАННЯМ»

Малиновська Олена Леонідівна

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов

Національний лісотехнічний університет України, Україна

Масон Світлана Романівна

старший викладач кафедри іноземних мов

Національний лісотехнічний університет України, Україна

Навчальна дисципліна "Іноземна мова за професійним спрямуванням" є важливою складовою системи підготовки майбутніх спеціалістів вищого навчального закладу технічного профілю, що зумовлено тенденцією до світової інтеграції, розширенням культурного та наукового обміну, росту міжнародного економічного співробітництва. Вивчення даної навчальної дисципліни являє собою складний та багатогранний процес, оскільки з одного боку передбачає оволодіння іноземною мовою, як лінгвістичним явищем, а з іншого – використання іншомовних розумових форм і категорій у площині конкретної галузі. Отже, головне тут – формування у студентів не тільки іншомовної комунікативної компетенції як лінгвістичного явища, але й формування іншомовної комунікативної компетенції у площині майбутньої професійної галузі, в її конкретно окреслених професійних сферах. Тільки за умов наявності цих двох компетенцій можна говорити про оволодіння студентами навчальної дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням" [2, с. 175]. З огляду на це, навчальна дисципліна "Іноземна мова за професійним спрямуванням" базується на активізації, систематизації та узагальненні лексико-граматичних, синтактико-стилістичних знань, отриманих учасниками навчального процесу за попередні роки навчання і передбачає оволодіння термінологічною лексикою, набуття навичок перекладу автентичної фахової науково-технічної літератури, а також рецептивних та експресивних навичок відповідно до мети та ситуації комунікації за фахом.

Таким чином, вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» передбачає, на наш погляд, формування та розвиток у студентів наступних **спеціальних компетентностей**: *Галузева та міжгалузева компетентність* (забезпечується переліком знань, умінь та навичок, що входять до складу програмних дисциплін освітньо-кваліфікаційного рівня майбутнього фахівця для виконання його професійних завдань і обов'язків. *Науково-дослідна компетентність* (забезпечується поставленням та вирішенням завдань, що виникають у ході науково-дослідної та практичної діяльності). Розробка науково-технічної та проєктної документації, оформлення

науково-технічних звітів, наукових публікацій за результатами виконаних наукових досліджень. **Компетентність професійно-орієнтованої комунікативної взаємодії.** Професійно-кваліфікаційний потенціал майбутнього фахівця (вміння представляти та демонструвати високий рівень знань за рівнем профільної мовної підготовки та вміння презентувати їх у сфері професійної комунікації). Здатність до іншомовної фахової комунікації для вирішення професійних завдань. **Компетентність ефективної колегіальної взаємодії,** що забезпечується високим рівнем вербальних і невербальних навичок у сфері професійної комунікації. **Особистісно-ділова компетентність** (забезпечується шляхом формування особистісно-ділових якостей особистості майбутнього фахівця та комплексом його інтелектуальних зусиль: вмінням окреслити постановку проблематики, чітким визначенням стратегії і тактики її вирішення, націленням на отримання позитивного результату. Вміння та ефективність роботи у команді: здатність приймати рішення, здатність розподілу обов'язків для керівника команди, здатність та вміння керівника і учасників команди спрогнозувати ефективність своїх дій, бути націленим на позитивний результат прийнятих рішень. Стимулювання до роботи інших членів команди, креативність, самоаналіз, самоконтроль, асертивність, емпатійність тощо.

Усі види компетентностей тісно пов'язані із формуванням та набуттям комунікативної компетенції (знання та вміння) та в кінцевому рахунку із здобуттям комунікативної компетентності в цілому (готовність та здатність) щодо оволодіння комунікативними стратегіями і тактиками у ході здійснення іншомовної міжкультурної комунікації для досягнення певної комунікативної мети, що і є основною метою вивчення іноземної мови взагалі [1, с. 77].

Список літератури

1. Ванівська О.М., Малиновська О.Л., Преснер Р.Б. Основні аспекти компетентнісної парадигми навчальної дисципліни магістерської підготовки «Ділова іноземна мова»//Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (20–21 квітня 2018 р., м. Одеса). – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2018. – С. 74-77.
2. Малиновська О.Л., Масон С.Р. «Іноземна мова за професійним спрямуванням» як інтегрована навчальна дисципліна в оволодінні іншомовною компетенцією з фаху» // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2017. – Вип. 27 (5). – С. 175-178.

ПРОБЛЕМА РІВНОПРАВ'Я ЯК ГОЛОВНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

Сніца Тетяна Євгенівна,

кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри іноземних мов

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана
Хмельницького

Кшевінська Тетяна Олегівна,

курсантка I курсу

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана
Хмельницького

Становлення рівноправності як між соціальними статусами, так і між статями є важким та довготривалим процесом. Нерівність між класами та гендерами існувала завжди. До прикладу, якщо за вбивство іменитого або наближеного до князівського роду громадянина за часів Київської Русі при функціонуванні Руської правди як кодифікованого юридичного збірника платили суму у розмірі 80 гривень, то за простого холопа лише 5 гривень. Але у процесі тривалої боротьби права і свободи урівнялися, закон почав діяти стосовно людей різних класів і статусів однаково.

Тим не менш, нерівність у правах між жінками і чоловіками і сьогодні має місце у нашому суспільстві. Питання гендерної рівності ще досі викликає обурення, шквал емоцій, суперечок і конфліктів, а фемінізм сприймається як негативне явище. Розповсюджується така інформація, що жінки, які відверто говорять про своє бажання мати такі ж можливості у суспільстві, як і чоловіки, виступають проти них же ж. Така думка абсолютно перечить ідеям фемінізму, які передбачають отримання рівних прав з чоловіками, а не утиск протилежної статі. Хто б що не говорив, але у лавах цих жінок Кіра Найтлі, Майлі Сайрус, Меган Маркл, Мадона, Наталі Портман та багато інших відомих усьому світу постатей. Неможливість реалізуватися у суспільстві, «податок на рожеве», упереджене ставлення на роботі, менша заробітна плата – це далеко не увесь перелік того, з чим жінці доводиться боротися кожного дня.

Тим не менш, процес отримання рівних прав стає з кожним днем все активнішим. Це питання є актуальним і у лавах військовослужбовців, адже ми живемо у світі стереотипів, де служба в армії вважається не підходящою для жінки через її фізіологічні особливості. Лави військових підрозділів повинні бути наповнені не за кількісним принципом жінка-чоловік, а лише за принципом підбору професіоналів своєї справи. Гендерна рівність – не зрівняння кількісного співвідношення у підборі персоналу, а підвищення оперативної спроможності підрозділів за рахунок розмаїття фахівців. Кількість жінок в армії завжди була і є в рази меншою, ніж кількість чоловіків.

Причиною цього є стереотипне бачення, з яким ми зустрічаємось щодня. Ще з дитинства нам прищеплюють думку, що у нашому суспільстві є жіночі та чоловічі професії або роботи. Хлопці, як «сильна стать», займалася спортом, у той час як дівчата ходили на малювання або вишивання. Таким вихованням ми підсвідомо програмуємо дитину на вибір майбутньої професії. І коли такий час підходить, військова справа зовсім не розглядається дівчатами, адже вони вже мають у голові нав'язані стереотипи про вибір професії за статтю.

У лавах Державної прикордонної служби України на першому місці – професіоналізм, моральна стійкість, ділові якості та мотивація. Потрібно враховувати, що особовий склад може ефективно оперувати за наявності різноманіття досвіду, здобутих знань, навичок і фізичної підготовки. До прикладу, якщо жінка хоче бути прикордонником, вона має для цього усі можливості за наявності відповідної фізичної і професійної підготовки. Ось у цьому і розкривається основна ідея рівності – мати право вибору і мати можливість його реалізувати незалежно від статі. Яскравим підкріпленням цього твердження є приклад Жанни д'Арк. Жінці, що самотужки керувала військом, вдалося здобути низку дивовижних перемог, які змінили хід війни. Жанна д'Арк відзначилася тим, що відкинула обережну стратегію, характерну для французького командування попередніх кампаній, і пішла у блискавичний наступ. За наявності певних умінь і навичок, ця жінка була настільки ж хорошим стратегом, як і чоловіки.

Важливо й необхідно враховувати і бачити різницю між «статтю» і «тендером». Ще з дитинства батьки виховують дитину відповідно до статі: розробляють концепцію «хлопчик або дівчинка», купуючи одяг рожевого або блакитного кольору, іграшки, шкільне приладдя тощо. Гендерна проблема є дуже важливою на сьогоднішній день, в першу чергу тому, що багато людей не розуміють ключового моменту. Гендерна рівність – це рівні можливості, умови їх реалізації для жінок і чоловіків у всіх сферах життя. Тобто гендерна рівність не про те, що жінки й чоловіки однакові, а про шанс мати рівні права та обов'язки. До прикладу, у багатьох країнах жінкам платять менше, ніж чоловікам через на фізіологічні особливості жінки, такі як менструальні цикли та вагітність. В умовах ХХІ століття ми повинні опиратись на гендерну рівність, але аж ніяк не на статеві ознаки.

Правильна взаємодія жінки та чоловіка гармонізує і налагоджує роботу колективу. У кожній статі є свої переваги та особливості. До прикладу, вченими доведено, що у жінок більш розвинена просторова уява і логічне мислення, у той час як чоловіки більш стресостійкі і фізично розвинені. При створенні змішаних груп можна досягти більшої ефективності, адже кожен член колективу буде сприймати ситуацію через призму своїх особливостей, тобто неоднобоко. Такий калейдоскоп рис і ознак зможе налагодити роботу в підрозділі.

Отже, робимо висновок, що хоча проблема нерівності й займає місце у нашому суспільстві, усе ж є багато шляхів для її вирішення. Потрібно проводити певні виховні заходи, щоб суспільство розуміло, наскільки важливо не розділяти людей за гендерною ознакою. І хоча ця проблема є ще злободенною, ми впевнені,

що соціум, де чоловік та жінка співіснують на одному рівні – це не утопія, а наше майбутнє.

Список літератури

1. Черняхівська В. В. Історичний досвід становлення української моделі гендерного паритету. Державне управління: удосконалення та розвиток № 10, 2016. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1012>
2. Іваницька Н., Ванаш Д. Гендерна рівність на роботі: Ч=Ж? Режим доступу: <https://old.eucon.ua/genderna-rivnist-na-roboti-ch-zh/>
3. Жанна д'Арк біографія українською
Джерело: <https://dovidka.biz.ua/zhanna-d-ark-biografiya-ukrayinskoyu>

РОЛЬ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ У ФОРМУВАННІ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Толмачова Ірина Георгіївна

викладач

Відокремлений підрозділ «Лисичанський педагогічний
коледж Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

Модернізація змісту освіти вимагає від майбутніх учителів початкової школи абсолютно нових підходів, технологій навчання молодших школярів. У першу чергу, це пов'язано з масовим упровадженням у систему освіти медіазасобів, без яких сьогодні унеможлиблюється процес засвоєння учнями базових знань, умінь. Відповідно, кожен учитель має бути медіакомпетентним професіоналом своєї справи, грамотно підходити до реалізації освітніх завдань в умовах медіатизації; систематично апробувати різноманітні онлайн-сервіси, комп'ютерні програми, месенджери, пошукові системи для того, щоб учні початкової школи з інтересом та зацікавленістю опанували навчальним матеріалом, змогли усвідомити освітній потенціал гаджетів та адаптуватися до викликів ХХІ століття. Для цього, вчитель має постійно знаходитись у науковому пошуку, систематично підвищувати інтелектуальний рівень знань, удосконалювати навички роботи з медіазасобами, винаходити нові форми взаємодії з учасниками освітнього процесу через електронні платформи, онлайн-сервіси та інші додатки, які пропонує нам сучасний онлайн-простір. Так, у процесі професійної підготовки корисними для майбутніх учителів стануть онлайн-курси, контекст яких дозволить ознайомитися з сучасними освітніми нововведеннями, зокрема, актуальні підходи навчання молодших школярів, особливості використання медіазасобів у закладах загальної середньої освіти, тим самим формуючи медіакомпетентність майбутніх учителів початкової школи як важливу рису фахівця нової генерації. Отже, *метою нашої розвідки* є виокремлення та характеристика онлайн-курсів, їх вплив на формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи.

З метою ґрунтовного викладу матеріалу слід звернутися до трактування поняття «онлайн-курс». Дослідник А. Андреев підкреслює, що онлайн-курси (Інтернет-курси) є актуальними під час очного, дистанційного, змішаного навчання, сприяють ознайомленню слухачів з ключовими освітніми тенденціями та мають наступний цикл навчання: спілкування, опанування матеріалом (здебільшого це нарративний виклад), контроль (рефлексія) знань (тести або інші практичні завдання, типу співвіднесіть твердження тощо) [1]. Такий цикл, на нашу думку, є доречним, аби майбутні фахівці опанували компетенціями у галузі медіа.

Аналогічної думки дотримується А. Горожанов, який вважає, що відкриті онлайн-курси – це багатопланова структура з наступними блоками навчання: основний план, що включає теоретичний та демонстраційний матеріали; вокабулярний інтерфейс (ключові терміни теми); кейс запитань [2, с. 100]. На нашу думку, використання онлайн-курсів у процесі навчання майбутніх учителів є доречним для формування в них медіакомпетентності, по-перше, здобувачі освіти на теоретичному рівні опановують матеріалом; по-друге, відбувається рефлексія знань; по-третє, підвищується рівень професійної самоосвіти, формується позитивна мотивація до педагогічної діяльності в умовах цифровізації, удосконалюється педагогічна майстерність та обізнаність щодо ключових питань навчання й виховання молодших школярів. Слід зазначити, що сучасний освітній онлайн-простір пропонує низку відкритих онлайн-курсів, контекст яких дозволить сформувати медіакомпетентність майбутніх учителів початкової школи.

Цікавими для здобувачів освіти у процесі фахової підготовки стануть відкриті онлайн-курси «Prometheus». До уваги майбутніх учителів представлено актуальні теми з різних галузей наук. Зокрема, в розділі «ІТ» можна пройти курси з тем: «Основи програмування», «Основи тестування програмного забезпечення», «Основи інформаційної безпеки», «Візуалізація даних», «Машинне навчання», «Базовий відеомонтаж» [3] тощо. Як бачимо, онлайн-курси дозволять слухачам опанувати не лише теоретичними знаннями в галузі медіа, а й удосконалити практичні уміння, навички роботи з комп'ютерним забезпеченням, що надзвичайно необхідно сучасному вчителю в умовах медіатизації освіти.

Також, до уваги майбутніх фахівців пропонуються курси студії онлайн-освіти «EdEra». Здобувачі вищої освіти зможуть пройти цікаві, корисні, актуальні теми та сфокусувати увагу на особливості інформатизації освіти (інтерактивний онлайн-курс із дизайну презентацій у PowerPoint; «Ключові уміння 21-го століття» тощо) та реалізувати головні концептуальні засади курсів в майбутній професійній діяльності [4].

Конструктивним є освітній проект «На урок» [5]. У межах даного проекту здобувачі освіти можуть стати учасниками вебінарів («Активізація та зосередження уваги учнів покоління Z», «Особистий професійний блог вчителя: дизайн, контент, просування», «Реалізуємо змістову лінію «Досліджуємо медіа» в початкових класах НУШ: практичні поради для вчителя» тощо), конференцій («Інтернет-ресурси в навчальному процесі», «Проектні методи навчання» тощо). Крім цього, майбутні фахівці мають змогу розмістити власні освітні напрацювання, поділитися досвідом з педагогами та провідними вчителями-практиками Нової української школи, які спрямовують власний педагогічний потенціал на формування в учнів інформаційно-цифрової компетентності. Уважаємо, що створення авторських медіапродуктів є запорукою формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи, оскільки відбувається інтеграція компетенцій (знання, уміння, навички в галузі медіа) та індивідуальних рис особистості майбутніх фахівців (майстерність, вмотивованість, наполегливість, креативність, критичне мислення), що дозволяє

уміло застосувати комп'ютерні програми, онлайн-сервіси, месенджери для реалізації професійних завдань.

Особливої уваги заслуговують онлайн-платформи, зокрема, «Всеосвіта» [6] та «Освіторія» [7], завдяки яким здобувачі освіти можуть ознайомитися з новинами в галузі освіти, актуальними тенденціями, нововведеннями. Для майбутніх учителів важливо бути поінформованими щодо ключових питань навчання й виховання молодших школярів, а також особливостей викладання, зокрема, в закладах загальної середньої освіти; визначати професійні пріоритети та слідкувати за станом інформатизації освітнього процесу.

Уважаємо, що запровадження в практику підготовки майбутніх учителів початкової школи відкритих онлайн-курсів має свої освітні позитивні тенденції:

- індивідуалізація навчання;
- розвиток компетенцій професійного рівня здобувачів освіти;
- адаптація майбутніх учителів до діджиталізації освіти;
- створення сучасного освітнього підґрунтя для самоосвіти майбутніх фахівців, опанування знаннями з різних галузей наук;
- удосконалення умінь, навичок щодо роботи з онлайн-сервісами, їх інтерфейсом (прикладом, знаходження курсу в пошуковій системі, реєстрація, робота з налаштуваннями курсу тощо);
- обмін педагогічним досвідом;
- рефлексія знань майбутніми вчителями (прикладом, створення авторських медіапродуктів як результат завершення курсу тощо).

Слід відзначити, що масові відкриті онлайн-курси мають освітній, виховний, науковий потенціал, сприяють безперешкодному доступу до навчання, активній взаємодії з медіазасобами, онлайн-платформами, тим самим формуючи медіакомпетентність майбутніх учителів початкової школи як прерогатива в умовах інформатизації.

Список літератури

1. Андреев А. Оценка качества онлайн-курсов. Территория науки. 2015. № 1. С. 20–26.
2. Горожанов А. Многоплановость как параметр онлайн-курса. Вестник Московского государственного лингвистического университета. Образование и педагогические науки. 2021. № 1 (838). С. 100–109.
3. Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua/courses-catalog/> (дата звернення 08.06.2021 р.).
4. Онлайн-курси «EdEra». URL: <https://www.ed-era.com/courses/> (дата звернення 08.06.2021 р.).
5. На урок. Освітній проект. URL: <https://naurok.com.ua/conference/personal> (дата звернення 08.06.2021 р.).
6. Всеосвіта. URL: <https://vseosvita.ua/news/feed> (дата звернення 09.06.2021 р.).
7. Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/ru/news/> (дата звернення 09.06.2021 р.).

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ-ОСНОВА ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Джаппарова Гульмира Калиевна,
ст. преподаватель,
Таразский региональный
университет им. М.Х.Дулати, Казахстан

В настоящее время одной из наиболее актуальных проблем, затрагиваемых в системе образования, является внедрение новых электронных технологий в образовании, выход на международные коммуникационные сети, применение информационных технологий в образовании, формирование достижений и личности, создание необходимых условий для получения современного образования. Создание новой системы образования, кардинальное изменение ее содержания, вхождение в мировое образовательное пространство ставит перед преподавателями новые требования и задачи перед всей учебно-методической системой.

Одна из задач, поставленных перед работниками сферы образования — постоянное совершенствование методов обучения и освоение современных педагогических технологий. В настоящее время преподаватели способствуют качественному и интересному проведению занятий с использованием инновационных и интерактивных методик. Одним из важных вопросов является овладение педагогами научно-педагогическими основами инновационной деятельности в воспитании и образовании в соответствии с требованиями общества.

Новая инновационная технология обучения является особым видом профессиональной деятельности. Для освоения инновационных технологий обучения необходимо задействовать огромный педагогический опыт. Это работа, которая требует человека, творчески относящегося к своей деятельности, обладающего определенными деловыми качествами личности. Действительно, каждый педагог в процессе освоения новых инновационных технологий саморазвивается и формирует себя.

Инновация-это организация нового содержания, внедрение новизны, конкретная деятельность в направлении новых моделей, выход профессиональной деятельности за пределы конкретизированного количества на новый качественный уровень, целостная программа новой теоретической, технологической и педагогической деятельности, обеспечивающая новый результат. Основная задача системы профессионального образования-не ограничиваться образованием определенного объема, а приносить пользу

обществу, используя полученные профессиональные знания для собственных нужд, в реальных условиях жизни.

Впервые в Казахстане определение понятия «Иновация» на казахском языке дал ученый Немеребай Нурахметов. Он предложил определение "Иновация, инновационный процесс - это отдельная деятельность образовательных учреждений, связанная с созданием, освоением, применением и распространением новшеств".

В XXI веке вопросы подготовки будущих специалистов, формирования их профессиональной адаптации-актуальные вызовы неотложного общества. Формирование готовности будущих специалистов к применению новых инновационных педагогических технологий включает в себя следующие показатели:

К мотивационным критериям относится образ формирования познавательного интереса. Это формирование будущих специалистов, ценностное отношение, стремление будущего специалиста к развитию своего профессионального мастерства, особая любовь к будущей профессии, осознание ведущей позиции учителя в воспитании поколения, направленность на повышение уровня профессиональной личностной компетентности, стремление к инновационной деятельности.

Содержательные критерии включают уровень общекультурной подготовки и предметной методологической подготовки будущего специалиста, знания по специальности, целостную систему педагогических знаний, закономерности единого педагогического процесса, вооруженность движущих сил общетеоретическими знаниями.

Критериями предрасположенности являются способность будущего специалиста адаптироваться ко всем ситуациям: ориентироваться в ситуации предрасположенности, выбирать инновационные педагогические технологии, подходящие под изменения микросреды. Критерии предрасположенности отличаются осознанием специфики перехода будущего специалиста из статуса обучающегося в статус преподавателя, педагога, умением использовать новые методы и приемы осуществления адаптивной деятельности.

Познавательные критерии отличаются стремительным познанием будущим специалистом социально-профессиональной среды, использованием продуктивных методов и приемов профессиональной реализации себя, проявлением интереса к инновационным педагогическим технологиям. К ним относятся познание будущим специалистом социально-профессиональной среды, умение применять профессиональные знания в своей практике, изучение и освоение инновационных педагогических технологий.

Критерии креативности включают в себя творческо-поисковое развитие творческой ловкости, творческой активности будущего специалиста. Для него характерно умение будущего специалиста проводить самостоятельный анализ научно — исследовательской работы, стремление к самообразованию, совершенствованию, вносить собственные новшества, изменения и творчески применять новшества в применении инновационных методов и приемов.

Под влиянием этих показателей формируются знания, профессии, дела, действия, овладение, результат. Образование делится на общее, профессиональное, техническое, специальное. А профессия-это выбор профессии, овладение профессией. Чтобы получить образование и стать владельцем бизнеса, нужен бизнес. Деловая-происходит от обучения, знаний, профессии, опыта, поиска, самостоятельной работы, деятельности, умений. Чтобы быть предприимчивым, необходимо овладеть действием.

Педагогические условия формирования инновационной деятельности каждого педагога: знания об инновациях; всестороннее освоение инноваций; освоение диагностики инновационной деятельности; работа по внедрению инноваций в практику; правильное применение инноваций на практике. Как известно, основная задача современных преподавателей - нацелить образование на результат, то есть освоить новые инновационные технологии. Внедрение инновационных подходов в учебный процесс в соответствии с новыми потребностями общества требует неутомимого поиска и творческих плодов преподавателя. В связи с этим необходимо стремиться к овладению современными инновационными технологиями, которые в зависимости от способностей любого ученика осуществляют образование, воспитание его самостоятельности, любознательности, творчества. Ведь организация учебного процесса в соответствии с государственным образовательным стандартом предполагает внедрение новых педагогических технологий, инновационных контрольно-измерительных инструментов контроля знаний обучающихся. Новая педагогическая технология обучения нацелена на гуманизацию обучения, формирование компетентной, разносторонней личности, способной саморазвиваться и воспитываться, следовать веяниям времени. Вместе с повышением качества профессиональных знаний учащихся дает возможность взглянуть на свои способности, развить себя, критически взглянуть на себя. Повышает познавательную активность и развивает творческие способности. Внедрение новых технологий обучения, информатизация, развитие образования. Эффективно и четко прокладывает путь преподавателю к изучению личности, ее полному познанию и достижению целей обучения.

Понятно, что единственным условием осознанного и качественного получения образования современным молодым поколением является внедрение новых инновационных технологий в образовательный процесс в учебных заведениях. Поэтому основная задача каждого учителя-своевременно принимать, обрабатывать и эффективно использовать новые педагогические инновации, не отставая от научно – технического прогресса. На наш взгляд, задача внедрения и реализации инновационной системы управления в учебных заведениях.

В заключение, основными задачами новой инновационной педагогической технологии являются:

- умение целенаправленно организовывать образовательную, развивающую, иную деятельность каждого обучающегося;
- воспитание в той мере, в какой вы выбираете ориентиры, соответствующие знаниям и умениям;

- формирование, развитие навыков самостоятельной работы;
- развитие аналитического мышления.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Раджерс Э. Инновация туралы түсінік. — //Қазақстан мектебі, №4, 2006.
2. Қабдықайыров Қ. Инновациялық технологияларды диагностикалау. – А., 2004
3. Жүнісбек Ә. Жаңа технология негізі – сапалы білім. — //Қазақстан мектебі, №4, 2008
4. Нағымжанова Қ. Инновациялық технологияның құрылымы. – А.:Өркен, 2007

ПОРТРЕТНИЙ ОПИС ГОЛОВНИХ ЧОЛОВІЧИХ ТА ЖІНОЧИХ ПЕРСОНАЖІВ РОМАНУ Т. ГАРДІ «FAR FROM THE MADDING CROWD»

Калінюк Олена Олексіївна

Кандидат філологічних наук, доцент
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

Петренко Яна Сергіївна

Студент
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна)

Проблема створення та розробки портрету в художньому творі займає чільне місце серед робіт багатьох лінгвістів та літературознавців. Однак, дане питання залишається актуальним для поглибленого вивчення та аналізу, не зважаючи на чималу кількість робіт, присвячених його вирішенню.

Згідно з класифікацією В. А. Кухаренко, словесне зображення персонажа може бути *статичним* та *динамічним*. У романі видатного представника епохи королеви Вікторії Томаса Гарді «Far from the Madding Crowd» образ головної героїні Батшеби Евердин представлений через низку *динамічних* описів, які поглиблюють психологічне розуміння характеру, емоцій, душевних порухів та прихованих бажань і думок персонажа. У результаті дослідження ми можемо зазначити, що в портретному описі головної героїні роману «Far from the Madding Crowd» найбільший відсоток серед усіх описових фрагментів займають: характер – 25,1%, потім слідує емоції, переживання – 23,3%, поведінка – 15,2%. Найменшу кількість за обсягом посідає опис зачіски – 1,6%. Описові характеристики зовнішності створюють цілісний образ Батшеби, однак не є головними. Опис внутрішнього світу персонажа становить основну частину серед усіх описових фрагментів – 86,1%, в той час лише 13,9% усього описового матеріалу присвячено зовнішності. Кількість характерологічних описових елементів значно перевищує сумарну кількість описів зовнішнього вигляду персонажа. Тому, як зазначає О. А. Малетіна, опис головної героїні в даному романі можна вважати *характероцентричним*.

В якості додаткового способу створення характероцентричного портрету науковці виділяють **пряму** (авторську) та **непряму** (міркування персонажів щодо особистості героя) **характеристики**. Ми провели наступні підрахунки, згідно з якими в романі Т. Гарді «Far from the Madding Crowd» 63,6 % всіх описів головної героїні висвітлюються з авторської точки зору; натомість образ Батшеби в 36,4 % випадків спостерігається крізь призму думок і почуттів інших персонажів.

Однією з особливостей літературних творів Т. Гарді виступає створення глибоких художніх образів завдяки використанню різнорівневих стилістичних прийомів: лексичних, синтаксичних та лексико-синтаксичних. Для створення образів героїв у романі використана велика кількість таких літературних прийомів, як: *епітети*, *гіпербола*, *метафора*, *оксюморон*, *метонімія*, *порівняння*, *паралельні конструкції* та *алюзія*. Письменник майстерно використовує дані словосполучення: «*small smile*», «*serious face*», «*the white row of upper teeth*», «*keenly-cut lips*», «*pleasant eyes*» задля відображення внутрішнього психічного стану головної героїні. Томас Гарді акцентує увагу на тому, як внутрішні переживання та тривоги відображаються на нашому зовнішньому вигляді: «*If you haven't seen poor mistress since Christmas, you wouldn't know her. Her eyes are so miserable that she's not the same woman. Only two years ago she was a romping girl, and now she's this*» [3, 457] Великого значення в створенні портретної характеристики головної героїні набувають *епітети*, які допомагають словам набути змістового відтінку, підкреслюють риси зовнішності або ж визначальні особливості характеру головного персонажа, збагачують мову новим емоційним сенсом, додають до тексту певної мальовничості та насиченості. В зображенні рис обличчя Батшеби та її характеру автор використовує наступні епітети: «*cherry lips*», «*pleasant eyes*», «*young heart*», «*vigorous expression*», «*keenly-cut lips*», «*capricious inconsequence*», які надають додаткову, оцінну, образу значимість, увиразнюють і урізноманітнюють портретну характеристику.

У досліджуваному романі спостерігаємо основні особливості чоловічого та жіночого комунікативного стилю персонажного мовлення, які характеризуються специфічними особливостями тактичної й лексико-стилістичної організації мовлення, що спричинено фізіологічними та психометричними відмінностями, соціальними стереотипами, які панують у певному соціумі в конкретний момент часу. Комунікативний стиль персонажів-жінок характеризується високим рівнем емоційності мовлення (що зображується графічно: емоційні паузи, знаки оклику, часте використання ком(паузи)), меншим рівнем агресивності (порівняно із чоловічим комунікативним стилем).

У романі найбільша кількість усіх описових характеристик серед чоловічих персонажів відведена фермеру Габріелю Оуку і вона сягає 36,7 %. Даний персонаж займає верхній щабель в порівняльній характеристиці усіх описових характеристик чоловічих образів, адже Габріель є протагоністом роману, головна героїня твору Батшеба закохується в нього і вони стають щасливою парою. Кількість описових характеристик наступного героя твору Вільяма Болдвуда сягає 32,3% серед сумарної кількості чоловічих портретних описів. Кохання даного персонажа до головної героїні стає трагедією його життя, через яке він потрапляє до в'язниці. Найменший відсоток серед усіх описових елементів чоловічих персонажів займає опис сержанта Френка Троя – 31%. Даний персонаж є антагоністом роману, саме тому автор не акцентує увагу на розкритті його образу.

Опис головної героїні роману Батшеби Евердин становить основну частину серед усіх описових фрагментів – 70,7%, в той час лише 29,3% усього описового матеріалу присвячено зображенню трьох персонажів-чоловіків. Даний розподіл описових фрагментів зв'язаний із ходом сюжетної лінії роману, ієрархічною структурою досліджуваного роману та з метою розкриття глибокого і складного жіночого внутрішнього світу.

Єдина сюжетна лінія нерозривно пов'язана із портретними зображеннями героїв. Ми простежуємо пряму залежність між кількістю описових характеристик та місцем кожного конкретного героя в ієрархії роману Т. Гарді «Far from the Madding Crowd».

Список літератури:

1. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту. Навчальний посібник для студентів старших курсів факультетів англійської мови. Вінниця: Нова книга, 2004. 272 с.
2. Малетина О. А. Лингвостилистические особенности портрета как жанра художественного дискурса (на материале произведений Т. Драйзера): автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.04. Волгоград, 2004. 20 с.
3. Hardy T. Far from the Madding Crowd. Київ: Видавнича група КМ- БУКС, 2015. 479 с.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ РЕЧЕВЫХ НАВЫКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПУТЕМ ЯЗЫКОВОГО АНАЛИЗА ТЕКСТА

Малдыбаева Ботакоз Амангалиевна

Старший преподаватель кафедры казахского и русского языков
Таразский региональный университет имени М.Х.Дулати

Состояние речевой культуры выпускников средней школы вызывает проблему как методическую так и общественную. Об этом свидетельствуют погрешности грамматического, лексического, стилистического характера в их речи. В речевых ошибках наиболее распространены ошибки лексического характера.

Причинами низкой языковой грамотности является: отсутствие общения на русском языке с носителями языка, так как население в основном казахскоязычное; отсутствие преемственности между средними и старшими классами; недостаточно прочное усвоение и закрепление сложных разделов грамматики в средних классах и методически непродуманное повторение трудных случаев правописания в последующих классах.

Эти обстоятельства объясняют стремление каждого творчески работающего педагога искать внутренние ресурсы, использовать все возможности обучения русскому языку для сохранения и дальнейшего совершенствования речевых навыков.

Результативность работы по улучшению знаний и навыков учащихся по русскому языку определяется применением в качестве дидактического материала образцовых текстов, созданных языковедами, полно и ярко воплощающих в себе лучшие качества современного русского языка, его удивительное богатство, гибкость и точность в выражении тончайших оттенков мысли.

Поэтому обучение русскому языку в старших классах не может быть изолировано от других школьных дисциплин гуманитарного цикла, в частности от изучения программных художественных произведений по литературе. Школьный анализ литературного текста выполняется в двух планах: литературоведческом и лингвистическом (языковом). И тот и другой выполняют определенную функцию в раскрытии идейно-художественного содержания текста.

Поскольку язык является основой литературы, правилом глубокого литературоведческого анализа текста является именно языковой анализ, так как, чтобы изучить идейно-художественное содержание произведения, надобно его прежде всего понимать.

Однако роль языкового анализа только этим не ограничивается. Весьма велико значение языкового анализа для развития речи учащихся, в совершенствовании навыков пользования языком.

Анализ лексики, грамматической конструкции литературного текста учитель подчиняет практическим целям закрепления и развития навыков правильного письма, для обогащения словарного запаса, для развития связной речи учащихся, для накопления конкретных представлений по истории русского литературного языка.

Достичь этого можно только при условии глубокого анализа текста, методически раскрывая «секреты» создания текста, показывая, как отобраны мастером слова, какова их система, каково расположение предложений и в чем своеобразие их структуры. Необходимо убедить учащихся в целесообразности, уместности авторского выбора слов и предложений в зависимости от целей высказывания. Лингвистический (языковой) анализ стимулирует и усиливает влияние литературного текста на речь учащихся, являясь методом обучения русскому языку. Специальная работа по выявлению лексических и грамматических богатств художественного произведения, объяснение отбора речевых средств авторами вызывает стремление учащихся работать над собственной речью, над повышением ее культуры.

Расширение видов анализа - вот условие успешного практического усвоения языка. К такому выводу приходит современная методическая мысль, выдвигая в качестве необходимого элемента в развитии речи стилистический аспект изучения текста.

Именно стилистический анализ оказывался неисследованным, что затрудняло работу по формированию речевых навыков учащихся старших классов.

Языковой анализ - понятие широкое, многогранное. В связи с изучением литературы работа по языковому анализу включает в себя объяснение зависимости выбора того или иного речевого средства от конкретного содержания и стилистический анализ, который предполагает выяснение стилистической роли использованных в тексте средств.

Таким образом, работа по овладению нормами русского языка на материале художественных текстов обогащает речь учащихся словарным запасом, выразительными средствами языка, разнообразными способами построения синтаксических конструкций, совершенствует их орфографическую, пунктуационную и стилистическую грамотность, формирует навыки связной речи.

Список литературы

1. Современный урок русского языка и литературы. Под редакцией З.Смелковой, Л.1990г
2. Сборник упражнений по морфологии современного русского языка. А.Аникина, Н.Бессарабова. М.1976г.
3. Русский язык. Р.Абылкайрова. Алматы, 2016г.

EVENT ЯК ІНСТРУМЕНТ PR-ТЕХНОЛОГІЙ У КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Поправко Ольга Вікторівна

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

Система освіти – один з найважливіших соціальних інститутів, основною функцією якого є трансляція суспільних цінностей, передача знань і навичок від одного покоління іншому. Однак, в останні роки про освіту все частіше говорять і пишуть як про сферу послуг. У зв'язку з цим заклад освіти розглядається як підприємство, що надає освітні послуги.

У наш час на ринку функціонує широкий спектр підприємств, що здійснюють освітню діяльність, кожне з яких намагається зайняти стійку позицію. Така ситуація обумовлює необхідність розробки ефективної PR-стратегії для формування конкурентних переваг.

PR – один з важливих інструментів проведення успішної комерційної діяльності. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій надає широкий спектр можливостей: за допомогою інструментів PR відбувається вплив на розвиток різних галузей діяльності, зокрема і на сферу освіти. Розробка і застосування конкретних PR-кампаній потребує індивідуального підходу, який враховує особливості діяльності підприємства і, передовсім, специфіку ринку, на якому воно представлено. PR-діяльність у сфері освіти спрямована на зміцнення і формування довірливих відносин між цільовою аудиторією (здобувачами, науково-педагогічними працівниками, батьками, департаментами освіти та ін.) і освітньою установою. Передовсім, заклад вищої освіти (ЗВО) повинен мати гарну репутацію для побудови довгострокових відносин зі споживачами.

Потреби цільової аудиторії постійно змінюються. Цей динамічний процес обумовлює застосування сучасного підходу до системи формування та реалізації освітнього процесу: необхідно відповідати мінливим запитам цільової аудиторії, вміти підлаштуватися під неї. Якщо ЗВО не буде відслідковувати окреслені тенденції, то це може призвести до зниження кількості здобувачів і звільнення викладачів. І, як наслідок, ЗВО втратить свої позиції в рейтингах, не отримає належного фінансування, що приведе у майбутньому до його реорганізації або ліквідації.

PR-інструменти дозволяють перейти на новий рівень комунікацій між ЗВО і його цільовою аудиторією. Одним з дієвих PR-інструментів є event (спеціальна подія).

Event – це комплекс заходів, організованих для просування товару або послуги. Поняття event включає в себе не лише подію чи захід, а, передовсім, містить смислові відтінки сприятливого впливу, виняткової події, найбільш бажаного результату заходу. Він покликаний створити захід, який би його учасники сприймали як особливу, абсолютно виняткову, неповторну подію. З точки зору бізнесу, спеціальна подія – це форма залучення людини до культури бренду, до корпоративної або іншої спільноти через організацію певних дій, переживань [1, с. 24].

У сучасній практиці PR event-заходи набувають популярності як засіб комунікації і як один з найважливіших інструментів у сфері зв'язків з громадськістю. Вони спрямовані на емоційне сприйняття і є одним з найбільш дієвих способів повноцінно представити організацію, зберегти ознаки її ідентичності у свідомості цільової аудиторії в довгостроковій перспективі.

Реформування системи освіти, збільшення рівня використання PR-засобів і методів призвело до використання подієвого підходу в комунікативній діяльності ЗВО. Основна його перевага полягає в створенні умов для психолого-педагогічного та культурно-просвітницького супроводу процесу професійного самовизначення здобувачів, формування у них соціальних компетентностей. Сучасні event-технології дозволяють перейти на новий рівень освіти і комунікацій між ЗВО і їхньою цільовою аудиторією (здобувачами, батьками, науково-педагогічними працівниками, співробітниками, департаментами освіти і ін.). При цьому використання event-технологій наповнює співпрацю викладачів, здобувачів, батьків, абітурієнтів новим, більш якісним змістом, розвиває толерантність, самостійність у прийнятті рішень і персональну відповідальність, формує командний дух.

Event-заходи в ЗВО мають свою специфіку. Переважно це ділові заходи або заходи, пов'язані з внутрішньою діяльністю закладу, його корпоративною культурою. Серед них виділяють:

- ділові заходи для науково-педагогічних працівників ЗВО;
- внутрішні заходи, спрямовані на ознайомлення, обговорення та поширення важливої інформації;
- прийомні заходи (заходи для внутрішньої аудиторії), які тісно пов'язані з корпоративною культурою ЗВО і покликані транслювати його цінності та традиції;
- іміджеві заходи, спрямовані на залучення суспільної уваги до ЗВО, демонстрації його статусу.

Також можна виділити event-заходи, які використовують як інструменти внутрішнього PR в закладах освіти:

- корпоративні заходи для науково-педагогічних працівників і співробітників (дні народження, нагородження, ювілеї тощо);
- внутрішні ділові заходи (наради, збори, тренінги, змагання тощо).

Важливо усвідомлювати, що event-заходи – це складні, сплановані довгострокові дії, які вимагають не тільки знань в галузі комунікацій і презентацій, а й у галузі управління проектами, технічного оснащення, інновацій

в галузі програмного забезпечення та техніки, навичок креативного підходу і творчого мислення. При цьому важливо контролювати увесь процес організації event-заходу – від розробки концепції, ідеї проекту і комунікаційних цілей до етапу підведення підсумків і оцінки ефективності [2, с. 76]. Погано організований event не тільки не вирішить поставлених завдань, а й може негативно позначитись на репутації компанії, а також призведе до фінансових втрат.

Успішна реалізація event-заходів дозволить ЗВО домогтися важливих результатів, зокрема:

- створити позитивний імідж закладу;
- підвищити індекс цитування науково-педагогічних працівників;
- забезпечити конкурентоспроможність;
- досягти перших позицій у рейтингах;
- сприяти високому рівню продажів освітніх послуг.

Підсумовуючи, зазначимо, що event-заходи забезпечують постійну присутність ЗВО в інформаційному полі. У процесі реалізації event-заходу здійснюється прямий контакт цільової аудиторії не тільки із зовнішніми візуальними атрибутами ЗВО, а й з його внутрішнім середовищем, культурою, викладачами. Зауважимо, що event-заходи можуть мати різний формат, але всі призначені для певних цільових груп, проходять у певний час, у певному місці, створюють подію і співучасть, переслідують визначені цілі, формують певне ставлення, переконання.

Список літератури

1. Гундарин М. В. Книга руководителя отдела PR. СПб. : Питер, 2007. 365 с.
2. Шумович А. Великолепные мероприятия. Технологии и практика event management. М. : Изд-во «Манн, Иванов и Фербер». 2007. 320 с.

ОПЫТНЫЙ ОБРАЗЕЦ УСТРОЙСТВА ДЛЯ ПРОЦЕССА РАЗДЕЛЕНИЯ УГЛЕВОДОРОДНЫХ КОМПОНЕНТОВ В ГАЗОВЫХ СМЕСЯХ

Маханбеталиев Саят Галымжанулы

Магистрант II курса

Казахский Национальный Университет им. аль-Фараби, Казахстан

Для проведения опытно-экспериментальных работ по разделению газов, включающих углеводородные компоненты, было создано специальное разделительное устройство, реализующее схему, приведенную на рисунке 1, как ступень на пути создания опытно-промышленной установки [1]. Работа разделительного устройства с природными газами, обладающими повышенной коррозионной активностью, предполагает ее создание с применением

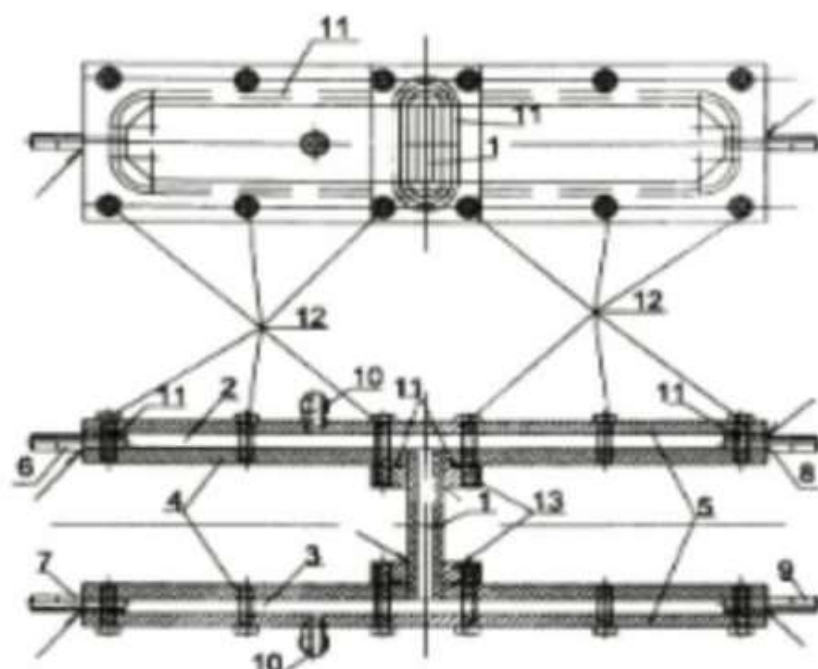

Рисунок 1. Опытная установка по разделению газов, содержащих углеводородные компоненты: 1—диффузионный канал; 2—канал углеводородных газов, состоящий из образующей 4 и крышки 5; 3—канал буферного газа, состоящий из образующей 4 и крышки 5; 6—патрубок подачи смеси углеводородных газов; 7—патрубок подачи буферного газа; 8—патрубок отвода смеси углеводородных газов с удаленным тяжелым компонентом (очищенный

газ); 9—патрубок отвода буферного газа с отделенным тяжелым углеводородным компонентом; 10—штуцера замера давления; 11—резиновые шнуры герметизации внутренних полостей установки; 12—болты М8 ГОСТ 7896; 13—опоры диффузионного канала

специальных материалов. Для элементов конструкции применялись сталь 12Х18Н10Т ГОСТ 7356 и крепеж 08Х16Н10Т ГОСТ 7356, в узлах герметизации использовался маслобензостойкий резиновый шнур 4С Ø3 ГОСТ 6479. Сборка конструкции осуществлялась с помощью аргодуговой сварки.

Для оптимизации массообменных процессов в разделительном устройстве предусмотрена возможность смены диффузионного канала, что показано на рисунке 2.

С помощью разработанного разделительного устройства было изучено конвективное смешение в следующих тройных газовых смесях: $0,78 \text{ He} - 0,22 \text{ R12} - \text{Ar}$ и $0,68 \text{ CH}_4 + 0,32 \text{ R12-n-C}_4\text{H}_{10}$. Геометрические размеры плоского соединительного вертикального канала были следующими: высота - 7,8 см, площадь поперечного сечения - $5,50 \times 1,05 \text{ см}^2$. Условия проведения опыта: $P = 0,092 \text{ МПа}$, $T = 298,0 \text{ К}$. В результате проведенного эксперимента установлено, что на предлагаемом устройстве имеет место преимущественное разделение самого тяжелого по плотности компонента смеси. При данных опытных

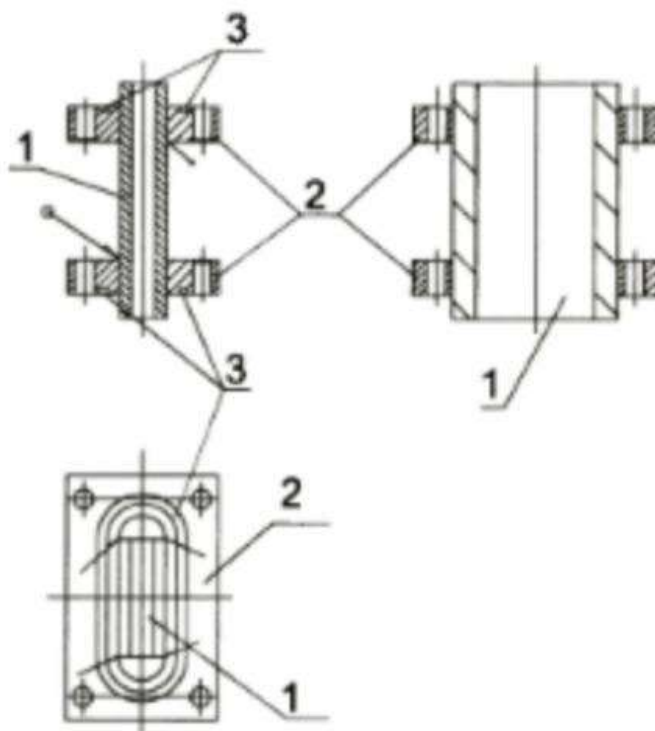

Рисунок 2. Диффузионный канал опытной установки по разделению газов, содержащих углеводородные компоненты: 1 - диффузионный канал, 2 - опоры диффузионного канала, 3 - каналы для установки резинового уплотнения

условиях 50% R12 от исходного состава было перенесено в нижний газод, а его место занял технологический газ. На представленном опытном образце устройства для процесса разделения углеводородных компонентов и хладагентов метанового ряда в газовых смесях были проведены испытания на базе ТОО «Адай Петролеум Компани» (г. Атырау, Республика Казахстан), подтверждающие эффективность предлагаемого метода разделения и засвидетельствованные актами их проведения [2].

Список литературы

1. Жаврин Ю. И., Косов В. Н., Красиков С. А. Опытное устройство, осуществляющее очистку углеводородных газовых смесей от тяжелых примесей // Вестник КазНПУ. Сер. физ.-мат. -2014.-№ 1 (45). - С. 60-63.
2. Акт испытаний опытного образца устройства для процесса разделения углеводородных компонентов и хладагентов метанового ряда в газовых смесях / ТОО «Адай Петролеум Компани», РК, Атырау. 05.06.2014. - 3 с.

О НЕКОТОРОЙ СПЕЦИАЛЬНОЙ КВАДРИСТРУКТУРЕ НА ПСЕВДОРИМАНОВЫХ МНОГООБРАЗИЯХ

Соловьёв Андрей Анатольевич

студент IV курса

Одесский национальный университет имени И.И.Мечникова, Украина

Одним из перспективных направлений современной дифференциальной геометрии является теория аффинорных структур на дифференцируемых многообразиях, а также теория диффеоморфизмов многообразий, наделенных определенной аффинорной структурой.

Говорят, что на многообразии определена аффинорная структура, если в нем задано поле тензора типа $\binom{1}{1}$, которое будем обозначать F .

Рассмотрим псевдо-риманово пространство V_n с метрическим тензором $g_{ij}(x)$. Аффинорная структура F на V_n называется e -структурой [1], если F_i^h удовлетворяет алгебраическим условиям $F_\alpha^h F_i^\alpha = e \delta_i^h$, в частности, при $e = -1$ говорят, что это почти комплексная (или эллиптическая) структура, при $e = 0$ - почти касательная (или параболическая), при $e = 1$ - структура почти произведения (или гиперболическая).

Указанные типы аффинорных структур играют особую роль в теории геодезических и голоморфно-проективных отображений римановых пространств [1].

Естественным обобщением e -структуры является так называемая f -структура [2], определяемая условиями $F_\alpha^h F_\beta^\alpha F_i^\beta + F_i^h = 0$.

Американские геометры Яно, Хоу и Чен обобщили понятие f -структуры и ввели в рассмотрение квадриструктуру вида $F_\alpha^h F_\beta^\alpha F_\gamma^\beta F_i^\gamma \pm F_\alpha^h F_i^\alpha = 0$ [3].

Когда аффинорная структура F на (псевдо-)римановом пространстве V_n согласована с метрикой g_{ij} в виде $F_{ij} + F_{ji} = 0$, $F_{ij} = g_{i\alpha} F_j^\alpha$, её называют почти эрмитовой.

Аффинорная структура называется интегрируемой, если в некоторой окрестности каждой точки пространства существует такая система координат, относительно которой все компоненты F_i^h в этой области являются постоянными. Известно, что необходимым и достаточным признаком локальной интегрируемости F_i^h является существование на многообразии X_n симметричной аффинной связности Γ , относительно которой эта структура абсолютно параллельна, т.е. имеет место $F_{i,j}^h \equiv 0$ [1]. В частности, при этом условии почти эрмитовы e -структуры называют соответственно эллиптически, параболически и гиперболически келеровыми.

В работе рассматривается почти эрмитова абсолютно параллельная аффинорная структура на псевдо-римановом пространстве (V_n, g_{ij}, F_i^h) , удовлетворяющая условиям

$$F_{\alpha}^h F_{\beta}^{\alpha} F_{\gamma}^{\beta} F_i^{\gamma} - F_{\alpha}^h F_i^{\alpha} = 0, \quad F_{ij} + F_{ji} = 0, \quad F_{ij} = g_{i\alpha} F_j^{\alpha}, \quad F_{i,j}^h \equiv 0.$$

Здесь запятая “,” означает ковариантную производную относительно символов Кристоффеля пространства V_n .

Найдены свойства тензоров Римана и Риччи псевдо-римановых пространств с указанной структурой, а также доказано, что в некоторой системе координат для них имеет место

$$\left(V_n, g_{ij}(x^k), F_i^h(x^k) \right) = \left(V_m, g_{ab}(x^c), \tilde{F}_b^a(x^c) \right) \times \left(V_{n-m}, g_{AB}(x^C), \tilde{\tilde{F}}_B^A(x^C) \right),$$

где V_m - параболически келерово пространства с метрическим тензором $g_{ab}(x^c)$, $a, b, c = 1, 2, \dots, m$, и афинором $\tilde{F}_b^a(x^c)$, а V_{n-m} гиперболически келерово пространство с метрическим тензором $g_{AB}(x^C)$ и аффином $\tilde{\tilde{F}}_B^A(x^C)$, $A, B, C = m + 1, m + 2, \dots, n$. Аффиномы $\tilde{F}_b^a(x^c)$ и $\tilde{\tilde{F}}_B^A(x^C)$ на компонентах этого произведения порождаются, соответственно, аффином F_i^h на V_n .

Список литературы

1. Н.С.Синюков Н.С. Геодезические отображения римановых пространств. Москва: Наука, 1979.
2. А.П.Широков. Структуры на дифференцируемых многообразиях. Итоги науки. *Сер.Мат.Алгебра.Топол.Геом.* 1967: 127-188,1969.
3. Yano Kentaro, Houh Chorng-Shi, Chen Bang-Yen. Structures difined by a tensor field φ of tipe, satisfying $\varphi^4 \pm \varphi^2 = 0$. *Tensor*, 23(1):81-87, 1972.

ОНТОГЕНЕТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ Я-СТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Веретинська Катерина Сергіївна,
студентка IV курсу бакалаврату
Західноукраїнський національний університет

«Я-ставлення», та самосвідомість особистості вивчали і вивчають зарубіжні, й вітчизняні психологи. Дуже великий інтерес до даної проблеми, раніше за все, обумовлений усвідомленням того, що це структурно є ядерною основою особистості, котра визначає всі її сторони життєдіяльності, які являються найважливішим чинником благополуччя.

Онтогенетичні закономірності є рушійною силою у розвитку мотиваційної сфери особистості, вони включають в себе протиріччя: між цілями, задачами та наявними для їх досягнення засобами; прагненнями і можливостями для їх вдоволення; між тенденціями до мінливості та до стереотипів; між старим і новим т.д. Вирішення такого протиріччя призводить до якісних особистісних змін.

Я-ставлення в онтогенезі, такі знання дозволять визначати шляхи профілактики порушень особистого розвитку дитини, а також розробити по відношенню до дитини оптимальні психокорекційні підлаштування, відповідні віку, за завданням розвитку .

За Р. Бернсом під Я-ставлення ми розуміємо сукупність всіх уявлень індивіда про себе, що включає переконання, оцінку і тенденцію поведінки. Загально визнаними структурними компонентами Я-ставлення:

- когнітивним - образ Я (уявлення про себе);
- емоційно ціннісний (афективний) - ставлення до себе в цілісному або окремому сторону своєї особистості, та діяльності, де поведінка проявляється в системі самооцінок;
- когнітивним (поведінковим) - схильність до певних вчинків, за якими проглядається рівень домагань людини і підсумовується дія перших двох компонентів.

Формування особистості у підлітків є складним процесом, який складається з процесів самоусвідомлення та рефлексії, результатом яких є Я-ставлення та світогляд загалом, а також самовизначення, результат якого є ідентичність особистості індивіда та життєвий план.

Вплив сім'ї на соціалізацію підлітка, можемо зробити висновок, що сім'я являється соціальним інститутом, має вирішальний вплив на формування, котра вступає в доросле життя людини, сім'я стає або повинна ставати, першим

інститутом, в якому підліток отримує соціальний досвід, підтримку і допомогу, вчиться життю в суспільстві.

Основним завданням сім'ї в плані соціалізації підлітка є виховання. В процесі сімейного виховання відбувається формування у підлітка таких якостей особистості, умінь, цінностей, переконань, моральних і етичних норм, моделей і звичок поведінки, без яких він не зможе відчувати себе повноцінним членом суспільства, які повинні допомогти підлітку визначити життєві цілі, пріоритети, виробити власну стратегію поведінки, спілкування, взаємодії в суспільстві.

Вирішальний вплив на результат соціального становлення особистості підлітка робить стиль сімейного виховання, а також тип дитячо-батьківських відносин, однак не можна применшувати значення такого аспекту, як склад сім'ї.

Підлітки шукають нові моделі побудови своєї сім'ї в сучасних умовах, так як для певної частини юнаків і дівчат батьківська сім'я не є показовим чином сімейного життя. Основне завдання фахівців - не тільки пропаганда цінностей сімейного життя, а й освоєння ефективних психологічних і поведінкових стереотипів для проведення спеціальних соціально-психологічних тренінгів, які будуть сприяти створенню сприятливих сімейних взаємин.

Сутністю новоутворень стає індивідуальним профілем автономізації особистості, який складається співвідношення інтенсивності автономності, як елементів її системи: ціннісна, емоційна, поведінкова та психологічна.

Список літератури

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание: пер. с англ. - М.: Прогрес. - 1986. - 421с.
2. Дмитрова Т. В. Образ "Я" як регулятор міжособистісних стосунків у ранній юності: дис. кандидата психологічних наук.: 19.00. 01. - К., 1993. – 187 с.
3. Меднікова Г. І. Самооцінка та рівень домагань особистості як динамічна система: дис. кандидата психологічних наук.: 19.00. 01. / Харківський державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди. - Х., 2002. – 194 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АУТОАГРЕСІЇ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Стахова Ольга Олександрівна

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Яворська Анастасія Вікторівна

студентка-магістрантка спеціальності «Дошкільна освіта»
навчально-наукового інституту педагогіки,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Одним із найбільш складних періодів розвитку особистості є підлітковий вік, зумовлений її переходом із дитинства в доросле життя. Утім, як показують численні дослідження науковців, насамперед психологів і педагогів, часто процес дорослішання супроводжується труднощами, переважна більшість із яких пов'язана з нездатністю тінейджерів реалізувати власне почуття дорослості. Невизнання батьками, педагогами підлітків як собі рівних породжує в останніх негативне, презирливе ставлення до оточуючих, проявами якого зазвичай є агресія, спрямована як на інших, так і на себе.

Відтак, звертаючись до проблеми аутоагресивної поведінки підлітків, необхідно відмітити, що вона стала предметом особливої уваги як вітчизняних (О. Бовть, Р. Благута, О. Погорілко, Б. Ткач, С. Харченко, Л. Чаговець, І. Шаблінський, Ю. Шайгородський та ін.), так і зарубіжних (А. Бандура, А. Басс, С. Берковітц, К. Лоренц, З. Фрейд, Е. Шнейдман й ін.) дослідників, переважна більшість із яких розглядає підліткову аутоагресію як захисний механізм психіки, як один із способів вирішення проблем, пов'язаних зі збереженням особистістю своєї індивідуальності та тотожності, із захистом почуття власної цінності, з протидією несприятливого для неї соціального оточення.

Розкриваючи сутність аутоагресивної поведінки підлітків, варто підкреслити, що вона зводиться до дій, спрямованих на нанесення особистістю певного збитку своєму соматичному або психічному здоров'ю.

Так, М. Говорин, О. Сахаров, О. Гаймоленко, досліджуючи вікові особливості суїцидальної поведінки підлітків, вказують на те, що аутоагресія як особливий прояв саморуйнівної поведінки тінейджерів полягає в їх самозвинуваченні, самоприниженні, нанесенні собі тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, аж до самогубства [1, с. 20].

І. Феодосєєва серед типових проявів самопошкоджуючої поведінки підлітків, яким притаманний підвищений рівень емоційності, вразливості, нестабільності та вимог до себе, виокремлює:

- 1) щипання себе;
- 2) дряпання;
- 3) виривання волосся;

- 4) лайку у свій бік;
- 5) завдання собі іншого фізичного болю.

За словами дослідниці, такі прояви аутоагресії притаманні здебільшого підліткам, характерними рисами яких є:

- 1) домінуючі негативні емоції, періодичний занепад настрою, плач;
- 2) мовчазність, сором'язливість, невпевненість;
- 3) занижена самооцінка, недооцінювання себе, свого значення, почуття меншовартості [2].

Окреслені вище внутрішні особливості особистості підлітків, які є передумовами виникнення агресії, спрямованої на себе, активізуються, спричиняються певними ситуаціями, серед яких:

- 1) приниження з боку оточуючих людей (батьків, знайомих, кібер-булінг);
- 2) відсутність уваги батьків або неправильна модель виховання (авторитарний стиль спілкування);
- 3) відсутність емоційного контакту з батьками, незадоволене бажання бути потрібними, улюбленими. У деяких сім'ях єдиний спосіб звернути на себе увагу та відчути турботу – це поранити себе;
- 4) проблеми у взаєминах із друзями або «другою половинкою»;
- 5) наявність «магічного» дитячого мислення. Дитина може звинувачувати себе у проблемах, невдачах дорослих;
- 6) розлучення батьків, регулярні конфлікти, сварки або ж ігнорування;
- 7) криза невизнання, недооцінення талантів із боку оточуючих.

У зв'язку з цим, аби попередити та уникнути проявів складної поведінки підлітків, яка заважає їх особистості розвиватися на шляху до фізичного, особистісного й морального благополуччя, необхідно:

- 1) усунути несприятливі фактори, які викликають аутоагресію;
- 2) проводити психолого-педагогічні бесіди з сім'єю. Сім'я повинна бути проінформована про різні форми самоушкодження та різницю між аутоагресивною і суїцидальною поведінкою, про необхідність адекватно реагувати на поведінку підлітка й не підкріплювати його прагнення до самоушкодження;
- 3) навчити дитину проявляти агресію назовні, наприклад, побити подушку, розірвати або зім'яти аркуш паперу, покидати дротики;
- 4) батькам слід відмовитися від дуже високих вимог до дитини. Менше критикувати, більше хвалити її. Говорити про свої емоційні реакції з дитиною, тим самим навчаючи її усвідомлювати та проговорювати свої почуття, а не накопичувати їх;
- 5) частіше обіймайте дитину, Але якщо вона противиться, не варто бути нав'язливими. Це лише посилить прояв аутоагресії.

Дотримання оточуючими даних рекомендацій сприятиме розвитку у підлітків почуття власної цінності, унікальності, неповторності, самобутності, а головне – усвідомленню значущості власного життя для всіх, кому ти не байдужий, і перш за все для себе.

Список літератури

1. Говорин Н.В., А.В. Сахаров, А.С. Гаймоленко. Алкогольный фактор в криминальной агрессии и аутоагрессии. Чита: Иван Федоров, 2009. 184 с.
2. Феодосеева І.В. Вікові особливості суїцидальної поведінки підлітків. *Young Scientist*, 2016. № 9. С. 161-165.

PRABHAVA LIKE SPECIFIC FEATURES OF FOOD

Avramenko Maksym

Postgraduate, National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine

Prabhava refers to the specific features of food and medicine. It is associated on the one hand with the chemical composition of substances, and on the other hand with their energy-related affinity with the relevant organs or tissues. The same product can have a positive prabhava for one organ and a negative one for another. For example, cranberries have a positive prabhava for the kidneys and blood vessels and a negative one for the stomach. Watermelon has a positive prabhava for the liver, stomach and blood and a negative - for the kidneys. Therefore, to neutralize the negative prabhava in ancient times used special potent herbs. Later they became known as spices or condiments.

The art of using spices to give dishes a special taste and healing properties is an essential part of the Ayurvedic system, touching on the topic of health.

Natural compounds have a higher variety compared to synthetic substances, but only a small part of their pharmacological potential is used in modern medicine. Traditionally, Rasayana drugs are used against many different disorders. This group of plants, as a rule, has strong antioxidant activity, only some of them have been studied in detail, which opens up prospects for research in the food industry.

Spices contain essential oils, vitamins, minerals and other substances that improve the culinary qualities of products, stimulate the taste and digestive organs, increase the digestibility of food, as well as medicinal plants have a beneficial effect on metabolism, nervous and cardiovascular systems, general condition of the person.

Depending on the individual constitution, general condition and desired results, using Ayurvedic knowledge about the properties of products can not only strengthen and revitalize the body, but also to acquire certain mental qualities. The use of certain phyto components for a long time, but not less than 21 days, will give a tangible effect, as during this time the body will be saturated with nutrients.

References:

1. Phytochemical Databases of Chinese Herbal Constituents and Bioactive Plant Compounds with Known Target Specificities / Thomas M. Ehrman, David J. Barlow, Peter J. Hylands // J. Chem. Inf. Model. 2007, 47, 2, 254–263
2. Nartov EV "Spices for cooking and health" / Veda Press / 2009 / c 268
3. Antioxidant approach to disease management and the role of 'Rasayana' herbs of Ayurveda / R. Govindarajan, M. Vijayakumar, P. Pushpangadan Electronic resource. Access mode: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S037887410500228X>
4. Rybak GM "Spices" Electronic resource. Access mode: https://zounb.zp.ua/sites/default/files/pdf/skladovi_kulinarnogo_mistetstva.pdf

ANALYSIS OF FACE RECOGNITION ALGORITHMS

Ergashev Abdunabi Karshibaevich,

Head of the educational and methodological management,
Tashkent university of information technologies
named after Muhammad Al-Khwarizmi, Uzbekistan

Zokirov Jahongir Shuhrat o'g'li,

Master of Tashkent university of information technologies
named after Muhammad Al-Khwarizmi, Uzbekistan

Surveillance cameras are installed in supermarkets, streets, stadiums, railway stations, airports, schools, organizations and a number of other countries. The main purpose of their installation is to ensure security and objective monitoring of processes. There is also a proliferation of mobile devices, drones, smart TVs and laptops with surveillance cameras. Due to this, the quality of the cameras installed in them is increasing year by year [1]. The data from the cameras can be used for a variety of systems, applications and purposes. Networks such as Google, Facebook and ВКонтакте use the device's camera to process facial images.

Also, facial images recorded from these cameras can be used for malicious purposes. That's why most users now hide their device's webcam by some means.

Most facial recognition systems use machine learning methods and algorithms. Because their recognition accuracy is higher than classical algorithms.

The facial recognition process involves 5 steps. These steps range from extracting a face image from an image, comparing it to the properties in the database, and identifying it (Figure 1).

Figure 1. Stages of facial image recognition

Face recognition from surveillance video streaming involves the following steps.

Face detection. Face images are detected and extracted from video streaming frames. Facial image recognition algorithms only study facial expressions. Incorporating a non-false part of the face into the facial recognition process reduces the recognition accuracy. There are several methods and algorithms for determining the facial image, the description of which is given in Table 1 [2].

Table 1.

Description of facial image detection methods

Methods	Class	Description
Based on hierarchical knowledge	Based on knowledge	Used for non-recyclable properties
Horizontal and vertical projection	Based on knowledge	
Face detection using colors	Based on features	The test combines skin color, facial features, and facial features
Identify faces based on comparison of random graphs	Based on features	Simple features resulting from static knowledge and conclusions are combined
Based on active appearance	Comparison of samples	The face and its appearance are studied on the basis of data
Example-based learning	Based on appearance	Using Gaussian compounds, facial and non-facial features are studied in combination
AdaBoost-based Haar properties	Based on appearance	Use AdaBoost to define Haar properties and increase its speed
Creation models	Based on features	Mix facial and non-facial features, highlight key facial features and features
Component based with SVM	Based on features	Use of local and global SVMs in face detection

The stage of processing the detected face image. The face image is processed to increase the efficiency of facial image recognition. Not all facial images are the same size and quality. Facial image recognition algorithms require a single size to study the image. The facial image processing phase involves various changes to the facial image. One of them is the method of centering the face image. Typically, a triangle is drawn by marking two eyes and a nose to center the face. Because the face and eyes are the same in all facial expressions.

Learning phase. To distinguish features from facial expressions, multiple facial images of the same person are studied. The result is recognizable features for different facial expressions. These features will be used later in the qualifying round.

Sorting. Sorting is done in different ways, depending on the facial recognition algorithms. At this stage, a basic decision is made and the face image is identified. Therefore, special attention should be paid to the accuracy and safety of this stage. The following are common facial image recognition algorithms.

Algorithm of hoses [3]. A facial image recognition algorithm based on static approaches, based on the separation of the main components from a facial image.

Fisherfaces algorithm [3]. It is a modification of the distinctive faces algorithm, which is also based on the separation of the main components. It also uses the linear discriminant analysis method.

Histogram of local binary samples [4]. This algorithm studies the image by dividing it into 3x3 parts. The center of the pixel is compared to neighboring values. If the value is greater than the center value, it is replaced by "1" and if it is less than "0". The result is 8 bits of "0" and "1". It defines the boundaries of the facial image.

Neural networks. Neural networks are one of the main methods of machine learning [5]. It is one of the most effective ways to classify both explicit and implicit, as well as linear and nonlinear data flows. The information that enters the neural network is divided into several neurons and studied. The result is based on the weight of each neuron.

The CNN neural network is an improved version of neural networks that differs from neural networks in that it has the ability to apply filters to logically hidden layers. Inside CNN, several interconnected, two-dimensional arrays are created and their total weight is studied. The study is hierarchical.

The greater the number of facial images per person, the greater the accuracy, but as the number of people increases, so does the number of similar features in the database. as a result, a decrease in accuracy relative to the initial condition can be observed.

Despite the fact that the number of facial images per person is 40, the Fisherfaces algorithm records 99% of the results. If the number of people in the database increases, its accuracy will decrease again. To overcome it, it is necessary to develop an effective algorithm for facial image recognition.

When analyzing classical and neural network-based algorithms, the OpenCV library based on neural networks recorded a high result in all cases. Although the latest analysis reported a 97% result, an increase in the number of facial images per person increases its accuracy.

In the Fishery algorithm, the increase in facial images for people belonging to different regions led to a decrease in its accuracy, but vice versa for people belonging to the same region.

The results of the analysis have led to a demand for the use of neural network-based methods and algorithms, as well as an increase in the number of learning databases. Therefore, it is advisable to use neural network-based methods and algorithms in the construction of face-to-face identification systems.

References

1. Galloway S. The four: the hidden DNA of Amazon, Apple, Facebook and Google. – Random House, 2017.
2. R. L. Hsu, M. Abdel-Mottaleb, and A. K. Jain, "Face detection in color images," IEEE Trans. Pattern Analysis and Machine Intelligence, vol. 24, no. 5, 696–706, 2002.

3. Jaiswal S. Comparison between face recognition algorithm-eigenfaces, fisherfaces and elastic bunch graph matching //Journal of global research in computer science. – 2011. – Т. 2. – №. 7. – С. 187-193.
4. Huang D. et al. Local binary patterns and its application to facial image analysis: a survey //IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics, Part C (Applications and Reviews). – 2011. – Т. 41. – №. 6. – С. 765-781.
5. Рутковская, М. Пилиньский, Л. Рутковский. Нейронные сети, генетические алгоритмы и нечеткие системы // Пер. с польского М.: Горячая линия-Телеком, 2004 – 452 с.
6. Karimov M.M. Islomov Sh.Z. “Optimising And Recommendations For Collecting Face Databases” //International Journal of Research in Engineering and Science (IJRES) ISSN (Online). – pp. 2320-2324.

МОДЕРНИЗАЦИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ АБСОРЦИОННЫХ КОЛОН НА НЕФТЕХИМИЧЕСКОМ ПРЕДПРИЯТИИ

Валеев А.С.,
Инженер ООО «ИВЦ Инжехим»

Фарахов М.И.
доктор технических наук, профессор

Рассмотрены варианты модернизации абсорбционной колонны поглощения из контактного газа водой формальдегида и метанола.

Контактный газ из реактора при температуре 115°C поступает в кубовую часть абсорбера. В абсорбере установлены две глухих тарелки, которые делят колонну на три зоны, в которые подаются циркуляционные орошения для поглощения формальдегида и метанола и охлаждения потоков пара и жидкости в колонне. В верхней части колонны размещается «санитарная зона», в которую подается водяной конденсат для снижения концентрации формальдегида и метанола в отдувках, которые направляются на факел. Формальдегидная вода отбирается из верхнего контура циркуляции. Отбор метанольного формалина ведется по уровню в кубе колонны.

Проведен первый этап модернизации колонны и в зоне нижнего контура циркуляции установлен слой насадки «Инжехим» высотой 3 м [1]. Результаты опытно-промышленных испытаний проведенной модернизации показывают повышение эффективности работы колонны. Сделан вывод о целесообразности замены остальных колпачковых тарелок на насадку «Инжехим».

Разработан режим работы колонны, позволяющий получить требуемое качество продуктов разделения в диапазоне изменения расхода контактного газа от 18000 ÷ 46000 кг/ч: -содержание суммы формальдегида и метанола в выхлопных газах (отдувках) не более 0,03% масс.

Список литературы

1. Каган А.М., Лаптев А.Г., Пушнов А.С., Фарахов М.И.. Контактные насадки промышленных теплообменных аппаратов. Монография. Под ред. Лаптева А.Г. – Казань: Отечество, 2013, - 454 с.

ОЦІНКА ШВИДКОСТІ ПЕРЕДАВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРЕДАЧІ G.FAST ПРИ РОБОТІ ПО КАБЕЛЮ ТППЭП 20X2X0,4

Гурковський Денис Вікторович,

Студент VI курса,
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

Оршков Василь Іванович

Кандидат технічних наук,
Старший викладач кафедри Телекомунікаційних систем
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

На даний момент впровадження в Україні надшвидкісних технологій xDSL все ще продовжує залишатися актуальним. В рамках модернізації вітчизняних мереж широкопasmового доступу (ШД), побудованих на базі багатопарних телефонних кабелів ТПП, найбільший інтерес викликає застосування технологій VDSL2 і G.fast. Це пов'язано зі значною економією капітальних витрат за рахунок збереження частини існуючої телефонної мережі [1].

Головним фактором, що обмежує швидкість передавання систем передачі (СП) xDSL, є перехідні завади при паралельній роботі по багатопарних кабелях. Тому застосування надшвидкісних СП xDSL неможливе без застосування системи компенсації перехідних завад векторинг (*vectoring*), яка регламентована Рекомендацією G.993.5 ITU-T [2].

На вітчизняних телефонних мережах використовуються кабелі типу ТПП, характеристики яких відрізняються від характеристик закордонних кабелів, тому актуальною задачею є оцінка швидкості передавання СП G. на вітчизняних мережах ШД.

Розрахунок параметрів СП G.fast виконувався згідно методики [1] для наступних вихідних даних:

- СП G.fast з частотним планом 106 МГц [3];
- абонентські лінії побудовані на базі кабелю виробництва ПАТ «Одескабель» ТППЭп 20x2x0,4, параметри якого визначалися з [4];
- довжина абонентської лінії – до 250 м;
- коефіцієнт завантаження (КЗ) кабелю системами передачі – 10...100%;
- зовнішні завади враховувалися як адитивний білий гауссівський шум (AWGN) з рівнем спектральної густини потужності (СГП) – 140...-120 дБм/Гц.

На рис. 1 приведено порівняння швидкостей передавання СП G.fast для варіантів 10 та 100 % завантаження кабелю ТППЭп 20x2x0,4 системами G.fast без застосування «векторингу» та із застосуванням «векторингу» за рівня СГП зовнішніх завад –140 дБм/Гц, додатково на рисунках приведено крива досяжної

швидкості передавання за відсутності перехідних завад (варіант роботи 1 СП у кабелі).

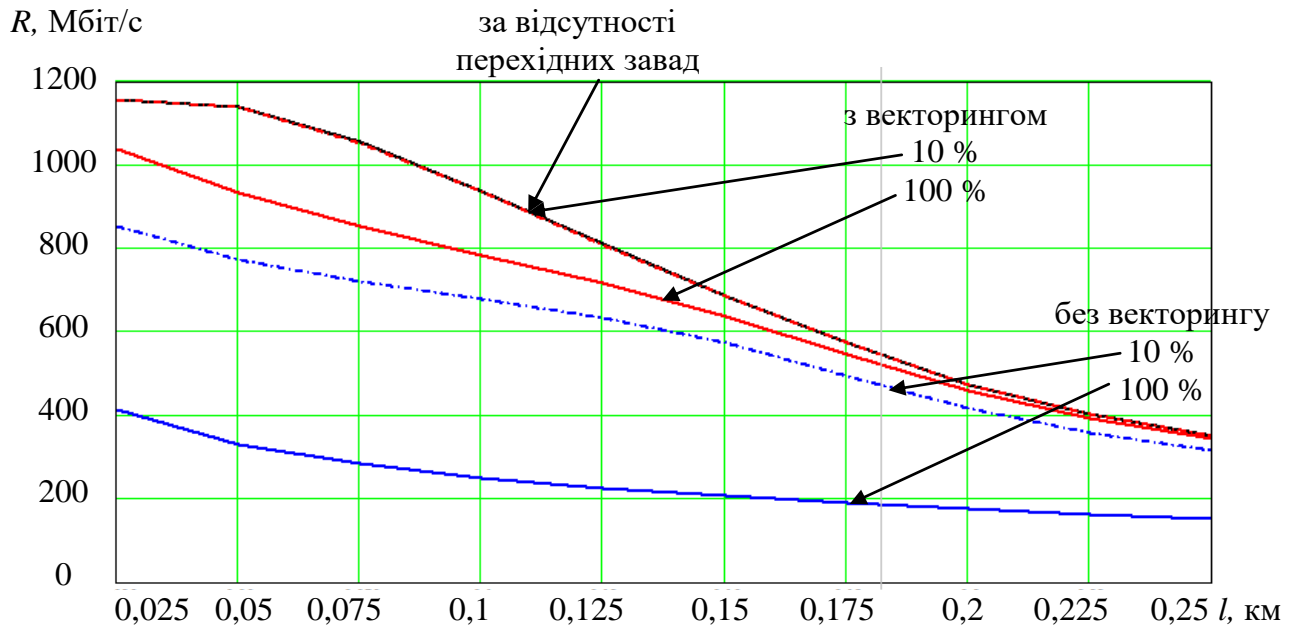

Рисунок 1. Порівняння залежності швидкості передавання СП G.fast без та із застосуванням «векторингу» при роботі по кабелю ТППЭп 20x2x0,4 (AWGN = -140 дБм/Гц)

За результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

- оцінка досяжної швидкості передавання СП G.fast при роботі по вітчизняних багатопарних кабелях ТППЭп 20x2x0,4 свідчить про можливість забезпечити швидкість доступу 1 Гбіт/с на відстані до 85 метрів за відсутності перехідних завад;

- перехідні завади суттєво обмежують швидкість передавання СП G.fast, отже, без використання системи компенсації «векторинг» впровадження СП G.fast на вітчизняних мережах є недоцільним;

- застосування системи «векторинг» дозволяє суттєво підвищити ефективність роботи СП G.fast по вітчизняних багатопарних телефонних кабелях, так при малому коефіцієнті завантаження швидкість наближується до максимальної (варіанту без перехідних завад), а при 100 % завантаження зменшення швидкості відносно максимальної не перевищує 10 %.

Висновок. Отримані результати доводять можливість впровадження технології G.fast на вітчизняних багатопарних телефонних кабелях, але тільки за умови застосування системи «векторинг» для компенсації перехідних завад.

Список літератури

1. Перспективні телекомунікаційні технології мереж широкопasmового доступу: монографія / [В.О. Балашов, А.Г. Лашко, Л.М. Ляховецький, В.І. Орешков, В.В. Педяш, О.С. Решетнікова, А.В. Солдаткіна] – Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2016. – 200 с.: ISBN 978-966-2769-98-2.

2. ITU-T. Recommendation G.993.5 : Self-FEXT cancellation (vectoring) for use with VDSL2 transceivers. – Appr. 2015, January. – Geneva, 2015. – 100 p.
3. ITU-T. Recommendation G.9701: Fast access to subscriber terminals (G.fast) – Power spectral density specification. – Appr. 2014-04-04. – Geneva, 2014. – 22 p.
4. Балашов В.А. Скорость доступа по многопарным телефонным кабелям на базе технологии передачи G.fast [Текст] / [В.А. Балашов, А.М. Зеленый, А.Г. Лашко, Л.М. Ляховецкий, В.И. Орешков, В.Н. Молога] // Зв'язок. – 2015. – № 6. – С. 46 – 48.

НОВАЯ ЭРА ВОДОРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ НА ТРАНСПОРТЕ

Данилян Анатолий Григорьевич,
старший преподаватель
Дунайского института
Национального
университета
«Одесская морская академия»

Вступление. За последнее десятилетие человечество значительно продвинулось к нахождению и использованию альтернативной энергии. Одним из ресурсов возобновляемых видов энергии, является водород, который с использованием новых технологий добывают из морской воды методом электролиза, расщепляя воду на водород и кислород. А если учесть, что 72 % планеты занимают моря и океаны, то здесь заложены безграничные возможности использования возобновляемого ресурса.

При сгорании водорода в выпускных газах практически полностью отсутствует оксид азота NO_x , окись углерода CO , выбросы сажи в атмосферу. Отсутствие парникового газа диоксида углерода CO_2 способно остановить глобальное потепление на планете. Водород – идеальный экофильный вид топлива, его энергитическая способность 33 тыс. Ккал/кг., что в три раза превышает энергетику бензина. Существует две перспективные технологии получения водорода из воды: используя метод электролиза и метод перегрева водяного пара до 4000°C . При таком перегреве пара, молекула воды сама по себе мгновенно распадается на водород и кислород. Взрыв ядерного реактора на Фукусиме, произошел из-за аварийного перегрева пара в реакторе, который распался на водород и кислород, сконцентрировавшись в куполе реактора. Над этой темой работают лучшие умы физиков и химиков мировой науки, которая позволит в ближайшее время, использовать мирный атом для получения дешевого водорода из воды методом перегрева пара. Считается, что получение водорода из воды достаточно дорогой способ, дешевле его получать из природного газа, но запасы природного газа истощаются, и по оценке ученых их хватит еще на 30-40 лет.

21 век станет эрой новой технологии компаундных реакторов – (ядерно-водородный конвектор), сейчас в мире производится 30 миллионов тонн водорода,

и в большей своей части из природного газа. По истощению запасов метана, производство водорода будет увеличено в 20-30 раз с помощью атомной энергетики, получая его из воды [1].

Описание основного материала. Классическим примером передовой науки и современных технологий стало создание в 2017 году опытного образца судна-катамарана «Energy Observer» где установлены два водородных генератора, два ветрогенератора, 130 м² солнечных батарей и паруса. Постоянно получаемый водород из морской воды хранится в резервуарах из алюминияуглеродного волокна.

Судно отправилось в кругосветное путешествие не пополняя запасы топлива в портах захода, а пользовалось альтернативными видами топлива в любой точке земного шара [2, 3].

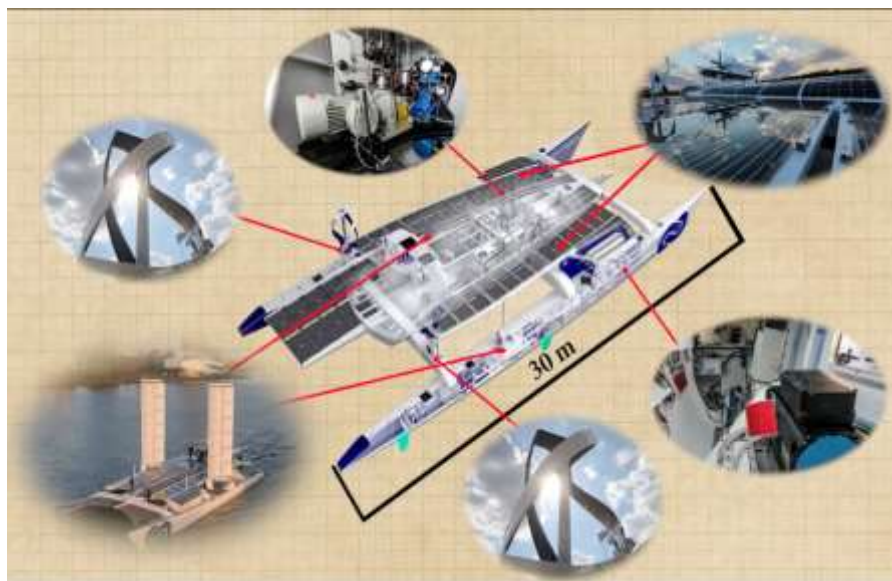

Рис. 1 Катамаран «Energy Observer»

Применение водорода широко используется мировыми производителями автомобильного транспорта: «Тайота», «Мерседес», «Хонда», заправленного бака им хватает на 600 км. пробега. Французская компания «Alstom» разработала и построила для Германии водородные поезда, способные проехать на одной заправке 1000 км., развивая при этом скорость до 140 км. в час. Генераторы поезда вырабатывают электрическую энергию, заряжая литиевые аккумуляторы, питающие электропривод поезда.

Водородные поршневые двигатели начали использовать в авиации. В 2016 году в небо был поднят 4-х местный самолет «Huawei-4», российский водородный самолет «Sigma-4» показал свои летные характеристики, преодолев расстояние в 650 километров со скоростью около 200 км/час [3].

Выводы. Водородная энергетика утвердила себя на мировом транспорте несмотря на дорогостоящее производство водорода, но это будет в ближайшее время преодолено учеными и инженерами. Это новый вид энергии, который спасет человечество от экологической катастрофы.

Список литературы

1. www.alfar.ru/smart/ Потенциальная энергия, 2019. 39 – С.
2. www.korabel.ru/news/ Кирилл Воловик «Суда на водороде – уже реальность», 06.11.2019. 4 – С.
3. <https://youtu.be/rk8UE5yFgjw/> Первое в мире судно на водородном топливе - 2019.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ІНТЕРФЕРЕНЦІЙНИХ ЗАВАД НА ШВИДКІСТЬ ПЕРЕДАВАННЯ СИСТЕМ ШИРОКОСМУГОВОГО ДОСТУПУ G.FAST

Заболотній Олександр Олександрович,

Студент VI курсу,
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

Орешков Василь Іванович

Кандидат технічних наук,
Старший викладач кафедри Телекомунікаційних систем
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

Швидке зростання попиту на інфокомунікаційні послуги збільшує навантаження на телекомунікаційні системи, що вимагає застосування новітніх, більш швидкісних систем передачі (СП), особливо на мережах широкосмугового доступу (ШД). Причому для побудови ШД широке застосування знайшли СП, що використовують для передавання інформації багаточастотну модуляцію, яка відома під назвами Discrete Multe Tone (DMT) або Orthogonal Frequency Division Multiplexing (OFDM). Будемо називати такі системи передавання – СП з ортогональними гармонічними сигналами (СП ОГС) [1].

Основою роботи СП ОГС є використання багаточастотної структури групового сигналу, яке забезпечує максимальну ефективність передавання інформації каналами зв'язку з ненормованими та нестабільними в часі частотними характеристиками, з адитивними та мультиплікативними завадами. Метод передавання ОГС дозволяє оптимізувати параметри СП до зміни лінійних спотворень у каналі передачі шляхом варіації тривалості захисного інтервалу [2].

Найновішою серед СП ОГС, які використовують для організації широкосмугового доступу (ШД) по абонентським лініям (АЛ), є СП за технологією G.fast, яка дозволяє забезпечити ШД зі швидкістю до 1 Гбіт/с по телефонному кабелю [3].

Метою роботи є оцінка досяжної швидкості передавання СП G.fast при роботі по вітчизняним АЛ з урахуванням інтерференційних завад.

Для дослідження використані наступні параметри СП за технологією G.fast та АЛ [3, 4]:

- маска спектру відповідає Рек. G.9701 МСЕ-Т з планом частот до 106 МГц;
- номери робочих інформаційних каналів (l) – 43...2047;
- кількість відліків інтервалу ортогональності (N) – 4096;
- кількість відліків захисного інтервалу (L) вибиралася 128, 256, 512;
- лінія зв'язку – кабель ТПП-0,4;
- довжина АЛ (l_n) – 50...250 м;
- вид обвідної посилки лінійного сигналу – традиційний (П-подібної форми);

- зовнішні завади враховувалися як адитивний білий гауссівський шум (AWGN) з рівнем спектральної густини потужності (СГП) – мінус 140 дБм/Гц.

Для зазначених вихідних даних були розраховані швидкості передавання за методикою розглянутою у [5]. Для оцінки впливу інтерференційних завад швидкість розраховувалася без урахування інтерференційних завад та з їх урахуванням.

Результати розрахунків швидкості передавання надано в табл. 1.

Таблиця 1.
Швидкість передавання СП G.fast, Мбіт/с

$l_{л}, м$	Тривалість захисного інтервалу					
	128		256		512	
Урахування інтерференції	-	+	-	+	-	+
50	1192	1178	1157	1151	1093	1093
100	978	945,4	949,5	946	896,8	896,8
150	718	683	696,9	690,8	658,2	658,2
200	495,2	433	480,6	465,7	453,9	453,4
250	365,6	301,2	354,8	331,3	335,1	331,6

За результатами дослідження швидкості передавання можна зробити наступні висновки:

- збільшення довжини лінії при фіксованій тривалості захисного інтервалу призводить до збільшення впливу інтерференційних завад на швидкість передавання (наприклад, при $L = 128$ відліків різниця між швидкістю без урахування та з урахуванням інтерференційних завад при збільшенні довжини лінії з 50 до 250 метрів збільшується з 14 до 64,4 Мбіт/с);

- збільшення тривалості захисного інтервалу при фіксованій довжині лінії призводить до зменшення впливу інтерференційних завад на швидкість передавання (наприклад, при $l_{л} = 250$ метрів різниця між швидкістю без урахування та з урахуванням інтерференційних завад при збільшенні тривалості захисного інтервалу з 128 до 512 відліків зменшується з 64,4 до 4,5 Мбіт/с);

- максимальна швидкість передавання СП G.fast з урахуванням інтерференційних завад при різній довжині лінії досягається за різної тривалості захисного інтервалу, тому важливо оптимізувати за критерієм максимізації швидкості передавання тривалість посилки сигналу в залежності від величини лінійних спотворень.

Висновок. Шляхом оптимізації тривалості захисного інтервалу в залежності від характеристик каналу передачі можна забезпечити ефективне придушення інтерференційних завад і підвищити швидкість передавання СП G.fast.

Список літератури

1. Балашов В. А. Системы передачи ортогональными гармоническими сигналами / Балашов В. А, Воробийенко П.П, Ляховецкий Л.М. – М.:Эко-Трендз, 2012. – 228 с.: ил.

2. Балашов В. А. Интерференционные помехи в системах передачи гармоническими сигналами обобщенного класса / В.А. Балашов, Л.М. Ляховецкий, И.Б. Барба // Сборник научных трудов SWorld. – 2014. – Выпуск 1. – Том 9. – С. 79 – 86.

3. ITU-T. Recommendation G.9701: Fast access to subscriber terminals (G.fast) – Power spectral density specification. – Appr. 2014-04-04. – Geneva, 2014. – 22 p.

4. Балашов В.А. Скорость доступа по многопарным телефонным кабелям на базе технологии передачи G.fast [Текст] / [В.А. Балашов, А.М. Зеленый, А.Г. Лашко, Л.М. Ляховецкий, В.И. Орешков, В.Н. Молога] // Зв'язок. – 2015. – № 6. – С. 46 – 48.

5. Lyakhovetskiy L.M., Oreshkov V.I., Barba I.B. “Enhancement of orthogonal harmonic signals transmission systems transmission rate evaluation method.” Proc. of the O.S. Popov ONAT "Information Science and Communication." №2 (2014). Part 2: 186-193.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ НАВІСНИХ ТА ПРИЧІПНИХ КАНАТНИХ УСТАНОВОК В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ

Коржов Володимир Леонідович,

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
перший заступник директора з наукової роботи,
Український науково-дослідний інститут
гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака, Україна

Кудра Василь Степанович,

старший науковий співробітник,
Український науково-дослідний інститут
гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака, Україна

Застосування канатного транспорту на гірській лісозаготівлі дозволяє забезпечувати мінімізацію негативного впливу на довкілля, використання природного відновлення, а також зниження витрат енергії на переміщення деревини з лісосік до автодоріг. В останні десятиліття широкого поширення набули мобільні канатні лісотransпортні установки. Перевага їх застосування полягає у можливостях швидкого перебезування до місць лісосічних робіт, незначних витратах часу на монтаж та демонтаж, досягненні високої продуктивності праці в складних рельєфних умовах, а також екологізації лісозаготівельного процесу (виключається потреба у трелювальних волоках). Аналіз тенденцій розвитку таких канатних установок показує, що серед них переважають системи, які базуються на колісному шасі [1]. Із врахуванням широкого спектру конструкцій та експлуатаційних характеристик мобільних канатних установок запропонована концепція їх класифікації, згідно якої вони поділяються на три основні типи – вмонтовані, навісні та причіпні канатні установки [2]. Основні конструктивні особливості вмонтованих канатних установок висвітлені у публікації [3], тому у даній статті основна увага зосереджена на двох інших типах. Серед відомих в Європі підприємств-виробників таких канатних установок є австрійські Koller GmbH і Maxwald Maschinen GmbH, німецьке Konrad Adler GmbH, італійське Valentint SNS та чеське SLP.

У навісних мобільних канатних установок лебідка, щогла та інше технологічне обладнання навішені на спеціальних пристроях транспортних засобів. У якості базової машини переважно використовуються колісні трактори промислового призначення з приводом на всі колеса. В Українських Карпатах знайшла своє застосування навісна мобільна канатна установка Lагіх-3Т чеського виробництва (рис. 1), яка успішно себе зарекомендувала при первинному транспортуванні деревини на стрімких схилах з кам'янистими, збідненими ґрунтами, де значно ослаблені відновні процеси.

Рисунок 1 – Навісна мобільна канатна установка Larix-3T

Варто відмітити її універсальність Larix-3T з точки зору транспортування деревини вгору, або вниз схилом у підвішеному чи півпідвішеному положенні. Це особливо вигідно для відносно коротких схилів Українських Карпат, де часто зустрічаються тракторонедоступні або перезволожені ділянки лісу. Базою цієї установки є сільськогосподарський трактор, на стандартній підвісці якого навішена спеціальна конструкція, що включає лебідки, щоглу та необхідні допоміжні пристрої. Мобільна канатна установка Larix-3T має вантажопідйомність 3т та протяжність дії до 850м, що значно розширює область її застосування в горах, особливо в перестійних шпилькових насадженнях. Порівняльний аналіз лісівничо-екологічної ефективності роботи стаціонарних та мобільних канатних установок, а також трелювальної лебідки ТЛ-4 показав, що при застосуванні Larix-3T спостерігається найвища збереженість підросту (89,7%) та найкращий показник не порушеного ґрунту (82,8%) [4].

До причіпних канатних установок належать такі, у яких лебідка, щогла та інше технологічне обладнання змонтовані на колісному шасі, транспортування якого здійснюється за допомогою окремої тягової одиниці. Наявні два їх види: автономні установки, які мають власний енергетичний блок для приводу механізмів та установки, привід механізмів яких здійснюється від двигуна тягової машини. Для лісових підприємств Українських Карпатах характерним є застосування при освоєнні лісосік на гірських схилах автономних канатних установок. В останні роки набули розповсюдження причіпні мобільні канатні установки MOZ-300 (рис. 2) словенського виробництва. В цій канатній установці знайшли відображення продумані сучасні технологічні і конструктивні елементи, а також використані високоякісні матеріали та компоненти, які забезпечують зручні умови роботи, ефективність та максимальну безпечність оператора.

Рисунок 2 – Причіпна мобільна канатна установка MOZ-300

Проведені дослідження з встановлення їх лісівничо-екологічної ефективності підтверджують, що застосування MOZ-300 на вибірковій рубці дозволило зберегти від пошкодження 84,8% дерев, 89,95 природного поновлення та до 79,3% ґрунтової поверхні лісосіки. Разом з тим, існує ряд умов та застережень при використанні цієї установки. Зокрема, є необхідність відпрацювання технологічного процесу у плані підтрелювання деревини з-поміж залишених дерев та більш ґрунтовних досліджень в цьому напрямку для її ширшого впровадження на лісових підприємствах Карпат.

Мобільні канатні установки навісного і причіпного типу за своїми конструктивно-технологічними особливостями найбільш повно відповідають природно-виробничим умовам роботи лісових підприємств карпатського регіону України, для яких характерним є низька густина мережі лісових автомобільних доріг.

Список літератури

1. Оцінка впливу технологій лісозаготівель із застосуванням різних типів мобільних канатних установок на лісові екосистеми. Звіт про НДР (заключн.) УкрНДГірліс. №ДР0103U007119. Івано-Франківськ.2005. 192с.
2. Рекомендації із застосування мобільних канатних лісотранспортних установок на гірській лісозаготівлі. Івано-Франківськ. 2006. 35с.
3. Коржов В.Л., Кудра В.С. Конструктивно-технологічні особливості мобільних канатних лісотранспортних установок вмонтованого типу /Промислова гідравліка і пневматика. Таврійський державний агротехнологічний університет. 2010. №3(29). С.18-20.

РАЗРАБОТКА ЭФФЕКТИВНОЙ ТЕХНОЛОГИИ КИСЛОРОДНО-ФАКЕЛЬНОЙ ПЛАВКИ

Маткаримов Сохибжон Турдалиевич,
Доцент кафедры «Металлургия» Ташкентского государственного
технического университета

Явкочива Дилфуза Одилевна
Ассистент,
Термизского филиала Ташкентского государственного технического
университета

Нормуротов Жахонгир Боймуродович
Студент,
Термизского филиала Ташкентского государственного технического
университета

Потери меди со шлаками являются неизбежными. Этому способствуют многочисленные и разнообразные причины. Это, прежде всего осаждение на поверхность ванны шихтовой пыли, повышенная вязкость шлаков, высокое содержание магнетита в расплавах и кислорода в газовой фазе печи.

Определенное влияние на потери меди со шлаками оказывает содержания меди в штейне. Согласно закона распределения вещества в двух несмешивающихся фазах в шлаке всегда содержится некоторое количество металла. Причем концентрация меди в шлаке возрастает с ростом содержания металла в штейне.

Значительное количество меди теряется в шлаках в виде тонкодисперсных капель штейна, коалесценция которых зависит от межфазного натяжения. Магнетит снижает межфазное натяжение на границе раздела шлак - штейн и, таким образом, ухудшает коалесценцию штейновой взвеси. Кроме того, он повышает окислительный потенциал шлака, что определяет увеличение растворимости в нём меди. Определённое влияние на потери металлов со шлаками оказывают температура расплава и состав газовой атмосферы в печи [1].

Для кислородно-факельного процесса характерна работа на относительно богатые штейны (до 45 % и более), а также высокий окислительный потенциал среды. В этих условиях в шлаках неизбежно содержится достаточно высокое содержание меди, достигающее 0,70- 0,90 % и более. Это содержание практически в два раза превышает содержание меди в исходной руде и должно быть утилизировано.

Вопрос переработки шлаков и снижения в них содержания меди является весьма трудным и не нашёл пока, своего удовлетворительного решения.

Процесс обезмеживания шлака внутри КФП путём вдувания пирита себя не оправдал и был в своё время отменён. Вряд ли можно считать экономически оправданным практику обеднения шлаков КФП методом флотации. Связано это с трудностями измельчения весьма твёрдых шлаков, а также сравнительно низкими показателями по извлечению металла. Это делает необходимым поиск альтернативных путей снижения содержания меди в отвальных шлаках КФП.

Авторами проведён анализ технологических решений по снижению содержания меди в шлаках КФП на существующем оборудовании с небольшими изменениями или без отклонения от технологического регламента в целом [2-3].

В качестве отправной точки наших исследований нами был выбран установленный факт неравномерной концентрации меди по высоте шлаковой ванны. Печь КФП практически работает в стационарном режиме, когда концентрация меди в различных слоях шлака не меняется во времени. Нами были отобраны пробы из различных уровней шлаковой ванны. Поскольку послойный анализ содержания меди в шлаковой ванне технически затруднителен, нами были отобраны пробы из струи шлака при выпуске. Причём из каждого выпуска шлака отбирали по 3 пробы: в начале, середине и конце выпуска. В определённой степени эти пробы моделировали содержание меди по высоте выпускаемой части шлака: в самой нижней точке (наиболее богатой медью), в середине и в её верхней части (наиболее бедной по меди). Всего были отобраны 12 проб (4 раза по 3 пробы) при разных выпусках.

Выпуск шлака до наполнения одной чаши, по нашим наблюдениям, производился за время 25-30 минут. Общая высота шлаковой ванны при этом составляет 60-70 см.

По проведённым расчётам на производительность по проплаву 1500 т шихты в сутки, определена динамика выпуска штейна и шлака. Установлено, что штейн выпускается каждые 0,8 часа (или 48 минут), а шлак каждый 1 час (или 60 минут). В ходе наших наблюдений, в зависимости от состава шихты, её расхода, плотности и температуры шлака, число выпусков шлака менялось в пределах 24-33 раза в сутки

Динамика выпуска штейна зависит от режима работы конвертеров, что и определяет значительные колебания уровня штейновой ванны.

По нашим подсчётам и наблюдениям за один раз выпускается 27,5 т шлака или $27,5 : 3,5 : 120 = 0,0655$ м или 6,65 см по уровню ванны. При расчёте плотность шлака принята 3,5 т/м³, а площадь пода печи 120 м².

Для снижения содержания меди в шлаке мы предлагаем поднять уровень шлакового окна на высоту одного кирпича, т.е. 6,5 см. В этом случае начальной точкой слива шлака будет конечная точка существующего варианта.

Так как высота ванны расплава не опускается ниже 90 см, изменение высоты шлаковых окон не повлияет на динамику выпуска шлака.

Такое небольшое изменение конструкции печи приведёт к тому, что шлак будет выпускаться не из богатой по меди прилегающей к штейну части, а из наиболее бедной в конкретных условиях её высоты. Причём в ходе выпуска содержание меди в шлаке будет дополнительно снижаться. Так, если технологический процесс вести в условиях эксперимента № 1, то в начальный

момент содержание меди будет 0,34 %, с дальнейшим её снижением до 0,20 - 0,30 %. При этом не потребуются дополнительная технология её переработки. Даже при работе на других технологических режимах в любом случае можно добиться снижения содержания меди в конечном шлаке на 20 – 35 %.

Нами также были изучены и ещё некоторые возможности уменьшения потерь меди с отвальными шлаками. При этом за основу мы брали саму суть кислородно-факельной плавки. Так, штейно- и шлакообразование при КФП совершается в факеле и на поверхность ванны поступает оксидно-сульфидная эмульсия. Осаждение частиц расплава происходит всей длине ванны вследствие значительной аэродинамической длины факела. При этом процесс полного отстоя и разделения фаз затруднителен.

Вследствие этого мы изучили вопрос возможности частичного изменения регламента плавки с целью создания условий для более полного отстоя расплава и разделения фаз по плотности. С этой целью, мы предлагаем перед каждым выпуском шлака на 3-5 минут останавливать одну горелку.

Из всех рассмотренных вариантов, на наш взгляд, наиболее приемлемым может явиться отключение одной горелки. В данном случае несколько уменьшится производительность печи по шихте и объём выпускаемой серной кислоты, но реальные потери меди со шлаками уменьшаться в два раза.

Литература:

1. Юсупходжаев А.А., Хасанов А.С., Худояров С.Р. Проблемы потерь меди со шлаками и возможности их улучшения. Горный Вестник Узбекистана № 1, 2015. С. 116-120.

2. Юсупходжаев А.А., Худояров С.Р., Валиев Х.Р., Бердияров Б.Т. Снижение безвозвратных потерь меди с отвальными шлаками. Материалы XII международной конференции по проблемам горно-металлургической промышленности, строительства и энергетики. Тула-Минск - Донецк. 2-3 ноября 2016 г. С 151-160.

ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТАЗА АВТОКӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫН ҚАЛА ТЕРРИТОРИЯСЫНДА ҚОЛДАНУ

Молдабек Г.Т.,

Арнайы пән оқытушысы,
Жол көлік колледжі, Қазақстан

Кенжалиева Г.Д.,

Т.ғ.к., доцент
М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан
университеті, Шымкент, Қазақстан

Кочеров Е.Н.

Т.ғ.к., доцент
М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан
университеті, Шымкент, Қазақстан

Қазіргі кезде әлемде урбанизация процестері белсенді жүріп жатыр. Қала халқы 2025 жылға қарай 4,54 миллиардқа дейін, 2050 жылға қарай 6,29 миллиардқа дейін өседі деп күтілуде.

Ірі қалалар - халықтың шоғырлану және іскерлік белсенділік орталығы; біз қалалық жерлерде өмір сүру адамдарға белгілі бір артықшылықтар береді деп айта аламыз. Әдетте, қала тұрғындарының кірісі орташа есеппен ауыл тұрғындарынан жоғары. Сонымен қатар, қалалықтар білім беру, денсаулық сақтау, көлік, байланыс, сумен жабдықтау, санитарлық тазарту және қалдықтарды шығару сияқты көптеген қызметтерге ие.

Көлемді болғандықтан, ықшам қалалық тұрғындарға мұндай қызметтерді ұсыну кең ауылдық жерлерге шашырап кеткен халыққа қызмет көрсетуден гөрі тиімді және арзанырақ.

Сонымен қатар, урбанизация көптеген жағымды жақтарына қарамастан, жағымсыз жақтарынан да кенде емес. Атап айтқанда, ірі қалалар қозғалысқа жоғары сұраныспен сипатталады, соның ішінде. көлікпен; қалалар - автомобиль көлігі қызмет ететін сауда ағындарының шоғырлану орталығы.

Бұл факторлар қалалардың автотұрағының ұлғаюына әкеліп соқтырады, нәтижесінде - жол желісіне жүктеменің артуына, орташа қозғалыс жылдамдығының төмендеуіне және атмосфераға ластаушы заттар шығарындыларының көбеюіне әкеледі.

Автомобиль көлігі көбінесе қалалар аумағында ауаны ластайтын негізгі заттар болып табылады (кейбір қалаларда автокөлік құралдарының ауаның ластануына «үлесі» 90% немесе одан да көп) жетеді.

Нәтижесінде қалалық жерлерде экологиялық ахуал нашарлайды, бұл жағымсыз әлеуметтік және экономикалық салдарға алып келеді.

Қоршаған ортаның ластануының әлеуметтік салдары болып халықтың аурушандығы мен өлім-жітімінің жоғарылауы, адамдардың өмір сүру жасының қысқаруы, экономикалық - жағымсыз салдарларды еңсеру үшін шығындардың өсуінен туындаған қалалық және облыстық бюджеттер шығындарының өсуі табылады. қоршаған ортаның ластануы және еңбек өнімділігінің төмендеуі салдарынан жалпы аймақтық өнім өндірісінің төмендеуі, халықтың аурушандығы және өмір сүру жасының қысқаруы.

Осыған байланысты автомобиль көлігіндегі ауаға шығарындыларды сандық анықтау мәселелері өзекті болып табылады; ластанудан және адамдардың денсаулығының нашарлауынан, өмір сүру жасының қысқаруынан болған зияндар нәтижесінде қалалардың бюджеттік шығындарының бағалауы; қалаларда экологиялық таза көлік құралдарын пайдалануға арналған жобаларды іске асыру шығындарының арақатынасы және қол жеткізілген экологиялық әсер тұрғысынан бағалау.

Қалалардың экологиясын елемеу қаланың жүйе ретіндегі жұмысын бұзады және оның тұрақты дамуын мүмкін емес етеді, бұл адамдардың өмір сүру сапасының нашарлауына әкеледі.

Қалалық көлікті көгалдандыру - тұрақты дамуды қолдау мен қала ортасын жақсартудың маңызды резерві.

Қазіргі уақытта біз өсіп келе жатқан қала тұрғындарының өмір сүру сапасын қамтамасыз ету саласында туындайтын қайшылықтар туралы айтуға болады: өмір сапасының маңызды құрамдас бөлігі денсаулық, бірақ сонымен бірге халық пен бизнестің шоғырлануы қызмет бірқатар салаларда тауарлар мен қызметтерге сұранысты тудырады, соның ішінде. көлік; Атмосфералық ауаның автомобиль көлігімен ластануы және өнеркәсіптік кәсіпорындардың жоғары шоғырлануы нәтижесінде ірі қалалардағы экологиялық жағдай жиі айтарлықтай нашарлайды, бұл еңбек өнімділігінің төмендеуіне, аурушандықтың жоғарылауына және халықтың өмір сүру ұзақтығының төмендеуіне әкеледі .

Өз кезегінде, бұл факторлар жалпы аймақтық өнімнің және соның салдарынан қала бюджеттерінің жоғалуына әкеледі.

Демек, қазіргі заманғы қаланы дамытудың әлеуметтік және экономикалық мәселелері туралы айтуға болады. Еуропаның, Американың және Азияның дамыған елдеріндегі ірі қалаларды дамытудағы осы проблемалардың жауабы қазіргі уақытта сәйкесінше тұрақты даму және сау кенттеу тұжырымдамасы болып табылады, бұл көгалдандыру және энергия тиімділігі саласындағы көлік талаптарын жасайды.

Осыған байланысты автор қалалардың көлік жүйелерінің дамуын жоспарлау мәселелерін қарастыру кезінде көліктің қалаға тіршілік ету ортасы ретінде және шаруашылық субъектісі ретінде әсерін бағалауды қажет деп санайды.

Қазіргі уақытта қалалық көлік жүйелерін дамыту саясаты, әдетте, тұрғындар мен көлік қызметтерін жеткізушілер мен тұтынушылар - ұйымдардың қажеттіліктеріне байланысты «қуып келеді».

Автомобиль көлігінің қоршаған ортаға теріс әсерін төмендету қажеттілігі жиі ескерілмейді, бұл орта және ұзақ мерзімді перспективада шешім қабылдауға

әкеледі, бұл қажетсіз отын-энергетикалық шығындардан болатын шығындарды ескереді және ластаушы заттар шығарындылары көлемінің артуы.

Салауатты қала құрылысы және тұрақты даму қағидаларына сәйкес қаланың көлік жүйесін дамытудың принципті жоспарлауына сүйене отырып, автор қаланың көлік жүйесінің мақсаттары мен даму стратегиясына сәйкес келуі керек критерийлер жиынтығын ұсынды көгалдандыру және қолданылатын әртүрлі энергия көздері.

Ол әдеттегі жанармай қозғалтқыштарымен жабдықталған көлік паркінің бір бөлігін экологиялық таза көліктерге ауыстыру нәтижесінде ауаға ластаушы заттар шығарындыларының қосымша азаюы ретінде есептеледі.

Әдебиеттер:

1. Купцова Е. В., Кондратьев А. Е. Автомобильный транспорт: воздействие на окружающую среду и направления экологизации. // Вестник Государственного университета управления, №14 (24), 2008.

2. Кондратьев А. Е. Роль экологически чистого транспорта в поддержке устойчивого развития городов. // Теория и практика общественного развития, №4, 2012.

3. Степанов А.А., Купцова Е.В., Мохова Г.В., Кондратьев А.Е., Курская Т.Н., Мирзалиева Г.А. Основные мировые тенденции повышения экологичности современных автомобилей // Устойчивое экономическое развитие: интеграция государства и бизнеса в современном обществе: материалы 14-й Международной научно-практической конференции. Вып.2 / Государственный Университет Управления - М.: ГУУ, 2009. - с. 153 - 159.

ДОСЛІДЖЕННЯ ШВИДКОСТІ ПЕРЕДАВАННЯ СИСТЕМИ ПЕРЕДАЧІ G.FAST ПРИ РОБОТІ ПО КАБЕЛЮ ТПП 100X2X0,4

Павлов Володимир Олександрович,

Студент VI курсу,
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

Розвиток технологій цифрових абонентських ліній (АЛ) призвів до появи технології G.fast. Технологія G.fast дозволяє забезпечити організацію широкосмугового доступу (ШД) на швидкості до 1 Гбіт/с по існуючим телефонним кабелям, але на коротких відстанях, тобто всередині будівель при побудові мереж ШД FTTx, коли довжина мідної ділянки не перевищує 250 метрів [1]. Така швидкість передачі по мідних кабелях досягається за рахунок розширення частотного діапазону до 106 або 212 МГц, що призводить до певних проблем. Крім власного загасання лінії передачі швидкість передавання обмежують такі фактори, як інтерференційні та перехідні завади, що виникають при роботі систем передачі (СП) за по багатопарних телефонних кабелях.

В СП G.fast необхідно враховувати перехідні завади на дальньому кінці (ПЗ ДК або FEХТ – Far End CrossTalk), які переважають при використанні методу передачі інформації з використанням множини ортогональних гармонічних сигналів-переносників (ОГС) і збільшуються при підвищенні робочої частоти[2].

Для зменшення рівня перехідних завад Міжнародним союзом електрозв'язку була розроблена система векторинг (*vectoring*), яка регламентована Рекомендацією G.993.5 [3].

На вітчизняних телефонних мережах використовуються кабелі типу ТПП, характеристики яких відрізняються від характеристик закордонних кабелів, тому актуальною задачею є дослідження застосування технології G.fast з «векторингом» на вітчизняних мережах широкосмугового доступу.

Дослідження характеристик технології G.fast виконувався згідно [4] для таких вихідних даних:

- СП G.fast з частотним планом 106 МГц [1];
- частотні характеристики параметрів передачі і взаємного впливу визначалися для найбільш вживаних на вітчизняних мережах телефонних кабелів ТППзп з діаметром жил 0,4 мм пучкової скрутки у діапазоні частот від 1 до 100 МГц [5];
- довжина абонентської лінії – до 500 м;
- коефіцієнт завантаження (КЗ) кабелю системами передачі – 10...100 %;
- кількість пар в кабелі – 100;
- зовнішні завади враховувалися як адитивний білий гауссівський шум (AWGN) з рівнем спектральної густини потужності (СГП) -140 дБм/Гц.

На рис. 1 приведено порівняння швидкостей передавання СП G.fast для варіантів 10, 50 та 100 % завантаження кабелю ТПП 100x2x0,4 системами G.fast без застосування «векторингу» та із застосуванням «векторингу» за рівня СП зовнішніх завад -140 дБм/Гц. А на рис. 2 приведено аналогічні графіки при застосуванні «векторингу».

R , Мбіт/с

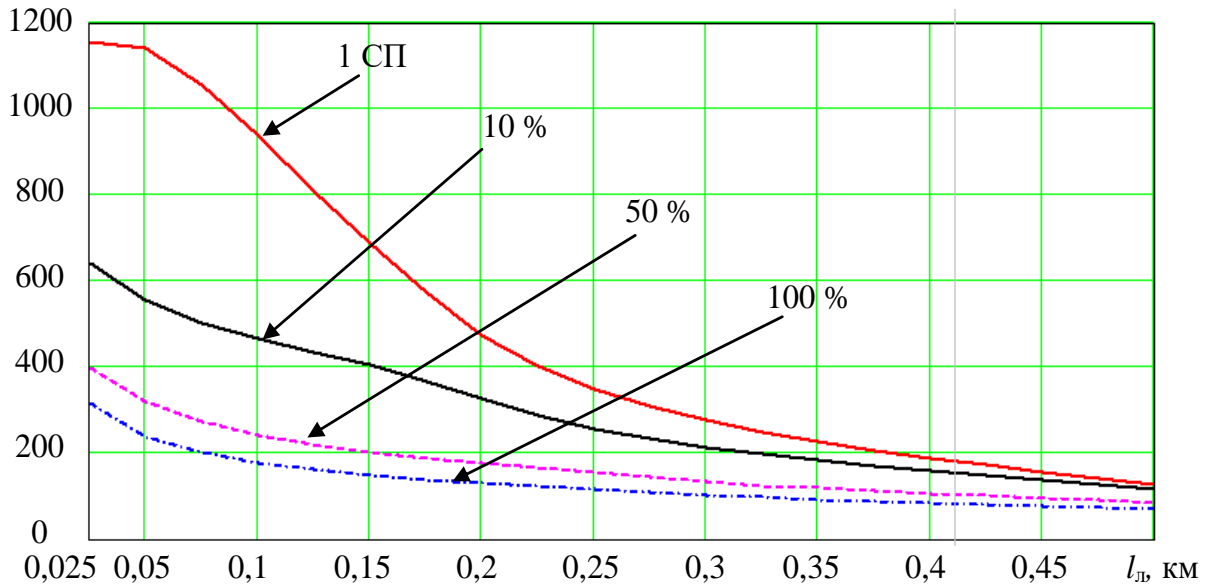

Рисунок 1. Швидкість передавання СП G.fast без застосування векторингу

R , Мбіт/с

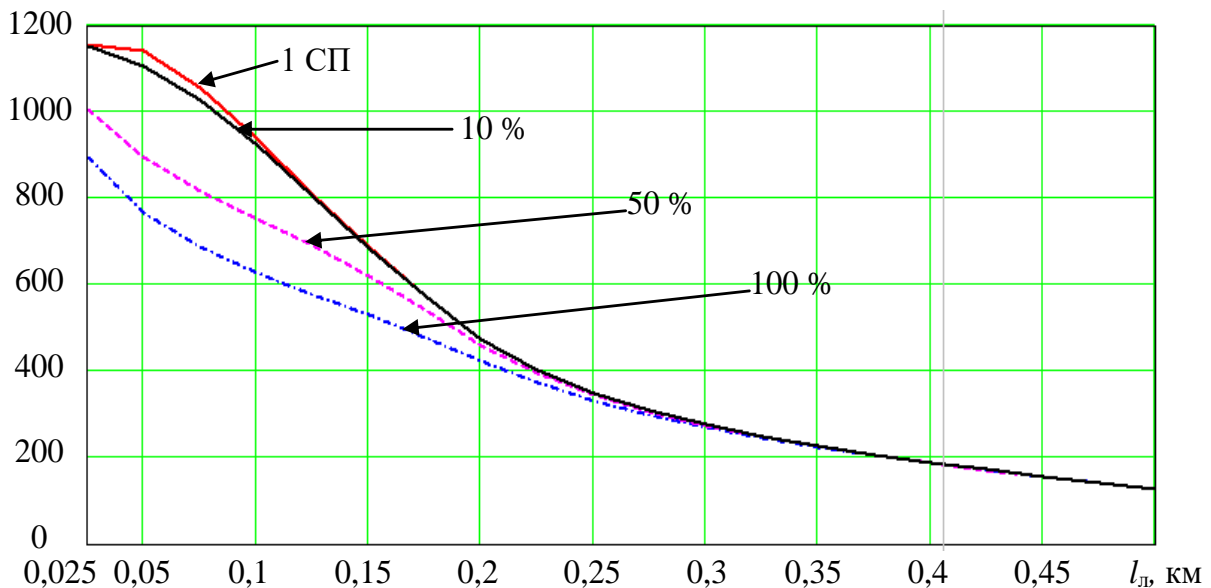

Рисунок 2. Швидкість передавання СП G.fast із застосуванням векторингу

За результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

- моделювання СП G.fast при роботі по вітчизняних багатопарних телефонних кабелях ТПП показало, що за відсутності перехідних завад швидкість 1 Гбіт/с можливо забезпечити на відстані 80 м за відсутності зовнішніх адитивних завад;

- для СП G.fast перехідні завади є основною причиною зменшення швидкості передавання. Так, швидкість передавання 1 Гбіт/с принципово не можливо забезпечити;

- застосування системи компенсації перехідних завад «векторинг» дозволяє суттєво зменшити вплив перехідних завад на швидкість передавання СП G.fast. за рахунок застосування системи «векторинг» при коефіцієнті завантаження 10 % кабелю ТПП 100x2x0,4 швидкість передавання 1 Гбіт/с можливо забезпечити на відстані 75 м, при більшому коефіцієнті досягти 1 Гбіт/с не вдається.

Висновок. Застосування технології G.fast на вітчизняних багатопарних телефонних кабелях марки ТПП доцільне лише за умови використання системи «векторинг».

Список літератури

1. ITU-T. Recommendation G.9701: Fast access to subscriber terminals (G.fast) – Power spectral density specification. – Appr. 2014-04-04. – Geneva, 2014. – 22 p.

2. Балашов В. А. Системы передачи ортогональными гармоническими сигналами / Балашов В. А, Воробийенко П.П, Ляховецкий Л.М. – М.:Эко – Трендз, 2012. – 228 с.: ил.

3. ITU-T. Recommendation G.993.5 : Self-FEXT cancellation (vectoring) for use with VDSL2 transceivers. – Appr. 2015, January. – Geneva, 2015. – 100 p.

4. Перспективні телекомунікаційні технології мереж широкосмугового доступу: монографія / [В.О. Балашов, А.Г. Лашко, Л.М. Ляховецький, В.І. Орешков, В.В. Педяш, О.С. Решетнікова, А.В. Солдаткіна] – Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2016. – 200 с.: ISBN 978-966-2769-98-2.

5. Балашов В.А. Скорость доступа по многопарным телефонным кабелям на базе технологии передачи G.fast [Текст] / [В.А. Балашов, А.М. Зеленый, А.Г. Лашко, Л.М. Ляховецкий, В.И. Орешков, В.Н. Молога] // Зв'язок. – 2015. – № 6. – С. 46 – 48.

ЖАРОСТОЙКИЕ И ТЕПЛОИЗОЛЯЦИОННЫЕ ПОКРЫТИЯ

Сироватка Вячеслав Леонидович

кандидат технических наук, старший научный сотрудник

Институт проблем материаловедения НАН Украины

Жаростойкие и теплоизоляционные покрытия имеют различные структуры. Для повышения жаростойкости необходимо напылять плотные покрытия, имеющие хорошую теплопроводность для отвода теплового потока, воздействующего на поверхность покрытия. Окружающая атмосфера не должна проникать в такие покрытия. Напротив, для получения хорошего теплоизоляционного покрытия необходимо напылять пористые покрытия, обладающие низкой теплопроводностью. Через некоторые покрытия может проникнуть к поверхности основы. В результате происходит окисление или коррозия основы и может нарушиться связь покрытия и основой. Это необходимо учитывать при напылении покрытий. Перед напылением жаростойких и теплоизоляционных покрытий для повышения их качества на основу наносят подслои из материалов, которые образуют плотное покрытие, обладающее хорошей коррозионной стойкостью. Для получения покрытий хорошей термостойкостью и хорошими теплоизоляционными характеристиками необходимо применять тугоплавкие материалы, устойчивые при высоких температурах, что особенно важно при использовании жаростойких покрытий.

Основными параметрами, определяющими жаростойкость покрытия, является температура плавления материала, плотность (или пористость) и газопроницаемость. Состав и температура среды, которой предстоит работать покрытию, могут быть самыми разнообразными.

Для напыления жаростойких покрытий используют металлы, сплавы и керамику. В качестве жаростойких материалов в первую очередь следует указать такие тугоплавкие материалы, как вольфрам и молибден, сплавы на основе никеля и кобальта, окислы, такие как окись алюминия и двуокись циркония, различные эмали. Помимо этих материалов для получения жаростойких покрытий перспективными являются многие тугоплавкие карбиды различных металлов, соединения бора и керметы. Жаростойкие покрытия из металлов обладают высоким сопротивлением к действию циклических тепловых нагрузок. У этих покрытий отслоение от основы и растрескивание незначительны. Однако они легко подвергаются действию окислительных сред. Покрытия из тугоплавких окислов обладают высоким сопротивлением абляции при воздействии высокотемпературных газовых потоков. Тепловое расширение этих материалов ниже, чем у металлов, что может служить причиной их легкого отслоения от основы.

Чтобы воспрепятствовать проникновению окружающей атмосферы в покрытие, жаростойкие покрытия, работающие при сравнительно низких температурах, обрабатывают специальными уплотняющими материалами.

Проведены исследования на жаростойкость покрытий: 66Al25Ti9Cr, 55Al22Ti16Cr4V2MnRe (рис.1). Покрытия были нанесены на титановый сплав BT-16. Испытания проводили при 900⁰C в течение 50 часов на воздухе.

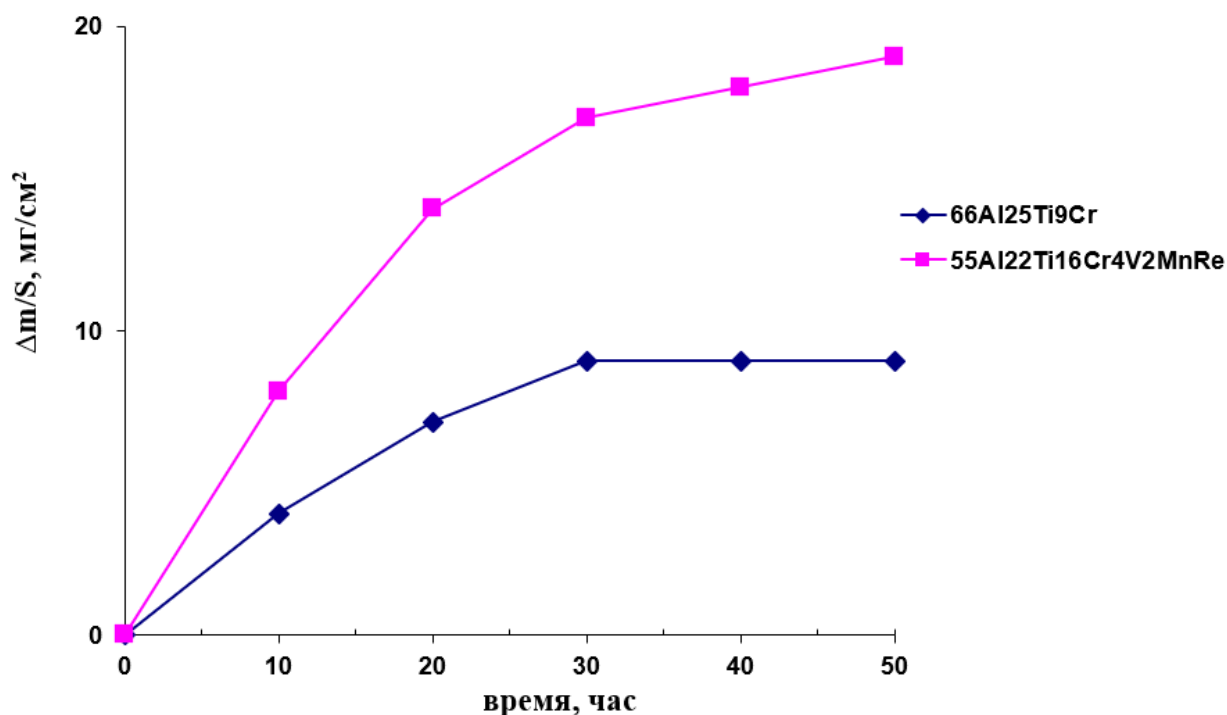

Рисунок 1. График окисления покрытий при 900⁰C в течение 50 часов на воздухе.

Покрытия фирмы Waubik - 66Al25Ti9Cr формирует защитную ю окалину из Al₂O₃ тем, самым практически перекрывает доступ кислорода к покрытию. В окалине на покрытии из порошка 55Al22Ti16Cr4V2MnRe процесс проникновения кислорода не завершается. Возможно, это связано с наличием в окалине фаз, по которым диффузия кислорода продолжается (TiO₂, TiN).

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ЗАДАЧ СПРЯМОВАНОГО ФОРМУВАННЯ ВЛАСТИВОСТЕЙ МЕТАЛУРГІЙНИХ РОЗПЛАВІВ

Тогобицька Дар'я Миколаївна

Д-р техн. наук, професор, завідувач відділу фізико-хімічних проблем металургійних процесів, Інститут чорної металургії НАН України, м. Дніпро

Бєлькова Алла Іванівна

Канд. техн. наук, старший науковий співробітник відділу фізико-хімічних проблем, Інститут чорної металургії НАН України, м. Дніпро

Для сучасного металургійного виробництва характерно залучення різноманітних добавок та вторинних матеріалів з метою енерго- та ресурсозбереження, розширення сортаменту виплавленого металу, а також утилізації багаточисленних відходів. Для якісного вирішення завдань спрямованого формування продукції необхідного складу та властивостей необхідно долучати надбання фундаментальних досліджень в галузі моделювання металургійних процесів на сучасному рівні їх пізнання та опису.

Одним з таких напрямків є розроблений в Інституті чорної металургії НАНУ методологічний підхід до прогнозування показників кінцевих продуктів виробництва чавуну та сталі на базі фізико-математичного моделювання структури та властивостей металургійних систем з використанням параметрів міжатомної взаємодії компонентів в розплаві, що дозволяє з єдиних теоретичних позицій узагальнювати досягнення накопиченого експериментального фонду досліджень і описувати взаємозв'язки між складом, електронною структурою та властивостями з'єднань [1-3].

Так з метою вирішення стратегічних завдань формування раціонального складу багатокомпонентної доменної шихти цільового призначення () та прогнозування негативних наслідків використання вторинних ресурсів, що призводить до нестабільної роботи печі і погіршення якості чавуну, розроблено концепцію моделювання процесів спрямованого формування розплавів доменної плавки [2]. Методологічні основи цього підходу включають такі основні положення: (рис.1):

- опис процесів агрегатних і фазових перетворень матеріалів в доменній печі і формування рідких продуктів плавки здійснюється з урахуванням їх мінералогічного складу, який побічно враховується через співвідношення показників залізородних матеріалів і шлакових розплавів;

- склад і властивості чавуну і доменних шлаків прогнозуються з використанням фізико-хімічних моделей і інтегральних критеріїв, що дозволяють взаємопов'язано оцінювати показники якості шихти і властивостей продуктів доменної плавки;

- вибір оптимального складу доменної шихти здійснюється на основі оптимізації шлакового режиму по комплексу властивостей кінцевого шлаку, що

забезпечують його високу сіркопоглинаючу здатність і отримання чавуну необхідного складу з мінімальними енергетичними та сировинними витратами.

Рисунок 1. Концепція моделювання процесів спрямованого формування розплавів доменної плавки

Комплекс прогнозних моделей прогнозування властивостей первинних і кінцевих доменних шлаків та коефіцієнтів розподілу елементів шихти між продуктами плавки дозволяє прогнозувати склад і властивості чавуну та шлаку на етапі формування складу шихти, здійснити коректування з врахуванням показників дутьового режиму і, таким чином, виконати оцінку ефективності використання різних видів сировини при виплавці чавуну, зокрема, промивних матеріалів, залізовмісних відходів, вторинної сировини або інших цільових добавок.

Розроблений методологічний підхід до прогнозування кінцевих продуктів плавки був застосований до опису процесів при позапічній обробці сталі з метою оцінки використання легуючих, модифікуючих та рафінуючих добавок. Так, на підставі запропонованих комплексних показників фізико-хімічних, теплофізичних властивостей металевих, шлакових розплавів та добавок розроблено концептуальну схему спрямованого впливу узагальнених показників на коефіцієнти розподілу елементів між продуктами плавки. Так, встановлено, що на розподіл кремнію, марганцю, сірки та фосфору у системі «метал-шлак»

впливають як параметри міжатомної взаємодії компонент металевого розплаву, так і температурний режим:

$$L_E = f(d_{\text{почМe}}, Z^Y_{\text{почМe}}, \rho_{\text{почШл}}, T_{\text{плFeE}} / T_{\text{сталі}}, T_{\text{почМe}}, \text{Інтенсивність продувки}),$$

де d , Z^Y – відповідні параметри структури та зарядового стану металу, ρ – показник стехіометрії шлаку [3], $T_{\text{плFeE}}$, $T_{\text{почМe}}$, $T_{\text{сталі}}$ – температури плавлення системи FeSi або FeMn та початкова температура розплаву. Також важливим фактором, який впливає на розподіл елементів в системі «метал-шлак», є інтенсивність продувки, регулювання якої сприяє переміщенню елементу у шлакову або ж у металеву фазу.

Отримані результати в цьому напрямку використовуються при розробці рекомендацій щодо вибору ефективних добавок та технологічного режиму, які забезпечать одержання сталі з затребуваними показниками.

Таким чином, розроблений методологічний підхід до вирішення задач спрямованого формування властивостей металургійних розплавів дозволяє зважено приймати рішення щодо корегування сировинних та технологічних умов процесу на підставі оцінки хімічного складу кінцевих продуктів плавки за допомогою прогнозування коефіцієнтів розподілу елементів шихти в системі «метал-шлак».

Список літератури

1. Приходько Э.В. Прогнозирование физико-химических свойств оксидных систем / Э.В. Приходько, Д.Н. Тогобицкая, А.Ф. Хамхотько, Д.А. Степаненко. – Днепропетровск: Пороги. – 2013. – 339 с.
2. Тогобицкая Д.Н. Выбор состава доменной шихты, обеспечивающего направленное формирование жидких продуктов доменной плавки / Д. Н. Тогобицкая, А. И. Белькова, Д. А. Степаненко [и др.] // *Металлургическая и горнорудная промышленность*. – Днепропетровск. – 2016. – № 3. – С. 11-18.
3. Togobitskaya D.N Prediction of Ferroalloy Properties for Expert Evaluation of the Efficiency of their Use During Addition to Steel in a Ladle Furnace Unit / D.N. Togobitskaya, V.P. Piptyuk, A.F. Petrov and other // *Metallurgist*. – 2019. Vol 62. - No (11-12). -P. 1115-1122.

ВИВЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ КОМПОНЕНТІВ ГОРІХОВОЇ ПАСТИ

Тракало Тетяна Олександрівна,

кандидат технічних наук,
старший викладач кафедри
технології зберігання і переробки зерна
Національний університет харчових технологій

Янюк Тетяна Іванівна

кандидат технічних наук,
доцент кафедри технології зберігання і переробки зерна
Національний університет харчових технологій

Одними з ексклюзивних і доступних для населення товарів широкого масового споживання є продукти на горіховій основі. Вони повинні бути присутні в раціоні харчування людини протягом усього життя. Продукти на горіховій основі є важливим джерелом складних вуглеводів, рослинних білків, харчових волокон, вітамінів групи В, деяких мінеральних речовин. Але асортимент даної продукції, призначеної для харчування є недостатній [1]. Перспективною групою харчових продуктів на рослинній основі є різні горіхові пасти, які можуть розглядатися як джерело комплексу ненасичених жирних кислот, вуглеводів, водорозчинних рослинних білків, мінеральних елементів, вітамінів і інших фізіологічно активних сполук. Також зростає в світі споживання продуктів і напоїв функціонального призначення, продуктів для спортивного і вегетаріанського харчування, тому розробка та впровадження технологій їх виробництва є актуальним [2-3].

Важливою складовою ринку продуктів функціонального та вегетаріанського призначення є продукти, до складу яких входить ферментована рослинна сировина. Одними з ексклюзивних і доступних для населення товарів широкого масового споживання є продукти на горіховій основі.

Метою роботи було обрано дослідження технологічних властивостей та наукове обґрунтування можливості використання горіхів кеш'ю у виробництві функціональних продуктів з лікувально-профілактичними і оздоровчими властивостями.

Матеріали та методи. Було досліджено фізико-хімічні та фізико-механічні показники компонентів горіхової пасти, а саме горіхів кеш'ю, кокосової олії та яблучного пектину. Вивчено мікроструктуру горіхів кеш'ю, що проводили за допомогою світлового мікроскопу з комп'ютерним обладнанням CaziZtissAxioImagerZ1m методом DIC (диференціально інтерференційний контраст).

Результати та обговорення. Кокосова олія – рослинний жир, білого кольору, що отримується з кокосової пальми. При кімнатній температурі володіє пластичною консистенцією, температура плавлення 20...29⁰С, температура

застигання 14...25⁰С. Вона унікальна тим,що при нагріванні не виділяє канцерогенів, один з найбагатших джерел насичених жирних кислот, і вони становлять 90%. Насичені жирні кислоти не піддаються окисленню, тому олія має довгий термін зберігання. Наявність декількох видів жирів забезпечують специфічні властивості горіхової пасти і збалансованість за складом жирів. Фізико-хімічні показники горіхів кеш'ю та кокосової олії наведено у таблиці 1.

Таблиця 1.

Фізико-хімічні властивості компонентів, що є носіями жиру

Компонент	Масова частка вологи, %	Сирий жир, %	Сирий протеїн, %	Вуглеводи/ харчові волокна, %	Харчова цінність, ккал. в 100 г
Кокосова олія	0	99,9	0	0	892,0
Горіх кеш'ю	4,7	43,55	18,22	30,19/3,3	533,0

Пектин –є поверхнево активною речовиною і характеризується емульгуючими і піноутворюючими властивостями. В'язкість емульсії пектину з жиром різко зростає, тому із збільшенням пектину і жиру отримуємо пасту необхідної в'язкості і міцності. Фізико-механічні показники яблучного пектину наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Фізико-механічні показники яблучного пектину

Компонент	Густина, г/см ²	Масова частка вологи, %	Гігроскопічність при t = 20 ⁰ С і φ50...75%
Пектин	1,24	4,9	5,7...10,6

Для визначення оптимальних умов роботи пектину в умовах технологічного процесу виготовлення ферментованої горіхової пасти були вивчені його властивості.

При підвищенні температури вище 50⁰С пектин починає руйнуватися. Цей процес супроводжується зменшенням в'язкості, здатності утворювати гелі, це викликається руйнуванням структури пектинових речовин.

Під дією кислот молекули пектину зазнають омилення екстерифікованих карбоксильних груп і руйнування молекули внаслідок розриву глікозидного зв'язку між залишком Д – галактурінової кислоти. Під дією сильних кислот і високої температури омилення проходить більш інтенсивно. При температурі 50⁰С вже починається процес омилення, але не супроводжується повною деградацією. Тривалий кислотний гідроліз веде до повної деградації. При концентрації кислоти 12...19% і температурі 119...145⁰С проходить повна деградація пектину. Вивчення властивостей пектину дозволяє змінювати характер взаємодії між компонентами горіхової маси і підібрати відповідні режими обробки, а також забезпечити виконання ролі структуроутворююча, покращувати пластичність маси з великим вмістом жиру і збільшувати формоутворюючу здатність.

Мікроструктура горіхів кеш'ю в основному представлена жировими кульками розміром від 1,0...23 μm . Великих за розміром кульок значно менше ніж маленьких і вони розсіяні по полю, також можна побачити поодинокі продовгуваті частинки вуглеводів довжиною від 20 до 35 μm .

Рисунок 1. Мікроструктура подрібнених горіхів кеш'ю

Висновки. Властивості сировини, а саме: комплексу жирів, дисперсної і дисперсійної фаз, пектину забезпечують отримання ферментованого протиалергійного продукту з високою бактеріальною активністю, який є калорійний і в той же час з підвищеними дієтичними і профілактичними властивостями, та був би рослинного походження.

Список літератури:

1. Oliveira N.N., Gonçalves Mothé C., Cashew nut and cashew apple: a scientific and technological monitoring worldwide review. *Journal of Food Science and Technology*. 2020. V.57. P.12–21.
2. Капрельянц Л. Функціональні продукти і нутрицевтики – сучасні підходи харчової науки. Л. Капрельянц // Вісник Львівського університету. Серія біологічна. - 2016. - Вип. 73. - С. 441.
3. Dordoni R., Cantaboni S., Spigno G. Walnut paste: oxidative stability and effect of grape skin extract addition. *Heliyon*. 2019. V 5. Is. 9. P. 1-8. URL: [https://www.cell.com/heliyon/fulltext/S2405-8440\(19\)36166-3](https://www.cell.com/heliyon/fulltext/S2405-8440(19)36166-3)

ОЦІНКА ВПЛИВУ ІНТЕРФЕРЕНЦІЙНИХ ЗАВАД НА ШВИДКІСТЬ ПЕРЕДАВАННЯ ADSL2+

Фещук Дмитро Васильович,

Студент VI курсу,
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

Орешков Василь Іванович

Кандидат технічних наук,
Старший викладач кафедри Телекомунікаційних систем
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Україна

У телекомунікація широкого застосування отримали системи передачі (СП), які використовують множину ортогональних гармонічних сигналів (ОГС) для передачі інформації по каналах зв'язку з ненормованими і нестабільними частотними характеристиками та з мультиплікативними і адитивними завадами [1, 2].

Відомо, що лінійні спотворення в каналі передачі призводять до появи інтерференційних завад, які негативно впливають на досягну швидкість передавання систем передачі.

Багаточастотна структура групового сигналу СП ОГС визначає специфічні можливості адаптації цих СП до постійно змінюваних характеристик каналу передачі, відповідно ефективно протидіяти інтерференційним завадам. Одна з таких можливостей полягає в варіації тривалості захисного інтервалу в залежності від величини лінійних спотворень в каналі передачі [3].

Актуальною задачею є дослідження впливу інтерференційних завад на швидкість передавання СП ОГС

Дослідження проводилося на прикладі роботи СП ADSL2+ по телефонному кабелю типу ТПП-0,5 при наступних параметрах, які відповідають Рекомендації ІТУ-Т G.992.5 [4]:

- кількість інформаційних каналів (n) – 479;
- номер першого інформаційного каналу (m) – 33;
- кількість відліків інтервалу ортогональності (N) – 512;
- кількість відліків захисного інтервалу (L) варіюється в межах 32 ... 128;
- лінія передачі – телефонний кабель типу ТПП з діаметром жив 0,5 мм;
- довжина лінії (l_n) варіюється в межах – 1 ... 5 км;
- спектральна густина потужності адитивних завад (G_3) – AWGN –140;
- вид обвідної послідовності лінійного сигналу – традиційний («П» образної форми).

Для зазначених вихідних даних були оцінені швидкості передавання за методикою розглянутою у [5].

Результати розрахунків швидкості передавання надано в табл. 1 і 2 відповідно без урахування та з урахуванням інтерференційних завад.

Таблиця 1.

Швидкість передавання СП ADSL2+ без урахування інтерференційних завад, Мбіт/с

L , відл	32	64	96	128
$l_{л}$, км				
1	24	24	24	24
2	24	23,464	22,789	22,162
3	14,869	14,432	14,017	13,631
4	8,535	8,284	8,046	7,824
5	4,578	4,444	4,316	4,197

Таблиця 2.

Швидкість передавання СП ADSL2+ з урахуванням інтерференційних завад, Мбіт/с

L , відл	32	64	96	128
$l_{л}$, км				
1	22,95	24	24	24
2	17,18	19,648	22,133	22,014
3	9,969	11,704	13,104	13,438
4	5,576	6,328	6,892	7,19
5	3,322	3,68	3,947	3,944

За результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

– потенційно досяжні швидкості передавання без урахування інтерференційних завад зменшуються при збільшенні тривалості захисного інтервалу (див. табл. 1), що пояснюється збільшенням надлишковості лінійного сигналу та відповідно зменшенням частоти передавання інформаційних кадрів;

– інтерференційні завади призводять до зменшення досяжної швидкості передавання, при цьому збільшення тривалості захисного інтервалу зменшує вплив інтерференційних завад на швидкість передавання, наприклад, для довжини лінії 2 км при $L = 128$ втрата швидкості складає 0,148 Мбіт/с (0,67 %), а при $L = 32$ – досягає 6,82 Мбіт/с (28,42 %);

– збільшення довжини лінії призводить до збільшення лінійних спотворень, відповідно до збільшення інтерференційних завад, що вимагає збільшення захисного інтервалу. Отже, зі збільшенням довжини лінії максимальна швидкість передавання з урахуванням інтерференційних завад досягається за більшої тривалості захисного інтервалу. Так, за довжини лінії 2 км максимум швидкості спостерігається при $L = 96$ – 22,133 Мбіт/с, а за довжини лінії 3 км максимум швидкості спостерігається вже при $L = 128$ – 13,438 Мбіт/с.

Висновок. Отримані результати доводять, що шляхом варіювання тривалості захисного інтервалу в залежності від характеристик каналу передачі дійсно можна забезпечити підвищення досяжної швидкості передавання порівняно з варіантом роботи СП ОГС з фіксованою тривалістю захисного інтервалу.

Список літератури

1. Балашов В. А. Системы передачи ортогональными гармоническими сигналами / Балашов В. А, Воробийченко П.П, Ляховецкий Л.М. – М.:Эко – Трендз, 2012. – 228 с.: ил.
2. Балашов В.А. Технологии широкополосного доступа xDSL. Инженерно-технический справочник [Текст]; под общей ред. В.А. Балашова. – М.: ЭкоТрендз, 2008. – 262 с.
3. Балашов В.А. Интерференционные помехи в системах передачи гармоническими сигналами обобщенного класса /В.А. Балашов, Л.М. Ляховецкий, И.Б. Барба // Сборник научных трудов SWorld. – 2014. – Выпуск 1. – Том 9. – С. 79 – 86.
4. ITU-T Recommendation G.992.5: Asymmetric digital subscriber line transceivers 2 (ADSL2) – Extended bandwidth (ADSL2plus). – Appr. 2009, January. – Geneva, 2009. – 110 p.
5. Lyakhovetskiy L.M., Oreshkov V.I., Barba I.B. “Enhancement of orthogonal harmonic signals transmission systems transmission rate evaluation method.” Proc. of the O.S. Popov ONAT "Information Science and Communication." №2 (2014). Part 2: 186-193.

THE EFFECT OF GLOBALIZATION ON TOURISM

Evgenia Horlach,

Alfred Nobel University student

Halyna Miasoid,

PhD in Pedagogy, Master in Tourism, Associate Professor, Alfred Nobel University,
Dnipro, Ukraine

Tourism is one of the most profitable types of international economic activity, where the manifestations of globalization are most visible. Globalization opens up new opportunities for the development of tourism, which is facilitated by the growth of developments in the field of electronic technologies, communications and transport. There is a tendency to transform scientific knowledge into innovation - to obtain a sufficient result for practical implementation. Travel companies are increasingly investing in the development and implementation of innovations in all phases of the production process: services, personnel management, marketing, management, logistics, etc. Booking or reservation systems have become more flexible and cost-effective and are more competitive with the main providers of travel services - tour operators and travel agents; the cost of travel by air has decreased, and low-cost airlines appear.

Globalization has also generated increased demand for new travel services such as computerized hotels, online booking services, teleconferencing, smart cards and various electronic money transfer tools. Marketing and sales tools have changed, and now they are increasingly moving to the online environment.

A striking example of the impact of globalization on the tourism sector can be considered the changes in the air transportation segment, which have become more open, which allowed private carriers to enter the market. The formation of international alliances, privatization and restructuring of state-owned airlines are also current trends. Major air carriers have developed automated booking systems such as CRS and GDS, which, on the one hand, have made it easier to book flights, and on the other, have become one of the marketing tools in international tourism.

Examples of globalization in the accommodation sector include the creation of hotel chains, franchising, the emergence of management companies, the creation of consortia of independent hotels. Among the large international hotel chains, the following should be highlighted: Intercontinental Hotels (United Kingdom); Accor (France); Cendant, Marriott and Starwood Hotels and Resorts (United States of America). These corporations are represented in various countries around the world.

Tour operators and travel agencies are increasingly partnering and / or integrated with hotels, charter airlines, distributors and cruise lines.

Under the influence of globalization, the portrait of a tourist, his preferences and needs, is also changing. Consumers have become more dependent on information technology. The new consumer has become more self-sufficient, but requires an individual approach to tourist services and services. Safety issues are becoming important for today's travelers. There is a growing demand for eco-tourism, as well as unique and unusual tourist routes. New types of tourism are emerging that have great potential for development in the future, such as cultural tourism, wellness and spa tourism, recreation close to nature, educational tourism, gastronomic tourism, photo tourism, volunteering, paratourism and others. These new types of tourism require new approaches to organizational processes and the widespread introduction of innovations, tourism should increasingly proceed from the needs of modern tourists, being able to guess their desires and organize holidays based on new values and life orientations that travelers have.

The Global Code of Ethics for Tourism sets out a set of benchmarks for the sustainable development of world tourism. It builds on the ideas of many previous similar declarations and current professional codes, and it carries a new mindset that reflects the changes in our society at the turn of the millennium. A Global Code of Ethics for Tourism is needed to help maximize the benefits of tourism development for the population of tourist destinations and minimize its negative impacts on the environment and cultural heritage.

Thus, the processes of globalization in the tourism market are characterized today by the following features:

- change and unification of tourism technologies aimed at improving service;
- modernization of transport infrastructure;
- internationalization of business activity;
- the creation of a mechanism for the management and regulation of international tourism through the creation of regional and international organizations in the field of tourism.

Based on the foregoing, the globalization of international tourism has the following features:

- change and unification of tourism technologies, which are aimed at improving service;
- modernization of transport infrastructure;
- internationalization of business activity;
- creation of a mechanism for the management and regulation of international tourism through the creation of regional and international organizations in the field of tourism.

References:

1. Tikhonova N.I., Kalkova N.N. The influence of the factors of globalization in international tourism on organizational forms of management / N.I. Tikhonova, N.N. Kalkova // Culture of the peoples of the Black Sea region. 2003. No. 45. S.87-90.
2. UNWTO (1999) Global Code of Ethics for Tourism. Retrieved on 6 June 2021, Access mode: <https://www.unwto.org/global-code-of-ethics-for-tourism>

РЕАЛІЗАЦІЯ АКТИВНИХ ФОРМ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ У СТУДЕНТІВ ТВОРЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Григорчук Тарас Васильович

кандидат педагогічних наук, доцент Навчально-наукового інституту
Київський національний університет культури і мистецтв

Науково-педагогічні працівники у повсякденній практичній діяльності стикаються з проблемою правильної мотивації студентів під час перевірки засвоєння навчального матеріалу. Дана проблема ще більшою мірою стосується тих із них, хто в силу професійного обов'язку, має справу із студентами, що обрали творчі спеціальності. Беручи до уваги схильність даної групи студентів до неналежної самооцінки, значну вразливість багатьох із них, вдається глибше усвідомити роль педагога в навчальному процесі. При цьому, найсильніший прояв вказаної ролі спостерігається саме під час практичних і семінарських занять, у ході яких студенти мають показати рівень власного інтелектуального і професійного зростання, а викладач є своєрідним арбітром, який засвідчує цей рівень.

Очевидно, що викладач може посісти позиції безумовної підтримки високими балами та вихваляння студентів, навіть у випадках, коли жодного успіху не досягнуто, пояснюючи правоту своїх дій засадами гуманності та надією на творчий розвиток у майбутньому. Однак, такий підхід навряд чи забезпечить формування належного рівня професійної підготовки студента. Ринок праці, який в умовах економічного розвитку нашої країни знаходиться в стані перманентної кризи, неодмінно негативно відреагує на таку пропозицію. А це у свою чергу погано відбиватиметься на репутації викладача, кафедри, самого навчального закладу.

Розгляду особливостей застосування активних методів навчання, серед яких і перевірка знань, присвятили свої праці чимало дослідників. Зокрема, щоб побачити їх з теоретичних позицій, варто звернути увагу на праці Т. Вахрушевої [1] і М. Дяченко-Богун [2], які в схожий спосіб трактують сутність цілі та завдання використання вказаних методів у навчально-виховній діяльності закладів вищої освіти. Питанням впливу активних методів навчання на формування професійної компетентності майбутнього фахівця присвячено роботи Т. Хоми [3]. Питання спорідненості та відмінності активних й інтерактивних методів навчання присвячено роботи О. Башкір [4].

Ми б хотіли зосередити свою увагу на цілому ряд педагогічних можливостей для належного мотивування студентів творчих спеціальностей під час навчальних занять. Реалізуються ці можливості через різноманітність педагогічних прийомів щодо організації процесу перевірки знань, які мають у собі значний мотиваційний потенціал.

Зокрема, прийом «взаємне опитування» передбачає, що опитування здійснює не викладач, а студенти поміж собою. Викладачеві достатньо попередньо визначити пари студентів, де один ставить питання, а інший дає відповіді. Даний

прийом дає змогу знизити вплив демотивуючого чинника «авторитету» викладача і більш повно розкритися студентам у прямому діалозі. При цьому з'являється можливість оцінювання обох сторін діалогу за правильність поставлених питань і наданих відповідей.

Опитування з відстроченою реакцією. При використанні цього методу після питання слід витримати паузу протягом 30-40 секунд. Це дає змогу відповідати не тільки тим, хто швидко метикує. Відстрочена реакція допомагає залучити до роботи і менш енергійних студентів, які при звичайному опитуванні займають пасивну позицію або не встигають швидко реагувати.

Брифінг – ще один різновид індивідуального опитування. Однак, тут в ролі тих, що опитують, виступають самі студенти. Вони заздалегідь готують питання із зазначеної теми. Під час заняття викликається один студент, який буде грати роль респондента. Решта виступають в ролі журналістів і опитують цього студента. Метод дає змогу оцінити рівень самостійної підготовки студентів, а також створює невимушену майже ігрову атмосферу.

Скринька питань. Суть прийому в тому, що студенти формують навички самостійного формулювання питання. Викладач пропонує три скриньки. В першу складаються питання за текстом лекції або підручника. Наприклад, якщо це заняття з літератури — то питання щодо тексту твору. У другу скриньку йдуть оцінні питання, що починаються зі слів: «Я вважаю, що ..., а яка ваша думка?» Ця скринька теж важлива, оскільки вона навчає оцінних суджень. Наприклад, на заняттях з маркетингу чи менеджменту сюди потраплять питання, що стосуються оцінки тієї чи іншої дії фірми на ринку. У третю скриньку збираються питання, щодо яких студент вагається з відповіддю або зовсім не знає відповіді. Це дає змогу студентам самостійно оцінити свій рівень підготовки і стимулює до розширення кругозору.

Прийом ПОПН. Даний прийом базується на аналізі позиції (П), обґрунтування (О), прикладі (П) та наслідку (Н). Він являє собою певний вид творчого опитування, який, проте, через чіткий алгоритм вчить лаконічності та розвиває навички логічного мислення. Практична реалізація цього прийому передбачає, що викладач ставить питання, а студенти готують відповіді за формулою та з використанням таких пропозицій: П – «Я вважаю, що...»; «О – Тому, що...»; П – «Я можу довести це на прикладі...»; Н – «Тому я дійшов висновку, що...».

Прийом «брейн-ринг». У даному випадку готуються питання, що вимагають лаконічних відповідей або на які можна відповісти однозначно «так» або «ні». Перемагає в рингу той, хто зуміє безпомилково відповісти поспіль на 5 запитань ведучого. Замість питань можна використовувати приклади усного рахунку, міні-завдання тощо.

Очевидно, що тут представлено лише невеличку кількість мотиваційних прийомів контролю знань студентів з особливими потребами. Будь-який творчий науково-педагогічний працівник зможе віднайти ще десятки підходів, які будуть цілком придатними для належної роботи з досліджуваною категорією студентів. Однак, набагато гірше виглядатиме ситуація, за якої при наявності значного педагогічного арсеналу перевірки знань викладачами використовуватиметься

лише мала їх частка, та ще й така, яка нездатна мотивувати студентів до навчання, а значить стоїть на заваді їхньої соціалізації.

Список літератури

1. Вахрушева Т.Ю. Теоретичні аспекти активних методів навчання. Національний фармацевтичний університет. 2008. № 3. С. 46–49. URL: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-03/08vtyaml.pdf>
2. Дяченко-Богун М.М. Активні методи навчання у вищому навчальному закладі. Витоки педагогічної майстерності. 2014. Випуск 14. С. 74–79.
3. Хома Т. В. Активні методи навчання в педагогіці вищої школи. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31786/1/32.pdf>
4. Башкір О. І. Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі. Педагогіка та психологія. 2018. Вип. 60. С. 33-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2018_60_6

Scientific publications

MATERIALS

The XVIII International Science Conference «Perspective directions for the development of science and practice»

Athens, Greece. 205 p.

(June 14 – 16, 2021)